

176. Tiistaina 14 päivänä joulukuuta 1993

kello 12.10

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ainoa käsittely:

1) Ehdotus valtion talousarvioksi vuodelle 1994 5371

Hallituksen esitys n:o 126
Talousarvioaloitteet n:ot 1—447
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 81

2) Ehdotus valtioneuvoston lainanotto-
valtuuksista vuonna 1994 5481

Hallituksen esitys n:o 127
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 80

Puhetta johtaa puhemies Suominen.

Nimenhuudon sijasta merkitään läsnä oleviksi ne edustajat, jotka osallistuivat edelliseen täysistuntoon, sekä edustajat Ala-Nissilä, Alaranta, Halonen, Hassi, Järvelähti, Jäätteenmäki, Kalli, Karhunen, Kautto, Kuuskoski, Laakkonen, Laukkanen M., Lipponen, Myller, Mäkelä, Mölsä, Näsi, Ollila, Pelttari, Pokka, Polvinen, Puhaka, Rask, Rehn O., Renko, Riihijärvi, Rusanen, Saapunki, Sasi, Suhonen, Varpasuo, Vähäkangas ja Väyrynen.

Täysistunnon kuluessa ilmoittautuvat edustajat Lahikainen, Heikkinen, Kaarilahti, Ihmäki, Koski, Viinanen, Westerlund, Nordman, Haavisto, Moilanen, Toivonen, Kempainen, Bell von ja Lax.

Ilmoitusasia:

Uusia hallituksen esityksiä

P u h e m i e s : Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluvan joulukuun 10 päivästä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 299, 301 ja 304, jotka nyt on edustajille jaettu.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus valtion talousarvioksi vuodelle 1994

Ainoa käsittely
Hallituksen esitys n:o 126
Talousarvioaloitteet n:ot 1—447
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 81

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 81.

Ensin sallitaan yleiskeskustelu asiasta. Yksityiskohtaisessa käsittelyssä esitellään ensin menot pääluokittain ja luvuittain vastaavine perusteluineen. Sen jälkeen esitellään tulot osastoittain ja luvuittain vastaavine perusteluineen. Mietinnössä tiettyyn lukuun kohdistuvat perustelut ovat ilman eri mainintaa tulleet lukua esiteltäessä käsitellyiksi. Menojen ja tulojen tultua käsitellyiksi esitellään mietinnön lopussa oleva talousarvion tasapainoa koskeva lausuma. Sitten esitellään yksityiskohtaisten perustelujen luvut. Lopuksi esitellään yleisperustelut sekä mietinnön lopussa olevat ponnet. Jos mietintöä ei muuttamattomana hyväksytty, lähetetään asia valtiopäiväjärjestyksen 76 §:n mukaisesti takaisin valtiovarainvaliokuntaan.

Kiinnitän edustajien huomiota valtiopäiväjärjestyksen 75 §:n 3 momentin säännökseen, jonka mukaan edustajan tekemä ehdotus, joka tarkoittaa uuden, talousarvioehdotuksen laskelmiin si-

säilyttämättömän määrärahan ottamista talousarvioon, voidaan talousarviosta päätettäessä ottaa huomioon ainoastaan, jos se on pantu vireille talousarvioaloitteella. Jotta ei syntyisi epäselvyyttä sanotussa lainkohdassa tarkoitetuista ehdotuksista, pyydän niitä edustajia, jotka aikovat tehdä tällaisia ehdotuksia, mainitsemaan ehdotuksessaan sen talousarvioaloitteen numeron, jolla asia on pantu vireille.

Edelleen huomautan, että työjärjestyksen 44 §:n 4 momentin mukaan edustajan, joka aikoo ehdottaa muutoksia valtiovarainvaliokunnan mietintöön, on jätettävä muutosehdotuksensa keskuskansliaan monistamista ja edustajille jake-lua varten. Näin on meneteltävä siinäkin tapauk-sessa, että muutosehdotukset sisältyvät vastalau-seisiin. Pyydän edustajia muutosehdotuksessaan mainitsemaan talousarvioaloitteen tai vastalau-seen numeron, johon muutosehdotus mahdolli-sesti liittyy. Keskuskansliassa pidetään edusta-jien saatavana ehdotusten laatimista helpottavia lomakkeita.

Puhemiesneuvosto ehdottaa, että muutoseh-dotukset on annettava keskuskansliaan seuraavasti:

— muutosehdotukset menojen pääluokkiin 21—30 viimeistään tänään tiistaina 14.12.1993 kello 18;

— muutosehdotukset muihin pääluokkiin ja tulojen osastoihin viimeistään huomenna keski- viikkona 15.12.1993 kello 18; sekä

— muutosehdotukset yksityiskohtaisten pe-rustelujen lukuihin ja yleisperusteluihin viimeis-tään ensi torstaina 16.12.1993 kello 12.

Muutosehdotuksia, joita ei ole jätetty keskus-kansliaan edellä mainittuna aikana, ei oteta käsi-teltäviksi, ellei puhemies erityisestä syystä pidä sitä tarpeellisena.

Ehdotukset kootaan edustajille jaettaviksi monistevihkoiksi. Kuhunkin vihkoon tulee yksi pääluokka tai yksi osasto. Yksityiskohtaiset pe-rustelut ja yleisperustelut sijoitetaan kumpikin omaan vihkoonsa. Määrärahaan kohdistuvat ehdotukset käännoksineen sijoitetaan vihkoihin ehdotusten numerojärjestyksessä luvuittain ja lu- vuissa momenteittain. Momentin, luvun ja pää-luokan perusteluja koskevat ehdotukset sijoite-taan asianomaisen kohdan loppuun. Yksityis-kohtaisten perustelujen lukuja ja yleisperusteluja koskevat ehdotukset järjestetään ehdotuksen tekijöiden nimien mukaisessa aakkosjärjestykses-sä. Ehdotukset numeroidaan kussakin pääluo-kassa ja osastossa samoin kuin yksityiskohtaisten perustelujen luvuissa ja yleisperusteluissa juokse-

vasti numerosta 1 lähtien. Puhemiesneuvosto eh-dottaa, että tehdyt ehdotukset otetaan pöytäkir-jaan monisteiden mukaisina.

Menojen yksityiskohtaisessa käsittelyssä pu-hemiesneuvosto ehdottaa meneteltäväksi siten, että kunkin pääluokan kohdalla sallitaan ensin sitä koskeva yleiskeskustelu. Sen jälkeen esitel-lään ehdotusten tekemistä varten pääluokat mo-nistevihkon mukaisesti luvuittain numerojärjes-tyksessä, lukujen perustelut ja lopuksi pääluokan perustelut. Ehdotukset tehdään asianomaisen pääluokan kohdalla ehdotusten numerojärjes-tyksessä. Koska tehdyt ehdotukset otetaan pöy-täkirjaan monisteiden mukaisina, pelkkä ehdo-tuksen numeroon viittaaminen riittää. Kanna-tuspuheenvuoro annetaan välittömästi ehdotuk-sen tekijän puheenvuoron jälkeen. Kun pääluo-kan kaikki ehdotukset näin on tehty, suoritetaan äänestykset koko pääluokan osalta.

Tulojen osastoista ei yleiskeskustelua sallita. Osastoja koskevat ehdotukset tehdään ja äänes-tykset suoritetaan vastaavalla tavoin kuin menojen pääluokissa.

Yksityiskohtaisten perustelujen luvuista ja yleisperusteluista ei myöskään sallita yleiskeskus-telua. Ehdotukset niidenkin osalta tehdään ja äänestykset suoritetaan ehdotusten numerojär-jestyksen mukaisesti.

Jollei pääluokan, osaston, niiden jonkin lu-vun, yksityiskohtaisten perustelujen lukujen tai yleisperustelujen kohdalla ole tehty muutosehdo-tusta, ne katsotaan hyväksytyiksi ilman eri esitte-lyä.

Puheenvuoroja jokaiseen pääluokan yleiskes-kusteluun voidaan pyytää tästä lähtien keskus-kansliasta.

Menettelytapa hyväksytään.

P u h e m i e s : Tämän asian yhteydessä salli-taan keskustelu myös päiväjärjestyksen 2) asiaa.

Yleiskeskustelu:

Ed. S a a r i : Herra puhemies! Budjetista pu-huttaessa voimme ainakin yhdessä suhteessa on-nitella tänään itseämme. Valtiovarainvaliokun-nan mietintö seuraavan vuoden talousarviosta on pitkästä aikaa eduskunnan täysistuntokäsittelys-sä ennen uuden varainhoitovuoden alkua. Vii-meiksi näin tapahtui viime vaalikaudella. Tästä haluankin lausua parhaat kiitokseni kaikille va-liokunnassa asiaan vaikuttaneille, erityisesti

myöskin opposition edustajille. Siellä voitiin varsin joustavaa menettelytapaa noudattaen tuosta urakasta selvitä.

Jos lakiehdotukset ovat tuottaneet tänä syysynä erityistä tuskaa, myöskään budjettimietinnön laatiminen ei ole ollut aivan ongelmatonta. Nämä kaksi kokonaisuuttahan ovat kiinteästi sidoksissa toisiinsa sekä sisällöllisesti että aikataulullisesti. Aikataulun kannalta ratkaisevaa on budjettilakien eduskunnalle antamisen ajankohta. Pelkkä budjettiesitys ilman sidonnaisuutta budjettilakeihin voitaisiin tarvittaessa viedä eduskunnan läpi nopeamminkin.

Valtiovarainvaliokunta on mietinnön yleisperusteluissa jälleen kerran kiinnittänyt hallituksen huomiota hallitusmuodon 69 §:n 1 momentin säädökseen, jossa edellytetään hallituksen antavan esityksensä valtion talousarvioksi ja siihen liittyviksi muiksi hallituksen esityksiksi hyvissä ajoin ennen varainhoitovuoden alkua.

Valtiovarainvaliokunta on ymmärtänyt vuoden 94 talousarviota käsitellessään erinomaisen hyvin sen, ettei pieniinkään menoja lisääviin muutoksiin valiokunnassa ole varaa. Se, että talousarvion loppusumma valiokunnan mietinnössään on 5,47 miljardia markkaa suurempi kuin hallituksen esityksessä, johtuu aivan muusta.

Hallitus teki budjettiesityksensä lähtien siitä, että kaikkien virastojen ja laitosten on toteutettava henkilöstömenoissaan 6,5 prosentin säästö. Kun vuoden 93 toimintamenoäärärahoissa tehty 4 prosentin vähennys oli tarkoitus pitää voimassa myös vuonna 94, oli talousarvioesitykseen kirjattu 10,5 prosenttia vähemmän palkkausmenomäärärahoja kuin vuonna 92. Nyt kun työmarkkinaratkaisut sekä valtion että kuntien puolelta ovat tiedossa, voimme todeta, ettei hallituksen asettamaan henkilöstömenojen säästötaavoitteeseen päästä. Valtiovarainvaliokunta on joutunut kirjaamaan asianomaisille momenteille noin 2,5 miljardin markan lisäykset.

Oppositio äänesti esityksen maataloustuotteiden markkinointirahastosta lepäämään. Ratkaisu kasvattaa budjetin loppusummaa noin 1,8 miljardilla. Maatalouden vientitukimien netto budjetointi olisi vaatinut talousarviolain muuttamista perustuslain säätämisyjärjestyksessä, ja sille olisi äänestyksessä käynyt samalla tavalla kuin markkinointirahastolaillekin. Bruttobudjetointi sopii kovin huonosti kuitenkin maatalouden vientikustannuksiin. Esimerkiksi kuluvan vuoden vientitukimien kaikkiaan 2 846 miljoonasta markasta peräti 1 521 miljoonaa eli yli 53 prosenttia oli viljelijöiltä itseltään perittävää,

heiltä kerättyä osuutta. Voidaan kysyä, mitä järkeä näitä eräiä on kierrättää valtion talousarvion kautta bruttobudjetointiperiaatteella. No, voidaanhan asialla tietysti tehdä tiedotusvälineissä propagandaa, kun puhutaan pelkästään menopuolesta ja jätetään kertomatta, mistä eristä tulopuoli kertyy. Ajatusta maataloustuotteiden markkinointirahastosta ei kuitenkaan missään tapauksessa vielä kannata hylätä.

Lapsilisämomentti kasvoi eduskuntakäsittelyssä valiokuntakäsittelyn aikana 495 miljoonalla markalla ja päättyy nyt aivan 9 miljardin markan pintaan. Lapsilisiin varattu määräraha on lisäyksen jälkeen noin puoli miljardia markkaa suurempi kuin esimerkiksi puolustusministeriön hallinnonalan kaikki menot yhteensä.

Loppuosa vajaan 700 miljoonan markan erosta hallituksen esityksen ja valiokunnan mietinnön välillä koostuu pienemmistä eristä. Otan tässä näistä esille vain yhden.

Viime viikon torstaina äänestettiin lepäämään hallituksen esitys työvoimapolitiisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta, mikä aiheutti talousarvioon 148 miljoonan markan aukon. Hallituksen alkuperäisen esityksen tulkittiin tässä tapauksessa puuttuvan perusturvaan. Tämähän ei ollut suinkaan ensimmäinen kerta, kun perusturvatulokinnat estivät hallituksen aikeden toteutumisen. Parin vuoden takaisella valtiotäytäntömuutoksella luultiin silloin päästävän tilanteeseen, jossa hallitus voi vaaleissa vastata siitä politiikasta, jota se on halunnut itse noudattaa, eikä siitä, mihin oppositio joko kiusanteon tai muun vuoksi on sen pakottanut.

Nyt voimme nähdä, että tämä luulo osoittautui vääräksi tai ainakin ennenaikaiseksi. Voidaan mielestäni varsin perustellusti kysyä, onko perusturvan käsite määritelty liian laajaksi silloin, kun se kattaa vaippalisän tai 30 markan ateria- ja matkakustannusten korvauksen työvoimapolitiisessa aikuiskoulutuksessa. Tällä menolla voidaan jokainen pienikin sosiaaliturvaan kohdistuva leikkaus torpedoida. Samalla estetään tehokkaasti sosiaaliturvan välttämätön perusremontti ja pakotetaan purkamaan sitä yhtä epämääräisessä järjestyksessä kuin se on rakennettukin. Sosiaaliturvan rakentaminenhan on tapahtunut sinänsä ihan hyvässä tarkoituksessa ns. tilkkutäkiperiaatteella. Karsiminen puolestaan joudutaan tekemään siitä reunasta, mistä perusturvatulokinnat eivät sitä estä tekemästä, ei sieltä, mistä se olisi ehkä järkevintä tehdä. Toivotaan, että syntymässä oleva perusoikeusuudistus ottaa huomioon tämän näkökohdan.

Hyvinvointivaltion säilyttämisen, josta tänä syksynä on varsin paljon puhuttu, pahin uhka eivät suinkaan ole tämän päivän budjettileikkaukset vaan se, että niitä ei voida tai haluta tehdä. Etuudet on vain pakko, oli se miellyttävää tai ei, mitoittaa taloudellisen kantokyvyn mukaisiksi. Esimerkiksi eläketason osalta näin ei ole tällä hetkellä asianlaita. (Ed. Vähänäkki: Eikä maatalouden?) Koko kansantalouden kattamaton eläkevastuu on asiantuntijoiden mukaan noin 1 biljoona eli 1 000 miljardia markkaa. Jokainen ymmärtää, että tässä tikittää aikapommi, jolle on välttämättä tehtävä jotain.

Minä ymmärrän, että tämä teksti on ikävää, enkä minäkään tätä mielelläni puhu, mutta mikäli nykyiset sosiaaliturvaetudet halutaan pitää ennallaan ja veroastetta ei nosteta, kasvaa julkisen velka sosiaalimenotoimikunnan laskelmien mukaan vuoteen 2030 mennessä lähes kolminkertaiseksi bruttokansantuotteeseen nähden. Jo pelkät velan korot saisivat aikaan sen, että suurin piirtein kaikista sosiaalietuuksista jouduttaisiin siinä vaiheessa käytännöllisesti katsoen luopumaan. Silloin hyvinvointivaltiojärjestelmä romahtaisi ja siirtyisimme totaalisesti yövärtijavaltioksi. (Ed. Laine: Tämä taitaakin olla keskustan ryhmäpuheenvuoro!)

Valtion velan kehitys on ollut päätähuimaava. Velan nettomuutos oli vuonna 91 noin 30 miljardia, viime vuonna se oli runsaat 83 miljardia ja kuluvan vuoden 11 ensimmäisen kuukauden aikana 92 miljardia markkaa. Ensi vuoden nettolainanotoksi arvioidaan nyt 69 miljardia markkaa. Valtion velan huiman kasvun tuhoisuus paljastuu, jos tarkastelemme sen hoitomenoja. Velan korot ja indeksikorotukset, siis hoitomenot ilman että velkaa penniäkään vielä lyhennettäisiin, ovat vuosikymmenen alussa vienneet noin 3 prosenttia valtion kulloisestakin budjetista. Tänä vuonna nuo menot ovat jo 8,6 prosenttia, ja ensi vuonna ne ovat lähes 12 prosenttia. Näköpiirissä on tilanne, jossa pelkät valtion velan korot vievät lähes 30 prosenttia talousarvion kaikista menoista. Tilanne näyttää olevan edessä jo niinkin pian kuin tämän vuosikymmenen lopussa. Tämä arvio korkokustannuksista, jonka monet haluavat jostakin syystä unohtaa ja joka markoissa tekee noin 50 miljardia markkaa vuositasolla, sisältyy ns. Sailaksen paperiin viime vuoden syyskuulta.

Itse asiassa lienemme tällä hetkellä vieläkin huonommalla kehitysuralla. Budjettipäälikkö Sailashan nimittäin lähti arvion pohjana olleessa laskelmassaan siitä, että valtion menot voidaan koko kuluvan vuosikymmenen pitää jokaisena

vuotena 175 miljardin markan raamissa ja että kansantuote kasvaa 2 prosentin vuosivauhtia. Kumpikaan edellytys ei ole toteutunut tänä vuonna, eikä ensi vuosikaan näytä korjaavan tilannetta ainakaan menokehityksen osalta.

Arvoisa puhemies! Hallitus ei ole virallisesti muuttanut budjetin laatimisen perusteena olleita tunnuslukuarvioitaan eduskuntakäsittelyn aikana. Esimerkiksi työttömyysarvion tarkentaminen 19 prosenttiin tapahtui jo budjettikäsittelyn aiemmassa vaiheessa, ja arvio kokonaistuotannon kasvustakin on vielä virallisesti entinen eli 1 prosentti. Talouden käänteen edellytykset ovat syksyn aikana parantuneet, mutta vaihtotaseen kääntäminen ylijäämäiseksi ei vielä kovin tuntuvasti anna elvytysvaraa.

Työttömyys tulee pysymään valitettavan sitkeästi 20 prosentin tuntumassa myös vuonna 94. Työttömyyttä alentavan taloudellisen käänteen nopeuttamiseksi ja vahvistamiseksi hallitus päätti vero- ja perhepoliittisista toimenpiteistä, joita on lyhyesti kuvattu valtiovarainvaliokunnan mietinnön yleisperusteluissa. Hallitus päätti myös jatkaa julkisten investointien aiennusta ja valmistella kiireesti toimia yksityisten investointien liikkeellelähdon edistämiseksi. Kuluneen vuoden aikana on valtion lisäbudjeteissa keväällä ja syksyllä jo panostettu yksityisten investointien kannustamiseen verotuksen ja pienten menojen lisäyksen avulla.

Hallitus on osana elvytysratkaisuaan ilmoittanut myös pyrkivänsä pienten ja keskisuurten yritysten välillisten työvoimakustannusten alentamiseen. Pienten ja keskisuurten yritysten työttömyysvakuutusmaksuja alennettiin heinäkuussa 93 ja niiden alentamista päätettiin jatkaa vuoden 94 alusta porrastettuna siten, että palkkasumman ensimmäisen miljoonan osalta maksu on 3 prosenttia. Valtiovarainvaliokunta on mietinnössään ilmoittanut tukevansa hallituksen suunnitelmia, välittömiä ja välillisiä rahoitus- ja koulutustoimenpiteitä pk-yritysten tukemiseksi. Valiokunta toteaa kuitenkin käsityksensä, että pk-yritysten tukimuodot ovat edelleen liian hajautettuja moneen eri paikkaan siten, etteivät tuen tarvitsijat pysty kaikissa tapauksissa hyödyntämään niitä riittävän tehokkaasti.

Samoin valiokunta toteaa, että pk-sektorin keskeinen ongelma on yleensä riskirahoituksen puute, mikä aiheutuu siitä, ettei ole osoittaa asianmukaisia vakuuksia tai vakuudet ovat muuttuneet riittämättömiksi. Tällöin olisi valiokunnan mielestä valtion määräysvallassa olevien pk-yritysten luototuksesta ja vakuuksista vastaavien

elinten osoitettava luottotappioiden syntymisen riskin uhallakin toiminnassaan riittävää joustavuutta, jotta pk-sektorin toiminta ja sen kehitys voitaisiin turvata.

Vaikka korkotason lasku ja viennin veto näytävät toistaiseksi varsin hitaasti elvyttävän kotimaista kysyntää, on tässä tilanteessa kuitenkin vältettävä poikkeamista johdonmukaiselta talouspolitiikan peruslinjalta vahvasti julkista kysyntää lisäävälle sivuraiteelle. Kulutuskysynnän lisääminen velanottoa lisäämällä johtaa tällä hetkellä valitettavan usein siihen, että rahavirrat tekevät vain pikaviisiitin Suomessa ja palaavat ulkomaille. Tämä johtuu siitä, että kauppojen hyllyillä on monesti etupäässä ja pääsääntöisesti ulkomaista tavaraa, mikä on seurausta teollisuutemme kehittämisessä 80-luvulla tapahtuneista laiminlyönteistä. Kotimarkkinatoteollisuus olisi-in saatava nyt pikaisesti käyntiin, jolloin, jos näin kävisi, ostovoiman kasvattaminen olisi vaihtotaseenkin kannalta nykyistä vaarattomampaa. Nyt on mielestäni erityisesti aika painottaa sitä toivetta, että valistuneet kansalaiset jouluostoksia tehdessään valitsisivat kaupan hyllyiltä kotimaisen vaihtoehdon aina, kun se suinkin on mahdollista ja kun kotimaisuuden ylipääntänsä voi saada jotenkin varmistettua.

Ed. Jokinie mi: Herra puhemies! SDP kieltäytyi viime eduskuntavaalien jälkeen ainoana puolueena osallistumasta hallitusneuvotteluihin. (Ed. Halonen: Mikä osa budjettia?) Puolue oli suurimpana puolueena ollut keskeisessä vastuussa tämän maan talouden hoidosta yhtäjaksoisesti kolme vaalikautta, jolloin sillä oli hallussaan joko pää- tai valtiovarainministerin paikka. Holkerin sinipunahallituksen talouspolitiikan pääarkkitehteja olivat valtiovarainministerit Erkki Liikanen ja Matti Louekoski. Sinipunahallitus kasvatti vaalikauden aikana valtion menoja pitkälti yli 50 miljardia markkaa, mistä ei kuitenkaan riittänyt varoja kaikkein heikoimmassa asemassa olevien ihmisten perusturvan parantamiseen. (Ed. Halonen: Onko tämä puhujan mielestä totta?)

Sinipuna toteutti suuren verouudistuksen, jolla tuloverotusta kevennettiin 7,7 miljardia markkaa. (Ed. Luttinen: Kepu olisi vielä keventänyt 6,5 miljardia lisää!) Tulopoliittisen selvitystoiminnan selvityksen mukaan kyseessä oli jättimäinen tulonsiirto hyvätuloisille. Veron kevennyksestä yli 5 miljardia markkaa meni yli 200 000 ansaitseville kotitalouksille. Kun alle 90 000 markkaa ansaitseva kotitalous hyötyi uudistuk-

sesta 1 442 markkaa vuodessa, oli yli 400 000 markkaa vuodessa ansaitsevan kotitalouden hyöty keskimäärin 16 100 markkaa vuodessa.

Kuvaavaa sinipunalle ja sen sosialidemokraattisjohtoiselle talouspolitiikalle oli Holkerin hallituksen viimeisen vuoden 1991 budjetin täydellinen pettäminen. Louekosken budjettiesityksen mukaan bruttokansantuotteen piti kasvaa 0,5 prosenttiyksikköä, mutta se laski yli 6 prosenttiyksikköä. Työttömyyden piti olla 4 prosenttia, mutta se kasvoi kaksinkertaiseksi. Budjetin reaali-kasvun piti olla 2 prosenttia, mutta todellisuudessa se oli yli 10 prosenttia. Valtiontalouden väitettiin olevan ylijäämäinen, mutta todellisuudessa uutta velkaa jouduttiin ottamaan menojen kattamiseksi 27 miljardia markkaa.

Myös nykyisen pankkikriisin syyt ovat 80-luvun lopun onnettomassa talouspolitiikassa. Pääomamarkkinoiden vapautuksen ja talouden ylikuumenemisen aiheuttamia ongelmia vain pahennettiin hallituksen liian löysällä finanssipolitiikalla sekä väärin ajoitetulla ja virheellisellä verouudistuksella. Pankkien luotonanto kasvoikin vuonna 1988 30 prosenttia ja vuonna 1989 25 prosenttia. Tästä rahan kylvöstä johtuvat pitkälti pankkien järjestämättömät luotot, luottotappiot ja niistä aiheutuva pankkituki. Pankeissa virheistä vastanneet, vastoin ohjeita, säännöksiä ja lakia toimineet johtajat on asetettava lain edessä vastuuseen.

Vuosina 1988—90 voimassa ollut rakennusvero olisi antanut hallitukselle mahdollisuudet hillitä rakennusalan ylikuumenemista ja siirtää rakennushankkeita laskusuhdanteeseen. Näin ei kuitenkaan tehty, vaan päinvastoin vapautuksia verosta myönnettiin löysästäisesti satoihin kohteisiin 10 miljardin markan arvosta. Nyt suuri osa näistäkin liikerakennuksista, kauppakeskuksista, kylpylöistä ja golfkentistä on siirretty pankkien kautta veronmaksajien piikkiin.

Jälkikäteen epäonnistumisen on myöntänyt entinen valtiovarainministeri Matti Louekoski, joka Helsingin Sanomien haastattelussa 9.3.1993 sanoo sanatarkasti näin: ”Kyllä sinipunahallitus on syyllinen, pankit olivat syyllisiä, talousennustajat ennustivat väärin jnp. En oikein syytöntä tässä näe, tai miksei, tavallinen eläkeläinen tai palkansaaja, joka ei hurmautunut lainanottoon, vaan eli niin kuin ennenkin.” Yhdyn täysin Louekosken arvioon.

Sen sijaan en voi hyväksyä puheenjohtaja Paa-vo Lipposen SDP:n puoluevaltuustossa käyttämää puheenvuoroa, jossa hän teki täydellisen pesäeron punapääoman talousvaikeuksiin. Lip-

ponen väitti, että SDP:n johdolla ei ole mitään tekemistä entisen STS-Pankin tai Ekan talousvaikeuksien kanssa, ja vieritti kaiken vastuun näistäkin asioista maan nykyisen hallituksen harteille. STS-Pankki ja Eka-yhtymä ovat olleet äärimmäisiä esimerkkejä täysin puoluepoliittisesti johdetusta liiketoiminnasta. Yhtiöiden toimiva johto ja sen toimia valvova hallitus ja hallintoneuvosto on kummassakin yhtiössä valittu poliittisten kiintiöiden perusteella. Valtaa ovat käyttäneet ja vastuuta kantaneet mm. SDP:n puheenjohtaja, SAK:n puheenjohtaja, SDP:n hallintopäällikkö ja SAK:n suurten ammattiliittojen puheenjohtajat. Nyt punapäätöksen savuaville raunioille kivunnut SDP:n puheenjohtaja julistaa, että liiketoiminnalla ei ole väriä. Tämä on täysin käsittämätöntä puhetta.

Poliittisessa keskustelussa on vaadittu eduskunnan hajottamista silläkin perusteella, että viime eduskuntavaalien tulos olisi ollut valheelle rakennettu. En tiedä, mitä tämä väite tarkoittaa, mutta lainaan seuraavassa erään puolueen tälle vaalikaudelle asettamia talouspoliittisia tavoitteita: "Talouden velkakierre katkaistaan vieniä lisäämällä. Samalla Suomi saadaan jälleen nousuun. Suomen valtion velka on edelleen yksi markkinatalousmaiden pienimpiä, mikä antaa mahdollisuuden tehokkaaseen elvyttämiseen heti, kun Suomen kansantalouden ulkomainen velkaantuminen eli vaihtotaseen alijäämä saadaan kestäväällä tavalla hallintaan." Edelleen: "Korkotaso voidaan painaa puoleen nykyisestä, uusien lainojen nimelliskorkojen puolittuminen nykyiseltä 16—17 prosentin tasolta on realistinen tavoite vaalikauden aikana. Ammattiyhdistysliike tulee pitkäjänteisiin vakautustalkoisiin parhaiten mukaan, jos työntekijöiden omia kustannuksia, ennen muuta asumiskustannuksia ja elintarvikkeiden hintoja, voidaan alentaa." Vielä: "Kuntia ja muuta julkista hallintoa kannustetaan palvelujen tehostamiseen ja säästäväisyyteen."

Nämä tavoitteet ovat jo tähän mennessä toteutuneet hyvin. Suomen vienti kasvaa ennätysvauhtia, kauppataaseen ylijäämä on tänä vuonna yli 30 miljardia markkaa, ja vaihtotase kääntyy ensi vuonna ylijäämäiseksi. Ohjelmassa vaadittu elvytysvara on siten syntymässä. Korkotaso on puolittunut. Kolmen kuukauden heliborkko oli vuonna 1990 lähes 14 prosenttia, ja nyt se on selvästi alle 6 prosenttia. Uusien lainojen korko on puolittunut 16—17 prosentista 8 prosenttiin. Asuntojen hinnat ovat esimerkiksi pääkaupunkiseudulla laskeneet kolmanneksella vuodesta

1990. Asumiskustannukset ovat alentuneet. Elintarvikkeiden hinta on samalla tasolla kuin vuonna 1990. Suomen ruokakori on Pohjoismaiden halvin.

Kun elämme Suomen sotien jälkeisen historian vaikeinta talouden murroskautta, voisi luulla edellä lainaamani talouspoliittiset tavoitteet asettaneen puolueen olevan tyytyväinen. Mutta ei. Puolue ei ole tyytyväinen, eikä se ole hallituksessa. Lainaamani tavoitteet ovat SDP:n eduskuntavaaliohjelmasta vuodelta 1991. Tulokset ovat nykyisen hallituksen saavutuksia. Pahasti myöhässä palopaikalle saapunutta palopäällikköä lainaten Lipponen sanoo varmaan nyt: "Väärin sammutettu!"

Väärin sammuttamisena pidettiin eräillä taiboilla myös Ahon hallituksen pyrkimystä yhteiskuntasopimukseen kaksi vuotta sitten. Pankinjohtaja Sorsan nimellä kulkeneen sopimusestityksen kaatoivat hänen omat puoluetoverinsa eräissä ammattiliitoissa. Tänäkin syksynä voisi moni asia olla toisin, jos esitys olisi tuolloin hyväksytty. Työttömiä olisi vähemmän, ja tuloerot olisivat pienemmät. Jopa lähellä oleva henkilövaalikin saattaisi olla toisessa jamassa.

Valitettavaa on, että SDP on eläytynyt täydellisesti oppositiorooliinsa. Hallitus on ollut valmis neuvotteluihin ja yhteistyöhön sen kanssa mm. vuoden 1992 budjetin säästöratkaisujen osalta, huhtikuun 1992 kriisipakettia koottaessa, tämän vuoden alussa pankkitukijärjestelyissä ja tänä syksynä maatalouden markkinointirahastoesityksessä. Kun SDP:stä ei ole ollut sopijaksi, hallitus on vastuunsa tuntien tehnyt tarpeelliset ratkaisut omin voimin.

Maataloustuotteiden markkinointirahastolain äänestäminen lepäämään oli osoitus SDP:n halusta pitää maatalous edelleen poliittisena lyömäaseena, vaikka puolueella ei itse lain sisältöön ollut juuri huomautettavaa. Budjetin loppusumma kasvaa ratkaisun johdosta, koska nyt myös viljelijöiden itsensä maksamat vientikustannukset joudutaan kirjaamaan budjettiin. Viljelijöiden oma etu on päästä irti maataloustuotteiden vientikustannusmenoista, peritäänhan niistä tänä vuonna yli puolet eli noin 1 521 miljoonaa markkaa heiltä itseltään.

EU-komission vastaus Suomen maatalouspoliittisiin neuvottelutavoitteisiin oli selvä pettymys ja osin tulkinnanvarainen. Varsinaisissa neuvotteluissa Suomella on maataloustavoitteiden peruslinjoissa niukasti liikkumisvaraa. Voimme hyväksyä vain sellaisen tuloksen, joka pysyvästi varmistaa kannattavan kansallisen elintarvike-

tuotannon. Maaseudun säilyttämiseksi elävänä, maatalouden elinehtojen turvaamiseksi ja ympäristönsyistä on panostettava maaseudun pienimuotoiseen yritystoimintaan, biodiesel- ja etanolihankkeisiin sekä luomutuotteisiin, joille löytyy laajat markkinat Euroopassa.

Hallituksen talouspoliittinen linja on pitänyt budjetin eduskuntakäsittelyssä. Työmarkkinaratkaisujen maltillisesta yleislinjasta johtuen budjettiin on viime vaiheissa voitu tehdä hallituspuolueiden sopimat korjaukset. Lapsilisien korotuksilla varmistetaan vähätuloisten lapsiperheiden saama hyöty perhetukipaketista. Keskustan tavoitteiden mukaisesti verotuksen korjaukset kohdistuvat pieni- ja keskituloihin. Arvonlisäverotuksen siirtymäsäännöksillä tuetaan työllisyyttä. Hallitus valmistelee parhaillaan investointeja ja työllisyyttä edistäviä toimenpiteitä. Pienten ja keski suurten yritysten välillisiä työvoimakustannuksia alennetaan suositella uusien työpaikkojen luomista ja nuorten työllistämistä. Sekä yksityisten että julkisten investointien käynnistymistä rohkaistaan ja aikaistetaan. Valtiontalouden suuri alijäämäisyys rajoittaa olennaisesti finanssipolitiikan liikkumatilaa. Hallitus on sitoutunut tekemään pitkävaikutteisia julkisten menojen leikkauksia seuraavan budjetin kehyspäätöksen yhteydessä ensi helmikuussa.

Emme voi nyt toteuttaa opposition ja eräiden presidenttiehdokkaiden vaatimaa suurta, 15–20 miljardin elvytyspakettia rahoittamalla sitä lisävelanotolla. Tämä söisi julkisen sektorin säästölinjan uskottavuuden ja kääntäisi korkotason jälleen nousuun. Näin vaarantaisimme tulokset, jotka suurin uhrauksin on harjoitetulla talouslinjalla saavutettu. Emme elä lyhytaikaista lamaa vaan pitkää kriisiä. Nyt ei pidä myöskään ottaa suuria peruuttamattomia riskejä talouspolitiikassa. Kansalaisten on syytä varoa tahoja, jotka näyttävät syyllistyvän jatkettuun huijaukseen.

Vaihtotaseen tasapainottumisen, työmarkkinaratkaisujen ja julkisen sektorin säästölinjan pitävyyden luoma pohja ja liikkumavara on käytettävä taiten. Varaa on kohdennettava työpaikkoja luoviin tuotannollisiin investointeihin eikä syömävelkakulutukseen. Nyt sijoitettu investointimarkka on vuoden päästä neljä kansantaloudessa kiertävä kysyntämarkkaa. Investointeja edistetään tehokkaasti alentamalla korkotasoa selvästi vielä nykyisestäänkin. Korkoelvytystä pitää täydentää hallituksen erityisellä investointien ja työpaikkojen käynnistyspaketilla. Sen keskeisiä aineosia ovat

— yksityisten investointien varhentaminen ensi vuoden alkupuolelle esimerkiksi verotuksellisin keinoin, korkotuella ja -avustuksella,

— Suomen gateway-aseman hyödyntämistä parantavaan infrastruktuuriin panostaen,

— investointiavustusten myöntäminen kotimaista energiaa käyttäville laitoksille,

— pienten ja keski suurten yritysten työllistämiskynnyksen madaltaminen esimerkiksi alentamalla uusiin työntekijöihin kohdistuvia välillisiä työvoimakustannuksia määräaikaaisesti 10 prosenttiyksikköä,

— Pietarin ja muiden lähialueiden kauppaan liittyvien takuujärjestelmien kehittäminen sekä

— itsensä työllistämisen ja kotitalouksien työllistämismahdollisuuksien tukeminen.

On sanottu, että lama tai sen syyt ovat korvien välissä. Kyse ei ole vain juppikauden kuplatalouden tai kasinopelurien kohmelosta tai konkurssista. Kaikilla inhimillisen elämän alueilla on ajan riento ja muutosten vauhti kerta kaikkiaan ollut liian rajua. Suuri osa muutos-paineista on lisäksi tullut maamme rajojen ulkopuolelta, mikä on vienyt osaltaan uskoa kykyyn vaikuttaa asioiden kulkuun. Meitä vaivaa myös näkökulmaharha. Asioita ja olosuhteita ei pidä verrata siihen, miten meillä tai jollakin väestöryhmällä meni vuonna 1989, koska vertauskoh-ta on virheellinen, enemmän kuvitelmiin kuin tosiasioihin perustuva. Asioita pitää verrata Suomea vuonna 1994 ympäröivään maailmaan ja taloudelliseen todellisuuteen, joka on aivan toisenlainen kuin viisi vuotta sitten. Akateemikko Georg Henrik von Wright oli aikaansa edellä vuonna 1987, kun hän varoitti silloisia valtaa pitäviä uhkaavasta yhteiskunnan kahtiajaosta, jakaantumisesta a- ja b-kansalaisiin. Varoituk-sen sanat kaikuivat kasvutalouden huimassa elävässä Euroopan Japanissa kuuroille korville. Vaikeuksiin ei varauduttu eikä rakenteita kor-jattu silloin, kun sillä vielä olisi pelastettu mon-ta ihmistä ja yritystä työttömyydeltä ja velka-vankeudelta.

Herra puhemies! Nyt meillä on kahtia jakautunut kansa. Joka viides työkelpoinen on työttömänä. Tavarointa tuotamme saman määrän kuin vuonna 1982 mutta 400 000 henkeä pienemmällä työvoimalla. Ehkä nyt on viisautta herkemällä korvalla kuunnella akateemikko von Wrightin näkemyksiä. Kyse ei ole tilapäisestä lamanotkel-masta, josta kavutaan velkavekselin avulla entiseen nousuun. Nykyistä joukkotyöttömyyttä ei kyetä tämän vuosikymmenen aikana ratkaise-vasti alentamaan, ellei ennakkoluulottomasti

ryhdytä myös jakamaan työtä ja ihmisten kulumahdollisuuksia. Poliittisten päättäjien velvollisuus on huolehtia siitä, että tämä uusjako tapahtuu sosiaalisesti oikeudenmukaisella tavalla turvaamalla kaikille suomalaisille riittävä perusturva.

Ed. Lahikainen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. L u t t i n e n : Herra puhemies! Minusta tuntuu siltä, että ed. Jokiniemi luki tai puhui jollekulle toiselle henkilölle kirjoitetun puheen. Sen sisältö ei nimittäin sopinut, ed. Jokiniemi, teidän suuhunne laisinkaan. Se oli persoonaton puhe.

Herra puhemies! Syyskuussa julkistamassamme budjettivastineessa ennakoimme, ettei hallitus pysty pitämään myöskään valtion vuoden 1994 menoja laatimissaan menokehyksissä. Ennustemme oli oikea. Jo syksyn budjettikäsittelyssä menot nousivat yli 5 miljardilla markalla. Menoarvio päättyi 193,5 miljardiin markkaan, kun kehysten mukaisten menojen pitäisi olla 173,7 miljardia markkaa. Kehykset ylittyvät, vaikka pankkituen määrä sekä pankkituesta aiheutuvat korot ja hoitomenot vähennettäisiin.

Hallituksen hyväksymät menokehykset ylityivät viime vuonna noin 13 miljardilla markalla eli 7,5 prosentilla. Ylitys johtui väärin arvioidusta talouskehityksestä. Tänä vuonna menokehykset ylittyvät lähes 30 miljardilla markalla eli runsaalla 16 prosentilla. Pääsyy ylitykseen on pankkituki. Toinen syy on virheelliset talouskehitysarviot. Hallituksen mukaan talouskasvun piti olla tänä vuonna 2,5 prosenttia. Todellisuudessa kasvu jää ainakin saman verran miinusmerkkiseksi. Työttömyysasteen piti olla tänä vuonna 13,5 prosenttia. Todellisuudessa työttömyysaste kipuaa noin 18—19 prosenttiin.

Menokehysten ylittyminen ei ole mikään ilon aihe sen kummemmin oppositiolle kuin hallituksellekaan. Valtiontalous on pitimmällä aikavälillä saatava tasapainoon, olipa päätöksiä tekemässä kuka tahansa. Menokehykset ja niiden ylitykset nostan keskusteluun kysyäkseni, miksi ja ketä varten tehdään menokehyspäätöksiä, jos niitä ei ole kenenkään tarkoitus noudattaa eikä niitä kukaan noudata, tai miksi ylipäänsä tehdään sellaisia menokehyksiä, joiden noudattaminen veisi maan talouden vielä pahempaan ahdinkoon ja työttömyyteen.

Sosialidemokraattien mielestä vuodelle 1994

ajateltu finanssipoliittinen linja oli aivan liian tiukka. Emme pidä katastrofina menokehysten rikkomista vaikkapa suuremmallakin summalla, jos samalla ollaan valmiita säästämään julkisia menoja tulevan nousukauden aikana. Sitä me sosialidemokraatit haluamme.

Rajut julkisen talouden säästöt sekä verojen korotukset syövät kansalaisten ostovoimaa tavalla, jota kotimarkkinasektorimme ei kerta kaikkiaan kestä. Se pitäisi nyt vihdoin viimein ymmärtää. On todella kauhistuttavaa, että olemme tämän vuosikymmenen alkuvuosina menettäneet yli 400 000 työpaikkaa. Ensi vuonnakin arvioidaan poistuvan vielä noin 40 000 työpaikkaa. Suurin syy työpaikkojen vähenemiseen on kotimaisen ostovoiman niukkuus, kotimaisen kysynnän puute. Ensi vuonna häviää työpaikkoja palvelualoilta sekä yksityiseltä että julkiselta sektorilta. Tämä johtaa naisten työllisyyden raajaan heikkenemiseen.

Hallitus halusi kohentaa julkista kuvaansa tekemällä minielvytyspaketin pikkujoululahjaksi. Olisimme tyytyväisempiä, jos hallitus olisi käyttänyt aikaa yli yhden yön ja valmistellut tehokkaan työttömyyttä alentavan elvytyspaketin joululahjaksi. Työttömyyden kasvun pysäyttäminen olisi edellyttänyt vähintään 10 miljardin markan elvytystoimia sosialidemokraattien budjettilinjan mukaisesti. Viennin kasvu, vaihtotaseen tasapainottuminen ja korkojen lasku tarvitsisivat tuekseen ostovoimaa ja investointeja lisääviä toimia.

Oli mielenkiintoista havaita, että eilisessä Kauppalehdessä saimme esityksillemme tukea uudelta taholta. Ennusteillaan kuuluisuutta saanut professori Ravi Batra suositteli Suomelle niin tulo- kuin kulutusverojen alentamista sekä säästöjen verollepanoa, joka Suomessa tarkoittaisi pääomaveroprosentin nostoa. Tunnustettakoon, että säästöjen lisäverotuksella ei yksin rahoitettaisi ansio- ja kulutusverojen alentamista, joten muitakin konsteja tarvittaisiin. Mutta sinänsä professori Batran suositukset niin verotuksen kuin vapaakaupan lisäämisen ja monopoliin purkamisen osalta osuvat hyvin yhteen sosialidemokraattien ajatusten kanssa.

Toisaalta en mielelläni haluaisi uskoa professori Batran maailmantaloutta koskeviin ennusteisiin. Viime perjantaisen Kauppalehden mukaan hän ennustaa, että 70 prosentin todennäköisyydellä pörssikurssit romahtavat kesäkuun 1994 jälkeen ja 95 prosentin varmuudella viimeistään 1995. Edessä on maailmantalouden lama, jossa eräät maat kuten Suomi jo ovat. Toivottavasti

näin ei käy. Toivon, että arviot edes hitaasta elpymisestä pitävät tällä kertaa paikkansa, jotta lamastamme ei tulisi koko vuosikymmenen mitaista.

Herra puhemies! Hallituksen talousarvioesitykseen on tehty lukuisia korjauksia eduskuntakäsittelyn aikana. Suurin osa muutoksista liittyy valtion ja kuntien sopimusneuvottelujen tuloksiin. Henkilöstömenoja jouduttiin tarkistamaan sopimusten mukaisesti. Toinen suuri muutos tuli, koska maatalouden Markkinointirahaston perustaminen äänestettiin lepäämään yli vaalien.

Hallitus on eräissä lausunnoissaan kiirehtinyt toteamaan, että budjetin menoja kasvatettiin lähes 2 miljardilla markalla, koska sosialidemokraatit kaatoivat rahaston perustamisen. Todetakoon tämän johdosta vielä kerran, että tuo raha olisi joka tapauksessa käytetty maataloustuotteiden markkinointiin ensi vuonna. Kun rahastoa ei syntynyt, summa tulee näin budjetissa aidosti myös näkyviin. Rahastolain lepäämään jääminen ei siten lisännyt valtion menoja vaan toi menot kansan ja kansanedustajien nähtäväksi. Niiden piilottaminen rahastoon ei onnistunut, ei ainakaan näin nopealla aikataululla.

Valtiovarainvaliokunnan mietintö on tällä kertaa mielenkiintoista luettavaa. Ilmeisesti eduskuntavaalien läheisyyden vuoksi hallituspuolueet ovat valmiita hyväksymään lausumia, jotka ovat pahasti ristiriidassa hallituksen toteuttaman linjan, puhumattakaan tulevia vuosia koskevien menokehyspäätösten, kanssa. Erityisesti tällaisia lausumia löytyy opetusministeriön hallinnonalalta. Budjettimietinnössä hallituspuolueiden kansanedustajat elävät täysin toista elämää kuin hallitus elää. Mahtavatkohan arvoisat ministerit, on peräti yksi ministeri muuten paikalla, olla tietoisia, millaisiin sitoumuksiin heidän omat eduskuntaryhmänsä ovat valmiita, vai onko tarkoituskin edetä kahta strategiaa käyttäen? Onko tarkoituskin istua kahdella tuolilla yhtä aikaa, eduskuntaryhmät omallaan ja hallitus omallaan?

Sosialidemokraatit jättivät budjettimietintöön oman vastalauseen. Siihen on pääosin kirjattu niitä ajatuksia, jotka olivat syyskuussa julkistussa budjettivastineessamme. Esitämme julkisten investointien lisäämistä erityisesti liikenteeseen, niin maantie- kuin ratakankkeisiin. Mielestämme koulutus- ja työvoimatoimia olisi täytynyt lisätä niin, että useampien työttömyys vaihtuisi koulutus- tai työpaikaksi. Verotusta olisimme halunneet alentaa tuntuvammin ja siten, että

olisi alennettu suhteellisia veroja eikä veroasteikkoja. Kuntien valtionosuusleikkauksia pidämme tähän suhdannetilanteeseen nähden liian rajuina, vaikka hallitus suostui toki perumaan osan supistuksista. Pankkitukeen uppoavia miljardeja haluaisimme pienentää tehokkaalla elvytyksellä. Yritystoiminnan tuen kasvattamisessa olemme tulleet tien päähän. Jatkossa on yhdistettävä tukimuotoja ja käytettävä ne tehokkaammin pien- ten yritysten käyntiin saattamiseen.

Säästötoimissa tulisi tarkemmin arvioida jo etukäteen eri säästöjen kohdentuminen ja vaikutukset. Vaarana on, että menoleikkaukset kohdentuvat kasaantuvasti samoihin väestöryhmiin ja henkilöihin. Ihmiset, joilla menee huonosti, menettävät nykyisen politiikan seurauksena eniten. Ihmisten, joilla menee hyvin, suhteellinen asema paranee. Kansa todellakin jakaantuu kah- tia, on jo pitkälle jakaantunut, kuitenkin toisin kuin 80-luvulla. Nyt huonosti toimeentulevista uhkaa tulla enemmistö, kun 80-luvulla he olivat vähemmistö. Erona 80-lukuun on myös se, että nyt huonosti toimeentulevien enemmistö on kau- pungeissa, siellä missä työttömyys on kasvanut eniten, siellä missä työttömän toimeentuloturvan jatkeena ei ole omilla mailla kasvatettuja luon- non antimia.

Herra puhemies! Pidän myönteisenä budjetin valmistumista normaaliaikataulussa. Kohtuuton on ollut kuitenkin se vauhti, jolla budjettilakeja lyötiin valiokunnissa lukkoon. Jotta tällaiselta hosumiselta välttyttäisiin jatkossa, hallituksen tulisi tuoda keskeiset budjettilait viimeistään loka- kuun puoliväliin mennessä eduskuntaan. Näin ei käynyt tälläkään kerralla hallituksen sisäisten kärhämien vuoksi. Toisaalta myös hallituspuolueiden keskinäinen kädenvääntö eduskunnassa hidasti asioiden käsittelyä. Vasta siinä tilantees- sa, kun hallitus ja eduskunta saivat viestin riittä- vän korkealta taholta, alkoi syntyä liikettä ja valmista. Ilman sitä budjetti tuskin valmistuisi- kaan jouluksi.

Käytännössä jouduttiin kuitenkin tilantee- seen, joka oli erityisesti opposition kannalta han- kala. Monet budjettilait jouduttiin viemään läpi ilman, että niihin oli mahdollista kunnolla pereh- tyä. Eräät vastalauseetkin piti valmistella tilan- teessa, jolloin hallituksen esitys oli vasta tulossa eduskuntaan. Opposition piti lueskella lehtiä, että tiesi, mitä hallituksen esitykset mahdollisesti pitävät sisällään. Toivottavasti emme tulevaisuu- dessa ajaudu samanlaiseen tilanteeseen. Mielest- äni siitä olisi syytä kantaa huolta kaikkien edus- kuntaryhmien.

Ed. Tiuri: Herra puhemies! Suomalaiseen kansanviisauteen on kuulunut taito elää suu särkeä myöten ja hyvinä aikoina panna vähän varastoonkin pahojen päivien varalle. Ikävä kyllä, tämä arvokas taito pääsi unohtumaan 1970- ja varsinkin 1980-lukujen poliittisilta päättäjiltä. Julkista kulutusta kasvatettiin suhteellisen vakaana jatkuneen talouden kasvun innoittamana. Jopa ennakoitavissa oleva kansantalouden tulojen lisäyskin mitattiin lakisääteisesti ulos julkiseen kulutukseen.

Vanhat viisaudet taloudenpidossa ovat jälleen kunniaa niin ihmisten jokapäiväisessä elämässä kuin julkistaloudessakin. Valtion on nyt pakko säästää, kun tulot ovat romahtaneet ja menot työttömyyden vuoksi kasvaneet. Hyvinä päivinä säästöjä ei tehty, joten nyt joudutaan säästämään monissa tärkeissä asioissa. Hallituksen talousarvion keskeisenä tavoitteena on valtion menojen sopeuttaminen pienentyneisiin tuloihin oikeudenmukaisella tavalla.

Huolimatta rajuista säästöistä valtion velka uhkaa kasvaa ensi vuonna yhtä paljon kuin tänä vuonna. Jos velan kasvua ei saada kuriin, ylittävät velanhoitomenot pian opetusministeriön pääluokan menot ja lähestyvät sosiaali- ja terveysministeriön pääluokan menoja. Viimeistään siinä vaiheessa jouduttaisiin hallitsemattomiin pakkosäästöihin. Siksi vaikeitakin leikkauksia on tehtävä nyt. Suu on yritettävä panna särkeä myöten.

Kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä kansalaisten henkinen ja aineellinen hyvinvointi voi rakentua vain terveen taloudenpidon varaan. Maatamme koettelevan taantumun vuoksi monet suomalaiset ovat joutuneet kärsimään taloutemme ahdingosta. Vaikeudet ilmenevät työttömyytenä, ansioiden pienentymisenä ja henkilökohtaisen talouden perustan murenemisestä johtuvina henkisinä kärsimyksinä. Vaikka sosiaalinen turvaverkkomme on kattava, ei yhteiskuntakaan pysty lievittämään kaikkien ihmisten ongelmia omien resurssiansa puutteen vuoksi. Työllisyyden parantaminen on keskeinen edellytys hyvinvoinnin turvaamiselle. Vain talouden saattaminen kasvuun voi taata investointien käynnistymisen ja työllisyyden parane-
misen.

Kasvun merkkejä on jo näkyvissä. Noudatettu talouspolitiikan ansiosta vaihtotase on kääntymässä positiiviseksi ja vienti vetää. Mikä tärkeintä, vientimme on ratkaisevasti monipuolistunut, sillä sähkö- ja elektroniikkateollisuuden vienti nousee jo puoleen metsäteollisuuden vien-

nistä. Suomesta onkin kehittyvässä huipputekniikan maa. 1980-luvun alussa huipputekniikan osuus viennistä oli vain 3 prosenttia. Tänä vuonna se on 15 prosenttia. Olemme ohittamassa Ruotsin, mutta Japaniin on kyllä vielä matkaa. Lupaava kehitys on ollut mahdollista suomalaisten innovaatiokyvyn ja yhä paremman osaamisen ansiosta. Valtio ja yritykset ovat sijoittaneet koulutukseen, tutkimukseen ja tuotekehitykseen. Yleissivistävään ja ammatilliseen koulutukseen investoitiin 1980-luvulla jatkuvasti lisää varoja. Oecd:n tilastojen mukaan vuonna 1991 vain Sveitsi käytti kansantulosta koulutukseen suuremman osuuden kuin Suomi.

Miten tästä eteenpäin? Miten lupaava kehitys saadaan jatkumaan, kun säästötoimet välttämättä kohdistuvat myös koulutukseen? Ensi vuoden talousarviossa koulutukseen käytetään varoja kymmenesosa vähemmän kuin vuonna 1992. Oppositio syyttää hallitusta koululaitoksen katastrofaalisesta alasajosta. Siitä ei onneksi ole kysymys. 1980-luvulla voimavarojen nopeasti kasvaessa ei ollut tarvetta niiden parhaaseen mahdolliseen käyttöön. Nyt voidaan käyttöä tehostaa ja pitää siten koulutuksen taso edelleen korkealla säästöistä huolimatta. Koululaitos hyötyisi, jos oppositio käyttäisi edes osan siitä energiasta, joka menee valitusvirsiin koululaitoksen kurjistumisesta, miettiäkseen keinoja tilanteesta selviämiseen mahdollisimman vähin haitoin.

Keinoja on, kun toimeen tartutaan. Eri oppilaitosten yhteistyötä on lisättävä. Tehottomia oppilaitoksia on lopetettava tai niitä on yhdisteltävä tehokkuuden parantamiseksi, kuten hallitus esittää. Opettajien kannattaisi väliaikaisesti joutua joidenkin saavutettujen etujen kohdalla, jotta välttyttäisiin tarpeellisen opetuksen karsimisesta ja jotta koulutuksen taso säilyisi.

Hallituksen toimet yleissivistävän koulutuksen uudistamisessa johtavat omalta osaltaan koulutuksen tason parantumiseen. Peruskoulun ja lukion tuntijakouudistuksen yhteydessä pakollisuutta vähennetään ja valinnaisuutta lisätään. Lukiot voivat siirtyä luokattomaan opetukseen. Nämä muutokset antavat samalla nuorille mahdollisuuden opiskella yksilöllisten tarpeidensa edellyttämällä tavalla.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä vaatii budjetikannanotossaan ammatillisen koulutuksen aloituspaikkojen ja oppisopimuskoulutuksen lisäämistä. Talousarviossa ja valiokunnan mietinnössä korostetaan oppisopimuskoulutuksen saatavuuden ja joustavuuden parantamista, jotta

nykyistä useampi nuori saisi peruskoulutuksen sen avulla. Tärkeää on myös, että ammatillisten oppilaitosten opiskelijoiden työharjoittelua varten on voitu suunnata voimavaroja harjoittelun toteuttamiseksi lamasta huolimatta.

Herra puhemies! Uuden tiedon hankkiminen on taloudellisen nousun ja kansallisen kulttuurin turvaamisen ehto. Siinä korkeakoulut ovat avainasemassa, mutta niidenkin voimavaroja on jouduttu vähentämään. Nyt kolme vuotta jatkuneiden säästöjen edelleen jatkaminen ei enää ole perusteltua. Säästöt eivät vielä ole aiheuttaneet ylipääsemättömiä vaikeuksia johtuen siitä, että sinipunahallituksen aikana voimavaroja kasvatettiin reaalisesti lähes 10 prosentin vuosivauhdilla.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä edellyttää, että tiedon tuottamiseen investoidaan lisävaroja talouden niukkuudesta huolimatta. Valtion tiede- ja teknologianeuvoston juuri julkaistussa ohjelmassa "Tiedon ja osaamisen Suomi" tutkimus- ja tuotekehitysmenojen osuus bkt:stä esitetään nostettavaksi nykyisestä 2 prosentista 2,7 prosenttiin vuoteen 1997 mennessä valtion ja yritysten lisäpanostuksella. Se merkitsee samalla myös lähes 15 000 uutta työpaikkaa hyvin koulutetuille nuorille tutkimus- ja tuotekehitystehtävissä. Yhtenä keinona lisävarojen hankkimiseen kokoomuksen eduskuntaryhmä on esittänyt valtion yritysten osakkeiden myyntiä.

Kuten valtiovarainvaliokunta on mietinnössään todennut, kansallinen innovaatiojärjestelmämme on viime vuosina vinoutunut, kun soveltavaa tutkimusta ja erityisesti tuotekehitystukea on tarvetta vastaavasti lisätty, mutta korkeakoululaitoksen ja perustutkimusta tukevan Suomen Akatemian resursseja vähennetty. Kokoomuksen eduskuntaryhmä yhtyy valtiovarainvaliokunnan ponteen, jossa edellytetään, että tasapainon saavuttamiseksi myös korkeakoulujen ja Suomen Akatemian voimavaroja on ryhdyttävä lisäämään mahdollisimman pian. Samalla ryhmä pitää välttämättömänä, että korkeakoulujen toimintaa tehostetaan ja rakenneuudistusta jatketaan tiedeyhteisön ja korkeakoulujen yhteistyöllä.

Arvoisa puhemies! Oikean suuntainen tiede- ja teknologiapolitiikka takaa, ettei Suomi vajoa matalapalkkamaaksi, vaan tänne syntyy sekä teollisuuteen että palveluelinkeinoihin kaikilla tasoilla hyvätuloisia työpaikkoja erityisesti pitkällä aikavälillä. Työllisyyden nopeammaksi lisäämiseksi tarvitaan myös toimia, jotka vaikuttavat heti.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä edellytti lokakuussa kannanotossaan, että kotimarkkinoiden kysyntää on elvytettävä erityistoimin. Samalla muistutettiin, että hallitus oli kokoomuksen vaatimuksesta budjettiriihen yhteydessä todennut päättävänsä myöhemmin vuoden 1994 tuloverotuksen ja maksujen alentamisesta, jos taloudellinen tilanne, työmarkkinasopimukset ja muut kehitysnäkömät luovat sille edellytykset.

Koska valtiovarainministeri Viinosen asettamat elvytys ehdot eli lähinnä vaihtotaseen kääntyminen ylijäämäiseksi sekä maltillisten työmarkkinaratkaisujen saavuttaminen ovat täyttyneet, hallitus päätti kokoomuksen vaatimuksesta elvytyspaketista joulukuun 2 päivänä. (Ed. Laine: Viinanenkö elvytystä vaati?) Tällöin otettiin selvä askel tohtori Raimo Ilaskiven vaatiman elvyttävän talouspolitiikan suuntaan.

Elvytyspaketin tavoitteena on työllisyyden parantaminen yksityisiä investointeja vauhdittamalla, julkisia investointeja aientamalla, suunniteltua verojen kiristystä lieventämällä sekä yritysten työhönottokynnystä alentamalla. On tietenkin myönnettävä se tosiasia, että suurtyöttömyyttä ei kyetä yksittäisen elvytyspaketin avulla poistamaan. Valtiovallan toimenpitein ei välittömästi saada kovin paljon uusia työtilaisuuksia, mutta tärkeintä on, että luodaan kaikin keinoin edellytyksiä uusien, pysyvien työpaikkojen synnylle.

Kaikkia edullisiakaan keinoja ei kuitenkaan ole valitettavasti haluttu ottaa tässäkin talossa käyttöön. Velkaelvytyksellä luotavien työpaikkojen sijaan myönteinen ydinvoimapäätös olisi varovaistenkin arvioiden mukaan tuonut kymmeniätuhansia uusia työpaikkoja valtion menoja lisäämättä ja suorastaan valtion tuloja lisäten. Se olisi myös vahvistanut teollisuuden uskoa uusien investointien kannattavuuteen Suomessa. (Ed. Vähänäkki: Oikein!) Kokoomuksen käsityksen mukaan ydinvoima-asiaan joudutaan vielä palaamaan. (Ed. Laine: Ensi vuosituhannella!) — Ensi vuonna.

Julkisten investointien aientaminen on osa hallituksen elvytyspakettia. Nykyisessä valtiontalouden tilanteessa julkisten investointien on kyettävä maksamaan itsensä takaisin kohtuullisessa ajassa. Paras yhteiskuntataloudellinen tuotto näille investoinneille saadaan kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä suuntaamalla ne ensisijaisesti infrastruktuurihankkeisiin. Talouden taantuman aikana yhteiskuntamme perusinfrastruktuurin laajentaminen ja huolto on jäänyt liian vähälle huomiolle.

Kuljetuksista aiheutuu Suomessa huomattavia kustannuksia elinkeinoelämälle. Niitä voidaan koko maassa parhaiten alentaa laajentamalla moottoritieverkkoa tarvetta vastaavasti. Kokoomuksen eduskuntaryhmä edellyttää, että elvytyspakettiin sisältyvät julkiset investoinnit kohdistuvat ensisijaisesti maamme päämoottoritieverkon laajentamiseen. Turku — Pietari-yhteyden kehittäminen, pääkaupunkiseudun kehäteiden rakentaminen sekä kolmostien moottoriteiden jatkaminen Hämeenlinnasta Tampereelle ovat yhteiskunnallisesti kannattavia investointeja. Henkilöliikenteessä nopeat junayhteydet Helsingistä Turkuun ja Tampereelle on saatava käyttöön mahdollisimman pian. Pääosassa Suomea linja-autoyhteydet takaavat kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä parhaiten henkilöliikenteen toimivuuden.

Hallituksen elokuussa tekemät veropäätökset nostivat tuloverotuksen ennätyskorkeaksi. Kokoomus esitti jo tuolloin, että heti taloudellisen tilanteen salliessa on tuloveroasteikkoja voitava tarkistaa. Hallituksen päättäessä elvytyspaketistaan tuloveroasteikkoihin tehtiin kokoomuksen vaatimuksen mukaisesti 2 prosenttiyksikön inflaatiotarkistus ja lainaveron määrää alennettiin kaikissa tuloluokissa, eniten 100 000—150 000 markkaa ansaitsevilta. Veroelvytystä on pidettävä erittäin merkityksellisenä kotimarkkinoiden piristämiseen tähtäävänä toimenä. Kokoomuksen mielestä tuloverotusta on edelleen kevennettävä valtion taloudellisen tilanteen salliessa, sillä maamme kokonaisveroaste lähenee 48:aa prosenttia, ja meillä on korkein tuloveroprosentti kaikista Oecd-maista. Liian korkea tuloverotus ei motivoi työn tekoon ja houkuttelee työvoimaa pimeille markkinoille. Maatamme uhkaa myös aivopako, jolloin koulutetut henkilöt ja tuottavat yritykset siirtyvät maihin, joissa verotuskohtelu on suopeampaa. Myös ulkomaisten tutkijoiden ja asiantuntijoiden saanti vaikeutuu liian ankaran verotuksen vuoksi. Tähän meillä ei ole varaa, vaan meidän on yhdenmukaistettava verotuksen taso kilpailijamaidemme kanssa.

Talouden laman seuraukset ovat monilla tavoin vaikeuttaneet lapsiperheiden asemaa. Kokoomuksen eduskuntaryhmä on pitänyt tärkeänä sitä, että valtiovalta ei omilla toimillaan ole vaikeuttamassa lapsiperheiden entisestään vaikeasta asemasta. Suomen luottokelpoisuuden uskottavuuden parantamiseksi joutui hallitus lokuussa 1992 tekemässään periaatepäätöksessä muun ohella sopimaan lapsiperheiden tuen vähentämisestä 1 miljardilla markalla sekä verovä-

hennysten korvaamisesta verollisella erityislapsilisillä. Tämän jälkeen on tätä lapsiperhepakettia muutettu useasti. Kaikki muutokset ovat tapahtuneet kokoomuksen eduskuntaryhmän vaatimuksesta sen toivomalla tavalla. Viime keväänä ilmoitimme, että emme suostu lapsilisien verollepanoon. Verollepanosta luovuttiinkin, ja hallitus antoi esityksen, joka toteutuessaan olisi merkinnyt 700 miljoonan markan vähennystä perhepoliittisessa tukijärjestelmässä.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä ei voinut olla tyytyväinen tähänkään ratkaisuun. Kokoomuksen eduskuntaryhmä otti viime elokuussa kesäkokouksessaan kantaa lapsiperheisiin kohdistettavia säästöjä vastaan. Mielestämme kaikkien on oltava valmiita tinkimään eduistaan laman aikana, mutta toimenpiteiden on kohdistuttava niin, että ne eivät heikennä lapsiperheiden toimeentuloa enemmän kuin samalla tulotasolla olevien lapsettomien perheiden. Tämän kannan uudistimme vielä 27. lokakuuta tänä vuonna pitämässämme pitkässä ryhmäkokouksessa, jolloin vaadimme ylimääräistä lapsilisien korotusta hallituksen esitykseen nähden tai perhepoliittista verovähennystä.

Kokoomuksen vaatimusten pohjalta muutkin hallituspuolueet olivat valmiita uudistamaan perhetukipakettia. Yhteisen sopimuksen perusteella päätettiin sosiaalivaliokunnassa 26. marraskuuta 93 nostaa lapsilisiä vielä 300 miljoonalla sekä säilyttää elatusvelvollisuusvähennys. Kun hallitus päätti elvytyspaketin sisällöstä, kokoomus esitti, että osa elvytysvarasta on käytettävä lapsiperheiden tukemiseen. Pitkien neuvottelujen jälkeen päätettiin lapsilisiä korottaa vielä 155 miljoonalla markalla. Korotukset kohdistettiin vaatimuksestamme yksi- ja kaksilapsisille perheille oikeudenmukaisen lopputuloksen saavuttamiseksi.

Kokonaisuudessaan perhepolitiikasta voidaan todeta, että kokoomuksen eduskuntaryhmä on valtion taloudellinen tilanne huomioon ottaen tyytyväinen perhetukipakettiin nykymuodossaan.

Arvoisa puhemies! Kokoomuksen eduskuntaryhmä on työskennellyt määrätietoisesti katon asettamiseksi pankkituelle. Ekan säästökassatalletusten turvaaminen kasvattaa pankkitukea asiallisesti 1,3 miljardilla markalla. Eduskunnassa on esitetty värikäs näytelmä, jossa sosialidemokraatit ovat tällä kertaa vaatineet pankkituen kasvattamista ja jopa esittäneet, ettei tuelle tulisi asettaa tiukkoja ehtoja. Kokoomus on vaatinut, että Ekaan sovelletaan samoja tiukkoja ehtoja

kuin pankkitukeen yleensä. Tuen on oltava vastikkeellista. Valtion on siis saatava vastuutena olevan omaisuuden lisäksi muutakin vastiketta, jos se suinkin on mahdollista. Kokoomus haluaa erityisesti nostaa esille valiokunnan mietinnön lausuman Ekan epäselvyyksien ja tuen myöntämisen edellytysten tutkimisesta: "Valiokunta edellyttää, että on selvitettävä ensisijaisesti säästökassan ja koko konsernijohdon vastuu, toiseksi konsernin ja säästökassan tilintarkastajien vastuu sekä myös säästökassatoimintaa valvovan valtiovarainministeriön vastuu."

Herra puhemies! Kasvava ammattimainen rikollisuus uhkaa yleistä järjestystä ja kansalaisten turvallisuutta. Erityisesti idästä saapuvat rikolliset vaarantavat rauhallisten ja turvallisten olojen säilymistä Suomessa. Monet käyttävät väärin turvapaikan hakuoikeutta. Jopa kaksi kolmesta idästä tulevasta turvapaikan hakijasta syyllistyy rikokseen kolmen ensimmäisen maassamme vietetyn kuukauden aikana. Kokoomuksen eduskuntaryhmä edellyttääkin, että kuten Viron pääministeri Mart Laar onkin maansa osalta todennut, Viro määritellään virolaisille ja Venäjä venäläisille turvalliseksi maaksi, jotta tarpeettomien turvapaikka-anomusten käsittelyn aiheuttamat ongelmat voidaan poistaa. Suomesta ei saa tulla ulkomaisten rikollisliigojen hallitsema siirtomaa.

Koska esimerkiksi poliisin toimintamenoista 90 prosenttia menee palkkoihin, johtaa resurssien karsiminen väistämättä miehistövajaukseen kenttätyössä. Kansalaisten oikeus saada apua ja turvaa saattaa vaarantua. Myös järjestyksenpidon uskottavuus sekä rangaistuksi joutumisen uhka vähenee, mikä alentaa rikosentekokynnystä. Turvallisuudesta ja järjestyksenpidosta tinkiminen ei ole kannattavaa myöskään yhteiskunnan kokonaisuhyötyä tarkastellen. Rikosten vuoksi yhteiskunta menettää paljon enemmän, kuin poliisin ja rajavartioston säästöt sitä hyödyttävät. Jos rikosten selvittämisprosentti laskee merkittävästi, joutuu yhä useampi varastettu tavara pimeille markkinoille ja monesti myös maamme rajojen ulkopuolelle. Yleisen järjestyksen turvaamiseksi ja ulkomailta tulevan järjestäytyneen rikollisuuden torjumiseksi on järjestyksenpitoon suunnattava riittävästi voimavaroja. Kokoomuksen eduskuntaryhmä yhtyy täysin valtiovarainvaliokunnan esittämään vaatimukseen poliisin ja rajavartioston toimintaedellytysten turvaamisesta.

Arvoisa puhemies! Laman myötä heikentyneeseen opiskelijoiden sosiaaliseen asemaan on kokoomuksen vaatimuksesta kiinnitetty erityistä

huomiota talousarviota laadittaessa. Lukukausi-maksun käyttöönnotosta on luovuttu lukioissa, ammatillisissa oppilaitoksissa ja korkeakouluissa. Myös ruokahuoltomaksusta on luovuttu. Opintotukiuudistusta jatketaan hallituksen tavoitteiden mukaisesti niin, että uudistus laajenee keskiasteelle 1 päivänä heinäkuuta 1994. Ammatillisissa oppilaitoksissa, kansanopistoissa ja lukioissa opiskelevien opintotuki saatetaan korkeakouluopiskelijoiden saamaa opintotukea vastaavaksi. Tämä merkitsee opintorahan osuuden painottumista. Kokoomuksen vaatimus vanhojen opintolainojen koron alentamisesta toteutuu vuoden 1994 alusta korkojen laskiessa 11,55 prosentista 10,1 prosenttiin. Opintotukimenojen osuus onkin eräs niitä harvoja talousarvion momentteja, joiden loppusumma kasvaa.

Arvoisa puhemies! Kokoomuksen eduskuntaryhmä yhtyy valtiovarainvaliokunnan kantaan lisäresurssien saamisesta korkeakouluille opetusministeriön raamien ulkopuolelta. Vielä parempaan tulokseen kansallisen innovaatiojärjestelmän toimivuuden kannalta johtaisi valiokunnan esittämä toinen vaihtoehto: oma kehys talousarviossa tieteelle ja teknologialle. Kehykseen kuuluisivat korkeakoulut, Suomen Akatemia, Tekes ja valtion eri tutkimuslaitokset.

Kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä on välttämätöntä, että maamme poliittista päätöksentekokoneistoa kehitetään ottaen huomioon ympäröivän maailman ja yhteiskunnan nopea muuttuminen. Muutoin maamme ei pysty vastaamaan sitä kohtaaviin uusiin haasteisiin. Kokoomuksen eduskuntaryhmä toteaa, että tiede- ja teknologia-asiat tulisi keskittää yhdelle ministerille, mitä valtiovarainvaliokunta esittää selvittäväksi. Tämä menettely johtaisi tasapainoisempaan ja huomattavasti tehokkaammin toimivaan kansalliseen innovaatiojärjestelmään. Tiede- ja teknologiapolitiikka voitaisiin sijoittaa opetusministeriössä toimivan ministerin tehtäväkenttään.

Eduskunta joutuu yhä useammin ratkaistaan asioita ja säätämään lakeja, joissa tiede ja tekniikka ovat keskeisellä sijalla. Esimerkkejä viime kuukausilta ovat päätös viidennessä ydinvoimalasta, yleisradiolaki ja Rion ilmastopoliittisen ratifiointi. Kansakunnan kannalta edulliseen tulokseen pääseminen edellyttää, että kyseisiä asioita ratkaistaessa niitä tarkastellaan riittävän laaja-alaisesti eikä päätetä vain jostakin osa-alueesta. Tätä menettelyä varten on jo useissa maissa parlamentin yhteydessä elin, joka parlamentin toimeksiannosta suorittaa teknologian

arviointia. Kokoomuksen eduskuntaryhmä pitää tärkeänä, että myös Suomen eduskunnan yhteyteen luodaan teknologian arviointijärjestelmä.

Herra puhemies! Välttämättömät säästötoimet ovat palauttaneet lainanantajien uskon Suomen talouteen ja kykyimme selviytyä vaikeuksista. Korkojen laskun ja rakenteellisten säästöjen ansiosta taloudessa on tapahtunut käänne kohti parempaa ja elvytyskin on nyt mahdollinen. Oikea-aikaisilla elvytystoimilla talouden elpyminen saa lisävauhtia. Tarvitsemme uutta uskoa tulevaisuuteen, sillä Suomella on hyvät tulevaisuudennäkymät. Jo tehdyt ja tehtävät investoinnit osaamisen ja tiedon hankintaan ovat tuottamassa tulosta. Tiedon ja osaamisen yhteiskunnasta tulee myös taloudellisesti ja henkisesti hyvinvoiva yhteiskunta.

Edustajat Heikkinen, Kaarilahti ja Ihmäki merkitään läsnä oleviksi.

Ed. V ä h ä k a n g a s : Arvoisa puhemies! Ed. Tiurin puhetta kuunnellessa tuli säikky mieleen, oliko ed. Tiurilla väärä puhe väärässä paikassa. Kyllä perhepolitiikka ja opiskelijoiden ongelmien myötäeläminen tuntuivat ihan sydäntä lämmittäviltä. Mutta miksei niissä asioissa ole mitään tehty vai onko keskustapuolue se jarru ollut hallituksessa, että kaikki nämä hyvät asiat ovat jääneet vain puheitten asteelle, mitä ed. Tiuri toi esiin?

Arvoisa puhemies! Jos kansakunta voisi lähettää yhteisen toivomuksen joulupukille, se tilaisi, niin uskon, työtä ja toimeentuloa. Tässä puheenvuorossa keskityn näihin kahteen asiaan. Vasemmistoliiton ryhmän kannanotot muihin kysymyksiin sisältyvät budjettivastalauseeseemme sekä budjettikäsittelyn yhteydessä tekemiimme ehdotuksiin ja vastalauseisiin.

Meidän mielestämme ei ole olemassa mitään sellaista luonnonlakia tai taloudellista välttämättömyyttä, joka määräisi yhdet meistä töihin ja toiset työttömiksi. Me emme saa alistua ajatuksille, joiden mukaan nykyinen työttömyys olisi pakko hyväksyä ja meidän tulisi vain oppia elämään sen kanssa.

Mitä silloin tehdään, kun ei hyväksytty työttömyyttä? Hallitsevana linja on Suomessa perinteisesti ollut pyrkimys viennin kilpailukyvyn parantamiseen. Myös nykyisen hallituksen talouspolitiikassa etusijalla on ollut alhaisen inflaatiota-

voitteen ohella vaihtotaseen tasapainottaminen ja vientivetoinen kasvu. Jo nyt on kuitenkin tullut selväksi, että yksinomaan näillä keinoin työttömyyttä ei voiteta, päinvastoin työttömien joukko kasvaa edelleen huolimatta Suomen viennin ennätyksellisestä kilpailukyvystä ja vaihtotaseen kääntymisestä positiiviseksi.

Kaikissa teollisuusmaissa tapahtunut kehitys on työn jakautumisen ja työttömyyden suhteen viime vuosikymmenien aikana saman kaltainen. Heikommin koulutetun työvoiman kysyntä on laskenut. Alat, joilla tällaisen työvoiman kysyntä on ollut suurta, ovat taantuneet. Vastaavasti korkeampaa koulutusta ja erikoisammattitaitoa vaativat alat ovat kasvaneet. Tämä kehitys ei johdu siitä, että heikommin koulutettu työvoima olisi suhteettoman kallista paremmin koulutettuun työvoimaan nähden, päinvastoin. Kaikissa teollisuusmaissa palkkaerot ovat kasvaneet ja lyhyen työkokemuksen ja matalan koulutuksen omaavien työntekijöiden reaalipalkat ovat laske-
neet.

Työttömyyserot ovat saman suuntaiset kuin palkkaerot. Mitä vähemmän koulutusta ja mitä lyhyempi työkokemus, sitä todennäköisempi työttömyys. Tälle kehitykselle on kaksi peruslitystä: muutokset teknologiassa ja kansainvälisessä työnjaossa. Toisaalta yhä tehokkaammat koneet ja toisaalta matalapalkkaisemman tuotannon laajeneminen ja kilpailu syövä perinteisten työvoimavaltaisten alojen työpaikkoja.

Näyttää siis siltä, että välttämättömän elvytyksen lisäksi vaihtoehtoja vähenevään työhön on etsittävä myös muilta suunnilta. Näitä suuntia mielestämme olisivat seuraavat: korkean teknologian yhteiskunnalle tyypillisen koulutuksen saaminen niin monelle nuorelle kuin mahdollista, työvoiman, erikoisesti heikosti koulutetun työvoiman, tarjonnan vähentäminen ja työn uudelleen jakaminen.

Ensimmäinen vaihtoehto, korkean koulutuksen saaminen niin monelle kuin mahdollista, on epäilemättä tavoittelemisen arvoinen. Sen ongelmia Suomessa ovat kansantaloutemme pienuus ja yksipuolinen rakenne. Koulutuksen lisääminen on myös hidaskaikuteinen ratkaisu eikä yksinään kelpaa rakenteelliseen työttömyysongelmaan lääkkeeksi. Siitä huolimatta perusteellinen ajattelutavan muutos koulutuksen tavoiteasettelussa nimenomaan koskien sen laajuutta ja kaikkien kansalaisten tasavertaista mahdollisuutta on edellytys suomalaisen henkisen pääoman ja osaamisen kehitykselle.

Toinen vaihtoehto, heikon koulutuksen

omaavan työvoiman tarjonnan vähentäminen, sopii osin yksin edellä mainitun koulutustavoitteen kanssa. Toisaalta heikosti koulutetun työvoiman tarjontaa voitaisiin vähentää kansalais-tulo- tai kansalaispalkkajärjestelmällä. Vaativassa mielessä kansalaistulolle, siis järjestelmälle, jossa jokainen kansalainen saa osuuden kansallisvarallisuuden tuotosta riippumatta työpanoksesta — se toki kasvattaisi tuota osuutta — ei näytä olevan ehkä taloudellisia mutta ei varsinkaan poliittisia edellytyksiä. Lisäksi sen ongelmana on, ettei se suinkaan poistaisi uhkaa yhteiskunnan kahtia jakautumisesta. Sen sijaan jossaakin mielessä jonkin tasoinen kansalaispalkkajärjestelmä tuntuisi järkevämältä kuin tilanne, jossa työttömälle maksetaan siitä, että hän ehdottoman varmasti ei tee mitään laajemmin hyödyllistä. Kansalaispalkalla tarkoitetaan tässä järjestelmää, jossa työttömälle maksettaisiin kansalaispalkkaa hänen laatimansa tietyn suunnitelman mukaan yleishyödyllisen vapaaehtoistyön, ympäristön parantamiseen tähtäävän toiminnan, vapaaehtoisen kehitysyhteistyön tai muun sellaisen perusteella.

Muun muassa vasemmistoliiton toimesta on yritetty ylläpitää keskustelua työn uudelleen jakamisesta. Tänäpäin Suomessa tuotetaan sama määrä tavaroita ja palveluja kuin vuonna 1987, mutta nyt siihen tarvitaan 400 000 työntekijää vähemmän. Silti työn uudelleen jakaminen on kaikkea muuta kuin ongelmatonta. Ensinnäkään uudelleenjako ei lisää työn määrää. Päinvastoin esimerkiksi osa-aikatyöhön siirtyminen ei läheskään aina johda työn uudelleen jakautumiseen, vaan pelkästään työpanoksen käytön vähenemiseen. Toinen ongelma koskee sitä, kuka uudelleen jakamisen suorittaa. Työn jakamisen suorittaminen ylhäältä ohjautuvasti ei tunnu kovin todennäköiseltä nykyisessä järjestelmässämme, jossa päinvastoin paineet siirtää työaikoja ja -ehtoja koskevaa päätöksentekoa yritys- ja työpaikkatasolle ovat kovat. Kolmas ongelma koskee sitä, että ihmiset, jotka tekevät päätöksiä, ovat pääsääntöisesti hyvin koulutettuja ja palkattuja ja siten heidän intressinsä jakaa työtä on luultavasti vähäinen.

Kaikkien näiden varauksien jälkeenkin jäljelle jää tosiasia, että jos pidämme tärkeänä mahdollisimman suuren joukon osallistumista yhteiskunnan työelämään, on työtä ja sen tuloksia jaettava nykyistä tasaisemmin. Ainakin vasemmistoliiton arvomaailmaan kuuluu periaate, jonka mukaan kaikille ihmisille tulee taata mahdollisuus mielekkääseen ja täysipainoiseen osallistumiseen yhteis-

kunnan toimintaan, ja että jos tämä mahdollisuus ei avaudu työmarkkinoiden kautta, se on järjestettävä yhteiskunnan toimenpitein. Ketään ei saa jättää yhteiskunnan ulkopuolelle.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä on vaatinut velvoitetyöllistämisen palauttamista. Pidämme velvoitetyöllistämistä puutteineenkin järkevänä kuin korvauksen maksamista siitä, ettei tee mitään.

Arvoisa puhemies! Ahon hallituksen käynnistämä muutos pohjoismaisesta hyvinvointivaltiota oikeistolaiseen omatoimivaltioon johtanee myös tukahduttamisen korostumiseen. Yhteiskunta joutuu vielä maksamaan huomattavan hinnan siitä, että se laiminlyö sosiaalipoliittikkansa ja osittain myös opetuspolitiikkansa, mutta ennen kaikkea työllistämispoliittikkansa. Purkaessaan hyvinvointivaltiota hallitus leikkaa entistä kipeämmin myös sivistysmenoja, koulutusta, tutkimusta ja kulttuuria. Näinhän se tekee vastoin ed. Tiurin todistusta. Kuitenkin Esko Ahon hallitusohjelmassa vuodelta 91 todetaan vielä, että ”kansakunnan voima ja mahdollisuus menestymiseen on sivistyksessä. Hallituksen painopisteenä riippumatta taloudellisista suhdanteista on koulutus, tutkimus ja kulttuuri”.

Hallitus tahtoo kohdata tulevaisuuden valitetavasti silmät kiinni ja selkää edellä. Opetus-, tiede- ja kulttuuribudjetti supistuu ensi vuonna 1,3 miljardia markkaa. Hallituksen kuntien valtionosuuksiin esittämät leikkaukset sattuvat kovina myös kouluihin, kirjastoihin, teattereihin ja museoihin. Maailman paras julkinen kirjastolaitos, jolla olemme ylpeilleet, on uhattuna. Vuoden 91 tasoon verrattuna vuonna 94 on hävitetty jo lähes viidennes sivistyksemme määrärahoista. Hallitus väittää kannattavansa Suomen kansainvälistymistä. Mutta miten me voimme kansainvälistyä, jos välttämättömien henkisten eväiden hankkiminen jatkuvasti vaikeutuu? Jos emme kansakuntana suuntaudu huippuosaamiseen kansainvälisillä markkinoilla, kuljemme hallituksen johdolla Itä-Euroopan tietä Euroopan peräkyläksi, halvan työvoiman ja vanhakantaisen tuotannon köyhäläisiksi. (Ed. Tiuri: Päinvastoin tehdään!)

Arvioitaessa sitä, mikä on merkittävin tekijä tulevaisuutemme kannalta, joudumme arvioimaan uudestaan myös yritysten suomalaisuutta. Suomalainen yritys on näet yhä vähemmän suomalainen. Moni suuri yritys on jo viimeisen kymmenen vuoden aikana siirtänyt merkittävän osan tuotannostaan ulkomaille. Yhä harvemmin suuret yhtiöt tekevät kaiken itse. Ne ostavat eivät

vain raaka-aineita ja puolivalmisteita vaan yhä enemmän myös ideoita, suunnittelu- ja kehitystyötä, markkinointi- ym. palveluja. Siinä ostetaan arvokasta tietoa ja osaamista. Lisäksi ne ostavat valmistustyötä ulkopuolisilta, jolloin yksinkertainen mekaaninen työ ohjautuu matala-palkkamaihin.

Euroopan yhdentymisen ja markkinoiden yleismaailmallistumisen edetessä ainoaksi varmasti kotimaiseksi tuotantopanokseksi jää suomalainen työ. Helsingissä yhä kotipaikkaansa pitävä yhtiö voi näet pyörittää pääosaa yhtiön rahavirrasta jossakin Lontoon, Pariisin tai Frankfurtin tienoilla ja yhä suuremman osan tuotannostaan joko halpamaissa tai markkinoiden lähellä. Siten puhuminen suomalaisesta yhtiöstä on yhä keinotekoisempaa ja yhtiöiden tukeminen tällöin yhä vaikeampaa. (Ed. V. Laukanen: Mitäs hyväksyitte Etan!) Yritysten kansainvälistyessä suomalainen hyvinvointi ja menestyminen ovat vastedes yhä vähemmän kiinni suurten suomalaisten yritysten menestymisestä, yhä vähemmän sellusta ja yhä enemmän riippuvaisia vain siitä, minkälainen on suomalaisten koulutustaso, minkälainen Suomessa tehdyn tutkimuksen ja tuotekehittelyn taso.

Nyt on kyse siitä, missä määrin suomalaiset kykenevät tarjoamaan korkeatasoista työvoimaa, jolla on kykyä havaita ongelmia ja kykyä ratkaista niitä ostavien yritysten kotipaikasta ja muodollisesta kansainvälisyydestä riippumatta. Peruskouluun, keskiasteeseen, ammatilliseen jatkokoulutukseen, korkeakouluihin sekä tutkimukseen ja tuotekehittelyyn käytetty panos ei ole kulutusmeno vaan investointi, hyödyllinen investointi tulevaisuuteen. Joka niistä investoinneista säästää, leikkaa tulevaisuudesta.

Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitto vaati 9.12. julkistamissaan koulutuspolitiikan suuntaviivoissa uusliberalistiseen malliin peruskoulun jälkeisten koulutusmaksujen käyttöönottoa. Tällaiset maksut olisivat kuitenkin omiaan heikentämään maan koulutustason ylläpitämistä. Vasemmistoliitto ei hyväksy koulutusmaksuja, vaan edellyttää koulutuksen tuen lisäämistä.

Arvoisa puhemies! Valtion hyvinvointimenot ovat työministeriön ohella suurelta osin sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla. Tämän pääluokan menoja voidaan osittain pitää vaihtoehtoisina sisäasiainministeriön menojen kanssa. Sisäasiainministeriön hallinnonalan kohdalla valtiovarainvaliokunta ilmaisee huolensa poliisien vähydestä. Huolenilmaisu on perusteltu, mikäli Ahon hallituksen sosiaalipolitiikka jatkuu

nykyisellään. Mikäli nykyisen hallituksen säästölinja jatkuu, saattaa todellakin olla perusteltua ei vain luopua 276 poliisin vakanssin lopettamisesta vaan päinvastoin palkata lisää poliiseja. Aivan samalla tavalla ulkoasiainhallintoon jouduttaneen palkkaamaan lisää tiedottajia kirkastamaan Suomen kuvaa ulkomailla.

Aikaisemmista vuosikymmenistä ja vuosisa-doistakin tiedämme, että tilanteet, joissa suuret väestöryhmät jäävät hyvinvoinnin ulkopuolelle ja ilman yhteiskunnan yhteisen tuotannon tuomia etuuksia, ovat olleet yhteiskuntajärjestykselle vaarallisia. Muutos hyvinvointivaltiota oikeistolaiseen omatoimivaltioon saattaa johtaa-kin repression korostumiseen, jolloin yhteiskunta maksaa huomattavan hinnan siitä, että se laiminlyö sosiaalipolitiikkansa ja osittain myös opetuspolitiikkansa, mutta ennen kaikkea työllisyyspolitiikkansa. Tukahduttamisen tehtäväksi tulee työttömien ja osattomien kurinpito. Yhteiskunnan syrjäytetyt turvautuvat rikollisiin menetelmiin saadakseen edes jotakin siitä hyvinvoinnista, joka heiltä kielletään.

Ahon hallituksen suorittaman käänteen lähde on ollut siinä monetaristisessa politiikassa, joka on ollut muodissa noin 15—20 vuotta Yhdysvalloissa ja Isossa-Britanniassa. Sama hyvinvointivaltion omatoimisuusvaltiolla korvaava politiikka on levinnyt myös Pohjoismaihin. Yksityistämisen kannattaminen ja julkisen toiminnan arvosteleminen rinnakkain ovat selvästi monetaristissävyytteisiä ideologisia kannanottoja edustaen muualla konservatiivien, mutta meillä myös keskustan arvovalintaa. Ahon hallituksen myötä yhteiskunnan perusideologia on muuttumassa uusliberalistiseen suuntaan. Ahon linjan mukaan ihmisten edellytetään itse hoitavan asiansa turvautumatta suuremmin julkisen vallan toimenpiteisiin. Samalla hyvinvointivaltion tasa-arvoideologia väistyy. Tätä yksilön vastuuta on korostanut myös presidenttiehdokas Väyrynen Kauppalehden haastattelussa.

Suomessa julkisen sektorin osuutta on käytetty myös talouskehityksemme kuvaamisessa. Julkinen sektori olisi muka paisunut liian suureksi. Väitteiden mukaan löytyy runsaasti sellaisia julkisen vallan ylläpitämiä tehtäviä, jotka pitäisi siirtää yksityiselle sektorille tai jättää markkinavoimien varaan. Taustalla on se ideologinen eikä järkeilyyn perustuva oletamus tai väite, että Suomi ei kestä nykyisen suuruista julkista sektoria. Julkisen menotalouden tämän päivän ongelmat ovat kuitenkin verokertymän romahduksessa, pankkikriisin ja työttömyyden

aiheuttamisissa kustannuksissa sekä velanhoito-menoissa.

Ongelmat eivät ole hyvinvointipolitiikan, vaan huonon taloudenhoidon aiheuttamia. Itse asiassa ongelmat ovat pahentuneet sen vuoksi, että hallitus on harjoittanut väärää talouspolitiikkaa. Oikeistolaiselle ideologialle ostovoiman turvaaminen tulonsiirroilla on vähintäänkin epäilyttävää, ellei jopa julkiselle vallalle kuulumaton tehtävä. Tätä taustaa vasten voidaan ymmärtää valtiovarainministeri Viinasen hyökkäily ammattiyhdistysliikettä kohtaan. Ay-liikehän on huolehtinut palkansaajaa hyödyttävistä tulonsiirroista, joista toki osaksi ovat hyötynneet sellaisetkin ryhmät, jotka eivät siihen lukeudu.

Kun ulkomailla joulukuussa 93 levisi kuvia Suomen leipäjonoista ja tutkimuksesta, jonka mukaan 100 000 suomalaista oli kokenut jonkin tasoista nälkää, valtioneuvoston jäsenet olivat ennen kaikkea huolissaan Suomen kuvasta ulkomailla. Niinpä 9.12. radiossa esiintynyt ministeri Huuhtanen oli huolestunut juuri kuvasta. Sosiaalialan ihmisten pitäisi kuitenkin olla huolestuneita siitä todellisuudesta, mikä vallitsee, eli leipäjonoista, ahdingosta, ravinnon puutteesta silloinkin, kun se ei ole tappavaa, ja työttömyydestä. Huolestuttava ei ole Suomen kuva ulkomailla. Huolestuttavaa on sosiaalinen todellisuus, joka meillä vallitsee. Vielä huolestuttavampaa on, jos tätä ei alan ministeri itse tajua. Kyse ei todellakaan ole siitä, miten asian tiedottaminen hallitaan, vaan siitä, miten puute poistetaan.

Hallitus esitti työttömyysturvaan sellaisia muutoksia, että peruspäivärahan riippuvuus puolison tuloista vähenisi, mutta samalla toteutettaisiin kuitenkin säästöjä työttömyysajan turvaan siinä määrin, että vasemmistoliiton eduskuntaryhmä ei ole voinut tätä työmarkkinatuen sisältämää uudistusta hyväksyä. Kun myös muu oppositio pysyi yhtenäisenä, joutui hallitus muuttamaan esitystä.

Työttömyysturvamenot ovat paisuneet hallituksen epäonnistuneen talouspolitiikan seurauksena. Siten virheellinen talouspolitiikka ja elvyttämisestä kieltäytyminen ovat romahduttaneet veropohjan, synnyttäneet joukkotyöttömyyden siitä aiheutuvine suurine menoerineen, niin että hallitus on perin pohjin velkaannuttanut valtiontalouden kieltäytyessään elvytyksestä sillä verukkeella, että se lisäisi velkaa.

Lokakuussa 93 alle 25-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli 100 000 henkeä eli 14 000 enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Alle 20-vuotiaita nuorista työttömistä oli kolmannes eli 33 000.

Suurtyöttömyys merkitsee sitä, että yhä useampi jää ansiosidonnaisen työttömyysturvan ulkopuolelle. Työttömällä olisi oltava oikeus oltuaan määrääjän työttömänä saada ansiosidonnaisen työttömyysturvan työssäoloehdon täyttävä työ-, koulutus- tai harjoittelupaikka. Ahon hallitus on purkanut työttömien oikeutta työ-, koulutus- ja harjoittelupaikkaan samalla, kun työttömyys on pahentunut.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä on yhtenä keinona avata työmahdollisuus nuoremmille esittänyt palkansaajan luopumiseläkettä. Nuorten työttömyyden alentamiseksi tulisi väliaikaisena ratkaisuna luoda palkansaajan ja yrittäjän luopumiseläke maatalousyrittäjän luopumiskorvauksen tapaan. Luopuminen edellyttäisi työnantajan sitoutumista ottamaan nuorempi työntekijä eläkkeelle siirtyvän tilalle. 40 kansanedustajaa on tehnyt asiasta lakialoitteen. Jo työttöminä oleville esitetään myös työttömyyseläkkeen ikärajan väliaikaista alentamista 55 vuoteen. Aloitteella puolustetaan myös yksilöllisen varhaiseläkkeen ikärajan säilyttämistä 55 vuotena. Lakien ehdotetaan olevan voimassa kolme vuotta.

Arvoisa puhemies! Nykyiselle hallitukselle valtion yksinään omistamilla yhtiöillä ja valtiolenemmistöisillä yhtiöillä ei ole mitään käyttöä. Päinvastoin Ahon hallitukselle, kuten Ison-Britannian konservatiiviselle hallitukselle, valtion-yhtiöiden myyminen yksityisille on puhtaasti ideologinen eikä järkevä perusteltu tavoite. Ahon hallituksen myyntihaluja hillitsevät vain myytäväksi aiottujen yhtiöiden hetkelliset tulokunto-ongelmat sekä markkinoiden pienuus. Ahon hallituksen ideologista kiirettä kuvaa, että se päätti yksityisomistuksen lisäämisestä eräissä valtion-yhtiöissä vuoden 93 liidennessä lisätalousarviossa. Se, että ylipäänsä hallitus on päässyt lisätalousarvioissaan näin monenteen, on sangen poikkeuksellista. Meidän mielestämme ei ollut perusteltua lisätalousarviossa tehdä päätöstä Nasteen, Rautaruukin tai Sisu-Auton yksityisomistuksesta taikka määräänenemmistöasemasta luopumisesta.

Valtionyhtiöitä on Suomessa tähän asti käytetty elinkeinorakenteen kehittämiseen ja maan alueelliseen kehittämiseen. Vasemmistoliiton mielestä tätä perinnettä ei pidä hävittää ja hukata. Yksityistämisideologia näyttää palvelevan ennen kaikkea suuria kansainvälisiä yhtiöitä. Vaikka Wärtsilä Meriteollisuuden jakamisen kannalta oli edullista, että siitä tuli Kvaerner-konserniin kuuluva Masa-Yards, ja vaikka Nokia Oy:n tietokoneteollisuus on voinut kehittyä osana japa-

nilaisomisteista ICL-yhtiötä, niin kaikesta huolimatta alueellisen kehityksen tai koko maan elinkeinorakenteen kannalta merkittävien valtionyhtiöiden yksityistämiseen sisältyy myös vakavia uhkia. Jos tällainen yksityistetty yhtiö joutuu osaksi maailman laajuisesti toimivaa konsernia, tuotantolaitosten säilymisen Suomessa määrää konsernin maailman laajuinen toimintastrategia. Jos yhtiöt taas olisivat valtionomisteisia tai valtionenemmistöisiä, tuotanto säilyisi maassamme, jos siihen vain olisi edellytyksiä.

Vasemmistoliiton näkökulmasta valtionyhtiöissä ei kuitenkaan ole kyse vain menneen ja luodun säilyttämisessä. Tarvitaan nimenomaan myös uusia valtionyhtiöitä monipuolistamaan teollista perustaamme ja vientiämme, ja uusia yhtiöitä olisi kyettävä synnyttämään osana kauppa- ja teollisuusministeriön suosittamaa teknologian kehittämistyötä. Me emme voi luottaa siihen, kuten emme menneinä vuosikymmeninä voineet, että teollisuuden monipuolistaminen ja alueellinen tasapuolinen kehitys toteutuvat yksinomaan yksityisin investoinnein. Varsinkin näyttäisi olevan puutetta uusiin investointeihin kykenevästä yksityisestä pääomasta.

Ulkomaisen pääoman houkuttelu täysin uusiin investointeihin saattaa käydä kalliiksi. Pystyvähän Euroopassa monet entiset Varsovan liiton maat tarjoamaan halvempaa ja kuitenkin koulutukseltaan ja ammattitaidoltaankin riittävän hyvää työvoimaa, minkä lisäksi lukuissat Kaakkois-Aasian maat tarjoavat vieläkin edullisempia sijoittamispaikkoja. Euroopassa taas Ison-Britannian hallitus on valinnut investointeja houkuttelakseen linjaksi sosiaalisen ja ympäristöpolkumyynnin. Tällöin selvästikin perusteltu vaihtoehto on uusien valtionyhtiöiden perustaminen. Valtiolla omistajana on myös pitempi tavoitehorisontti kuin yksityisellä sijoittajalla.

Arvoisa puhemies! Nyt tarvitaan Suomen käynnistämishjelmaa. Hallituksen vitkuttelu, jolla tähdätään suotuisan vaalituloksen ostamiseen ajoittamalla elvytystoimet vaalien alle, käy liian kalliiksi Suomen kansalaisille. Käynnistämishjelman tulisi sisältää mm. seuraavat osatekijät:

1) korkojen pitäminen alhaalla;
2) merkittävä panostus koulutukseen, sekä uudelleen- että täydennyskoulutukseen;

3) mittava ohjelma perusrakennelainvestointeihin kuten mm. asuntojen korjaukseen, perusteluihin rautatie- ja tieinvestointeihin;

4) pk-yritysten toimintaedellytysten parantaminen;

5) työn jakaminen uudelleen yhteistyössä sopien työmarkkinajärjestöjen kanssa;

6) laaja uusien valtionyhtiöiden perustamishjelma elinkeinorakenteen monipuolistamiseksi ja alueellisen tasapainoisen kehityksen varmistamiseksi; ja

7) mittava panostus työvoimahallinnon työlistämistoimiin mukaan lukien odotusajan jälkeen työttömälle määrääjäksi oikeus työ-, koulutus- ja harjoittelupaikkaan.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Pesälä.

Edustajat Koski ja Viinanen merkitään läsnä oleviksi.

Ed. M a l m : Talman, puhemies! De ekonomiska utsiktarna, som förmörkade horisonten då regeringen budgetförslag gavs till riksdagen för tre månader sedan, har tyvärr inte i avgörande grad förändrats. I delar av industrin är den negativa trenden definitivt bruten och utbytt i stark tillväxt, medan hemmamarknadens utsikter för nästa år fortsättningsvis är mörka.

Ändå måste två avgörande händelser noteras. För första gången på många år förefaller bytesbalansen hållbart ha blivit positiv. Samtidigt har parterna på arbetsmarknaden förmått sluta moderata löneavtal, som ökar flexibiliteten på arbetsmarknaden, som garanterar arbetsfreden och som inte i alltför hög grad försämrar landets konkurrenskraft och hotar därmed inte ekonomiska återhämtningsmöjligheter. Därmed har rörelsefriheten i den ekonomiska politiken i någon mån ökat, vilket regeringen och riksdagen har beaktat nu då budgeten slutligt fastställs.

Det svåraste såväl allmänt samhällspolitiska som specifikt ekonomiskt-politiska problemet är den höga arbetslösheten. En halv miljon arbetslösa är en oacceptabel social situation, men även ett hinder för allmän ekonomisk framgång genom den outnyttjade samhälleliga resurs de arbetslösa innebär.

Talouselitiken ensisijaisena tavoitteena tulee olla työllisyyden parantaminen. On tärkeää, että työllisyys paranee pysyvästi eikä vain tilapäisesti erilaisten hajanaisten toimenpiteiden avulla. Nykyisellä työmarkkinapolitiikalla työttömyysongelmaan voidaan puuttua pysyvästi vain pa-

rantamalla kansantaloudellista pohjaa ja lisäämällä kasvua. Koska emme voi olettaa merkittävämpää kasvua lähiaikoina, on ilmeistä, että joudumme muuttamaan ajatteluamme ja ehkä käyttämään myös radikaaleja menetelmiä työllisyystilanteen parantamiseksi.

Yhtenä vaihtoehtona on olemassa olevan työn jakaminen useamman kesken. Seurauksena on palkan pieneminen ja elintason alentaminen, mutta se on meidän mielestämme parempi vaihtoehto kuin vallitseva korkea työttömyys.

Också statsbudgeten måste ses i detta ljus, vilka möjligheter har statsmakten att genom sin budgetpolitik bidra till att stimulera den hemmamarknad som fortsättningsvis står på knä? I oppositionens retorik på denna punkt har det funnits en stark övertro på vad som kan åstadkommas med stimulans, samt en benägenhet att inte acceptera att statsekonomin balans sätter mycket strama gränser för den stimulans som överhuvudtaget kan övernågas.

Ett absolut krav för en ansvarsfull ekonomisk politik är, att statsfinansernas underskott och därmed skuldsättningen inom överskådlig framtid fås under kontroll. Redan regeringens budgetförslag innehöll ett underskott om 65 miljarder mark, vilket redan ökat före den överenskommelse som fattades av regeringspartierna. Svenska riksdagsgruppen har omfattat regeringens strävan att med fasta budgetramar få detta underskott i balans. Att man lyckas är fortsättningsvis av central betydelse för att vårt lands ekonomi på sikt skall förmå generera de resurser som behövs för att upprätthålla välfärd och sysselsättning även i framtiden.

All ekonomisk politik som bedrivs, oberoende av vilken regering som bedriver den, måste beakta detta villkor. Den ekonomiska återhämtningen som förhoppningsvis står för dörren är centralt beroende av att vårt land för en ekonomisk politik, som möjliggör en låg räntenivå, ännu lägre än den vi i dag har. Den tilltro som funnits till att räntestimulansen ensam kunde dra landet ur träsket kan ha varit överdriven, men faktum kvarstår att redan ett mindre bakslag på denna punkt kan äventyra alla de positiva tecken som i dag kan skönjas. En låg räntenivå förutsätter att bytesbalansen förblir positiv, samt att tilltron till att statsekonomin ens på halvlång sikt kan balanseras inte äventyras.

Därmed står man inför ett svårt dilemma. Å ena sidan finns det motiv för statsmakten att stöda den ekonomiska tillväxten nu i krisens

djup. Samtidigt måste varje ny satsning eller skattelindring beakta statsekonomin underskott.

Den överenskommelse, som regeringspartierna nu fattat om nästa års budget, beaktar enligt Svenska riksdagsgruppen på ett tillfredsställande sätt båda dessa krav. Överenskommelsen innehåller en nödvändig och välkommen puff för hemmamarknaden, såväl för konsumtionen som för investeringarna. Överenskommelsen ökar visserligen budgetens underskott något. Men enligt svenska riksdagsgruppen är åtgärderna dimensionerade och inriktade så att strävan att balansera statens utgifter inte hotas. Då oppositionen kritiserat regeringspartiernas paket som varande för litet, anser Svenska riksdagsgruppen att man gör sig skyldig till verklighetsflykt.

Muutokset ehdotetuissa veroratkaisuissa ovat keskeisellä sijalla hallituksen sopimuksessa. Ruotsalainen eduskuntaryhmä pitää hyvänä sitä, että etusijalle asetettiin veroimenpiteet menojen lisäysten sijaan. Julkisten menojen tasapainottamiseksi pitkällä tähtäimellä on suuntautuminen julkisten menojen pienentämiseen tärkeämpää kuin tietyn vuoden verotus. Julkisten menojen osuus koko taloudesta on nykyään yli puolet. Tämä tilanne on kestämaton.

Lisäksi vaikuttaa selvältä, että kotitalouksien käytettävissä olevat tulot pienenevät ensi vuonna veroratkaisuista riippumatta. Hallituksen budjettiehdotuksessa esittämät veroratkaisut olisivat yhdessä kuntien toimenpiteiden kanssa osaltaan vaikuttaneet tähän alenemaan. Oikeutettuna voikin pitää kysymystä siitä, miten viisasta on, että valtio vielä lisää kiviä kuormaankiristämällä voimakkaasti verotusta, vaikka alijäämä tekee liikkumatilan pieneksi myös tältä osin. Tehdyt verotusta koskevat toimenpiteet merkitsevät tervehdyttävää lievennystä ensi vuonna odotettavissa olleeseen verotuksen kiristymiseen.

När man betraktar de sammanlagda effekterna av åtgärderna som vidtagits i 1994 års budget och jämför med 1993 så kan man dessvärre konstatera att låginkomsttagare drabbas, speciellt vissa 1—2 barnfamiljer och de som fortlöpande är beroende av samhällets olika stödformer. Det är en konsekvens som Svenska riksdagsgruppen inte kan acceptera. Regeringen måste omedelbart se över orsakerna till detta och snabbt komma med de nödvändiga ändringsförslagen.

Den föreslagna mervärdesskattereformens öde har haft en central roll i förhandsdiskussionerna om hur eventuella skatteåtgärder skall in-

riktas. Svenska riksdagsgruppen accepterar lagen och även att den träder i kraft den 1 juni nästa år. Vi har medverkat till att lagen lindrats för endel sektorers del.

Motivet för skattelindringar är att försöka öka konsumenternas köpkraft och därmed den inhemska privata konsumtionen. Denna köpkraft kunde i och för sig stödas såväl med lindringar i den direkta som indirekta beskattningen. Men då den inhemska konsumtionen i dag begränsas inte bara av den direkta köpkraften utan även av den onormalt höga sparkvoten, som uppenbarligen beror på den svaga framtidstro som många konsumenter har, finns det starka motiv för att inrikta åtgärderna på ett sätt som syns direkt i handen, alltså genom inkomstbeskattningen. Därtill gör dels behovet av internationell skatteharmonisering, dels spänningen mellan beskattningen av löne- och kapitalinkomsterna det nödvändigt att sänka inkomstbeskattningen. Den nu vidtagna åtgärden är därför helt förenlig med de mera långsiktiga målsättningarna.

De övriga åtgärderna som är avsedda att stimulera sysselsättningen är ännu under arbete. Svenska riksdagsgruppen förenar sig med de målsättningar som uttalats för denna beredning.

Korkeat palkkakustannukset muodostavat nykyään huomattavan osan varsinkin pienten ja työvoimavaltaisten yritysten toiminnalle. Pyrkimystä työvoimavaltaisten yritysten suosimiseen kannattaakin tukea. Sen sijaan ruotsalainen eduskuntaryhmä ei katso olevan edellytyksiä alentaa maksujen kokonaiskertymää eläkkeiden, sairausvakuutuksen ja työttömyysturvan maksamiseksi puuttumatta etuisuuksiin. Eläkevakautuksessa rahastoimisasteen alentaminen on lyhyen tähtäimen ratkaisu, joka lykkää ongelmia. Tämän vuoksi periaate pyrkimisestä maksujen uudelleenjakoon työvoimavaltaisten yritysten suosimiseksi on ainoa oikea tie.

Nykyään nämä maksut vahvistetaan palkkasumman perusteella, mikä kohdistuu pahimmin työvoimavaltaisiin yrityksiin. Tähän saakka näitä yrityksiä on yritetty suosia alentamalla maksuja pienempien yritysten osalta, jotka yleensä ovat työvoimavaltaisia. Kyseenalaiseksi voidaan kuitenkin asettaa se, missä määrin tätä eroa voidaan lisätä vai onko välttämätöntä vahvistaa osa maksuista jonkin muun mittarin kuin yrityksen tuloksen tai vastuun perusteella.

Svenska riksdagsgruppen välkomnar att de offentliga investeringarna som föreslås tidigare-

läggas kan finansieras utan tilläggsfinansieringsbehov. För att de skall ha en maximal ekonomisk effekt är det av central betydelse att de i huvudsak inriktas på infrastrukturinvesteringar som stöder Finlands internationalisering och roll som transitland för den handel som så småningom kommer att öppna sig österut. Det här faktumet får dock inte hindra andra investeringar som är nödvändiga för infrastrukturen i landet.

Svenska riksdagsgruppen beklagar att regeringens s.k. lantbrukspaket inte kunde godkännas i riksdagen. Också om lagarna skulle ha inneburit skärpningar för lantbruket så skulle de dock ha gett större förutsättningar för anpassning till en oundviklig framtid med öppnare gränser, skärpt konkurrens, mera flytande priser och icke garanterad kostnadskompensation.

När den s.k. fondlagen lades vilande så förfelar lagpaketet till avsevärd del sitt syfte. Vi måste fortsättningsvis låta såväl böndernas eget ansvar som inkomster från tullar och avgifter gå över statsbudgeten. Trots att det inte handlar om skattebetalarnas pengar så utgör de ett irritationsmoment i budgeteringen. Därtill ger förfarandet en felaktig bild av vad statens ansvar för produktionen egentligen är. Svenska riksdagsgruppen ser inte att en marknadsföringsfond på något sätt skulle ha kringkurit riksdagens möjligheter till bestämmanderätt och inflytande när det gäller användningen av samhällets medel.

Ruotsalainen eduskuntaryhmä ilmaisee tyytyväisyytensä siihen, että valtiovarainvaliokunta antaa hallitukselle tehtäväksi selvittää, miten eri uudistukset ja säästöpäätökset opetussektorilla vaikuttavat koulutuksen tasoon, saatavuuteen ja järjestämiseen. Ryhmä katsoo, että koska elämme tänään maassamme tulevaisuuden voimavaroilla, meidän on myös panostettava siihen, mikä antaa tuloksia tulevaisuudessa. Tällöin koulutus ja tutkimus ovat tärkeimmät alueet. Tämän vuoksi olisi ollut hyvin onnetonta, jos opposition työttömyysturvaa koskevien muutosten vastustus olisi tehnyt tyhjäksi opintotukiuudistuksen laajentamisen keskiasteen oppilaisiin. Näinhän oli jo tapahtumassa. Hallituspuolueet näkivät kuitenkin onneksi ehkä ainoan suoranaisten budjetin parannuksen merkityksen, ja se säilytettiin.

Det behov av koordinering av vetenskaps- och teknologipolitiken som utskottet påtalar får gruppens stöd. Den i betänkandet framförda klämman om att utreda om det är ändamålsenligt att förstärka och koordinera vetenskaps- och tek-

nologipolitiikan, että i framtiden en minister skulle ansvara för högskolorna, statens olika forskningsanstalter, Finlands Akademi och Teknologiska utvecklingscentralen omfattas av gruppen.

I betänkandet förutsätts att regeringen uppgör ett aktiverande utbildnings- och sysselsättningspolitiskt program i avsikt att åstadkomma produktiva och bestående arbetsplatser och där speciell hänsyn tas till de långtidsarbetslösa och till de unga arbetslösa. Svenska riksdagsgruppen påskyndar uppgörandet av det här programmet.

Suomen kehitysyhteistyö elää synkkää kautta. Leikkaukset ja määrärahojen uudet laskentaperusteet ovat olleet vaikeasti sulatettavissa niiden, jotka ovat kyenneet säilyttämään suhteellisuudentajun verrattaessa omaa kriisiämme maailman hätään. Supistuvassa kehityksessä on lisäksi vinoumia, jotka on yksinkertaisesti korjattava myöhemmin joko lisämäärärahoihin tai määrärahasiirtoihin. Tämä koskee esimerkiksi Who:ta ja Unicefia, joihin leikkaukset ovat kohdistuneet pahoin. Näin siitä huolimatta, että maailman lapset ovat kaikkein puolustuskyvyttömimpiä ja että on helppoa osoittaa Unicefin avun menevän perille. Ruotsalainen eduskuntaryhmä aikoo käyttää kaikkia tilaisuuksia hyväkseen saadakseen korjaukset aikaan näissä kohdissa.

Talman! Regeringspartiernas budgetöverenskommelse ökar budgetens underskott med knappt 3 miljarder mark. Redan före regeringspartiernas överenskommelse hade budgeten påverkats av de inkomstpolitiska uppgörelserna. Regeringens målsättning att minska statens och kommunernas löneutgifter kunde inte helt förverkligas, utan det nu godkända avtalet ökar utgifterna med en miljard för statens del och 1,4 miljarder för kommunernas del jämfört med budgetförslaget. Svenska riksdagsgruppen välkomnar trots utgiftsökningen det faktum, att en samförstånds lösning kunde uppnås.

De ändringar som föreslås göras i budgeten kan väntas ha en positiv inverkan på såväl hushållens köpkraft som investeringsnivå, vilket skulle bidra till att svänga totalproduktionen till tillväxt snabbare än vad annars skulle ha varit fallet. Åtgärderna är dessutom enligt Svenska riksdagsgruppen fullt förenliga med den upprepade gånger uttalade målsättningen att få statens utgifter i balans. Större ökning av underskottet skulle däremot ha hotat denna målsättning, och skulle därmed ha motverkat sina egna motiv.

Därför välkomnar och stöder gruppen det här paketet.

Puhemies! Ruotsalainen eduskuntaryhmä kannattaa valtiovarainvaliokunnan mietintöä vuoden 1994 talousarvion johdosta.

Talman! Svenska riksdagsgruppen stöder statsutskottets betänkande med anledning av 1994 års budget.

Edustajat Westerlund ja Nordman merkitään läsnä oleviksi.

Ed. Luukkainen: Arvoisa puhemies! Vihreiden näkemykset budjetista on koottu III vastalauseeseen.

Suomen taloutta ei saada nostetuksi suosta, ellei nyt nopeasti toteuta radikaalia verotuksen rakennemuutosta eli siirtää työn verottamisesta ympäristöhaittojen verottamiseen. Tämä ns. vihreä verouudistushan tarkoittaa sitä, että samalla summalla, jolla ympäristöveroja kerätään, alennetaan ensi vaiheessa välillisiä työvoimakustannuksia ja sitten, kun verokertymä on tarpeeksi suuri, myöhemmässä vaiheessa alennetaan tuloveroa. Ympäristöverotuksen tulee kohdistua pahimpiin ilman, maaperän ja vesistön saasteisiin ns. saasteveroina, merkittävien luonnonvarojen käyttöön resurssiveroina sekä fossiilisiin polttoaineisiin energiaverona. Tällaisen kehityksen pitää olla jatkuvaa ja asteittain kiristyvää. Hallituksen olisi pitänyt jo nyt käsiteltävän ensi vuoden budjetin julkistamisen yhteydessä esittää usean vuoden ohjelma, josta selkeästi ilmenisi määrätietoinen tavoite verotuksen kokonaisrakenteen radikaaliksi muuttamiseksi. Näin ei ole tehty, ja tätä näkemystä ei ole budjetissa sisällä. Toivomme, että se on edes vuoden 95 budjetin vihreänä lankana.

Työttömyys on nykyisen laman polttavimpia ongelmia. Työntekijöiden palkkaaminen on kallis investointi. Suurin syy tähän on työnteolla ansaituihin tuloihin ja työllistämiseen kohdistuva ankara verotus. Verotus heikentää ihmistyön kilpailukykyä tuotannon tekijänä verrattuna energian, raaka-aineiden ja koneiden käyttöön. Työllistämisen kannalta olisi ensiarvoisen tärkeää, että jo ensi vuonna työnantajan sosiaaliturvamaksuja kerättäisiin muuten kuin palkkaperusteisesti. Verotusta voidaan muuttaa työllistämistä tukevaan suuntaan ympäristöverotuksen lisäksi ainakin sil-

lä, että työeläkemaksuja lukuun ottamatta työnantajamaksujen perusteeksi otetaan palkkojen sijasta esimerkiksi käyttö- tai myyntikate tai jokin muu sellainen mittari, joka suosii työvaltaisia aloja. Toiseksi voitaisiin karsia yritystukia, jossa tällä hetkellä vallitsee melkoinen viidakko, ja mahdollisesti vapautuvat varat käyttää välillisten työvoimakustannusten alentamiseen.

Vihreässä verouudistuksessa ei ole kysymys yrityssektorin kustannusten lisäämisestä, vaan siinä on kyse kustannusten siirrosta työvaltaisilta aloilta pääomavaltaisille aloille. Nythän on tapahtunut ensi kerran Suomen historiassa niin, että devalvaatiohyötyä ei ole ulosmitattu vientiteollisuudelta. Sitä ei ole ulosmitattu vientiveroina eikä ulosmitattu palkkoina. Siksi näkemyksemme on, että voisi suorittaa kustannusten siirron yrityssektorin sisällä työvaltaisilta aloilta pääomavaltaisille aloille. Paitsi valtiontalouden kannalta vihreä verouudistus on neutraali myös koko yrityssektorin sisällä.

Arvoisa puhemies! Tämän eduskuntakauden aikana on tehty pari suurta verouudistusta. Ensimmäinen oli pääomatuloverouudistus vuosi sitten ja toinen tänä syksynä tehty arvonlisäverouudistus. Näiden isojen uudistusten jäljiltä verotukseen on kuitenkin jäänyt muutamia pahoja kauneusvirheitä ja linjattomuuksia.

Yksi on se, että voimassa oleva varallisuusvero merkitsee omaisuuden osittaista kaksinkertaista verottamista. Ensiksikin se on erityisen haitallinen pienten ja keskisuurten yritysten pääomarakenteen vahvistamisen kannalta ja toimii tavallaan pääomatuloverolain tavoitteiden vastaisesti. Toiseksi se korottaa kotitalouksien asumiskustannuksia varsinkin sen jälkeen, kun kiinteistövero on otettu käyttöön. Linjakas verotus edellyttäisi, että omaisuuden tuottoa verotetaan pääomatuloverolailla ja reaaliomaisuutta kiinteistöverolailla. Omaisuuden osittaisen kaksinkertaisen verotuksen poistamiseksi verotusta tulisikin kehittää niin, että luovutaan erillisestä vanhan aikaisesta varallisuusverosta. Mutta ennen kuin siitä voidaan luopua, kiinteistöveron veropohjaa tulisi laajentaa kattavaksi.

Toinen seikka, toinen kauneusvirhe, joka liittyy vastikään hyväksytyihin verolakeihin, on arvonlisäveron joukkoliikennekohtelu. Ylipäänsä EU-maissa joukkoliikenteen arvonlisävero on yleensä noin 0–6 prosenttia ja joukkoliikenteen saama yleistuki on veron ulkopuolella. Suomessa hallitus on valinnut linjakseen sen, minkä eduskunta hyväksyi, että verokanta on joukkoliikenteelle 12 prosenttia, siirtymävaiheen aikana 9 ja

myös yleistuki on veronalaista. Kun yleistuen verottaminen arvonlisäverolla on vastoin EU-käytäntöä, nyt Suomen hallitus on joutunut anomaan EU:lta poikkeusta tämän verotuksen toteuttamiseksi. Tämä on selvä liikennepoliittinen linjaus hallitukselta. Tällä linjauksella tullaan tuhoamaan joukkoliikenne Suomesta. Nythän liikenneministeriö on päättänyt perustaa erillisen kriisiryhmän, jossa mietitään, miten joukkoliikennettä voitaisiin pelastaa. Siis ensin tehdään vero, jolla joukkoliikenne kaadetaan, ja sitten perustetaan kriisiryhmä miettimään, miten sen voisi pelastaa. Tämä on seikka, joka pitäisi välttämättä mahdollisimman nopeasti muuttaa.

Arvoisa puhemies! Sitten muutama sana kehitysyhteistyöstä. Valtion ensi vuoden budjettiesitys kohtelee varsin kaltoin kehitysmaita. Kehitysyhteistyömäärärahojen absoluuttinen ja suhteellinen laskusuunta jatkuu jo kolmatta vuotta peräkkäin. Esityksen mukaan varsinaiseen kehitysyhteistyöhön käytettäisiin ensi vuonna puolet vähemmän varoja kuin kuluvana vuonna. Lisäksi, jotta kehitysyhteistyömäärärahat saataisiin näyttämään suuremmilta kuin ne oikeasti ovat, niihin on sisällytetty sellaisia menoja, joilla ei ole mitään tekemistä varsinaisen kehitysyhteistyön kanssa, kuten korkotuki Suomen vientiyrityksille ja pakolaisten vastaanottoon liittyvät menot, jotka molemmat itse asiassa kuuluisivat budjetin muihin menoluokkiin.

Tällä kertaa leikkaukset kohdistuvat suhteellisesti raskaimmin YK-järjestöjen kautta toteutettavaan monenkeskiseen yhteistyöhön sekä kansalaisjärjestöjen kautta tapahtuvaan kehitysyhteistyöhön. Hallitushan sanoo, että virallinen tavoite on edelleen 0,7 prosenttia bkt:stä, mutta vastoin nimenomaista eduskunnan pyyntöä se ei ole kyennyt esittämään aikataulua tavoitteen toteuttamiselle. Me vihreät tulemme esittämään, että kehitysyhteistyöhön otetaan lisämääräraha ja että lisämääräraha-avustukset suunnataan ensisijaisesti monenkeskiseen kehitysyhteistyöhön YK:n kehitysohjelmien kautta sekä kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyöhön.

Itse olen tyytyväinen siihen, että valtiovarainvaliokunnan mietinnössä toistamiseen lausutaan: ”Suomen kehitysyhteistyöhankkeissa tulee ottaa huomioon hankkeen ympäristövaikutukset sekä ihmisoikeustilanne, naisten yhteiskunnallinen asema, demokratian tila ja väestöpolitiikka kohdemaassa. Suomen tulee pyrkiä myös oikeudenmukaiseen kehityskauppaan.” Viimeinen lause on oikeastaan kaikkein oleellisin asia. Nimittäin tuontitullipolitiikka on taikasana,

jonka kautta kehitysmaat voivat itse nousta ylös. Paras lopputulos kehitysmaan itsensä kannalta saavutetaan sillä, että kehitysmaiden tuotteilta, varsinkin valmiilta tuotteilta, poistetaan tuontitullit. Nythän tilanne on se, että Suomi selvästi tullipolitiikallaan syrjii kehitysmaiden valmiiden tavaroiden tuontia. Jos tuontitullit poistettaisiin varsinkin valmiilta tavaroilta, silloin tuettaisiin kehitysmaiden omaa tuotantoa ja silloin ei tarvitsisi harrastaa tällaista ikään kuin köyhäinapopoliittikkaa, mitä nyt on harrastettu.

Arvoisa puhemies! Muutama sana julkisen sektorin sisäisestä työnjaosta ja rahavirroista. Kuntien valtionosuuksiahan leikataan nyt tehtyjen lisäpäästösten jälkeenkin edelleen vielä noin 4 miljardilla markalla, mikä rasittaa kuntien muutinkin epävakasta taloutta. Tämä valtionosuuksien karsiminen ei luo todellista säästöä julkisissa menoissa, koska kustannukset näin siirtyvät valtiolta kunnille. Sitä paitsi kuntien valtionosuuksien leikkaukset kohdentuvat epätasaisesti erityyppisiin kuntiin. Eniten valtionosuuksia karsitaan asutustaajamien ja pääkaupunkiseudun kunnilta ja kaupungeilta, joiden tulot ovat muutenkin supistuneet verotulojen romahdamisen myötä. Näkemykseni on, että valtionosuuksien leikkaus olisi toteutettava valtiovarainministeriön alun perin esittämän mallin mukaan samalla prosentilla kaikilta kunnilta.

Suosittelisin myös, että hallitus pyyhkisi pölyt Relanderin paperista, siitä paperista, jossa mietittiin kuntien ja valtion välisiä rahavirtoja, niiden yksinkertaistamista, verotusoikeuskysymyksiä ja sitä, mikä on kuntien tehtävä, mikä on valtion tehtävä. Nyt näyttää siltä, että kun asia on sisäasiainministeriössä, niin se on myös hautautunut sinne. Siksi toivomme, että myös VM tarttuisi tähän asiaan ja pystyisi näin ikään kuin kokonaisvaltaisesti katsomaan tilannetta, mitä sen suhteen pitäisi tehdä. Nykyisellään tämä tilanne ei voi enää jatkua.

Arvoisa puhemies! Säästöpäätöksistä tai säästökohteista muutama sana. Me vihreät olemme nyt monen vuoden ajan esittäneet, että varsinainen hyvä täsmäsäästökohde olisi puolustusmateriaalihankinnat. Emme näe mitään syytä, että pitää ekspandeerata juuri tällä sektorilla. Siellä olisi kyllä varaa säästää ja jäädyttää tilausvaltuudet ja neuvotella hävittäjien maksuaikataulun pidentämisestä. Silloin kun ihmisillä ei ole rahaa edes ruokaan, on ihmeellistä, että on rahaa ostaa aseita. (Ed. Halonen: Puhuja on oikeassa!)

Toinen seikka, mikä meitä painaa, on korkeakoulu- ja yleensä koulutuskysymykset. Hallitus

esittää korkeakoulujen toimintamenojen supistamista vuoden 94 talousarviossa runsaalla miljardilla markalla, vaikka samanaikaisesti se on itse määritellyt ohjelmassaan koulutuksen ja tutkimuksen yhdeksi tärkeimmistä kehittämisen kohteistaan. Tämä on melkoinen ristiriita. Jos jokin valitaan tärkeäksi kohteeksi, niin sitä pitäisi myös rahallisesti tukea eikä leikata. Opintoihin ja tutkimukseen on leikkaamisen sijasta sijoitettava nykyistä suurempi osuus Suomen bkt:stä. Tämä on vakaa ja vahva näkemyksemme. Tämä on todella olennainen asia Suomen ja suomalaisten kilpailukyvyn kannalta.

Samoin olemme sitä mieltä, että kulttuuria, taidetta ja tiedettä pitäisi tukea ja erityisesti myös niissä olevia erityisryhmiä. Esitämme lisämäärärahaa kuuorojen näyttelijäkoulutukseen ja lisämäärärahaa Näkövammaisten kirjastolle.

Arvoisa puhemies! Muutama kommentti maaja metsätalousministeriön päälukasta ja Suomessa harjoitetusta maatalouspolitiikasta.

Suomen maataloushan on vuosikymmeniä rakentunut vääristyneen tulopolitiikan ja tuotantomenetelmien varaan. Tulevina vuosina kansainvälisten elintarvikemarkkinoiden vapautuminen ja ympäristöongelmat pakottavat suuntaamaan maataloutta kansantaloudellisesti ja ekologisesti kestäväälle pohjalle. Euroopan neuvostossa puhutaan maatalouden revoluutiosta, joka Pohjolan maatalousvyöhykkeellä on tarpeen. Suomessa käytävä maatalouskeskustelu pyörii hukkakauran ympärillä ja sen ympärillä, onko sian optimiteuraspaino 72 vai 74 kiloa vai ehkä 76 kiloa, tai sitten peippaillaan kesannointiprosenteilla. Maataloustulolain mukaisesta valtion vientituesta tulee siirtyä suoraan tulotukeen. Tämä ratkaisu vähentäisi ylituotantoa, sillä tällä hetkellä viljelijän palkka riippuu liikaa tuotantomääristä ja tehotuotantotavoitteista. Tämä uudistus suuntaisi maataloutta ekologisesti kestäväälle pohjalle, ja tukea tulee suunnata myös maaseudun elävöittämiseen, pienyritystointintaan ja laajamittaisen luomutuotannon rahoittamiseen.

Toinen saman tyyppinen alue on kalastuselinkeino, jota itse olen viime aikoina hieman penkonut. Sehän saa valtiolta erilaisia päällekkäisiä avustuksia melkoisen määrän ja tukia eri momenteilta ja monelta eri rahoittajalta alalla vallitsevasta selvästä ylikapasiteetista huolimatta. Näkemyksemme on, että kalatalouden tukijärjestelmä vaatisi perusteellista uudelleenarviointia, jossa tukijärjestelmää yksinkertaistetaan ja päällekkäisiä tukimuotoja karsitaan.

Niin paradoksaaliselta kuin se kuulostaakin, maa- ja metsätalousministeriö on myös eläinsuojelun ylin viranomainen tässä maassa, eli sen vallassa on siis se, minkälainen on eläinten hyvinvointi, ja myös sen taholta päätetään niistä tutkimusmäärärahoista, kuinka paljon käytetään eläinkokeettomaan tutkimukseen. Kun tiedetään, että lääketieteellinen tutkimus nojautuu edelleen aivan liikaa eläinkokeisiin, josta osa on hyvinkin tuskallisia ja nykytiedon valossa voitaisiin hyvinkin siirtää korvaaviin tutkimusmenetelmiin, jotka siis tarjoavat luotettavia tuloksia, silloin pitäisi varata määrärahoja siihen, että tuetaisiin eläinkokeetonta tutkimusta.

Lisäksi olemme huolestuneita vanhojen kotimaisten kotieläinrotujen säilymisestä. Suomessa niitä on vielä jäljellä jonkin verran, mutta ne uhkaavat menehtyä geneettisesti, jollei järjestelmällisiin toimiin niiden perinnöllisen monimuotoisuuden säilyttämiseksi ryhdytä. Suomella ei ole varaa menettää näissä roduissa ja kannoissa olevia geenejä, mutta niiden säilyttäminen vaatisi järjestelmällistä toimintaa ja yhteiskunnallista rahoitusta. Siksi tulemme esittämään tähän taroitukseen määrärahaa.

Arvoisa puhemies! Tämän talousarvion yhteydessä oli yksi talousarvioaloite, ymmärtääkseni ainoastaan tämä ainoa talousarvioaloite, joka sai ministeriöltä puollon mutta joka ei kuitenkaan mennyt valtiovarainvaliokunnassa läpi, ja se on valtionapu eläinsuojelutyöhön. Budjetissa esitetään koko momentin ja koko määrärahan poistamista. Poistamista perustellaan yleisillä säästösyillä ja erän aiheuttamalla hallintokustannuksilla. Vaikka kyseinen määräraha on viime vuosina ollut tarpeeseen nähden täysin alimitoitettu, valtakunnallista eläinsuojelutyötä tekevät yhdistykset ovat kuitenkin sen turvin voineet jatkaa arvokasta työtään. Tilanteessa, jossa lama on paitsi lisännyt eläimiin kohdistuvia julmuuksia ja eläinten heitteille jättöjä myös sulkenut eläinsuojeluyhdistysten normaalit tulolähteet, on todella vastuutonta lakkauttaa kokonaan valtionapu eläinsuojelutyöltä. Ymmärrän hyvin, että valtionapuja leikataan, jos niitä leikataan kautta linjan, mutta en ymmärrä sitä, että joltain toiminnan osalta tai joltain toiminnalta leikataan 100 prosenttia. Kun valtiovarainvaliokunnan maatalousjaosto sai ns. elvytysrahaa käyttöönsä noin 10 miljoonan markan verran, niin on todella erikoista, että tästä määrärahasta ei riittänyt edes 200 000:ta markkaa eläinsuojeluun. Korostan vielä kerran sitä, että tämä oli ainoa talousarvioaloite, jota käsittääkseni ministeriö puolsi.

Maatilatalouden kehittämisrahasto eli Make-ra on perustettu maatalouselinkeinon rakenteen ja maaseudun kehittämiseksi. Jo monen vuoden ajan hallitus on käyttänyt rahaston varoja maatalouden ylijäämien viennin rahoittamiseen täysin vastoin rahaston toiminta-ajatusta. Mielestämme Maatilatalouden kehittämisrahaston varat on käytettävä maatalouden välttämättömän rakennemuutoksen toteuttamiseksi eikä ylijäämien vientiin. Tästä syystä tulemme ehdottamaan lausumaa, että tämän rahaston varoja on käytettävä nimenomaan sen toiminta-ajatuksen mukaisesti eikä mihinkään muuhun.

Turkistarhaushan on häpeäpilkku suomalaisen elinkeinojen joukossa. Turkistarhoissa pidetään luonnonvaraisia eläimiä lähes keskitysleirimaaisissa oloissa. Lisäksi tarhat saastuttavat ympäristöä erittäin raskaasti pilaamalla maaperän, avovedet, ilman ja jopa pohjaveden. Mielestäni valtion ei tule tukea eettisesti ja ympäristön kannalta näin arveluttavaa elinkeinoa. Tulen siis esittämään tässä säästökohdetta, niin että tälle elinkeinolle tai elinkeinonhaaralle varatut varat valtion budjetista poistettaisiin.

Jos mietitään sitä, miten maataloutta ja maaseutua voitaisiin kehittää, olisi syytä tutkia uudenlaisia tuotanto- ja asuinyhteisöjä. Tällaisia ovat esimerkiksi kokeilukylät, osuuskunnat, yhdistykset ja suurehkojen laitosten osat, ja tällaiseen toimintaan siksi olisi syytä suunnata varoja.

Toinen on se seikka, että Suomessa on suuri määrä autioina olevia maatiloja, joita voitaisiin kunnostaa keräilyllä ja metsän- ja lampaanhoidolla toimeen tulevia, nyt työttöminä olevia ihmisiä varten ja työllistää heidät näin luonnonhoitotiloille. Maatalouden ylituotantoa ei tällä tavoin lisättäisi ja haja-asutusalueet säilyisivät asuttuina. Tämä ei toteudu, ellei siihen osoiteta jotain määrärahaa, ja sitähan ei tarvitsisi silloin käyttää työttömyysrahoihin, vaan tällöin työllistetään ihmisiä järkevällä tavalla. (Ed. S-L. Anttila: Onko varmaa, että työttömät ovat valmiit näin tekemään?) — Uskon kyllä, että tästä maasta löytyy aivan tarpeeksi ihmisiä, jotka ovat valmiit tekemään tämän tyypisiä töitä ja pitämään maaseutua elävänä ja asuttuna. Tällöin myös ymmärrän, että maaseudulla on tällä hetkellä työttömiä eivätkä kaikki työttömät ole kaupungeissa.

Arvoisa puhemies! Valmisteilla oleva yva-mennettely vaatii selvittämään erilaisten hankkeiden kaikki hyödyt, kustannukset, haitat ja muut vaikutukset. Vasta tämän kokonaisvaltaisen arvioinnin jälkeen päätettäisiin tarvittavista toi-

menpiteistä. Vesistöjen ruoppauksista ja perkauksista aiheutuu vaurioita ja kohtuutonta haittaa vesiluonnolle. Nyt budjettiin on varattu puoli miljoonaa markkaa määrärahaa ruoppauksen aloittamiseksi, ja yhtenä mainittuna kohteena on Tarpianjoen ruoppaus. Tulemme esittämään, että tätä määrärahaa ei käytetä Tarpianjokeen, koska se on yksi arvokkaita, tavallaan suojeltuja alueita.

Metsähallitus on sitoutunut toteuttamaan kansainvälisten sopimusten mukaisia metsien kestävä käytön ja biologisen monimuotoisuuden yleisperiaatteita. Metsähallituksella on kuitenkin ristiriitainen tehtävä. Toisaalta sen täytyy ansaita 150 miljoonaa markkaa vuodessa valtion kassaan, ja toisaalta se on luonnonsuojelusta vastaava hallintoelin, ja käytännössä tämä ristiriita todella näkyy. Samalla kun Metsähallitus kartoittaa vanhojen metsien luonnonarvoja, se myös hakkaa vanhoja luonnonmetsiään. Tästä syystä on syytä lausua ja edellyttää, että Metsähallitus hoitaisi valtion metsiä kestävä kehityksen periaatteiden mukaisesti eikä hanki tuloja luonnon-suojelualueilta.

Vihreiden näkemys liikenneinvestoinneista on aina ollut sama. Liikenne on saatava raiteille, eli olemme sitä mieltä, että radanpitoon tulee osoittaa lisää määrärahaa. Maailman tila 93 -ympäristöraportin mukaan useat Euroopan maat suunnittelevat suuria parannuksia rautateihin, mutta Suomessa raideliikennettä, joka säästää energiaa, parantaa työllisyyttä ja on turvallinen, on laiminlyöty jo pitkään. Suomen rataverkon kunnossapito, vanhojen ratojen rakenteen uusiminen sekä jatkosähköistys ovat pakollisia lähitulevaisuuden toimia, mikäli rautateiden nykyinen palvelutaso aiotaan säilyttää. Lisäksi Venäjälle suuntautuvan rautatieliikenteen järjestäminen tulee ajankohtaiseksi lähivuosina, ja erityisesti Helsinki — Pietari-ratayhteyden parantaminen ja nopeuttaminen on kiireinen tehtävä. Tästä syystä tähän tarkoitukseen on löydettävä lisää rahaa.

Arvoisa puhemies! Muutama sana vielä kauppa- ja teollisuusministeriön pääluokasta. Valtion tehtävähän on taata yritystoiminnalle kunnolliset toimintaedellytykset, ei olla jatkuvan tuen jakajana. Tästä syystä valtion ja yritysten suhde on nyt otettava uudelleenarvioitiin ja vallitsevaa yritystukiviidakkoa on yksinkertaistettava. Nythän elinkeinotukea jakavat ainakin seitsemän ministeriön lisäksi Kera, Sitra, Suomen Vientiluotto, Valtiontakuukeskus, Maatilatalouden kehittämisrahasto, Tekes, MEK, Suomen Ulko-

maankauppaliitto, Keksintösäätiö ja PKT-säätiö ja itse tukimuotojen luettelo on vielä pitempi. Näkemykseni on, että tavoitteena tulee olla yksinkertainen ja koordinoitu tukijärjestelmä, jossa pääinstrumentteina ovat korkotuki, takaukset ja innovaatioavustukset ja tällaisesta valtavasta tukiviidakosta, joka meillä nyt tällä alalla vallitsee, voitaisiin hyvin luopua.

Ympäristöteknologia on ala, jonka markkinat sekä kotimaassa että ulkomailla ovat vasta kehittymässä, ja ympäristötekniikan kehittäminen edellyttää riskirahoitusta. Koska erityistä ympäristöhankkeita rahoittavaa järjestelmää ei ole olemassa, tulee suomalaisen ympäristöteknologian kehitys turvata perustamalla Tekesin yhteyteen tätä varten erityisrahasto. Jotta tuotannon aloittaminen olisi mahdollista, on rahoitus aloitettava jo tuotteen tai laitoksen prototyyppivaiheessa sekä ensimmäistä mallisarjaa valmistettaessa. Tästä syystä esitämme vastalauseemme mukaisesti lisämäärärahaa Teknologian kehittämiskeskusten tuotannonkehittämisavustuksiin nimenomaan ympäristöteknologian kehittämiseen ja siihen liittyen erityisrahastoa.

Suomen olisi otettava vakavasti myös YK:n kestävä kehityksen komission suositus energian kulutuksen kääntämisestä laskuun teollistuneissa maissa. Tämä voi tapahtua vain todellisen rakennemuutoksen kautta, jonka tarkoituksena on monipuolistaa ja modernisoida tuotantomme ja siis siirtää energiatutkimuksen painopistettä uusiutuvien energiamuotojen, mm. tuulivoiman, aurinkoenergian ja biomassan, tutkimiseen ja käyttöönottoon sekä energiaa säästävien tekniikoiden kehittämiseen ja soveltamiseen.

Arvoisa puhemies! KTM:n pääluokassa on esillä myös se, että Suomen Ulkomaankauppaliitto joutuu tekemään säästötoimia ja siihen liittyviä henkilöstösiirtoja. On erittäin vaarallista, jos sen henkilöstöä vedetään maailmalta Suomeen eikä pidetä huolta siitä, että viennin edistäminen ulkomailla pysyy kunnossa. Siksi on erittäin tärkeää, että edellytetään, että nämä Ulkomaankauppaliiton henkilöstöjärjestelyt eivät vaaranna ulkomailla tapahtuvaa vienninedistämistä. Erityisesti pk-sektori on erittäin riippuvainen siitä, että löytyy tukea viennin edistämiseen.

Perhetukipaketti koettelee kaikkein kaltoimmin yksinhuoltajaperheitä sekä yksi- ja kaksilapsisia perheitä senkin jälkeen, että täällä on nyt sitä hieman rukattu. Veronmaksajain Keskusliiton laskelmien mukaan lapsiperheiden käytettävissä olevat reaalitytulot laskevat jopa 7 prosentilla. Sik-

si on syytä selvittää perhetuki uudistuksen ja talouslaman yhteisvaikutukset erityyppisten lapsiperheiden toimeentuloon vuonna 94 ja on ryhdyttävä pikaisesti toimenpiteisiin mahdollisten epäkohtien korjaamiseksi lapsilisäjärjestelmää kehittämällä.

Suomessa nuorisotyöttömyys on Euroopan korkeimpia. Nuoria työttömiä on noin 100 000. Nuoria ei tällä hetkellä palkata juuri muuten kuin työvoimapolitiisin toimenpitein. Tilastokeskuksen mukaan Suomessa julkinen valta satsasi viime vuonna nuorten työmarkkinatilanteen parantamiseen erittäin vähän muihin Oecd-maihin verrattuna. Sen lisäksi työllisyysmäärärahat jakautuivat hyvin epätasaisesti. Eräät työvoimapiirit saavat työllisyysmäärärahoja työtöntä kohti moninkertaisen määrän muihin nähden. Esimerkiksi Uudellamaalla pitkäaikaistyöttömyys uhkaa huomattavaa osaa työttömistä, mutta siitä huolimatta Uudenmaan piiri saa vähiten määrärahoja työtöntä kohti.

Näkemykseni on, että jokainen työtön on samanarvoinen riippumatta siitä, missä hän asuu, ja on yhtä tärkeää työllistää hänet. Käsittääkseni myös jokaisen ihmisen työllistäminen on saman hintaista. Siksi on tärkeää, että on ryhdyttävä tehostettuihin toimiin nuorisotyöttömyyden lieventämiseksi, ja on tärkeää, että työllisyysmäärärahojen jakoperusteet otetaan uudelleen tarkasteluun niin, että työllisyysmäärärahat työtöntä kohden jaetaan nykyistä tasaisemmin, jotta pitkäaikaistyöttömyyskierteet saataisiin tehokkaammin katkaistuksi.

Työpaikkoja voidaan osoittaa erittäin paljon ympäristönsuojelun puolella: jätehuollossa, vesihuollossa, maatalouden ympäristönsuojelussa, ilmansuojelussa ja rakennussuojelussa. Siellä voitaisiin luoda erittäin paljon työpaikkoja, jos haluttaisiin. Ei tarvitsisi muuta kuin noudattaa ympäristönsuojelun ja -hoidon työllistämisyhtymän mietinnöissä suositeltuja toimenpiteitä, ja tätä kautta saadaan paljon työllistettyjä ihmisiä.

Ympäristösyistä Suomessa olisi kehitettävä myös pantti- ja palautusjärjestelmä sellaisille haitallisille tavaroille ja ympäristömyrkyille, joita muuten ei saada kerättyä talteen: esimerkiksi romuautoille, akuille ja jäteöljyille. Pantti voitaisiin lisätä myyntihintaan ja palauttaa, kun tavara vieään keräyspisteeseen. Nythän jäteöljyä jää vuosittain palauttamatta 7 500 tonnia öljyjättemakusta huolimatta, eli nykyinen järjestelmä on todella tehoton. Tälle tulisi siis todella tehdä jotain ja nopeasti. Samoin saastuneiden maa-alueiden kunnostamiseen tarvittaisiin rahaa.

Uhanalaisten lajien suojeluun ja elinympäristön hoitoon on viime vuosina ollut käytettävissä vain noin 1,4 miljoonaa markkaa. Vuonna 94 tämä osuus tulee vielä pieneneään, sillä samaa määrärahaa käytetään jatkossa myös sorakuoppien kunnostamiseen. Siksi tulemme ehdottamaan, että tähän tarkoitukseen otettaisiin lisää määräraha nimenomaan uhanalaisten lajien suojeluun.

Luonnonsuojelualueita pitäisi hankkia enemmän kuin nyt budjetin mukaan on mahdollista. Tulemme ehdottamaan lisää määrärahaa luonnonsuojelualueiden hankkimiseen ja myös niin, että Repoveden luonnonsuojelualuetta voitaisiin laajentaa.

Asumistukeen on välttämätöntä löytää lisää rahaa, muuten ihmiset eivät selviä. Asuntojen korjaustoimintapuoella voitaisiin pienelläkin määrärahalla saada paljon lisää työpaikkoja ja pitää huolta siitä, että asuntokanta ei pääsisi rapistumaan.

Arvoisa puhemies! Lopuksi vielä tiivistelmä siitä, mikä on vihreiden näkemys tästä budjetista ja taloudesta: Suomi ei nouse suosta ellei tehdä verotuksen rakennemuutosta. Siis verotuksen painopistettä on muutettava työn verottamisesta ympäristöhaittojen verottamiseen. Tällä ratkaisulla saadaan paras vaikutus kasvun, työllisyyden ja ympäristön kannalta.

Arvoisa puhemies! Yksityiskohtaisessa käsittelyssä tulen tekemään III vastalauseen mukaiset määrärahamuutosesitykset ja perustelulausumaehdotukset.

Ed. K a l l i s : Arvoisa herra puhemies! Vaikka ensi vuoden talousarvio on lähes 70 miljardia markkaa alijäämäinen, on se kuitenkin uskottavampi kuin tämän ja viime vuoden talousarviot. Kun hallitus vuonna 1991 syyskuussa antoi talousarvionsa, alkoi valuuttaa virrata maasta ja markka heikkeni päivä päivältä devalvaatioon saakka. Viime vuonna taas tapahtui sama reaktio ja markka päästettiin kellumaan.

Lokakuun 14 päivänä 1992 tehty periaatepäätökset valtion menojen leikkaamisesta muodostavat tiettyssä mielessä käännekohtan Suomen taloudessa. Siitä lähtien alkoivat korot laskea ja ovat tänä päivänä noin kolmannes siitä, mitä ne olivat runsas vuosi sitten. Tänä syksynä taloudellinen kehitys on ollut suotuisa. Korot ovat edelleen laskeneet, ja markka on syksyn aikana vahvistunut. Myönnettävä on, että vuoden alusta markka on kyllä heikentynyt mutta syksyn aikana siis vahvistunut. Esimerkiksi val-

tion valuuttalainaa on markkoissa mitattuna pienentynyt elokuun lopusta tähän päivään mennessä yli 3 miljardilla markalla.

Arvoisa puhemies! Tämä kehitys on meille välttämätön, ja meidän omista toimenpiteistämme riippuu, jatkuuko se. Joka tapauksessa voidaan todeta, että luottamus Suomen talouteen on ulkomailla selvästi suurempi nyt kuin vuosi sitten.

Monet päättäjät elävät varsin mustavalkoisessa maailmassa. Toiset näkevät vain kielteisiä ja ikävil asioita. Toiset taas ummistavat silmänsä ikävistä asioista ja näkevät vain myönteisiä ja hyviä asioita. Kuitenkin molemmat ääriyhmät katsovat olevansa ehdottoman oikeassa. Valittavaa on, että se ryhmä, joka pystyy valloittamaan tiedotusvälineet, saa ylliotteen. Koska kielteiset uutiset ja ennen kaikkea pelko synnyttää voimakkaimpia reaktioita, on jotenkin ymmärrettävää, että kielteiset asiat ovat viime aikoina saaneet ylliotteen.

Ruotsissa ja jopa omassa maakunnassamme Ahvenanmaalla on syntynyt käsitys, että Suomessa vallitse yleinen nälänhätä. Suomen Tukholman-suurlähetystöstä tiedustellaan, miten Suomea voidaan auttaa, ja halutaan ei ainoastaan kummilapsia vaan kummiperheitä. Ahvenanmaalta on jo tullut ruoka-apua Manner-Suomelle. Keitä nämä nälkäiset ovat? Jokaisella on oma tarinansa, mutta joitakin yhdistäviä piirteitä voidaan hahmottaa. Monet ovat työttömiä. Eläkeläisiäkin on joukossa. Valtaosa on ylivelkaantuneita, jotka maksavat velkojaan takaisin jopa perustarpeisiin tarkoitetuista toimeentulorahoistaan. (Ed. Halonen: Eräs pankkituen muoto!) — No, tavallaan. — Joukossa on myös ns. uusavuttomia, jotka eivät pysty selviämään pienentyneillä tuloillaan, kun eivät osaa valmistaa aterialla yksinkertaisista peruselintarvikkeista. Sitten ovat tietysti ne, jotka käyttävät rahansa väärin, esimerkiksi päihteisiin. Kun tiedämme ongelman taustat, on siihen helpompi puuttua. Tosiasia on se, että meidän poliitikkojen pitää toimia niin, ettei kenenkään tarvitsisi kärsiä nälkää. Jos joku siitä huolimatta kärsii, niin silloin me olemme epäonnistuneet.

Tiistaina 7.12. uutistoimisto Reuter välitti ympäri maailman tiedon Suomessa vallitsevasta nälänhädästä ja kurjuudesta. Ihmiset ovat tottuneet luottamaan uutistoimistojen välittämiin tietoihin. Henkilökohtaisesti uskon, että tilanne entisen Jugoslavian alueella on juuri niin kurja kuin tiedotusvälineet kertovat eikä tilanne Venäjälläkään kovin kehuttava ole. Kuitenkaan Suomen

tilannetta ei voi millään verrata näiden maiden tilanteeseen, mutta tätä ihmiset ulkomailla eivät voi tietää. He ovat saaneet meitä ja entisen itäblokin maita koskevat tiedot samojen uutistoimistojen välityksellä. Kuinka paljon nämä kielteiset tiedot vaikuttavat meidän matkailutaseeseemme ja muuhun imagoomme, voidaan vain arvailla. Varmaa on, että me niistä huomattavasti kärsimme.

Arvoisa puhemies! Se, että näinkin laajasti olen näistä meitä kielteisesti koskevista uutisista puhunut, johtuu yksinkertaisesti siitä, että olemme eduskuntaryhmässä huolestuneet tilanteesta. Olemme varsin hyvin tietoisia siitä, että monet kansalaisryhmät voivat huonosti, emmekä epäile niitä asiantuntemuksella tehtyjä tutkimuksia, jotka osoittavat, että on kansalaisryhmiä, jotka ajoittain ovat jopa kärsineet ruuan puutteesta. Olemme eri yhteyksissä todenneet, ettei näin kuitenkaan tarvitsisi olla. Jokaisella Suomessa asuvalla on subjektiivinen oikeus toimeentuloon, jonka suuruus on mitoitettu sellaiseksi, että sillä tulee kohtuullisesti toimeen. Olemme korostaneet, ettei toimeentulotuki ole mikään sosiaaliapu, vaan siihen tulisi suhtautua samalla tavalla kuin muihin subjektiivisiin oikeuksiin, kuten kansaneläkkeeseen, lapsilisiin ym.

Arvoisa herra puhemies! Totesin aikaisemmin, miten tunteista pelko on se, joka eniten vaikuttaa ihmisen käyttäytymiseen. Pelko tulevaisuudesta on vallannut kansalaisten mielet, ja yhtenä suurena syyllisenä siihen on eduskunta. Kielteisistä asioista puhutaan tuntikaupalla ja kilpaillaan kauhukuvien maalaamisessa suomalaisesta yhteiskunnasta. Esimerkiksi kun viime viikolla käsiteltiin lakia säästökassatalletusten turvaamisesta, puhuttiin 95 prosenttia ajasta korkojen maksamatta jättämisestä ja vain vähän pääoman 100-prosenttisesta turvaamisesta. Nämä puheet leviävät sitten uutistoimistojen kautta ympäri Suomea ja maailmaa.

Väärinymmärtämisen vaara on suuri, kun totean, että monet käyrät menevät oikeaan suuntaan. Jo mainitsemani korkojen alentamisen lisäksi kansantaloutemme tärkeät käyrät, kuten kauppa-, matkailu- ja vaihtotaseet ovat kehittyneet oikeaan suuntaan. Vuosi sitten emme olisi voineet uneksiakaan näin suuresta kauppataaseen ylijäämästä, kuin mihin me tänä vuonna pääsimme. Vaihtotase on tasapainottumassa ensimmäistä kertaa vuoden 1978 jälkeen. Valuuttavaro kasvaa, ja aivan viime kuukausina markkin on alkanut vahvistua. Inflaatio on maassamme Euroopan alhaisimpia. Teollisuustuotannon

luvut alkavat olla huippuvuosien tasolla, ja kaksi vuotta tappiota tehneet pörssiyritykset tuottanevat ensi vuonna useita miljardeja voittoja. Ilahduttavaa on myös se, että jo lähes kaikille aloille on syntynyt työ- ja virkaehtosopimukset ja lakoilta on ainakin toistaiseksi välttytty. Kaikki nämä kertovat erittäin myönteisestä kehityksestä. Myös muilta aloilta löytyy myönteistä kehitystä. Liikenteen kuolonuhrit, kuten myös itsemurhat, ovat vähentyneet, ja myös rikollisuus on ainakin tilastojen valossa vähentynyt. Ilouutiset maailman suurimmaksi arvioidusta nikkelilöydöstä ja merkittävistä kulturalöydöistä ovat niin ikään unohtuneet monien ikävien uutisten alle.

Arvoisa puhemies! Suomea rasittaa kolme suurta ongelmaa, joista ylivoimaisesti suurin on työttömyys. Toinen on ylivelkaisten ihmisten hätä ja kolmas antautumismentaliteetti, joka pukeutuu henkiseen lamaan.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmässä oletimme, että budjettiriihessä taikka viimeistään syksyn aikana olisi keskitytty työttömyyden torjumiseen. Tässä puheenvuorossa emme aio käsitellä kaikkia niitä pieniä ja myös tärkeitä parannuksia, joita hallituksen budjettiesitykseen on tehty. Valtiovarainvaliokunnan mietinnön ponnet ovat hyviä, mutta unohtuvat valitettavasti hyvin pian sen jälkeen, kun eduskunta on ne hyväksynyt. Eduskuntaryhmässä olemme todenneet, miten puheissa nostetaan työttömyys ykköskysymykseksi, mutta teot jäävät valitettavasti puuttumaan.

Yleisesti ollaan myöntämässä, ettei työllisyyttä voida hoitaa perinteisillä toimilla eikä edes huomattava talouskasvu paljon lukuja kaunistaa. Työmarkkinoilla tarvitaan uudenlaista joustoa. Näiden tosiasioiden tunnustaminen on ensimmäinen ehto oikeiden toimien valitsemisen onnistumiselle. Suuryöttömyys on räsittänyt Euroopan länsivaltioita jo kymmeniä vuosia, mutta me olemme siitä kärsineet vasta kaksi kolme vuotta. Ryhtyminen perinteisistä poikkeaviin toimiin ei merkitse antautumista työttömyyden edessä vaan realiteettien tunnustamista. Euroopan maista Tanska on tässä mielessä päässyt pisimmälle. Siellä ollaan valmiit jakamaan olemassa oleva työ useamman kesken hyvin tietoisina siitä, ettei sen jälkeen ole paluuta vanhaan järjestelmään.

Herra puhemies! Kristillisen liiton eduskuntaryhmän työllisyyspoliittiseen linjaan sisältyy paljon perinteisistä poikkeavia toimia. Emme enää toivo vaan edellyttämme, että nämä joko todetaan mahdolltomiksi taikka päinvastaisessa tapauksessa otetaan käyttöön.

Ensimmäisenä niistä mainittakoon ns. työn vuorottelun periaate, josta voidaan kehittää säännöllinen sapattivapaaajärjestelmä. Työn vuorottelulla tarkoitetaan mallia, jossa yrityksen vakinaiseen henkilöstöön kuuluva irrottautuisi vapaaehtoisesti työpaikastaan määräajaksi, enintään kahdeksi vuodeksi. Työntekijä saisi tältä vapaa-ajalta työttömyyspäivärahaa, ja järjestelyn edellytyksenä olisi, että vuorotteluvapaalle lähtevän sijaiseksi palkattaisiin työnantajan hyväksymä ja työvoimatoimiston osoittama työtön työntekijä.

Kustannuksiltaan tämä järjestelmä olisi neutraali eli ei lisäisi eikä vähentäisi valtion kustannuksia. Hyöty olisi siinä, että loppuun palanut työntekijä pääsisi kohtuullisella korvauksella vetämään henkeä ja työn tarpeessa oleva työtön pääsisi työhön. Työnvuorottelutyöryhmä on asetettu, ja sen työtä tulisi kiirehtiä niin, että tämä järjestelmä voitaisiin ottaa käyttöön jo muutamaa kuukautta kuluttua.

Herra puhemies! Tässä yhteydessä haluan lyhyesti kertoa Tanskan-mallista, josta oli Suomen televisiossa ohjelma 7.12.1993 eli viikko sitten. Siellä kuljetusallalla ollaan tekemässä sopimus, jonka mukaan kuljettaja saa joka kolmannen viikon jälkeen viikon vapaata noin 60 prosentin palkalla. Eräillä muilla aloilla viikkovapaata 60 prosentin korvauksella saadaan seitsemän työviiikon jälkeen. Tämä malli on leviämässä monelle alalle, ja työntekijät ovat yleisesti ottaen hyvin tyytyväisiä tulevaan ratkaisuun. Malli on erittäin yksinkertainen, ja se voidaan lyhyellä varoitusaajalla ottaa Suomessakin käyttöön. Tietenkin työntekijöiden tulotaso laskee, mutta työttömien tulotaso nousee paljon enemmän, kuin työpaikan omaavien työntekijöiden tulo laskee. Tämän järjestelmän käyttöönoton vaikutus parantaisi työttömyyslukuja parhaassa tapauksessa sadoil-latuhausilla työntekijöillä.

Herra puhemies! Viime vuosina on puhuttu paljon osa-aikatyön lisäämisestä. Suomessa osa-aikatyössä on noin 7 prosenttia työvoimasta, kun taas monessa Euroopan maassa vastaava luku on yli 20 prosenttia. Mikäli meillä osa-aikatyötä tehtäisiin samassa laajuudessa kuin muualla Euroopassa, meidän työttömyyslukumme olisivatkin samaa tasoa kuin muualla Euroopassa. Kaikilla perheillä ei ole varaa siirtyä osa-aikatyöhön, eikä ketään pidä siihen pakottaa. Myönnettävä on kuitenkin, että osa-aikatyö on parempi kuin ei työtä ollenkaan.

Viime keväänä kerrottiin työministeriön taholta suunnitelmasta osa-aikatyön lisäämiseksi.

Malli oli yksinkertainen ja houkutteleva: Vapaaehtoinen siirtyminen puolipäivätyöhön antaisi työntekijälle 75 prosentin korvauksen kokopäiväpalkasta edellyttäen, että toiseksi puolipäivätyöntekijäksi palkattaisiin työtön henkilö. Kustannuksiltaan tämäkin olisi valtion kannalta vähintään neutraali, mutta todennäköisesti kustannuksia säästävä. Työnantajan kannalta sen sijaan järjestelmä olisi neutraali. On arvioitu, että osa-aikatyöhön olisi vapaaehtoisesti siirtymässä kymmeniätuhansia työntekijöitä. Asetus annettaneen ensi viikolla, ja sen jälkeen olisi välttämättä tiedottaa osa-aikatyöhön siirtymisen eduista.

Kun esimerkiksi kerroin linja-autoyrittäjälle, että tällainen asetus on tulossa, hän kertoi, että hänen palkkalistallaan on 16 työntekijää, ja hän oletti, että vähintään puolet mielellään siirtyisi tähän malliin: kaksi viikkoa ajoa, kaksi viikkoa vapaata ja palkka 75 prosenttia täydestä palkasta, hyvin houkuttelevaa. Erittäin tärkeää on, että me onnistumme tiedottamaan oikein tästä asetuksesta.

Kolmantena työttömyyttä lieventävänä keinona kristillisen liiton eduskuntaryhmä esittää pysyvän sapattivapaaajajärjestelmän luomista. Edellä mainittu vuorottelujärjestelmä on välittömästi työttömyyttä lieventävä toimenpide, mutta pitkällä aikavälillä työttömyyttä pysyvästi lieventävänä se ei oikein sovellu. Tilalle on kehitettävä pysyvä sapattivapaaajajärjestelmä, jonka rahoittamiseen niin työntekijät, työnantaja kuin valtiokin osallistuvat. Erilaisia malleja voidaan tietenkin luoda, mutta jos lähtökohtana on esimerkiksi yhden kuukauden ylimääräisen loman ansaitseminen työvuotta kohti lomapalkan ollessa 50 prosenttia normaalipalkasta, rahoituskustannukset olisivat vain noin 4 prosenttia palkasta eli 1,33 prosenttia osapuolta kohti. Voi tietenkin kysyä, ovatko työntekijät valmiit maksamaan 1,33 prosenttia palkastaan ja sitä vastaan saisivat aina kuukauden ylimääräistä lomaa vuotta kohden.

Tätä järjestelmää on helppo kehittää haluttuun suuntaan. Oleellista on kuitenkin sen rahoitus ja vaikutus työllisyyteen. Teoreettinen ja myös käytännössä varsin todennäköinen vaikutus työllisyyteen on se, että työllisyystilanne parani 7,7 prosenttiyksiköllä eli lähes 200 000 työpaikalla. Työntekijöiden työaikahan lyhenee 7,7 prosenttia. Järjestelmän rahoitus 1,33 prosenttia osapuolta kohti merkitsisi sekä työnantajille että valtiolle pienempää osuutta nykyiseen verrattuna, kun työntekijät omalla osuudellaan osallistui-

sivat kustannuksiin. Tämän järjestelmän vaikutukset saadaan joko suuremmiksi tai pienemmiksi riippuen yksin siitä, miten pitkä sapattivapaa järjestetään ja kuinka paljon lomapalkkaa siltä ajalta maksetaan. Tärkeintä on joka tapauksessa saada järjestelmä toimimaan.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmän mielestä osa välillisistä palkkamenoista pitäisi ehdottomasti voida käyttää aktiiviseen työllistämiseen. Työnantajalle pitäisi varata mahdollisuus käyttää esimerkiksi työttömyysvakuutusmaksuja työllistämiseen. Tuskinpa yksikään työnantaja jättäisi tätä mahdollisuutta käyttämättä, ja näin yrityksen liikevaihdon suuruudesta riippuva 3 tai 6 prosentin työttömyysvakuutusmaksu menisi työllistämiseen eikä työttömyydestä maksamiseen. Tähän uudistukseen tulee ryhtyä pikaisesti.

Energiapolitiikasta keskusteltaessa on eduskunnassa todettu useaan otteeseen, miten metsän vuotuinen kasvu ylittää hakkuut noin 20 miljoonalla kuutiolla. Jotta tämä ylijäävä puumäärä saataisiin käytetyksi, olisi puun käyttöä sahataravana, selluloosana ja paperina sekä energiana lisättävä. On arvioitu, että jos sahausmäärää lisätään 10 miljoonalla kuutiolla, rakennetaan uusia selluloosatehtaita sekä kymmeniä uusia pieniä ja 2–3 suurehkoa puuenergialla ja turpeella toimivaa kaukovoimalaa, saadaan luotua vähintään 50 miestyövuotta.

Venäjän parlamenttivaalien tulos oli yllättävä ja hämmäntävä. Perustuslakiluonnos tuli hyväksytyksi, mutta äärikansallisen ja vanhoillisen liikkeen menestys saa ihmettelemään, minkälaista ulkopoliittikka Venäjä vastaisuudessa noudattaa. Zhirinovskin puheiden kohdalla ei ole ratkaisevaa se, mitä hän sanoo kansainvälisille tiedotusvälineille, vaan se, mitä hän sanoo omalle kansalleen. Tämä koskee kaikkia johtajia, niin Irakin Husseinia, Libyan Gaddafia kuin Plo:n Arafatiakin. Suomessa, Baltian maissa ja kaikkialla Euroopassa ihmetellään Venäjän tulevan politiikan suuntaa ja sitä, miten riitaiseksi muodostuva parlamentti pystyy tarpeellisiin uudistuksiin. Turvallisuuspoliittinen näkökulma nousee myös entistä enemmän presidentinvaalikampanjassa esille, siis meidän omassamme.

Vielä kesken olevissa Gatt-neuvotteluissa ei pienen maan sana paljon paina, kun suuret sopivat. Pieni maa ei voi luottaa kehenkään, vaan sen on selvitettävä omillaan. Kielteistä Gatt-sopimuksessa tulee olemaan se, että pahimmat kilpailijamme pääsevät puun ja paperin viennissä nollatulleihin. Myönteistä on taas se, että pelko siitä, että jääme huonompaan asemaan, mikäli

jäämme EU:n ulkopuolelle, on aiheeton. Saamen mehan me Gatt-jäsenenä nollatullin paperille ja puulle.

Herra puhemies! Ensi vuoden budjettiakin tärkeämpi kysymys on presidentinvaalit. Kansan etu on valita presidentti, joka pystyy luotsaamaan maatamme lähivuosien epävarmassa tilanteessa. Kristillisen liiton eduskuntaryhmän mielestä on valittava presidentti, joka parhaiten sitoutuu edellä esitettyjen työttömyyttä vähentävien ehdotusten toteuttamiseen.

Näillä reunahuomautuksilla kristillisen liiton eduskuntaryhmä hyväksyy budjetin.

Ed. M ä k e l ä : Arvoisa puhemies! Ahon hallitus on toimikautensa aikana ehtinyt antaa eduskunnalle kolme budjettiesitystä, eli nyt käsittelyssä oleva valtion vuoden 1994 talousarvioesitys on hallituksen kolmas. Vanha suomalainen sananlasku sanoo: "Kolmas kerta toden sanoo." Jälleen kerran voimme todeta vanhan kansan viisauksien paikkansapitävyyden, sillä Ahon hallituksen kolmaskin budjetti on yhtä lailla kansaa kuristava ja maamme taloutta syöksykierteessä alaspäin vievä kuin edeltäjänsäkin. Minkäänlaisia järkiintymistä ei hallituksessa tunnu tapahtuvan, vaikka Suomi elää ennätysuuren joukkotyöttömyyden, leipäjonojen, konkurssiaallon ja pankkikriisien kourissa. Tuntuu siltä, että Ahon hallitus suunnittelee ja toteuttaa politiikkaansa ikkunattomasta, äänieristetyistä ja kaikelta ulkoiselta tiedonvälitykseltä katkaistusta bunkkerista. Mikäli hallituksen korviin, silmiin tai tajuntaan olisi mennyt edes osa vallitsevasta kansallisesta hädästämme, ei se olisi antanut nyt käsittelyssä olevan talousarvion kaltaista budjettiesitystä eduskunnalle.

Ahon hallitus on korostanut harjoittavansa tiukkaan budjettipolitiikkaan ja mataliin korkoihin tähtäävää talouspoliittista linjaa. Lisäksi se on ilmoittanut pyrkivänsä vaihtotaseemme saamiseen ylijäämäiseksi ja Suomen saattamiseen eurokuntoon. Tätä kaikkea on toteutettu varsin kovakouraisesti intomieli Iiro Viinasen johdolla.

Kaikkein raskaimmin hallituksen linjavalinnasta ovat joutuneet kärsimään työttömät, lapsiperheet, eläkeläiset, sairaat ja opiskelijat eli siis maamme vähäväkisin kansanosat. Lisäksi lähes kaikilta palkansaajilta on verotus Ahon hallituksen aikana kiristynyt useita prosentteja, valtion antamia etuisuuksia on kavennettu ja maksuja korotettu. Tämän lisäksi yhteiskunnan eri palveluja, kuten koulutusta, terveydenhuoltoa ja sosiaaliturvaa, on huononnettu merkittävästi. Kai-

ken kaikkiaan kansalaiset ovat joutuneet alentamaan elintasoaan istuvan hallituksen aikana jo yli 10 prosentilla, ja tämä budjetti antaa lisävauhtia tälle kehitykselle.

Käsittelyssä olevassa valtion vuoden 94 tulo- ja menoarvioesityksessä on verotuksen linjausten päällimmäisenä piirteenä se, että siinä pyritään karsimaan perhepoliittiset vähennykset pois. Sen lisäksi asetetaan ylimääräisiä veronkorotuksia tietyt tulorajat ylittävälle sekä säädetään erityisiä eläke- ja sairausvakuutusmaksuja. Hallituksen alkuperäisen esityksen mukainen verolinja olisi johtanut siihen, että varsinkin yksi- ja kaksilapsisissa perheissä kuukausittainen käteen jäävä rahamäärä olisi alentunut useilla sadoilla markoilla. Tätä pyrittiin korvaamaan jonkin asteisella lapsilisien korotuksella, mutta senkin merkittävin myönteinen vaikutus kohdistui ainoastaan kolmelapsisiin tai sitä suurempiin perheisiin. Näin ollen yli 80 prosenttia suomalaisista lapsiperheistä olisi hävinnyt tuntuvasti Ahon hallituksen perhepoliittisen verouudistuksen myötä.

Valtiovarainvaliokunnassa on onneksi otettu takapakkia, ja nyt esitetään 2 prosentin suuruista inflaatiotarkistusta veroasteikkoihin sekä lainaveron alennusta 100 000—150 000 markan vuositulojen osalta 1 prosenttiyksiköllä. Lisäksi valiokunta ehdottaa kunnallisverotuksen ansiotulovähennyksen myöntämistä. Mikäli eduskunta hyväksyy nämä valiokunnan sinänsä myönteiset muutokset hallituksen talousarvioesitykseen, korvaavat ne osan alkuperäisessä budjetissa olleista verojen kiristyksistä. Tästä huolimatta verotus tulee kiristymään edellä mainitsemieni yksi- ja kaksilapsisten perheiden osalta noin 1—3 prosentilla.

Lisäksi täytyy ottaa huomioon juuri hyväksytyn arvonlisäveron mukanaan tuoma veroja kiristävä vaikutus. Onhan arvioitu, että arvonlisävero tulee nostamaan kansalaisten välillistä verotusta ainakin parilla prosenttiyksiköllä. Näin ollen pahimmissa tapauksissa tavallinen suomalainen perhe saattaa kokea vuonna 1994 kukkaronsa keventymisen jopa 500—600 markalla kuukaudessa. Vuodessa tämä tietää jopa 5 000—7 000 markan suuruista reaaliensoiden alenemista. Kun suomalaiset perheet ja varsinkin lapsiperheet ovat olleet jo pitkään korkean korkokannan, suurten velkojen ja jatkuvasti alenevien reaalityulojen aiheuttamassa kierteessä, merkitsee tämä monille lopullisen romahduksen alkua. Yhä uusia perheitä tulee ajautumaan sellaiseen tilanteeseen, etteivät ne enää selviä jokapäiväisistä maksuistaan ja menoistaan. Se puolestaan ai-

heuttaa uusia pakkohuutokauppoja, lisää pankkien luottotappioita ja ennen kaikkea perheiden hajoamista ja joutumista yhteiskunnan huollettaviksi. Tähänkö nykyinen hallitus pyrkii vai millä tavoin se pystyy selittämään jatkuvaa vainoaan lapsiperheitä ja työttömiä kohtaan?

Arvoisa puhemies! Huolimatta siitä, että hallitus on pyrkinyt poistamaan budjetista ulkopuolisiin rahastoihin merkittäviä, useiden miljardien suuruisia määrärahakokonaisuuksia, on talousarvion loppusumma silti jatkuvasti kasvussa. Tällaisia budjetin ulkopuolelle vähitellen siirrettyjä kokonaisuuksia ovat pankkituki, maatalouden markkinointirahasto, Asuntorahasto jne. Näistä tosin maatalouden markkinointirahasto pystyttiin opposition voimin estämään, sillä tällä hetkellä se olisi ollut täysin turha välivaihe, ennen kuin lopullinen integraatioratkaisumme on tiedossa. Tällä perusteella myös SMP oli mukana kaatamassa kyseistä rahastoa.

Budjetin loppusumma on siis jatkuvasti pisinut. Alun perin hallitus korosti laatineensa budjeteilleen tiukat raamit ja pystyi jopa esittämäänkin raameihin mahtuneita talousarvioesityksiä, mutta budjettivuoden aikana niitä on paisuteltu lukuisilla lisäbudjeteilla. Esimerkiksi nyt on yleisesti tiedossa, että vuoden 1994 ensimmäinen lisäbudjetti on jo valmistelussa ja se annettaneen eduskunnalle heti vuoden 94 valtiopäivien aletua. Tämä osoittaa selvästi hallituksen kyvyytömyyden pitää kiinni budjettiraameistaan ja toteuttaa talouspolitiikkaansa. Pahimmassa tapauksessa kuluvan vuoden viiden lisäbudjetin määrä tullaan jopa ylittämään ensi vuonna. Kaikki johtuu pelkästään siitä, että hallitus on sisäisesti hajanainen, talouspolitiikassaan eksyksissä ja neuvoton eikä pysty laatimaan itselleen selkeää linjaa ja viemään sitä yksituumaisesti läpi valtioneuvostossa ja edelleen eduskunnassa. Näin on huolimatta raudankovasta ryhmäkurista hallitusryhmissä. Herääkin kysymys, miksi tämän kaltaisen hallituksen tulee enää olla pystyssä, kun se vuotaa kuin seula ja pyörii puolelta toiselle kuin tuuliviiri yllä talon katon.

Positiivisena poikkeuksena hallituspuolueiden harjoittamasta määrärahojen jatkuvasta supistamisesta on valiokunnassa hyväksytty kielteinen kanta supistuslinjan jatkumiseen. Valtiovarainvaliokunta toteaa mietinnössään huolestuneisuutensa kuntien valtionosuuksien leikkauksista ja niistä seuraavasta kansalaisten peruspalvelujen saannin vaarantumisesta. Valiokunta pitää edelleen tärkeänä, että kansalaisten peruspalvelut turvataan varallisuudesta ja asuinpaikasta

riippumatta, sekä edellyttää, että hallitus seuraa kuntien valtionosuuden leikkausten vaikutuksia kansalaisten peruspalveluihin. On ilahduttavaa, että edes valtiovarainvaliokunnassa on herätty näkemään hallituksen jatkuvien supistusten seuraukset valtioneuvostoa selkeämmin. On kuitenkin varsin laiha lohtu kaikille työttömille, sairaille, sosiaaliavun varassa eläville ja muille vähempiosaisille valiokunnan päätös edellä mainitsemastani ponnesta. Ponsi ei paljon lämmitä, kun apua eli rahaa ja palveluja ei yhteiskunnalta saa, vaikka niitä kuinka tarvitsisi.

Lukuun ottamatta muutamilla aloilla tehtyjä palkkaratkaisuja ei lisämäärärahoja terveys- ja sosiaalipuolelle henkilöpalkkauksiin ole tullut, vaan päinvastoin lisäsupistuksia ollaan jatkuvasti tekemässä. Tämä merkitsee sitä, että sairaaloissa ja muissa laitoksissa joudutaan potilaiden hoitoa edelleen heikentämään ja heidän määräänsä vähentämään sekä, mikä pelottavinta, hoitoon pääseviä potilaita valikoimaan. Mielestämme nykyisen suuntauksen sijaan olisi tullut ryhtyä kehittämään yhteiskunnan sosiaali- ja terveyspalveluja sellaisiksi, että ne palvelisivat entistä paremmin vallitsevassa vaikeassa tilanteessa vaikeuksiin joutuneita kansalaisia.

On mielestämme nurinkurista, että hyvinä aikoina, kun ihmisillä on itselläänkin rahaa, yhteiskunta tarjoaa heille hyvän palvelun ja ihmisarvoiset toimeentulomahdollisuudet. Kun yhteiskunta ja kansalaiset ovat taloudellisissa vaikeuksissa ja tarvitsisivat kipeästi apua, palveluja ja apua supistetaan. Tehdään siis juuri niin kuin hölmöläiset aikoinaan tekivät. Tilannetta ei voida korjata ponsilla ja tilannetta seuraamalla, vaan on tehtävä jotakin konkreettista. Ei ole sivistysvaltion mukaista toimintaa, että joka päivä enenevässä määrin lääkärit joutuvat päättämään, kuka hoidetaan ja kenen annetaan kuolla. Rahalla kyllä apu löytyy puhelinsoitolla ja jonottamatta, mutta se ei paljon auta pientä eläkettä saavaa tai työtöntä.

Avohuollon kehittäminen on hyvä asia, ja sitä tulee koko ajan kehittää. Sen avulla voidaan myös säästää yhteiskunnan varoja laitoshoidon verrattuna. Se ei kuitenkaan onnistu ilman riittävää tukihenkilöstöä ja tukitoimia, joiden avulla avohoidossa oleva henkilö selviää päivittäisistä toiminnoistaan ja tuntee olonsa turvallisiksi. Ei ole oikein, että vammaisia ja sairaita työnnetään väkisin kotiin tai omaisille hoidettavaksi pelkän rahapulan takia. Tästä kärsivät niin potilaat kuin omaisetkin.

Arvoisa puhemies! Suomen turvallisuus on ja sen tulee aina olla Suomen ja suomalaisten itsen-

sä käsissä. Tästä peruseriaatteesta meidän ei tule luopua, ja kaikki ratkaisumme tulee tehdä tähän tosiasiaan nojautuen. On siis hyvä, että valtiovarainvaliokunta on esittänyt Suomessa tuotettavan puolustusmateriaalin vientiä haittaavan tai estävän säännösten purkua, koska muutoin huippuluokkaa olevien tuotteidemme valmistus lakkaisi ja taito vähitellen katoaisi.

Koska puolustusmäärärahoistamme valtaosa joudutaan lähivuosina käyttämään Yhdysvalloista hankittavien hävittäjien maksamiseen, joudutaan esimerkiksi maavoimien kalustohankinnoista tinkimään merkittävästi. Tämä merkitsee käytännössä armeijan suomalaisvalmisteisten Pasien, Nasujen ja muiden sotilasajoneuvojen hankintojen jyrkkää vähenemistä. Mikäli tätä ei voida korvata ulkomaille tapahtuvalla viennillä, joudutaan tuotanto luonnollisesti lopettamaan. Se olisi varsin lyhytnäköistä ja kansallisesti typerää politiikkaa. Tämän takia on ensiarvoisen tärkeää, että suomalaisia sotilasajoneuvoja pyritään nyt markan ollessa erittäin kilpailukykyinen vieämään mahdollisimman aktiivisesti ulkomaille ja tällä tavoin säilyttämään tuotantokyky ja -taito.

On typerää kuvitella, että kieltäytymällä sotilastarvikkeiden myynnistä tai tekemällä suomalaisen sotilasajoneuvojen tai aseiden vienti mahdollisimman hankalaksi voitaisiin sotia muualla maailmassa estää. Jos me emme myy ajoneuvoja tai aseita ulkomaille, joku toinen tekee sen aivan varmasti. Tämä joku muu kerää itselleen myös tästä tuotannosta ja viennistä koituvan hyödyn eli työpaikat ja vientitulot. Nyt Suomella ei kuitenkaan olisi tällaiseen hienohipiäisyyteen tai hyväuskoisuuteen varaa, sillä tarvitsemme kipeästi jokaista viennistä koituvaa työpaikkaa ja valuutatuloa.

Muutoinkin puolustusvoimien toiminta on asetettava tärkeään asemaan, kun suuressa itäisessä naapurissamme on pääsemässä valtaan Suomen-syöjänä tunnettu Vladimir Zhirinovski, jonka eräs lupaus on palauttaa Suomi Venäjän yhteyteen Baltian maiden ohella. Tätä uhkausta ei pidä ottaa pelkkänä huolenheittona. Onhan sen takana 25 prosenttia yli 100 miljoonan äänioikeutetun kansasta. Se merkitsee, että tätä mieltä on, äänestysvilkkaukseen huomioon ottaen, noin kolme kertaa Suomen väestön verran venäläisiä. Tämän takia puolustusvalmiutemme tason alentamista vaativat ottavat tietoisesti ja suuren riskin.

Yhtenä pienenä yksityiskohtana puolustusministeriön pääluokassa olisin kaivannut määrärahoja lähinnä Kiinasta ja entisestä Itä-Saksasta ostettujen käytettyjen aseiden ja ajoneuvojen

kunnostukseen ja kunnollisten varastotilojen rakentamiseen. Taivasalla pitäminen tuhoaa materiaalin varsin nopeasti, jolloin siihen uhratut varat menevät nopeasti hukkaan.

Muutama sana pankkituesta, jota tässä talossa on useaan otteeseen perusteellisesti käsitelty ja tullaan vielä ennen joululomaa pankkitukitiedonannon yhteydessä käsittelemään. Pankkitukihan on irrotettu budjetista omaksi erilliseksi vakuusrahastokseen niin, ettei sitä lueta budjetin loppusummaan. Tämä on tietysti järkevää siltä pohjalta, ettei budjetin loppusumma kertoisi todellista kuvaa yhteiskunnan kaikista menoista, ja toisaalta yksinkertaistaahan se määrärahojen käyttöä pankkien tappioiden korvaamiseen.

SMP:n eduskuntaryhmä on toistuvasti kritisoinut hallituksen tapaa hoitaa pankkikriisiä. Mielestämme valittu linja, jossa pankkituki annetaan suoraan pankeille ilman, että se millään tavoin helpottaa velkaongelmaisten taakkaa, on väärä. Pankit saattavat päästä ja varmaan pääsevätkin vähitellen ulos kriisistään, mutta pankeille luottotappioita aiheuttaneet yritykset tai yksityishenkilöt jäävät edelleen velkataakkansa alle ja useat velalliset tulevat ennen pitkää siihen nääntymään. Mielestämme oikea menettelytapa olisikin ollut se, että pankkituki olisi ainakin joiltakin osin kierrätetty ongelmiin joutuneiden velallisten kautta pankeille ja tällä tavalla olisi voitu auttaa sekä velallista että velkojaa. Näin menetellen olisi välttytty useilta tuhansilta konkurseilta ja kotien pakkohuutokaupoilta. Myös moni suomalainen, joka tähän mennessä on jo päättänyt päivänsä oman käden kautta, olisi vielä elossa. Kaikesta tästä pankkituen virhelinjasta ja sen seurauksista kantaa hallitus täyden vastuun niin nyt kuin jatkossakin.

Valtiovarainvaliokunta tuntuu ryhdistäneen useassa asiassa verrattuna hallitukseen. Yksi tällainen on Ekan säästökassan yhteydessä otettu kanta, jossa selkeästi vaaditaan johtajien ja johtokunnan toimenpiteiden tarkkaa tutkintaa ja mahdollisten väärinkäytösten löytyessä edesvastuuseen saattamista. Tätä samaa ryhdikkyyttä olisi kaivattu jo aikaisemmin pankkituen yhteydessä, kun tiedetään esimerkiksi Wegeliuksen, Puhakan ja Summan harjoittaman väärän luototus- ja sijoituspolitiikan seuraukset kansalaisille. Vähintäänkin tulisi mielestämme vaatia asian perusteellista selvittämistä ja selkeitä virheratkaisuja tehneiden pankinjohtajien saattamista vastuuseen teoistaan niin taloudellisesti kuin oikeudellisesti.

Saattaa vain toivoa, että Ekan säästökassoissa puhjennut kriisi eli Eka-ilmiö ei laajenisi edem-

mäs. Seuraavanahan vuorossa voisivat olla SOK:n säästökassat, suurten yritysten henkilökuntalainat ja ennen kaikkea vakuutusyhtiöt. Tiettyä oireilua vakuutusyhtiörintamalla on jo nähtävissä. Apollo-vakuutuksen ongelmien yhteydessä. Hallituksen toimesta tulisi kiireesti pohtia keinot, joilla voidaan välttää rahalaitoskriisin laajeneminen pankkien ulkopuolelle. Jos niin onnettomasti kävisi, se saattaisi romahduttaa suomalaisen yhteiskunnan taloudellisesti vielä nykyistäkin alemmaksi ja viedä kansalaisilta uskon nykyiseen raha- ja pankkijärjestelmäämme. Se puolestaan merkitsisi Suomen kaltaisessa korkealle kehittyneessä yhteiskunnassa täyttä kaaosta.

Opetustoimen osalta hallitus on harjoittanut pitkälti saman kaltaista politiikkaa kuin sosiaalietuuksien osaltakin eli rajujen supistusten linjaa. Näillä supistuksilla on jo ratkaisevasti heikennetty koululaitoksemme mahdollisuutta tarjota ajanmukaista ja mahdollisimman korkeatasoista koulutusta sitä tarvitseville. Koulutuksen mahdollisimman nopean tiedolliseen ja taidolliseen kehitykseen mukautumisen merkitys korostuu jatkuvasti kansainvälisen kilpailun ja kanssakäymisen lisääntyessä. Suomalaisen koulutuksen ei ole varaa jäädä jälkeen eurooppalaisesta koulutustasosta, sillä sen seuraukset saattaisivat olla tuhoisat tulevien vuosikymmenien kansainväliselle kilpailukyvyllemme.

Tutkimus- ja tuotekehittelyn osuutta bruttokansantuotteesta on tiede- ja teknologianeuvottelukunnan mukaan saatava nostetuksi edellä mainitsemistani syistä. Tähän näkemykseen on yhtynyt myös valtiovarainvaliokunta. Valiokunta kehottaa myös harkitsemaan erillisen tiede- ja teknologiaministeriön tai -ministerin tarvetta. Siihen mielestämme on tuskin tarvetta, kunhan opetusministerien ja -ministeriön henkilökunnan tasoon ja pätevytyteen kiinnitetään huomiota enemmän kuin jäsenkirjaan. Suomalaisella koulutuslaitoksella ja sen opetuksen tasolla on vanhat perinteet ja korkea lähtötaso, kunhan sen ei anneta rappeutua ja huolehditaan sen mahdollisuuksista jatkuvasti kehittyä ja ajanmukaistua.

Koulukyydytykset ovat vaarassa hallituksen säästötoimien takia. Tätä ei SMP:n mielestä saa päästää tapahtumaan, vaan niitä tulee jatkaa haja-asutusalueilla ja liikenteellisesti vaarallisilla alueilla. Mielestämme kansalaisten tasa-arvoisuus vaarantuu uhkaavasti, jos koulukyydytysten jatkuminen on kiinni kunnan taloudellisesta tilanteesta. Valtion säästötoimilla on liian kallis hinta, mikäli niiden takia tapahtuu lisää vakavia

onnettomuuksia koulua käyville lapsille. Vaa-
dimme, että jokaisella suomalaisella koulua käy-
vällä lapsella tulee olla hänen sitä tarvitessaan
mahdollisuus saada ilmainen koulukyydytys.

Opettajien lomauttaminen on otettu keinoksi saada aikaan säästöjä koulutussektorilla. Tästä on aiheutunut kouluissa järjestysthäiriöitä, motivaation vähenemistä ja monia muita lieveilmiöitä. Mielestämme nyt valittua pakkolomalinjaa parempi säästökeino olisi kouluvuoden lyhentäminen viikosta kahteen eli yhtä pitkäksi kuin 60-luvulla. Tällöin kouluvuosi olisi ehjä ja täysipainoinen ilman häiritseviä loppa-aikoja. Oppilaista pidettäisiin silloin myös koko ajan huolta, kun koulussa olisi aina opettaja ja lomalla vastuu olisi selkeästi vanhemmilla.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys määrärahoiksi yleisten teiden perustienpitoon ja tieverkon kehittämiseen oli täysin käsittämätön. Huolimatta vallitsevasta suurtyöttömyydestä ja sen mukanaan tuomasta työn hinnan ennätyksellisestä halpuudesta aiottiin teiden kunnostamiseen ja rakentamiseen käyttää olennaisesti aiempaa vähemmän määrärahoja. SMP:n mielestä määrärahat olisi päinvastoin pitänyt vähintäänkin kaksinkertaistaa, jolloin tieverkkomme hidas rappeutuminen olisi saatu pysäytetyksi ja työtä tarjotuksi koneurakoitsijoille ja työttömille. Teiden tekeminen on yleismaailmallinen laman torjunta- ja hoitokeino, ellei hallitus sitä vielä satu tietämään. Sama koskee myös radanpito- ja -kehittämismäärärahoja. Tulemmekin esittämään kyseisten rahojen huomattavaa korottamista, sillä ne rahat maksaisivat itse itsensä yhteiskunnalle takaisin alentuneena työttömyytenä, lisääntyneinä verotuloina ja nopeutuneina kuljetuksina. Jos hallitus taas aikoo kerätä irtopisteitä osoittamalla tarkoitukseen lisää rahaa lisätalousarviossa, on se halpahinta kikkailua kansan hädän kustannuksella. Sen tosin nykyinen hallitus osaa loistaa.

Pk-yritykset muodostavat taloutemme selkärangan. Ne ovat merkittävän työnantaja niin maaseututaajamissa kuin kaupungeissakin. Tämän takia pk-yritysten tukeminen on yksi olennainen keino työttömyyden alentamiseksi ja talouslaman voittamiseksi kulutuskysynnän elvytyksen ohella. Valitettavasti pk-yrityksillä on puutetta pääomasta ja nimenomaan riskipääomasta. Maaseudun pienyritystoiminta puolestaan tarvitsee merkittävästi esitettyä suurempia avustuspääomaa. Valitettavasti hallitus ei ole esittänyt olennaista lisäystä pk-yritysten pääomatukeen, ja maaseudun pienyritysavustuksia

on jopa alennettu peräti alle 100 miljoonaan 160 miljoonasta markasta. Onneksi valtiovarainvaliokunta nosti määrärahan edes 100 miljoonaan markkaan. Molempia määrärahoja tulisi edelleenkin korottaa budjetin yksityiskohtaisessa käsittelyssä. Muutoin maaseutemme kuolee jo ennen Euroopan liiton armoiskua.

Eduskunnan torjuttua lisäydinvoiman rakentamisen olisi jo käsittelyssä olevassa valtion vuoden 1994 talousarviossa tullut osoittaa määrärahoja useiden Pudasjärven turvevoimalan kokoisten turvevoimalaitosten rakentamisen suunnitteluun ja muihin kotimaisiin energialähteisiin perustuviin vaihtoehtoihin. Niitä tarvitaan työllisyysystistä ja energiahuoltomme takia. Hallitus halunnee kuitenkin kostaa ydinvoimatappionsa ja käydä ensin läpi oman sisäisen pyykinpesunsa asiassa. Turve- ja puuvoimalaitoksiin pätee tällä hetkellä sama kuin tieinvestointeihinkin: Työ ja tarvikkeet ovat ennätyshalpoja, ja siksi töiden aloittamisella on kiire.

Työllisyyden hoito tahtoo Ahon hallitukselta jäädä vain tilastolliseksi toiminnaaksi, joka ei monia työllistä. Tarvittaisiin talvisodan henkeä, jotta Suomi saataisiin nousuun ja kansalaisille töitä. Muutoin meidät perii EL-hukka, joka ei tiedä ruusuista tulevaisuutta monillekaan suomalaisille. Pitkäaikaistyöttömyys tulee tuhoamaan maastamme yhden sukupolven, ja sen aiheuttamia ongelmia tullaan vielä olojen mahdollisesti parannuttuakin vuosikymmeniä maksamaan kalliisti.

Edustajat Haavisto, Moilanen, Toivonen ja Kempainen merkitään läsnä oleviksi.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ed. U k k o l a : Arvoisa puhemies! Olen vähän pahoillani, minä olin valmistellut hyvin siistin ja kiltin puheen, ja yhtään demaria ei ole nyt kuuntelemassa. Loistavat poissaolollaan!

Valtion ensi vuoden talousarvioesityksen menot ovat tämän eduskunnan tai valtiovarainvaliokunnan käsittelyssä lisääntyneet 5,5 miljardia markkaa. Loppusumma nousee siis 193,5 miljardiin markkaan. Velkaa otetaan ensi vuonna 68 miljardia markkaa. Tämä merkitsee sitä, että kolmasosa budjetin menoista rahoitetaan taas

uudella velalla. Valtiolla on velkaa ensi vuoden lopussa arviolta 340 miljardia markkaa. Vielä pari samanlaista vuotta ja valtion velan määrä on yhtä suuri kuin bruttokansantuote. Suomen valtiolle on käynyt samalla tavalla kuin tavalliselle perheelle. Se on niin ylivelkaantunut, ettei sillä riitä rahaa enää mihinkään: ei edes turvaamaan ihmisille jokapäiväistä leipää. Näin siksi, etteivät päättäjät ole halukkaita leikkaamaan sieltä, missä olisi leikkausvaraa. Se käyttää juustohöylää ja tuhoaa koulutuksen ja tutkimuksen, joiden varaan tulevaisuutta pitäisi rakentaa. Pankkituki puolestaan vie Suomen ennen aikaiseen hautaan. Se demoralisoi paitsi päättäjät myös kansalaiset. Se vääristää kilpailua ja pitää yllä sellaisia teollisuuden rakenteita, joista olisi päästävä eroon ja jotka vain haittaavat Suomen selviytymistä lamasta. Mutta kun kerran on päätetty, että joka ikinen pankki pidetään pystyssä, niin ne sitten pidetään, vaikka koko Suomi siihen kaatuisi.

Veronmaksajien varoja ei syydetä enää pelkäämään pankeille. Niillä korvataan nykyisin jokaisen suuren yritysruumiinkin laskut ja vastuut. Kansalaiset saavat nääntyä omien velkojensa alle, kun veronmaksajien varoista maksetaan kaikkien riskit. Muuhun ei enää rahaa jää. En voi hyväksyä sitä talouselämän hyysäämistä ja vanhojen rakenteiden ylläpitämistä, jota muutaman vuoden ajan on harjoitettu. Mutta eihän Suomesa voida luopua suuryrityksille syydetävistä miljardeista, ne kun ovat niitä vientiyrityksiä. Mutta kuinka monta työpaikkaa vientiyritykset ovat tähän maahan synnyttäneet? Päinvastoin vientiyrityksistä on kahden kolmen vuoden aikana mennyt yli 100 000 työpaikkaa. Myönnän sen, että vientitulojen nousu on kääntänyt vaihtotaseen ylijäämäiseksi ja sitä kautta antanut meille elvytysvaraa. Tämä on tietenkin se positiivinen puoli, joka suurten vientiyritysten hyvästä kohteesta on Suomelle koitunut.

Toinen asia, mitä en voi erityisemmin hyväksyä, on turha hallinnointi. Sen purkamista voidaan toki vastustaa tällä hetkellä vääjäämättömän tehokkaasti, oli se kuinka välttämätöntä tahansa. Kun maassa on puoli miljoonaa työtöntä, ei työttömien armeijaa kukaan päättäjä voi eikä halua omilla toimillaan kasvattaa. Ei siis auta kuin jättää lapsillemme hirvittävä velka taakka kannettavaksi. Mutta me taatusti löydämme tekemme edestä päin. Meille, tälle sukupolvelle, tälle päättäjäpolvelle, tuskin on sijaa tulevaisuudessa edes sikolätissä, kunhan lapsemme ovat päättämässä asioista.

Paitsi, että valtion tilanne on lohduton, toivon ton on koko maan tilanne. Me elämme niin suuressa taloudellisessa ja henkisessä lamassa, että pelkään, ettei siitä päästä irti kuin romahduksen kautta. En jaksa uskoa enää, että tulisi uusi nousu, joka kaiken muuttaisi, saattaisi Suomen taas Euroopan Japaniksi ja kansalaisten onnelaksi. Ja vaikka tulisikin, meillä on siitä huolimatta satojatuhansia työttömiä. Näin siksi, ettei taloudellista ja poliittista rakennemuutosta aloitettu aikanaan. Elvytystä tarvitaan, mutta ei siitäkään ole mitään hyötyä, jos se ohjataan vain vanhojen rakenteiden ylläpitämiseen. Parasta elvytystä mielestäni olisi tuloverotuksen alentaminen.

Tässä talossa on useaan kertaan moitittu Thatcherin Englantia. Ei kannattaisi moittia. Englanti on tällä hetkellä lähestulkoon ainoa Euroopan maa, jossa nyt on todellista taloudellista kasvua. Englannin päättäjät toimivat aikanaan viisaasti uudistaessaan rakenteitaan juuri 80-luvulla, vaikka kipeää se teki silloinkin, mutta nyt on vanhakantaisen savupiipputeollisuuden tilalla kilpailukykyistä tuotantoa ja on työpaikkoja. Niin olisi meilläkin, jos todelliset politiikan uudistajat olisivat olleet vallassa 80-luvulla, mutta silloin meillä hallitsivat vanhakantaiset päättäjät, jotka pitivät vain huolen siitä, että omille kannattajille riittää etuja jaettavaa. Nyt nämä samat tahot haluavat jatkaa samaa menoa.

Me elämme myös arvojen kriisiä. Henkinen lama on paljon suurempi kuin taloudellinen. Taloudellisesta lamasta ehkä selviäisimme, jos emme olisi henkisesti kuolleita. Me nautimme nyt ahneuden ja kateuden ideologian hedelmiä. 20 vuotta on meille opetettu, että ota kaikki, mitä irti saat, vie tuhkatkin pesästä, vaadi itsellesi niin paljon kuin ilkeät, katso tarkkaan, ettei vain naapurillasi mene paremmin kuin sinulla.

Kun pääministeri asetti filosofityöryhmän etsimään ulospääsyä henkisestä kriisistä, uskoin, että jotain uutta tulisi keskusteluun. Mutta mitä tapahtui? Esitetään koko Suomen kansan pistämistä terapiaan ja kriisiajan hätätilaohjelmaa, uutta konsensusta. Kuitenkin juuri konsensus, eturyhmäpolitiikka, on koko kriisin alku ja syy. Kun ja jos ryhdytään tekemään kriisiajan hätätilaohjelmia, setyissä eturyhmien välisiin kiistoihin. Muilta voi edellyttää joustavuutta, mutta ei ainakaan meidän alaltamme, ei meidän ryhmältämme. Me olemme koko kansakunnalle niin tärkeitä, että meidän tulee saada jatkaa entistä menoamme. Tähän kriisiohjelmien rakentelu johtaisi.

Sitä paitsi hallitus teki yhden yrityksen yrittäessään saada aikaan ns. yhteiskuntasopimuksen.

Se epäonnistui. Niin sanotun Sorsan sopimuksen kaatoivat vahvat vientiteollisuuden ammattiliitot. Tässä sitä nyt ollaan. Joseivät olisi kaatanee, ehkä tilanne olisi hieman nykyistä parempi. Vasta nyt ammattiyhdistysliitot ovat osoittaneet omaavansa sitä taitoa ja realismia, jota niiltä on odotettu jo pari vuotta. Tämän syksyn työehtosopimukset ovat syntyneet sutjakkaasti ilman lakkoja. Joustavuutta on saatu aikaan. Kaikki tämä on tapahtunut ilman keskusjärjestöjä, ilman työnantajien ja työntekijöiden keskusjärjestöjä. Mihin näitä keskusjärjestöjä oikein tarvitaan? Ammattiliitot osaavat hoitaa omat asiansa ilman paapomistakin. Mihin muuhun keskusjärjestöjä tarvitaan kuin takaamaan byrokraattisille johtajille työpaikat?

Arvoisa puhemies! Toki Ilkka Niiniluodon kansalaispuheenvuorossa oli paljon hyvää ja varteenotettavaa, kuten yhteiskunnan joustavuuden lisääminen, ihmisten elämänhallinnan edistäminen. Ei se aivan merkityksetön ollut. Sen sijaan tulevaisuuden vaihtoehdot eivät professorityöryhmän raportista avautuneet. Poliitikolle Niiniluodon raportti ei antanut uusia työkaluja. Miten saadaan päättäjiin ja kansalaisiin yksilöllistä siunaa, tekemisen iloa ja epäitsekästä kumppanuutta, kun 20 vuotta meidät on tuuditettu siihen uskoon, että valtio huolehtii kaikesta? Tähän kysymykseen Niiniluodon professorityöryhmä ei antanut vastausta.

Miten Suomi ja suomalaiset saisivat sitten siunsa takaisin? Miten saisimme takaisin tekemisen ilon, kun 500 000 ihmisellä ei ole edes työtä, kun ja jos 100 000 ihmistä näkee nälkää? Miten saisimme kansalaiset uskomaan, että heikoista pidetään huolta, kun juuri heikoimmat sortuvat?

Arvoisa puhemies! Nyky-yhteiskuntamme on jähmettynyt byrokraattiseksi järjestelmien ja tuottajien ehdoilla toimivaksi koneistoksi. Suomi on järjestelmien Suomi. Emme selviä ennen kuin ryhdymme tosissamme purkamaan järjestelmiä, vapauttamaan ihmisiä niiden kahleista. Tarvitaan uutta joustavuutta ja ihmisläheisyyttä. Ihminen, yksilö, on nostettava kaiken päätöksenteon perustaksi, ei valtion tai yritysten tai kuntien etu. Valtio ja kunnat ovat ottaneet itselleen tehtäviä, jotka eivät niille luonnostaan kuulu. Siksi on syntynyt holhousyhteiskunta, jossa yksilön verorasitus on kasvanut kohtuuttomaksi. Turha hallinto, holhous ja laaja varojen siirtely edestakaisin on lopetettava. Vapaus ilman mahdollisuutta päättää tulojensa ja verojensa käytöstä on jokenkin vailla merkitystä.

Kansalaisyhteiskunnan julkisen hallinnon ensisijaisena tehtävänä on huolehtia järjestyksestä ja turvallisuudesta, peruskoulutuksesta ja perussosiaaliturvasta sekä luoda tasapuoliset puitteet yrittäjyydelle. Me emme tarvitse kaiken kattavia kriisiohjelmia vaan selkeitä päämääriä, selkeää selviytymisstrategiaa. Se voidaan rakentaa vain yksilön vapautta korostavien arvojen pohjalta, ja se voidaan tiivistää kolmeen pääasiaan, kolmeen pilariin: yrittäjyyden esteiden raivaamiseen, koulutuksen muuttamiseen osaamista tukevaksi ja perusturvan takaamiseen jokaiselle kansalaiselle. Me emme tarvitse järjestelmiä, jotka rajoittavat ihmisten vapautta hoitaa omat asiansa parhaan kykynsä ja taitonsa mukaan. Eduskunta ei saa olla enää kriisiohjelmien tuottaja ja järjestelmien rakentaja vaan niiden purkaja.

Kansalaiset ottavat asiat omiin käsiinsä. He pystyvät hallitsemaan omaa elämäänsä, jos heillä vain on tiedossa yksi tärkeä asia: Ketään ei jätetä oman onnensa nojaan. Kansalaisten on tiedettävä meidän päätöstemme perusteella, ei sanojen, että inhimillinen ja oikeudenmukainen yhteiskunta huolehtii suojaverkosta, joka turvaa jokaiselle jäsenelle, vanhukselle, lapselle, vammaiselle, työttömälle, ihmisarvon mukaisen elämän. Nyt niin ei tapahdu. Me syydämme tukea lähestulkoon kaikille, lähestulkoon jokaiselle suomalaiselle, mutta emme pysty huolehtimaan siitä, että jokainen kansalainen saisi edes yhden lämpimän aterian päivässä.

Arvoisa puhemies! Toistan ajatuksen, jonka olen sanonut jo ainakin sataan kertaan eduskunnassa: Me emme tarvitse tukipolitiikkaa hyväosaisille, olipa kyseessä lapsiperhe, eläkeläinen, palkansaaja, yksineläjä. Me tarvitsemme aukottoman suojaverkon heikoille. LKP on ainut puolue, joka virallisella päätöksellä on sitoutunut ns. kansalaisen perustuloon. Täydellisenä se merkitsee niin kaiken kattavaa remonttia, että sen toteutumisesta aivan lähiaikoina voi vain haaveilla. Mutta osittaisenakin se toisi ratkaisun tuhansien järjestelmien kriisiin.

Jos asia on niin, ettemme ole laman kuopan pohjalla, mistä hidas nousu alkaisi, vaan vasta jyrkänteiden reunalla, vain perustulon avulla voidaan jotenkin selvitä. Jos asia on niin, että työttömyys on länsimaiseen yhteiskuntaan tullut jäädäkseen, vain perustulon avulla voidaan muuttaa palkkatyöhön perustuvaa luterilaista työetiikkaa ja turvata työttömille inhimillinen elämä. Oma-toimisuuteen perustuvassa kansalaisyhteiskunnassa tarvitaan runsaasti työpanoksia myös nykyisen muotoisen työelämän ulkopuolella: lä-

himmäispalvelussa, ympäristön hoidossa, kulttuurissa. Myös perheen ja lasten hoito kuuluu tunnustaa oikeaksi työksi.

Vähin, mitä voidaan tehdä, on yhdistää toimeentulojärjestelmiä niin, että työtön voi opiskella ilman pelkoa työttömyyskorvauksen menettämisestä, opiskelija voi tehdä työtä ilman opintotuen menettämistä. Jos tähän vielä yhdistetään toimeentulotuki ja asumistukea annetaan niille, jotka eivät ilman tukea selviä asumisesta ja ylisuurista asuntolainoista, meillä on valmiina perustulon alkio, kun siihen samalla liitetään täydellinen verovapaus todella pienten tulojen kohdalta. Raja voisi olla esimerkiksi 4 000 markkaa kuukaudessa.

Samalla on syytä kysyä, ovatko ansiotuloihin sidotut järjestelmät oikeudenmukaisia. Onko työttömyyskorvaus tarkoitettu toimeentuloon vai pelkästään korvaamaan palkan menetys? Nyt pitkäaikaistyöttömät tippuvat peruspäivärahan varaan, joka on niin mitätön, ettei se riitä kunnolliseen toimeentuloon. Siksi on rohjettava kysyä, kumpi on tärkeämpi, korvata valtion ja työnantajien varoista palkan menetys vai jokapäiväinen leipä ja asuminen eli toimeentulo. Mutta samalla on sanottava painokkaasti: Ellei näitä kolme järjestelmää yhdistetä, ei ansiosidonnaisesta työttömyysturvasta tietenkään voida luopua. Se sentään takaa 500 päiväksi kohtuullisen elämän. Mutta entä sen jälkeen?

Haluan huomauttaa etenkin vasemmistoliitolle, jos siellä olisi, kenelle huomauttaa, että täydellisenä ns. kansalaisen perustulo tarkoittaa ansiosidonnaisista etuuksista luopumista. Jos uudistus toteutetaan osittaisena, ansiosidonnaiset etuudet voidaan säilyttää joko pakollisena vakuutusturvana tiettyyn rajaan asti tai sitten vapaaehtoisena.

Toivonkin, että perustulon vaihtoehtoja, edes järjestelmän yhdistämistä ja kustannuksia, ryhdytään valtionhallinnossa selvittämään. Tällä hetkellä asiasta ei ole kuin yksittäisiä puheenvuoroja. Vakavan keskustelun pulmana on, että jokainen puhuja tarkoittaa hieman eri asiaa, kun vaihtoehtoja ei ole edes selvitetty.

Vielä muutama sana nälästä. Kun monen kohdalla on kysymys siitä, että odotusajat toimeentuloluukulle ovat liian pitkiä, miksi ihmeessä ei oteta käyttöön kriisipalvelua? Miksi ylivelkaantuneiden asioita ei voida jäädyttää tai auttaa ylimääräisellä asumistuella? Miksi toimeentulotukea ei anneta kuponkeina vaan rahana, jonka ylivelkaantuneet käyttävät lainojensa maksuun ja näkevät sitten nälkää. Keinoja on, jos niitä vain halutaan käyttää.

Arvoisa puhemies! Pahinta, mitä me poliitikot voimme nyt tehdä, on uskotella, että kaikki palaa ennalleen. Tämä talo on lähes kolmen vuoden ajan antanut kansalaisille väärää signaaleja. On huudettu kurkku suorana: "Väärää politiikkaa, väärin sammutettu!" Sosialidemokraatit ovat uskotelleet, että he pystyvät pelastamaan kansalaisille entiset edut, entisen hyvän elämän. He ovat uskotelleet, että kaikki palaa ennalleen, kunhan he vain pääsevät valtaan. Jokainen tässä talossa tietää, jos vain on rehellinen, ettei paluuta entiseen ole. Kun kansalaiset vaalien jälkeen huomaavat, että turhia olivat nekin lupaukset, mitä tapahtuu? Vasta silloin kansa vyöryy kaduille, ja se on katteettomia poliittisia lupauksia antavien poliitikkojen ja puolueiden syy. Vasemmisto leikkii tulella. Sytytyslanka palaa. Vaalien jälkeen se räjähtää, ellei siellä puolen uskalleta olla rehellisiä.

Arvoisa puhemies! Tarkoitus oli puuttua myös ulkopoliittikkaan, mutta en teekään sitä tässä yhteydessä vaan olen varannut puheenvuoron, kun käsittelemme ulkopoliittikkaa, ulkoasiainministeriötä koskevaa pääluokkaa.

Ed. von Bell merkitään läsnä olevaksi.

Ed. V. L a u k k a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Haluan joitakin asioita tarkastella, ja on selvää, että päällimmäisenä tulee mieleen kysymys siitä, onko Suomi todella ajautunut siihen pisteeseen, että täällä nähdään nälkää. Kun paljon ministeri Viinasta arvostetaan ja ennen kaikkea hänen suoruuttaan ja ymmärrettään, että hän on rehellinen näissä asioissa, puutun heti siihen, mitä hän on vastannut tähän kysymykseen. Hän nimittäin sanoi eräässä haastattelussa, että hän tietää, että jonossa on yksi henkilö, joka omistaa kolme asunto-osaketta.

Vastaisin itse tähän niin, että tämä on täysin onneton vastaus, koska eihän relevantti kysymys ole se, onko jonossa joku, jolla on kolme asunto-osaketta, vaan relevantti kysymys kuuluu, onko siellä jonossa yksikin, joka todella näkee nälkää. Eihän sillä ole mitään merkitystä, jos me tutkimme sitä, onko Suomessa syviä ongelmia, että samanaikaisesti, kun on jokin järjestelmä, joka lievittää ongelmaa, siellä on aina joku veijari, joka väärinkäyttää hyväkseen tätä järjestelmää. Näinhän on aina ollut ja näin tulee aina olemaan. Jos me kiinnitämme huomiota tähän veijariin, joka väärinkäyttää järjestelmää, me olemme hukan-

neet täysin sen olennaisen asian, että jonossa kerta kaikkiaan on niitä ihmisiä, jotka näkevät nälkää.

Minusta olisi tärkeää ja rehellistä myöntää, että Suomi todella on ajautunut tällaiseen tilanteeseen. Syyt ovat tietysti varsin moninaiset, ja me voimme puhua paljon myös valtion taloudellisesta tilanteesta, mutta me kaikki ymmärrämme, että Suomi ei ole ajautunut vielä siihen pisteeseen, ettei se voisi huolehtia siitä, että yhdenkään suomalaisen ihmisen ei kerta kaikkiaan tarvitse nähdä nälkää täysin siitä riippumatta, mikä Suomen taloudellinen tilanne on. Tässä suhteessa olen siis hieman pettynyt siihen, miten ministeri Viinanen on arvioinut asiaa.

Toinen asia, jonka voi tietysti sanoa myös, on se, että jos halutaan rehellisesti kohdata Suomen taloudellinen tilanne, on kerta kaikkiaan tietenkin väärin, että Suomi velkaantuu edelleenkin ehkä nettotasolla 70 miljardia myös ensi vuonna. Eihän tämä ole mitään rehellistä ja realistista politiikkaa, josta niin paljon on puhuttu, että Suomi huolimatta kaikista säästöistä velkaantuu suunnattomasti.

Ei tämä ole kestävää politiikkaa, eikä se ole sellaista johdonmukaista ja lujaa politiikkaa, jota voisi edellyttää valtiovarainministeriltä. Se on kuulostanut hyvältä, ja on tullut sellainen vaikutelma, että nyt ollaan reippaita miehiä ja tehdään reippaita ja kipeitä päätöksiä, mutta tämä on täysin epärealistista verrattuna siihen, mikä on todellisuus. Todellisuus on se, että me velkaannumme ne 70 miljardia liikaa ensi vuonna, mikä ei suinkaan ole nostamassa Suomea ylös suosta vaan pikemminkin painamassa Suomea entistä alemmaksi.

Minkä vuoksi tätä tilaa ei haluta rehellisesti kohdata? Ymmärrän sen, että voidaan väittää, että kansalaiset vastahakoisesti haluaisivat mennä niin rajuihin leikkauksiin, joihin todella tulisi mennä. Mutta toinen syy on varmasti siinä, että ei haluta myöntää sitä, että Suomella ei ole paluuta takaisin entisiin aikoihin, ellemmme turvaudu radikaaleihin ratkaisuihin. Tämä, arvoisa puhemies, kelvannee pohjustukseksi sille, että palaan lempiaiheeseeni eli puhun siitä, miten Suomen työttömyysongelmaa tulisi hoitaa.

Niin paljon kuin olemme kuulleetkin työttömyyteen liittyviä puheenvuoroja ja keskusteluja, yksi keskeinen ajatus käy ilmi kaikista niistä, ja se on aika rehellistä, nimittäin se, että Suomella tulee olemaan valtava suurtyöttömyys myös tulevaisuudessa. Tämä on sitä kohtalonyhteyttä, joka liittyy kaikkiin Länsi-Euroopan maihin.

Vakavasti ottaen ei edes enää väitetä, että tämän ongelman vastausta olisi olemassa.

Nyt on ollut vähän ikään kuin joustoa ja suoja-puskuria siinä suhteessa, että vaikka ihmiset ovat joutuneet työttömiksi, se ei ole näyttänyt niin dramaattiselta sen takia, että velaksi on maksettu näille ihmisille ikään kuin palkkaa, vaikka he ovat olleet työttömiä. Näin ollen seuraamus ei ole ollut niin radikaali, kun joku henkilö joutuu työttömäksi. Mutta tämäkin on ollut äärettömän petollista, koska meidän olisi tullut nähdä jo, että kun alkaa kehitys, jossa 60 000 työttömästä alkaa tulla yhä enemmän, me olemme ajautuneet sellaiselle uralle, jota ei niin vain pysäytetäkään, ja olisi mieteltävä, vaikka jäisimmekin tälle tasolle, että 500 000 ihmistä Suomessa olisi pysyvällä ja kestäväällä tavalla työttömiä.

Tiedämme hyvin Irlannin eräistä kaupungeista, kuinka siellä on jo kolmannen sukupolven työttömiä, ja niin paljon kuin kuunteleekin näitä keskusteluja työttömyydestä, Suomessa ei ole esitetty mitään konkreettista ratkaisua siihen, että me voisimme välttyä tällaiselta kehitykseltä. Osittain tämä johtuu tietenkin siitä, että Suomi on taloudellisen integraation myötä menettänyt jo talouden ohjauskeinonsa hyvin pitkälle. Sen enempää hallitus kuin eduskuntakaan tai oikeastaan mikään tahon Suomessa ei voi vaikuttaa siihen, että työpaikkoja syntyisi muulla tavoin kuin elvyttävien keinoin, ja siitä me tiedämme jo, että kun rahat loppuvat, työpaikatkin häviävät. Eli mitään uusia pysyviä työpaikkoja ei kyetä luomaan.

Täällä kuitenkin, niin kuin hyvin tiedämme, ed. Tiuri ja monet muut vannovat korkean teknologian nimiin ja vannovat, että on aina korkean teknologian tuotteita, joita Suomi voi valmistaa ja menestyä maailmalla, mutta samanaikaisesti me tiedämme, että vienti parhaimmillaankin työllistää ehkä reilut 200 000 ihmistä ja tässä suhteessa ei ole odotettavissa mitään merkittävää kehitystä. Vaikka vienti työllistäisi jonain päivänä 10 prosenttia enemmän ihmisiä, mitä epäilen sen koskaan tulevan tekemään, se olisi vasta 20 000 uutta työpaikkaa. (Ed. Tiuri: Rahaa tulee!) — Tämän pitäisi selkeästi myös ed. Tiurille osoittaa, että nämä 480 000 ihmistä jäävät työttömiksi yhä edelleenkin.

Ymmärrän myös sen väitteen, mitä ed. Tiuri mielellään sanoo, että kun rahaa alkaa virrata Suomeen, niin johan sen jälkeen on varaa ostaa hierontapalveluita ym., joten nämä 400 000—500 000 ihmistä voitaisiin ehkä laittaa palvelemaan niitä ihmisiä, jotka nämä rahat hankkivat.

Tässä on ongelmana se, että tämä raha tiivistyy niin harvojen käsiin, että jouduttaisiin epäilemättä tekemään sellaisia järjestelmiä, että yhtä hyvin tienäävää kohden olisi varmaankin 50—100 henkilöä palvelemissa, ja se olisi aika merkillistä, vaikka se taloudellisesti voisi ed. Tiurinkin mielestä toimia.

Arvoisa puhemies! Kun ajattelen tätä asetelmaa, olen vakuuttunut siitä, että Suomi on jo vuosikymmeniä sitten lähtenyt kerta kaikkiaan väärille poluille taloudellisessa yhdentymisessä eli integraatiopolitiikassa. Kun vuosikymmeniä on kuljettu täysin väärään suuntaan, on aivan selvää, että muutos ja ylipäättänsä jo sen myöntäminen, että olisi kuljettu väärään suuntaan, voi kestää vuosia ja on äärimmäisen tuskallista, ja sen jälkeen kun juna on ehkä saatu pysähtymään näiden tuskallisten ja kipeiden vuosien jälkeen, voi hyvin kuvitella, kuinka kauan kestää, kun peruutamme tämän junan takaisin siihen lähtö-pisteeseen, mistä on lähdetty väärään suuntaan, ja valitsemme toisen raiteen ja toisen tien.

Mutta en kuitenkaan näe mitään muuta vaihtoehtoa, kuin että tähän meidän on mentävä. Tämä käytännössä tarkoittaisi yksinkertaisesti sitä vanhaa Keynesin ajatusta, että Suomessa valmistettaisiin kaikki sellaiset tuotteet, jotka voidaan valmistaa Suomessa suomalaisten voimin. Tämä olisi ehdoton lähtökohta, koska mikään kansallisvaltio ei ole velvollinen ostamaan yhtäkään sellaista tuotetta, jonka se voi itse valmistaa. Tähän pitäisi rakentaa koko Suomen työllistämispolitiikka.

Nimittäin ei enää hyödytä se, että puhutaan kotimaisuuden puolesta ja suomalaisen työn puolesta, koska me emme enää käytännössä kuluttajina voi hyödyntää Suomea, koska me emme löydä enää sellaisia tuotteita, jotka olisi valmistettu Suomessa. Silloin on turha puhua, että ostamalla suomalaisia tuotteita me tuemme työllisyyttä, kun me emme enää löydä suomalaisia tuotteita. Ehkä niitä on jokin radiosondi ja joitakin muita yksittäisiä välineitä, mutta puhun nyt laajasta kokonaisuudesta. Käytännöllisesti katsoen kaikki tuotteet, olivat ne sitten grillihiiliä, takkapuita tai mitä tahansa tekstiileitä, kulutustavaroita, leluja, kestopakkupohjia, kaikki tulevat rajan takaa. Selvä on, että työpaikkojen täytyy olla myös rajan takana, koska jokuhan ne valmistaa.

Tämä on se lohduton tilanne, jossa me olemme, ja sitten eduskunta on sitoutunut tähän kehitykseen vielä hyväksymällä Eta-sopimuksen. Tämä on Suomen tulevaisuuden kannalta ehkä järkyttävän ja traagisin sopimus ja virhe, minkä

Suomen eduskunta on vuosikymmeniin tehnyt. Siltä voidaan toki vielä välttyä, jos Suomi saisi vain viisauden irtisanoutua siitä, koska irtisanoutuminen on täysin mahdollista yhden vuoden irtisanomisajalla. Mutta on tietysti epävarmaa, kuka Suomessa nöyrytyisi myöntämään tällaisen tosiasian, että tämä yhdentymiskehitys, jonka varaan on niin paljon puhuttu ja johon uskotaan kuin pässi sarviinsa, juuri se, on johtanut Suomen tällaiseen kielteiseen kehitykseen. Mutta olen kuitenkin vakuuttunut siitä, että ennemmin tai myöhemmin kansalaiset alkavat vaatia muutosta tähän, sillä eihän liittyminen Etaan ollut suinkaan mitenkään kansan laajan enemmistön tahto, koska kansalta ei kysytty yhtään mitään tässä asiassa. Päätös Etaan liittymisestä tehtiin loppujen lopuksi äärettömän pienen joukon kesken eikä minkäänlaista neuvoa-antavaa kansanäänestystä järjestetty tässä asiassa, joka kuitenkin varsin kohtalokkaalla tavalla on toistaiseksi sientänyt sen väärän polun, jota Suomi valitettavasti kulkee.

Valtiovarainministeri V i i n a n e n : Arvoisa puhemies! Kun tätä budjettiesitystä aikanaan elokuussa laadittiin ja syyskuussa eduskuntaan tuotiin, tilanne tietysti oli jossakin määrin toisenlainen kuin tänä päivänä. Meidän vaihtotaseemme on korjaantumassa nopeammin kuin kansaanan kaavailtiin, ja kehitys näyttää olevan myönteistä. Korot ovat menneet varsin reippaasti alas-päin, epävarmuus tuposta on kadonnut, kaupassakin on joitakin elpymisen merkkejä, vaikka ongelmat jatkuvat. Pörssikurssit ovat nousseet kiitettävällä tavalla. Ne ovat niitä myönteisiä asioita, joista on syytä olla tyytyväinen.

Mutta ongelmat eivät ole suinkaan ohitse. Työttömyys meillä heikkenee ilmeisesti talvikaudella entisestään. Kansainvälisessä kehityksessä ei ole näköpiirissä mitään sellaista, mikä meitä auttaisi ainakaan merkittäväällä tavalla. Päänsäntö uhkatekijöitä on ilmaantunut jopa enemmän. Kotimarkkinoilla ollaan taantumassa ainakin tietyiltä osin. Eletään taantumassa, eikä ole kuviteltavissa, että tilanne kovin nopeasti kohen-tuisikaan silloin, kun elintasoa kansalaisilta laske-taan. Edelleen kielteisistä on se, että investoinnit eivät vielä ole käynnistyneet, ja joitakin mui-takin epävarmuuden merkkejä on olemassa. Kai-ken kaikkiaan kuitenkin olen toiveikkaampi kuin kertaakaan aikaisemmin siitä, että pahin on ohi-tettu ja meillä on mahdollisuus päästä käänty-mään vähitellen hitaaseen nousuun. Mutta niin kuin sanoin, ongelmat meiltä eivät ole ohitse. Ne

eivät ole ohitse ennen kuin työttömyys saadaan laskemaan. Työttömyystilanne paranee inves-tointien liikkeellelähdon kautta, osin kansainvä-lisestä kehityksestä, mutta edelleen velkaantu-miskehitys tulee meidän kehitystämme jarrutta-maan tulevaisuudessa enemmän kuin yleisesti ymmärretäänkään.

Mitä budjetin eduskuntakäsittelyyn tulee, niin eduskunnalle on annettava mielestäni aito kiitos siitä, että budjetti pidettiin varsin hyvin koossa. Ne ennakkotiedot, joita kuukausi tai puolitoista sitten puheiden muodossa oli nähtävissä, antoi-vat aihetta huoleen, mutta merkittävimmät muu-toksethan on tehty lähinnä tupon seurauksena, noin 2 miljardin markan muutokset aukkoa kas-vattaen, jotka johtuvat valtion ja kuntasektorin ratkaisuista. Mielestäni niihin vastaantuloihin oli perusteita siitä syystä, että saatiin aikaiseksi kak-sivuotinen tuporatkaisu julkiselle sektorille, ja se on arvo sinänsä. Siellä rakennemuutos säästöjen suhteen etenee. Totean kuitenkin, että nämäkin lipsumiset löytyvät suomalaisten edestä, siltä to-siasialta on turha silmiään ummistaa. Jos nyt ei tehdä leikkauksia, niitä tehdään sitten jatkossa. Tupon yhteydessä kuitenkin on sovittu, että vuo-den 95 budjettiin ei tulla edellyttämään uusia henkilöstömenojen leikkauksia, mutta muita leikkauksia olen jo luvannut kaikissa neuvotte-luissa toteuttaa.

Ilmetellä täytyy jälkikäteenkin sitä, kun nyt jälkipyykkiä seuraa, että valtion puolelta tarjottu työpaikkatakuu ei järjestöjä kiinnostanut kevääl-lä, ei se kiinnostanut alkusyksystä. Sopi-muksen myötä työpaikkatakuu julkisella sekto-rilla — toki kunnan puolesta me emme voi sitä antaakaan, vaan ainoastaan suositella — ei kel-vannut valtion puolellakaan. Se tulee johtamaan edelleen lomautuksiin ja tiettyyn määrään irtisa-nomisia, että näihin tavoitteisiin päästään.

Valiokunnan puheenjohtaja, ed. Saari mieles-täni hyvinkin arvosteli sitä, kuinka herkästi pe-rusturvan taakse mennään budjetin käsittelyssä pienissäkin etuuksissa. Näinhän asia nimen-omaan on. Pienetkin asiat torjutaan, olkoon ky-symys lapsille tulevasta vaippalisästä tai ei. To-tean tähänkin, että kaikki löytyy edestä. Ei näiltä tosiasioita voida välttää. Onko se tämän hallituk-sen edessä vai seuraavan hallituksen edessä, ihan varmasti kaikki lipsumiset tulevat löytymään täs-sä suhteessa.

Meidän velkaantumiskehityksemme on aivan liian nopea edelleenkin. Ed. V. Laukkanen totesi jossakin vaiheessa, että en ole tätä rehellisesti kertonut. Luulen, että hän taitaa olla ainoa tässä

salissa, joka pysyy tässä käsityksessä, etten olisi valittanut joka ikinen kerta puheenvuorossani velkakehityksen nopeutta siitäkin huolimatta, että säästötoimia on tehty. Velkaongelmia en ole kertaakaan tässä salissa pimittänyt, päinvastoin olen pyrkinyt hyvinkin selkeästi sanomaan, että toivottavasti eduskunta tekee miinusmerkkinisiä ratkaisuja budjettiin eikä plusmerkkisiä.

Tämähän merkitsee sitä, että me joudumme tekemään uusia rakenteellisia säästötoimia, jotka eivät vaikuta ensi vuoteen, mutta tulevat vaikuttamaan tuleviin vuosiin. Mielestäni eduskunta voisi viitoittaa sitä tietä aktiivisesti itsekkin, minkä näköisiin rakenteellisiin säästötoimiin se on valmis. Mielihyvällä panen merkille myös sen, että ed. Luttinen SDP:n puheenvuorossa otti tähän asiaan kantaa, tunnusti sen tosiasian, että tasapaino on löydettävä pitkävaikutteisista säästötoimista. Tämä tarjoaa hyvän pohjan niille neuvotteluille, joita varmasti kevään kuluessa näistä rakenteellisista säästöistä joudutaan käymään. Tosiasiahan nimittäin on, että ne ovat jonkin hallituksen edessä joka tapauksessa. Jos ei niitä tämä hallitus pysty tekemään, niin ne tekee seuraava. Kaikkien edun mukaista olisi, että ne tehtäisiin ennen vaalikahinoita, ensi vuonna ennen syksyä, jolloin ei katteettomia lupauksia yhdenkään puolueen tarvitsisi antaa kansalaisille, nimenomaan vaalilupauksia, koska katteettomiahan ne joka tapauksessa olisivat.

Kokoomuksen ryhmäpuheenvuoroon totean sen, että ei kylläkään Ilaskiven vaatimuksesta tätä pientä elvytyspakettia tehty. Kyllä se tehtiin, kun ne reunaehdot olivat täyttyneet, jotka saneilin elokuussa kokoomuksen kokouksessa. Reunaehdot täyttivät hieman aikaisemmin kuin konsanaan kuvittelinkaan. Siihen ei ulkopuolinen painostus missään nimessä eivätkä puheenvuorot ole vaikuttaneet. Päinvastoin väitänpä, että jos useiden elvytyspuheiden, joihin moni muukin on syylistynyt matkan varrella, mukaiset toimet olisi tehty silloin, kun niitä ensimmäisen kerran alettiin esittää, tilanne Suomessa olisi paljon huonompi niin tuporatkaisun suhteen, eduskunnan säästöjen suhteen kuin kansainvälisen uskottavuutemmekin suhteen. (Ed. Laaksonen: Miten ed. Tiuri voi erehtyä niin paljon?)

Vielä ympäristöveroista, ed. Luukkainen käsittelee niitä. Minusta mittaluokat heittävät varsin paljon. Jos kuvitellaan, että me voimme useita prosentteja sosiaaliturvamaksuja keventää ympäristöveroilla ja lisäksi tuloverotusta keventää, niin me joutuisimme ehkä 10 miljardin markan ympäristöveroihin eli ajautuisimme tilanteeseen,

jossa olemme ainakin teollisuuden kilpailukyvyyn suhteen aivan toisessa asemassa moniin kilpailijamaihimme verrattuna. Tässä mittaluokka kyllä heittää kerta kaikkiaan. Me emme voi teollisuuttamme rasittaa nopeammassa tahdissa, kuin mikään muukaan maa niin tekee. Seurataan edes sitä esimerkkiä. Tässä suhteessa ei ole kovin viisasta lähteä lipunkantajaksi.

Mielestäni ydinvoiman kaataminen kyllä viitoitti sen tien, millä tavalla hiilivoimaloita tullaan rakentamaan ja Rion sopimusta yhteensovittamaan. Tässä suhteessa olemme ajaneet itsemme todelliseen pussinperään, josta uloslöytämisessä on kyllä vaikeuksia eduskunnalla ja kaikilla päätäjillä. (Ed. Hämäläinen: Ympäristöministeri on eri mieltä!)

Henkilöstösivukuluja on muutamassa puheenvuorossa käsitelty, ed. Luukkainen muistaakseni ainakin. Ihmettelen sitä, että kun valtion budjetissa on pari kappaletta henkilöstösivukuluja, sairausvakuutusmaksu ja kansaneläkemaksu, plus tietysti eläkemaksut, ja kun näistä kolmesta maksusta karttuu yhteensä noin 25 prosenttia, vähän ylitse, tapauksesta riippuen, rasi-tetta yrityksille ja yrityksillä on edelleenkin viitisenkymmentä prosenttia muita kuluja, miksi näihin muutaman prosentin maksuihin halutaan kajota, niistä löytää pelastus pk-yrityksille, kun keskeinen osa tulee esimerkiksi TEL-maksuista, joitten tasoon voidaan kajota, tulee pekkaspäivistä eli työaikakysymyksistä, tulee lomaltapaluurahoista ja on suuri joukko monia monia muita sellaisia etuuksia, joista hyvin kevyesti hyvällä tahdolla saadaan merkittävästi suuremmat henkilöstösivukulujen supistukset kuin yrittämällä nyt näperrellä sosiaaliturvamaksun, sairausvakuutusmaksun ja kansaneläkemaksun piirissä, jotka yhteensä ovat 5 prosentin luokkaa. Ei se ratkaisu tule olemaan liikevaihtoverolla kerääminen. Se on myös turha yritys. Siitä on nyt mietintöjä tehty vuosikymmenien varrella vaikka kuinka monta metriä. Mutta jokainen hallitus askartelee saman ongelman kanssa tunnustamatta tätä tosiasiaa.

Edelleen totean, että jos joku nyt väittää, että Suomen joukkoliikenne kaadetaan arvonnalisäverojärjestelmään, niin turha tällaisia kauhukuvia täällä on missään nimessä maalata.

Ed. Mäkelä esitti tyypillisen SMP:n puheenvuoron, eihän siinä mitään. Syytti hallitusta kurjistamisesta. Samaan aikaan valitti velan kasvua. Ihmettelenpä vain, kenen hän luulee maksavan nämä laskut. Ne maksaa Suomen kansa pidemällä taikka lyhyemmällä aikavälillä riippuen sii-

tä, kuinka kauan velan supistamista riittävästi estetään. Joka tapauksessa ne tulevat suomalaiset maksamaan. Se merkitsee elintason laskua niin kuin hän hyvinkin totesi. Mitä enemmän yritetään velkarahalla nykyistä elintasoa ylläpitää, sitä vaikeampihan se tilanne tulevaisuudessa on. Ei se sen kummempaa ole kuin perheenkään velkojen takaisinmaksu.

Sitä ihmettelen toisaalta, että hän esittää, että pankkituki ei ole budjetissa. Se löytyy muistaakseni sivulta 148 tai 149. Sieltä löytyy kaikki pankkitukea koskevat asiat. Sen verran täytyisi kuitenkin budjettikirjaankin perehtyä. On todettu toki se, että aikaisemmin esitetyissä raameissa han ne eivät ole, koska halutaan enemmänkin seurata näitä kulutusmenoja. Voi vain kuvitella, että jos pankkituen menot olisi raavittu budjetista pois eli nämä lisämiljarit, mikä huuto siitä syntyisi. Niinhän tietysti olisi pitänyt oikeaoppisesti tehdä, mutta ainakin henkilökohtaisesti olen sen tilanteen todennut toivottomaksi.

Mitä lisäbudjetteihin tulee, joista ed. Mäkelä hyvinkin kärkevästi sanoi, eduskuntahan voi esittää kaikki lisäbudjetit. Aloitetaan seuraavan keran, kun tulee sosiaalimenoissa arviomäärärahan ylitys, siitä vain etujen karsiminen. Ei minulle mikään ilo ole tänne lisäbudjetteja tuoda, ja edustajilla on myös aloiteoikeus supistaa määrärahoja. Enpä ole nähnyt kovinkaan suurta harrastusta, ainakaan yhteistä harrastusta, siihen, että ne menisivät läpi täällä yhteisymmärryksessä. Miljardien hankkeet supistuksissa olisivat minun kannaltani katsoen erittäin tervetulleita, jos löytyisi sellainen yhteisymmärrys, että lisäbudjetit rahoitetaan muilla säästötoimilla. Tällainen hurskastelu mielestäni ei ole kovinkaan asiallista.

Myös on syytä todeta puolustusvoimien, lähinnä maavoimien, tilanteesta, että Suomen maavoimat eivät ole koskaan niin hyvässä varustuksessa olleet kuin ne tänä päivänä ovat, enempää tähän asiaan puuttumatta.

Ehkä vielä on todettava koulujen pakkolomista. Kysynpä sitä, kun täällä kritisoiitiin koulujen pakkolomakäytäntöä, miksi täällä ei vaadita niitä pidettäväksi kesällä. Miksi opettajille ei edes kerrottu kunnissa, että on vaihtoehto pakkolomille luopua lomatapaluurahoista? Järjestökenttä ei kertonut paikallisesti edes tästä mahdollisuudesta, vaan pimitti ja ajoi tilanteen tällaiseen opetettavien lasten kannalta epätoivoisen tuntuiseen tilanteeseen. Miksi näistä asioista ei avoimesti täällä puhuta? Silloin kun työmarkkinakysymyksiin mennään, niin tämä sali vaikenee lähes poikkeuksetta.

Meillä on lainsäädäntövalta, arvoisat edustajat. Siitä vain tekemään aloitteita. Jos eduskunnassa on yritetty aikaisemminkin työmarkkinalakia tehdä, se on kaatunut hyvin laajaan vastustukseen, koska kantti pettää. Me olemme tuoneet niitä esityksiä tänne mm. nuorisotyöttömyyteen liittyen. Silloin se törmäsi eduskunnan vastustukseen, ja myöskin yleislakon uhan alla se lakiesitys oli vedettävä pois. (Eduskunnasta: Työllisyyslakia te olette heikentäneet!) — Monia muitakin lakeja on tehty, mutta aivan liian vähän valitettavasti.

Mitä tulee suuryritysten pystyssä pitämiseen, ed. Ukkola totesi niistä muutaman sanan. Se on tosiasia, että joihinkin tällaisiin operaatioihin on jouduttu, ja se kiertyy valitettavasti meidän rahoitusjärjestelmämme heikkoon tilaan. Silloin joudutaan kokonaisetua katsomaan, katsomaan koko yhteiskunnan kannalta, niin väärin kuin se onkin, mutta meidän järjestelmämme ei kestä suuria ruumiita kertaheitolla, vaan on koetettava hakea rauhallisesti ja hallitusti muita ratkaisuja kuin todellinen konkurssi siinäkin tilanteessa, että se olisi markkinataloutta ajatellen kaikkein viisain ratkaisu. Mutta on turha kuvitella, että veronmaksajat välttyisivät siinäkin tilanteessa laskun maksamiselta. Se kiertyy aina pankkituen piiriin valitettavasti tässä yhteiskunnassa. Sen takia näitä ns. pehmennyksiä on pyritty hakemaan kerta toisensa jälkeen. Voi sanoa monesta tapauksesta jälkikäteen, että sitenkin olisi viisaampi ollut viiva vetää alle, mutta sen seurauksiahan on mahdoton tietää. Arviointi on kuitenkin päätynyt pehmeämpiin ratkaisuihin.

Edelleen totean hallinnon purusta olevani samaa mieltä ed. Ukkolan kanssa. Siinä suhteessa meillä on varsin suuri harrastus kyllä niin maakunnallisesti kuin kunnittainkin vastustaa näitä hallinnon purkamisoperaatioita. Ongelmahan on siinä, että tämän työttömyyden aikana se kohdistuu yleensä aina ihmisiin, jotka joutuvat työttömiksi, ja ehkä siinä suhteessa tällainen vähän hillitty vahti tässä tilanteessa on sitten ymmärrettävä.

Oikeastaan tässä suhteessa on todettava, että kuitenkin ryhmäpuheenvuorot ovat olleet varsin maltillisia. Ehkä realismi alkaa herätä pikkuhiljaa jokaisen kohdalla. Totean kuitenkin, että kun seuraavaa budjettia tehdään vuodelle 95, se tulee olemaan budjeteista kaikkein vaikein budjetti, jossa keskeistä osaa tulevat sitten näyttämään rakenteelliset säästöt, koska miinkään radikaaleihin nopeisiin leikkauksiin

tuskin on mahdollisuutta. Sitä suurempi painoarvo täytyy pistää näille pitkävaikutteisille säästötoimille.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kuuntelin ministeri Viinaseen puheenvuoroa, ja olen kyllä aina ihaillut hänessä erästä asiaa, ja se on se, että hän oli aivan oikeilla linjoilla siihen saakka, kun tarkoituksena oli maan talouden ulkoisen tasapainon kuntoon saattaminen esimerkiksi vaihtotaseen osalta. Mutta ihastuneena ilmeisesti omaan kuvaansa ministeri Viinanen tällä hetkellä lääkittää kyllä ehdottomasti sairasta Suomi-neitoa väärillä lääkkeillä. Suomi-neito tällä hetkellä potee verenvähyttä, kasvavaa verenvähyttä, ja ministeri Viinanen ja Ahon hallitus hoitavat Välskärin kertomuksista otetuilla lääkintämenetelmillä eli suoneniskennällä ja kuppaamisella, vaikka Suomi välttämättä tarvitsisi verensiirron, vaikka keinotekoisien verensiirron.

Meillä on maa tavaraa täynnä, ja uutta ei voi tuottaa eikä tarjota työtä, ennen kuin vanhatkin varastot lähtevät liikkeelle. Toisin sanoen vaikka keinotekoisesti meillä tulee kulutuksen ja kysynnän suuntaan nyt kiinnittää huomiota. Ministeri Viinanen tietää hyvin, mikä se keinotekoisuus on. Kun ei ole nyt Reuterin toimittajia tuolla parvella, en viitsi ihan turhan takia tätä sanoa. Mutta vaikka keinotekoisesti kulutuskysyntään on saatava liikettä. Ei meidän tuotantoamme ja työllisyyttämme auta se, että ihmiset tekevät ostoksia enää kirpputoreilla, ministeri Viinanen. Kyllä kulutus ja kysyntä täytyy saada liikkeelle.

Te vain pidätte tätä maata suoneniskennän ja kuppaamisen alaisena siitä syystä, että saataisiin aina lisää velkaa ulkomailta, velkaa joka lopuksi johtaa meidät tuhoon. Tämä asia on järjestettävissä muutenkin. Ministeri Viinanen, eräänä päivänä tiedätte, että jos kulutusta ja kysyntää ei saada liikkeelle, tuotantokin pysähtyy kokonaan kotimarkkinatalouden osalta eikä pysty tarjoamaan työtä, palkkaa eikä ostovoimaa. Tiedätte varsin hyvin tämän asian.

Ed. Laine (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Tuo sana "lipsuminen" on kyllä tunnettu Suomessa, koska se usein esiintyy hiihtokilpailujen yhteydessä. Mutta ministeri Viinanen on ottanut tämän nimikkeen käyttöön erityisesti arvostellessaan täällä eduskunnassa, jo aikaisemmin varsin kiihtyneessä mielessä, että eduskunnassa on tapahtunut "lipsumista" verrattuna hallituksen ja ministeri Viinaseen ehdotuksiin.

Nyt hän toisti saman ajatuksen, mutta liitti sen perusturvan taakse. Ministeri sanoi, että liian herkästi mennään perusturvan taakse. Ministeri Viinanen, on tämän eduskunnan säätämä laki, että toimeentulon lakisääteinen perusturva on taattava ja eduskunnan perustuslakivaliokunnan on katsottava laki lailta, mitä tämä minkäkin lain yhteydessä merkitsee. Se on sitten eduskunnan ison salin asia, toteuttaako iso sali, eduskunnan täysistunto, tämän lepäämään jättämisen, koska riittävä enemmistö voi menetellä toisinkin.

Täällä ministeri Viinanen kehui valtiovarainvaliokunnan puheenjohtajan Saaren puheenvuoroa. Minä vähän hämmästelinkin sitä puheenvuoroa, koska minusta se vastasi ikään kuin keskustan eduskuntaryhmän puheenvuoroa. Se oli sillä tapaa rakennettu, ja ehkä ministeri Viinanenkin näin ajattelee, koska hän ei mitään lausunut keskustan ryhmäpuheenvuorosta vaan tästä valtiovarainvaliokunnan puheenjohtajan puheenvuorosta.

Muuten, vaippalisää ei nyt ole millään tavoin tässä budjetissa, mutta Horneetit ovat.

Ed. Lax merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Ukkola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Viinanen sanoi pariinkin otteeseen puheenvuorossaan sitä, että hänen kaikkein vaikeimman budjettiesityksensä tekeminen on edessä eli on kysymys näistä "rakenteellisista säästöistä". Valitettavasti ministeri ei maininnut, mitä "rakenteelliset säästöt" voisivat olla, ja tässä suhteessa toivon, että hän jatkossakin voisi hieman enemmän etukäteen valaista eduskuntaa. Mielestäni tällä tavalla etukäteen keskustelemalla, etukäteen tuomalla asioita niitä ehkä voi saada paremmin läpi kuin niin, että ne tulla tupsahtavat järkyttävinä yllätyksinä.

Ministeri Viinanen on myös aivan oikeassa minun mielestäni siinä, että perusturvan käsite on nyt sellainen, että 30 markan etuuskin päivässä katsotaan perusturvaksi, ja se ei kyllä ainakaan minun perusturvan käsitteeseeni sovi. Perusturvaa on ihan toisenlaiset asiat ja toisenlaiset etuudet.

Minua hieman hymyilytti, kun ed. Aittoniemi sanoi, että ministeri Viinanen on ollut oikeilla linjoilla siihen saakka, kunnes vaihtotase kääntyy ylijäämäiseksi. Sehän kääntyi tänä syksynä. Mikäli minä en nyt ole ihan väärin kuullut, kahtena vuonna, kun olen ollut täällä eduskunnassa,

ed. Aittoniemi on niin railakkaasti haukkunut ministeri Viinasen talouspolitiikan, että siihen eivät ole pystyneet edes demarit.

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Viinanen oli äskeisissä puheenvuoroissa havaitsevinaan, kuuluttamaan näitä opposition puheenvuoroja, että niissä on löydettävissä jotain realismia. Saman havainnon tein nimenomaan ministerin laatimasta budjetista, että on vihdoinkin ymmärretty realismi, ruvettu edes nimeksi elvyttämään.

Hän tosin omahyväisesti totesi, että häntä ei ole eikä ketään muutakaan painostettu tämän piskuisen elvytysruiskeen antamiseen, mitä se 2—3 miljardia on. Nythän oli niin, että vielä pari vuotta sitten hallituksen ministerit eli etunenässä ministeri Viinanen nauroivat velkaelvytystä ja elvytystä yleensäkin, mutta nyt on otettu todella realismi käteen ja lähdetty liikkeelle. Työttömyyden vähentämiseen tämä elvytysruiske ei ole muuta kuin nimeksi alkua antavaa. Se on niin kuin itikan sylkäisy Itämereen. Sitten kun on luvattu helmi-kuulla lisäatsausta, niin uskon, kun tämän hallituksen toimia tiedän, että kyllä siellä samassa lisäbudjetissa varmaan on leikkauksiakin, jotka tekevät mitättömäksi tämän elvytysbudjetin.

SDP:n varjobudjettiin sisältyi noin 10 miljardin markan elvytyspaketti, joka ei olisi budjetin loppusummaan mainittavasti vaikuttanut. Se olisi todella työttömien armeijaa vähentänyt.

Vielä kiinnittäisin huomiota siihen seikkaan, että yleensä valtiovarainministerit ovat ristineet budjettinsa joksikin, mutta minä ristin, kun ministeri sitä ei ole tehnyt, tämän riisto- ja raippabudjetiksi, joka riistää kansalaisten ostovoimaa. Erityisesti ovat kohteina huono-osaisimmat ja vähäosaisimmat kansalaiset.

Ensimäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Ed. H a l o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nyt kun lasten koulutodistukset ovat lähellä, voi sanoa, että ministeri Viinanen saisi kyllä minulta hyvän tunnustuksen kuuntelusta, mutta kuullun ymmärtäminen jäisi hyväksymistä vaille. Nimittäin jos sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän budjettipuheenvuorosta jäi mieleen ainoastaan menojen ja tulojen saattaminen tasapainoon, niin silloin kyllä jäi vain alkuosa päähän, koska loppuosa — se että hallituksen budjettilinja on liian tiukka, että se tulee todellakin vielä heikentämään kansan ostokykyä

nykyisestään ja että me tulemme tällä menolla todellakin sairastumaan verenvähyyteen, lainatakseni ed. Aittoniemen sanoja — on se tärkeämpi viesti. Elvytykseen on lähdeittävä enemmänkin kuin symbolisesti.

Toisaalta voidaan tietysti sanoa niin, että vähstäkin pitäisi olla tyytyväinen, mutta toivoisin todellakin, että ministeri Viinanen, arvoisa puhemies, voisi lopultakin edes viimeisenä hädän hetkenä nyt lähteä opposition kanssakin jatkoa silmälläpitäen jonkinasteisiin neuvotteluihin erityisesti, jos kaavavillaan jotain rakennemuutoksia. Sillä on erotettava kaksi asiaa, jotka ovat säästämisen, leikkaamisen taloudellisista syistä, ja toisaalta sellaiset rakennemuutokset, joissa todennäköisesti on mukana myös poliittisia tarkoituksia. Niitähän on ollut mukana koko matkan. Muuten en voi käsittää, että aikaisemmin niin arvostamani kansanedustaja Viinanen ministerinä pystyy sekoittamaan esitetyllä tavalla Horne-tit ja vaipat keskenään, kun kuitenkin hän on itse vaatinut, että meidän kansanedustajien pitäisi pystyä erottamaan suuruusluokat toisistaan.

Ed. P a l o h e i m o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin ed. Ukkolalle yleisenä realiteettina, että perusturvaa ei pidä mitoittaa sen korkeammaksi kuin sen maksajat pystyvät kantamaan. Muussa tapauksessa käy niin, että maksajien määrä vähenee ja perusturvaa nauttivien kasvaa ja joudutaan umpikujaan.

Mutta pyysin vastauspuheenvuoron ministeri Viinasen ympäristöveropuheista ja haluaisin huomauttaa kolmesta perusasiasta, jotka ovat niin kiistattomia, että ministeri Viinasella ei varmaan ole mitään noka koputtamista niihin.

Ensimmäinen on se, että ympäristöverot silloin, kun niitä korotetaan ja tuloveroja vastavasti pienennetään, eivät lisää verotuksen kokonaisastetta eivätkä sillä tavoin muuta maan talouden tai elinkeinoelämän kilpailukykyä kokonaisuudessaan, vaan ainoastaan siirtävät sen painopistettä työvoimavaltaisempaan suuntaan, joka on tällä hetkellä juuri se suunta, johon sitä pitääkin siirtää.

Toinen seikka: Sen pitää olla pitkäjänteistä, ja sen pitää tapahtua useampien vuosien, ehkä noiden 20 vuoden, kuluessa, kun verotuksen kokonaisrakennetta muutetaan, jotta teollisuus pystyy sopeutumaan siihen. Tämä on ehdottoman välttämätöntä.

Kolmanneksi, jotta sen vaikutukset sekä ympäristölle että työllisyydelle olisivat sellaiset, kuin edellytetään, muutosten pitää olla tuntuja. Mil-

lään viilailuilla ei tätä asiaa paranneta niin, että välilliset vaikutukset olisivat havaittavissa.

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Viinanen epäili, että kokouksen puheenvuorossa todistetaan tohtori Ilaskiven vaikuttaneen elvytyspäättökseen. Niinhän ei ole, vaan tässä todetaan, että nimenomaan ministeri Viinaseen ehtojen toteuduttua tähän ryhdyttiin. Että se nyt sattui olemaan samaa mitä tohtori Ilaskivi on esittänyt, niin se on vain todettu. Tilannehan on se, että jos tämä velkaelvytys tehdään liian aikaisin, silloin se johtaa vielä huonompaan tulokseen, niin kuin ministeri Viinanen totesi. Meillä nyt kaikki ymmärtävät sen, että vaihtotaseen kääntymisen lähelle positiivista on ollut juuri tuo tärkein edellytys. Siitä syystä minusta täällä ne, jotka ovat aina vaatineet jotain käännettä talouspolitiikkaan, ovat väärässä. Tämä ei ole varsinainen käänne, vaan tämä on johdonmukainen jatke siihen talouspolitiikkaan sen johdosta, että me olemme päässeet siihen kohtaan, että jonkunlaista velkaelvytystä voidaan tehdä. Mutta edelleen täytyy muistaa, että elvytystä tuo 70 miljardiakin on, mikä lainataan ja käytetään sitten elämiseen Suomessa. Ei sitäkään ennen maailmassa muuksi kutsuttu kuin elvytykseksi, vaikka sitä nykyään ehkä jo muuksi sanotaankin.

Kun puhutaan ympäristöveroista, niin täytyy muistaa, ed. Paloheimo, että hyvin monet eivät maksa lainkaan veroa mutta joutuvat kyllä maksamaa ympäristöveroa, niin että ei se ihan niin yksinkertainen asia ole.

Ed. Hä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Viinaseen on selvästi iskenyt matkaväsymys. Hän uhoaa ja kiukuttelee täällä eduskunnalle ihan niin kuin me olisimme ymmärtämättömiä lapsia. Minä toivoisin, että ministeri Viinanen ryhtyisi elämään niin kuin hän itse neuvoo. Ministeri sanoo, että syömävelkaa ei pidä ottaa. Nyt kun ministeri Viinanen ja muut hallituskumppanit ovat unohtaneet kokonaan kansalaisten työllistämisen, hän joutuu ottamaan syömävelkaa yhä uudelleen ja yhä enemmän. Sitä sanotaan työttömyysturvamenoksi, jotka ovat merkittävästi kohonneet työttömyyden johdosta, ja mitään velkaa, ministeri Viinanen, ei saada maksuun, ei kotimaista eikä ulkomaista, ellei ole työtä ja siitä aiheutuvia tuloja, joilla velka maksetaan. Jos menoja leikataan, velka ei sillä vähene, vaan uusilla tuloilla ja työllä velka voidaan maksaa.

Kun ministeri lupasi tulevienkin hallitusten puolesta tehdä säästöohjelmat niin haluaisin kuitenkin sanoa nykyisen opposition puolesta, että ei ole samantekevää, mikä hallitus budjettia leikkaa tai mikä hallitus säästöjä tekee. Säästöjen kohdentumisessa on erittäin suuri merkitys sillä arvopohjalla, jolta ne tehdään, eikä ole myöskään samantekevää, mitkä ryhmät korotettujen verojen tai maksujen muodossa joutuvat sitä velkaa hoitamaan, jota ministeri Viinanen nyt syömävelkana joutuu sekä kotimaasta että ulkomailta ottamaan. Sen vuoksi on tietysti tärkeää muistaa myös, että eri hallituksilla on eri ohjelmat ja niiden pohjalta säästöohjelmat, ja työllistämishjelmatkin ovat hyvin erilaisia.

Ed. S-L. A n t t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Viinanen puuttui puheenvuorossaan minusta varsin keskeiseen ongelmaan todetessaan, että opettajille ei kerrottu lomarahojen poistomahdollisuudesta. Tähän voisin jatkaa, että ihan samalla tavalla Akava ei edes suostunut tulemaan neuvottelupöytään paikallistasolla, kun oli kysymys siitä, voitaisiinko kuntasektorilla henkilöstön ja työnantajan kanssa yhteisesti sopia niistä säästöistä, jotka ovat välttämättömiä.

Myös ministeri Viinanen viittasi siihen, että lakkouhalla on tiettyjä säästötoimenpiteitä estetty. Näin todella asia on, ja tästä tulenkin siihen johtopäätökseen, jota aikanaan itse kovasti peräänkuulutin: Meidän olisi pitänyt ehkä tiettyssä vaiheessa ottaa käyttöön ns. poikkeuslait, (Ed. Halonen: MTK:n kanssa!) ja silloin sillä mallilla, minkä ministeri Viinanen totesi, lakia säätämällä, suorittaa ne leikkaukset, jolloin ne olisivat voineet olla oikeudenmukaisempia. Nyt valitettavasti vahvat pitävät puolensa ja heikoilta otetaan. Tämä politiikka on juuri seurausta siitä, että ei ole kyetty sopimaan asioista ja vahvat pitävät aina puolensa. Ne ovat pitäneet tähän saakka ja pitävät jatkossakin. Sen takia aikanaan itse kovasti puhuin siitä, että olisi pitänyt poikkeuslainsäädäntöteitse tietyt säästötoimenpiteet tehdä, koska on nähty kahden vuoden aikana, että niihin ei muuten ole mahdollisuutta.

Vähemmistösuojan poistaminen eli enemmistöparlamentarismiin siirtyminen ei valitettavasti ole toiminut juuri siitä syystä, että suurlakon, yleislakon, uhalla on tietyt säästötoimenpiteet estetty.

Ed. R a j a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vaikea taloudellinen tilanne vain

kärjisty, kun hallitus jatkaa laajalla rintamalla mustaa ideologista hyökkäystä palkansaajia ja sosiaaliturvaa kohtaan. Kotimarkkinoiden muu-
mioitumisen näky jo siinä, että 10—15 prosenttia on lapsiperheiden ja eläkeläisten käytettävissä olevista tuloista leikattu tämän hallituksen parin vuoden työllä ja 300 000 perhettä on saatettu toimeentulotuen piiriin eli joka kymmenes suomalainen. Myös yli puolen miljoonan työttömän määrä ja työttömyyden kasvu ei hallitusta saa suorittamaan niitä infrastruktuuri-investointeja, tie- ja ratahankkeita, jotka joka tapauksessa on tehtävä. Hyvänä nousuajanako niitä vasta ruvetaan tekemään?

Ilmeisesti Suomen Pankin konsulteillekin maksettiin turhaan, koska mm. Söderströmin neuvot kotimarkkinoiden elvyttämisestä ja myös julkisen sektorin leikkausten jättämisestä suorittamatta tänä aikana eivät ole menneet perille. Ei ole järkevää eikä talouspoliittisesti viisasta sanoa ihmisiä irti julkiselta puolelta, niin kuin tämä hallitus tekee.

Puolustusministeriön puolella kehutaan tavaraa ja kalustoa olevan riittävästi, mutta siellä ei ole enää siviilityöntekijöitä katsomassa tavaran kunnon perään. Poliisileikkaukset, kaavamaiset prosenttisäästöt, ovat hyvä esimerkki turvallisuuteen liittyvistä uhkista, ja valtionosuusleikkaukset sosiaali- ja terveydenhuollossa.

Mutta on tällä MTK-johtoisella hallituksella myös yhä pyhät saarekkeensa. Maatalouden ylituotannosta ja ylituotantoon liittyvistä järjestelmistä, neuvontamenoista ym., ei ole tehty mitään rakenteellisia poistoja. Ja ministeri Viinanen, teillä on varaa hyväksyä tänä päivänä myös se, että yksityismetsäpuolella maksetaan 25 markkaa motti jokaiselle metsänomistajalle, kun hän hakkaa omaan saunaansa ja omaan uuniinsa puita. Ei Suomi voi olla lamassa, kun tällä tavalla voidaan toisaalta toimia niin kuin ennenkin ja toisaalta viedään ihmiset soppajonoihin.

Ed. A l h o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun joululehtä tulee, niin minä haluan olla kiltti ja sanoa, että on kyllä monin kerroin haastavampaa ja vaikeampaa olla valtiovarainministeri tänä päivänä kuin presidenttiehdokas. Itse asiassa kansantalouden nimissä olisi viisasta peruuttaa koko presidentinvaalit.

Mutta haluaisin ministeri Viinaselta kommenttia kahteen asiaan. Ensinnäkin miten ministeri Viinanen arvelee, että korkoelvytys voi toimia tilanteessa, jossa koko keskustelu lamasta on ollut siitä, että Suomi on velkaantunut ja itse

asiassa velkaantuu koko ajan? Miten voidaan saada kotitaloudet tai pienet yritykset, joiden kulutuskysyntää vauhdittamalla voidaan kotimarkkinoilla saada elpymistä aikaan, tekemään mitään investointeja tai hankintoja? Tietysti he voivat käyttää säästönsä, mutta ilmeisesti olisi tarkoituksenmukaista myös, että he ottaisivat lainaa jonkun hankkeen, yrityksen perustamiseen tai tuotekehittelyyn tai jonkun muun, ympärille. Miten voi toimia tällaisessa tilanteessa korkoelvytys kaikkien näiden puheiden ja tavallaan myös tämän puheenvuoron perusteella, jonka ministeri Viinanen käytti?

Toinen kysymys: Mitä mieltä ministeri on siitä, että verorästit ainakin eräiden laskelmien mukaan alkavat hipoa koko tuloverotuottoa. Yksi luku oli 21 miljardia markkaa. Eikö tämä kerro jotain siitä, että jonkin näköinen sietokyky on ylitetty ja enää yksinkertaisesti määräämällä lisää maksuja ja tulemalla taskuille ei saadakaan yhtään mitään kokoon? Eikö tämä ole aika huolestuttavaa? Verorästien kasvamisesta en ole huomannut vielä lainkaan julkisia puheenvuoroja.

Ed. K o r v a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ryhmäpuheenvuoroja seurattaessa saattoi kyllä panna merkille, että kaikkia ei oikein tunnu miellyttävän vastuu valtiontalouden tilasta ja vastuun kantaminen sen tilasta. En oikeastaan monessakaan puheenvuorossa nähty viittaustakaan siitä huolesta, johon valtiontalouden kokonaistilanne aiheen antaa. Nimittäin valtiovarainvaliokunnan korjausten jälkeen budjetissa otetaan 68 miljardia markkaa uutta velkaa. Olisi toivonut, että tätä kysymystä olisi käsitelty muutenkin kuin kilpailemalla siitä, mitä menoja olisi pitänyt budjetissa olla lisää.

Panin merkille myös sen, että sosialidemokraattien ryhmäpuheenvuoro oli mielestäni kaikesta huolimatta kuitenkin tasapainoinen. Sitä sen sijaan eivät ole olleet keskustelussa käytetyt muutamat puheenvuorot, jotka kyllä tuntuvat lähtevän siitä, että varmintä on hutkia joka suuntaan.

Myös jonkin verran ihmettelen sitä, että kokoomuksen edustajana ed. Tiuri käytti sen tyyppisen ryhmäpuheenvuoron, josta saattoi päätellä, että kovin mieluisaa ei ole tämän budjetin takana seisominen. (Ed. Gustafsson: Se oli Ilaskiven vaalipuhe!) Myös viittaukset siihen, että tässä toteutettaisiin jotakin muuta uutta talouspolitiikkaa, kuin mitä hallitus viime aikoina on toteuttanut, olivat mielestäni kyllä jonkin verran nilkkoihin potkimista tämän hallituksen kannalta.

Toivoisi kyllä, että salissa enemmän pohdittaisiin valtiontalouden tasapainotilaa, kun budjetista jatkossa keskustellaan.

Valtiovarainministeri V i i n a n e n : Arvoisa puhemies! Verenvähyyttä on parissa puheenvuorossa käsitelty. Mitä jos annettaisiin ihmisten tehdä töitä? Poistetaanpa ne esteet, millä ihmisiä estetään tekemästä töitä. Aikaisemmin viittasin viimekesäiseen nuorisotyöttömyyskysymykseen, millä yritettiin esteitä poistaa. Meillä on työllistämisen kynns tällä hetkellä niin korkea, että pk-yritykset eivät uskalla palkata uutta työvoimaa, koska nimenomaan aikanaan työsuhdeturvaan liittyvät ehdot, joita olin itsekin kannattamassa ja tekemässä, tehtiin toisenlaisissa olosuhteissa, ja se on sellainen kynns, joka estää pienyrityksiä työllistämästä. Sitä kuvaa myös isommissa yrityksissä se, että kun määräaikaisien työsuhteitten käyttäminen on erittäin hankalaa, siellä teetetään ylitöitä. Annetaan ihmisten sopia. Sehän ei pakota tekemään töitä, vaan annetaan sopia ja tehdä töitä niillä ehdoilla, millä he itse haluavat, kunhan jotkut raamit ovat olemassa. Tätä keskustelua tässä salissa perin harvoin käydään.

Se merkitsee työelämään ihan toisen tasoista joustoja kuin tänä päivänä. Ensimmäisiä merkkejä tästä tuli tällä tupokierroksella tietyillä aloilla. Samanlaista työmarkkinajoustoa vaaditaan yleiseurooppalaisesti kaikissa Euroopan maissa, jotka painiskelevat erittäin vakavien työttömyysongelmien kanssa. Koetetaan nyt tätä keinoa. Kokeiltaisiin edes muutaman vuoden määräaikaisilla kevennyksillä, mitä seuraisi. Kun on koitettu säästötoimia, vientiteollisuuden hoitamista ja on hoidettu jonkun verran elvytystä muullakin tavalla, niin kokeillaanpa tätäkin konstia. Mutta ei, sitä keskustelua tässä maassa ei kyllä viriä vakavasti. Ainakaan mihinkään toimenpiteisiin asianosaiset järjestöt tässä suhteessa eivät pysty. (Välihuuto) — Jos ihminen haluaa tehdä töitä ennen kuin olla kotonaan yhteiskunnan tuen varassa, niin miksi se estetään? Se ei pakota ketään ottamaan työtä vastaan, jos ei halua. (Ed. Halosen välihuuto) — Kyllä ed. Halonen tietää tasan tarkkaan, minkälainen työlaainsäädäntö meillä tällä hetkellä on. Se on eri ajasta kotoisin.

Mitä tulee perusturvatulkiintoihin, niin ed. Laine tietää, että ne ovat varsin erikoisia. Jos siellä äänestyksellä joskus ratkaistaan, mikä on perusturvaa, niin ihmettelen. (Ed. Laine: Yksi ainoa kerta!) — Hyvin hilkulla on ollut vaikka kuinka monta kertaa, ja ihmisten mieliä voidaan käänellä siinäkin suhteessa. Minä en pidä sitä

kyllä asiallisena. Se on enemmänkin poliittista toimintaa kuin perusturvan tulkintaa, mitä perustuslakivaliokunnan ei mielestäni pitäisi harastaa.

Mitä rakenteellisia säästöjä mielestäni on, niin meidän on tunnustettava eläkejärjestelmässä olevat ongelmat. Meidän pitää avoimesti tunnustaa, että tällaista eläketurvaa emme pysty ylläpitämään. Siihen pitää tehdä ajoissa korjaukset ja tyytyä vähempään eläkkeeseen jatkossa ja tämän tyyppisiä asioita. Eläkkeiden tasoa voidaan hyvin monella muullakin tavalla, laskentaperusteita muuttamalla, pudottaa. Mutta kun siihen ei maksajaa löydy, niin tehtäköön se ajoissa, että kaikille jatkossakin riittäisi jonkin verran enemmän eläkettä, kuin että ajetaan silmät ummessa seinää päin ja sitten todetaan, että rahat on kerta kaikkiaan loppu.

Siihen liittyy mielestäni elinkeinotukien radiikaali karsinta. Se ei varmastikaan onnistu yhdellä kertaa, mutta tarvitaan edes ohjelma siitä, millä aikataululla voidaan portaittain elinkeinotukia pudottaa. Siinä on erinomainen vastustus syntyneessä kaikilta tukien saajia edustavilta etupiireiltä niin eduskunnassa kuin järjestöissä. Mutta tässä markkinatalousjärjestelmässä ja ylipäänsä eivät meillä kenenkään rahat riitä ylläpitämään sellaista tukiviidakkoa kuin tällä hetkellä on olemassa.

Siihen mielestäni liittyy keskeisenä tekijänä myös valtion lainanannon lopettaminen. Meidän on siirryttävä suoraan tukeen siltä osin kuin tukea tarvitaan tai korkotukijärjestelmiin entistä enemmän. Me joudumme vakavasti miettimään, kuinka paljon otetaan käyttöön tarveharkintaa erilaisia etuuksia jaettaessa. Kyllähän näitä on helppo vastustaa, ymmärrän sen. Ne ovat kiusallisia asioita, mutta ne ovat edessä, ei siitä mihinkään päästä.

Mitä ed. Vähänäkin ns. velkaelvytyskantaan tulee, niin helmikuussahan ei ole tarkoitus mitään lisää tehdä, vaan toteuttaa ne asiat, jotka paketin yhteydessä kerrottiin. Niistä keskeinen osa rahoitetaan tiettyjen hallinnonalojen sisäisiin järjestelyin, joilla ei velkaa ole ensi vuonna tarkoitus edes lisätä. Eri kysymys sitten on, mitä aukkoa veropuolesta syntyy.

Ed. Haloselle kuuntelusta vain totean, että korvani ovat lentämisestä lukossa. Ehkä siitä johuu, ettei kovin hyvin perille mene, eivätkä näytä aukeavankaan.

Mitä näihin rakenteellisiin säästöihin tulee, olen siitä ihan vakuuttunut, että avoimessa mielessä tämä keskustelu on käytävä. Tehdään nyt

ainakin ne rakenteelliset säästöt, mitkä yhdessä voidaan sopia. Toteuttakoon sitten hallitus aikanaan lisää, mistä pystyy sopimaan, mutta kun meistä jokainen tietää, että niitä on tehtävä, pistetään kortit pöytään ja katsotaan, mistä ollaan samaa mieltä. Ei tämän sen kummempaa hommaa pitäisi olla.

Ed. Paloheimolle toteaisin, että perusturvan mitoittamisen periaatteesta olen hänen kanssaan täsmälleen samaa mieltä. Me emme kestä tämän tasoista järjestelmää, se nyt on päivänseivää. Meidän järjestelmämme on rakennettu aivan toisenlaista kasvua ajatellen, toisenlaista tilannetta varten, ja tällainen meno ei voine enää jatkua.

Näistä poikkeuslaeista, ed. S-L. Anttila, todelalla puhuttiin pari vuotta sitten hyvinkin runsaasti, ja jollen väärin muista, silloinkin todettiin juristien toimesta, että edellytyksiä poikkeuslakien käyttämiselle ei ole, ne eivät täyty. Tällainen tulkinta muistaakseni annettiin ja sillä haluttiin katkaista niiden käyttöönottokeskusteluin, koska lait eivät olleet hallituksen työkalulistalla.

Sitten toteaisin myös Suomen Pankin neuvonantajista ed. Rajamäelle. Oli siellä muitakin neuvonantajia. Pitääkö sieltä aina poimia se, joka parhaiten jonkun mieltä tyydyttää? Ne toiset kaksi edustivat kyllä toisenlaista linjaa eli olivat hyvinkin lähellä hallituksen talouspoliittista linjaa. (Ed. Halonen: Kummalla ministeri on itse poiminut?) — Minä olin poiminut ennen niiden esittämää mallia oman linjani.

Mitä verorästeihin tulee, siellähän on viiden vuoden kumulatiivinen potti, joka on parinkymmenen miljardin luokkaa. Se on sikäli epärealistinen luku, niin kuin on aina ollut, että koskaan ei niistä konkurssista, joiden verosaatavilla on keskeinen osa monen vuoden takaa, rahoja tulla saamaan. Niin on ollut aina ja tulee jatkossakin olemaan. Ongelma on tietysti se, että konkurssija on ollut varsin paljon ja sitä kautta tämäkin määrä on kasvanut. Kuinka paljon on sellaisia yrityksiä, joilla ei normaalitalouden vallitessa edes elämisen mahdollisuuksia ollut? Meillähän perustettiin 80-luvun loppupuolella eritoten valtava määrä sellaisia yrityksiä, vaikka nyt rakennusliikkeitä, jotka eivät toimineet terveellä tavalla. Meillä perustettiin muita kasinopeliin erikoistuneita yrityksiä, joilla ei normaalioloissa ollut minkäänlaista mahdollisuutta menestyä. Se tiedettiin jo siinä vaiheessa. Mutta yritystä ei mikään estä tietenkään perustamasta, eikä niillä kaikilla missään vaiheessa ollut tarkoitukseen yhteiskunnan velvoitteita hoitaa.

Sisäasiainministeri P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Kuuntelin täällä pidettyjä ryhmäpuheenvuoroja ja havaitsin, että sekä hallituksen että opposition puolelta monet olivat hyvin analyyttisiä ja arvokkaita puheenvuoroja. Kuitenkin oikeastaan kahdesta syystä halusin käyttää pienen puheenvuoron tässä yhteydessä. Toisaalta kommentoin siitä syystä, että valitettavasti kuitenkin edelleen täällä salissa käytetään puheenvuoroja, joissa analysoitaessa vallitsevaa taloudellista tilannetta, niitä mahdollisuuksia, mitkä tässä tilanteessa ovat käytettävissä ja mitkä eivät, unohtetaan se tosiseikka, että asioiden jatkumiseen sillä tolalla valtion menojen kuin myös tulojen osalta, millä ne kulkivat 80-luvun lopun ja tämän vuosikymmenen vaihteen tälle uralle ja tielle, ei kerta kaikkiaan ollut mahdollisuuksia. Tämä unohtetaan aivan liian monta kertaa, aina silloin, kun vaaditaan, että kaikkien etuuksien tulee säilyä täsmälleen ennallaan, julkisen vallan, valtiovarain, rahoitusmahdollisuuksien tulee pysyä ennallaan erinäisissä hyvisä asioissa, joihin rahaa sinänsä perustellusti tarvitaan.

Nyt on vain muistettava se tosiseikka, että me nyt kerta kaikkiaan elimme hurjasti ja hirveästi yli varojemme, velkaannuimme aivan hurjasti. Täällä jonkin ajan kuluttua esitellään pankkituokitiedonanto, jonka yhteydessä uskon tultavan tarkemmin käymään tätä lähihistoriaa läpi, mutta me aika tarkkaan tiedämme muun ohessa sen, että 80-luvun lopun ja vuosikymmenen vaihteen aikaan esimerkiksi luotonannon volyymi ylitti monella sadalla miljardilla markalla sen kasvutrendin, jota oli eletty järjellinen 80-luku eli vuodesta 1980 vuoteen 1987 saakka. Tuo ylittämä oli todella raju, ja sen kallista laskua me maksamme tänä päivänä. Siinä on yksi syy siihen, että asiat tänä päivänä eivät voi olla sillä tolalla, mihin me totuimme vuosikymmenen vaihteeseen tultaessa; julkisen vallan rahat eivät kerta kaikkiaan riitä kaikkeen siihen, mihin totuimme silloin, kun velan varaan rakensimme, silloin kun velan varaan hyvinvointia lisäsimme. Tämä ei ole mahdollista kerta kaikkiaan nyt.

Toisekseen täytyy toki muistaa myös se, mitä meidän lähinaapurustossamme on tapahtunut, ennen kaikkea idän suunnalla: raju muutos Suomen kannalta. 25 prosentin kauppakumppanista tuli yhtäkkiä muutaman prosentin, tällä hetkellä kaiketi noin 5 prosentin, kauppakumppani Suomen kannalta. Se on muutos ja murros, joka väistämättä näkyy ja tuntuu Suomen taloudessa, sen mahdollisuuksissa tästä eteenpäin.

Kun nämä sanat sanon koskien yleensä men-
nyttä kehitystä talouden osalta, yli varojen elä-
mistä tai myös sitä, mitä meidän lähiympäristös-
samme on tapahtunut, en toki käy syyttämään
enkä osoittamaan ketään. Varmasti syyllisiä
löytyy sekä silloisesta oppositiosta että myös sil-
loisesta hallituksesta. Niiden realiteettien, jotka
kuitenkin lähimenneestä taakse jäävät, vaikutus
tämän päivän mahdollisuuksiin, tämän päivän
reunaehtoihin ja realiteetteihin on kuitenkin tun-
nustettava.

Tämän budjettiesityksen valmistelu mielestäni
nivoutuu nyt aivan oikein niihin muihin talous-
poliittisiin ratkaisuihin, joihin budjetin onkin jär-
jellisesti nivouduttava. Tuloratkaisu on kaiketi
yli 80-prosenttisesti kasassa. Tiedämme sen lin-
jan, tiedämme tuloratkaisun vaikutukset muu-
hun talouteen. Vaihtotase on tasapainottumassa
hyvin, korot ovat laskeneet ja vakiintumassa aika
alhaiselle tasolle. Edellytykset vähäiseen taikka
varovaiseen elvyttämiseen ovat olemassa. Halli-
tus on omalta puoleltaan tehnyt tätä tarkoittavat
ratkaisut. Niistä monet näkyvät jo nyt käsittelys-
sä olevassa ensi vuoden budjettiesityksessä.

Nämä toimet, hallituksen paketti, on moneen
kertaan täällä analysoitu. En siihen tässä yhtey-
dessä sen enempää kajoa. Oikeastaan on todetta-
va sen verran elvytystoimien mitoista, niistä aske-
leista, mitä elvytyksen tiellä voitaisiin ottaa, se
ikävä tosiasia, että valtion velan raju määrä on
edelleen kova rajoite. Yli 300 miljardiin nouseva
valtion velka ensi vuonna on velan mitta, joka
suhteessa viennin määrään, jolla viime kädessä
kuitenkin keskeiseltä osalta tuo velka maksetaan,
todella raskas ja hyvin rasittava.

Siitä huolimatta, että näin on, että valtion vel-
lan määrä muodostaa vaikean rajoitteen edelleen
elvyttämiseksi, on minusta tunnustettava yksi
seikka hyvin pontevasti ja voimakkaasti, ja se
seikka on se, että joka tapauksessa jostakin, toi-
vottavasti mahdollisimman laajalla poliittisella
konsensuksella, on nyt haettava ne keinot, joilla
työttömyyden nykyinen korkea taso kerta kaik-
kiaan voidaan taittaa ja päästä rajun työttömyys-
asteen alentamiseen. Tämä on myös hallitukselle
itsekritiikin paikka. Mielestäni hallitus ei voi us-
kottavalla tavalla jatkaa, ellei se pääse työttö-
myyden kimppeen tavalla, jossa työttömyyslu-
kuja saadaan alaspäin.

Mielestäni kaikki ne poliittiset liikkeet, poliit-
tiset suuntaukset, jotka ovat valmiita nyt etsi-
mään rakentavalla tavalla vaihtoehtoja työllisyy-
den parantamiseksi, on otettava mukaan yhteis-
työhön pohtimaan, mitä tässä suhteessa pitäisi

tehdä, ainakin ne, jotka ovat valmiita pohtimaan
työllisyyden parantamista tunnustaen rajoitteek-
si sen velkarasitteen, johon äsken kajosin. Sellai-
sta työttömyyden näennäistä poistamisyritystä,
joka tapahtuu edelleen julkisen vallan taakkaa
rajusti kasvattaen, ei voi kovin vakavasti ottaa,
koska tiedetään, mihin johtaa se, jos tätä rajua
velkamäärää edelleen merkittävässä määrin lisä-
tään. Halusin tämän sanoa sen takia, että opposi-
tion puolelta mielestäni eräissä puheenvuoroissa
on nostettu esiin ihan rakentavia keinoja ja toi-
mia, rakentavaa valmiutta tulla mukaan sellai-
siinkin talouspoliittisiin ja työllisyyspoliittisiin
linjauksiin, jotka täyttävät edelliset ehdot, ovat
valmiita tunnustamaan velkarajoitteen ja silti et-
simään muita keinoja työllisyyden kohentami-
seksi.

Muita keinoja ei välttämättä niin kovin paljon
ole. Nykyisten kansantalouden voimavarojen ja
valtionalouden resurssien puitteissa toki on
mahdollista halutessamme joitakin keinoja kui-
tenkin löytää. En yritäkään tässä eritellä niitä
tarkemmin. Täällä on jo aiemmin kerrottu halli-
tuksen elvytyspakettiin liittyvistä asioista pyrki-
mys välillisten työllistämiskustannusten madal-
tamiseen. Hallitus toimii tässä asiassa lähiaikoi-
na, lähiviikkoina, tekemänsä päätöksen mukai-
sesti.

Mutta tällä suunnalla varmasti työllisyyden
hyväksi toimimisen, sanoisiko, reviiä voisi löy-
tyä tarvittaessa huomattavasti enemmänkin. Sen
tyyppisissä toimissa oppositiosta ne, jotka ovat
äsken mainitsemassani hengessä valmiita tule-
maan mukaan, voisivat olla myötävaikuttamassa
siihen, että jatkossa tehdään kansantalouden
puiteissa sellaisia rakenteellisia uudistuksia, jot-
ka luovat tilaa työllistämiskynnyksen merkittä-
välle ja radikaalille alentamiselle. Tämä mielestä-
ni tarkoittaa erityisesti sitä, että käydään käsiksi
sen tyyppisiin rakenteellisiin asioihin kuin mei-
dän hyväosaisten, nimenomaan hyväosaisten,
sosiaaliturvan, tulevaisuuteen päin karttuvan so-
siaaliturvan, uudelleenarvioimiseen, kertymien
mitoituksen uudelleenarvioimiseen ja tätä kautta
hankitaan edellytykset sille, että välillisiä työllis-
tämiskustannuksia voidaan merkittävästi nykyi-
sestään laskea.

Sellaiset temput, joissa sanotaan, että työllistä-
miskustannuksia pitää laskea, mutta ei sanota,
millä tavalla ne rahoitetaan, eivät ole mielestäni
uskottavia. Jos merkittäviin alentamisiin men-
näin, niin kuin pitäisi päästä, jostakin on rahoi-
tuspohja hankittava. Yksi tapa on se, että me
hyväosaissimmat olemme valmiita tinkimään niis-

tä sosiaaliturvamme tulevista kertymistä, joita tällä hetkellä maksamme mm. TELillä, LELillä ja muilla tämäntapaisilla maksuilla.

Arvoisa puhemies! Toinen asia, johon halusin puuttua, paitsi työllisyyden problematisoinnin arviointiin ... (Ed. Paasio: Toinen?) — Niin, myös toiseen, jos sallitte, ed. Paasio. — Se toinen asia liittyy kokoomuksen ryhmäpuheenvuoroon. Puuttumatta siihen enempää, kiinnitän huomiot kahteen asiaan ihan lyhyesti. Mielestäni myöskään ne veroratkaisut, mitä hallituksen, sanoisiko, elvytyskokonaisuuden rakentamisessa tehtiin, eivät ole mitään ilaskiviläistä politiikkaa, eivät verotuksen osalta eivätkä perhepoliittisten ratkaisujen osalta. Luin Talouselämä-lehdestä joitakin päiviä sitten presidenttiehdokkaiden veropoliittisia linjauksia. Ainoa presidenttiehdokkaista, joka selvästi oli sillä kannalla, että progressiivisesta verotuksesta pitäisi luopua, oli presidenttiehdokas Raimo Ilaskivi. Sanon suoraan, että nämä ratkaisut, mitä hallitus keskuudessaan teki, eivät ole mitään sukua tuontapaisille ja tuonsuuntaisille poliittisille linjanvedoille, eikä tämä hallitus tule tuolle tielle pyrkimäänkään sikäli, kuin sen taival tästä jatkuu kohti tulevia aikoja.

Mitä tulee muutoin näihin veroratkaisuihin, joita kaksi viikkoa sitten täällä tehtiin, eivät ne myöskään muilta osin vastaa ihan sitä, mitä kokoomus esitti ainakin hallituksen sisällä. Mutta ehkä nyt on tarpeetonta siihen tässä yhteydessä kajota kovin paljon enemmän. Ehkä sen voin tunnustaa, että kokoomus vaati itse asiassa vielä enemmän verotuksen keventämistä suurituloisten osalle ja vähemmän tukea lapsiperheille, ed. Tiuri. Tämän haluan vielä kertaalleen sanoa. Jos tässä on epäselvyyttä, niin minä toivon, että ministeri Viinanen tässä minua korjaa, ettei tämä keskustelu jatkuvasti täällä vello ja tuo esille sellaisia seikkoja, jotka eivät pidä paikkaansa.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kaikesta voi päätellä, että Ahon hallitus on jo tehnyt päätöksen, että tulevaisuuden eläketurvaa tullaan rajusti leikkaamaan. Siihenhän viittasivat molemmat ministerit, ja heidän alaisensa virkamiehet ovat tätä viestittäneet jo meille viikkoja. Pehmitys on käynnissä. Mutta kuvaavaa Ahon hallituksen toiminnalle on, että heillä näyttää olevan hyvin valmiita suunnitelmia meidän tulevan eläketurvamme leikkaamisesta.

Mutta täällä kumpikin ministeri todistaa peräjäkeen, että nyt pitäisi jo ryhtyä keskustelemaan

rakentavasti työllisyyden hoidosta. Minusta ei riitä eikä kansalaisista, että te vasta mietitte keskustelun aloittamista. Toimenpiteitä on kaivattu jo kauan. Minusta on kauhistuttava kummankin ministerin puheenvuoron kuultuani se visio, joka teidän maailmastanne välittyy ja teidän kuvaamastanne tulevaisuudesta. Te haluatte Suomesta halpatyövoiman maan, jossa työntekijä on vailla työläinsäädännön turvaa työnantajansa yksinvaltaisessa komennossa. Te ette edes peittele sitä, että te haluatte leikata suomalaisen sosiaaliturvananaanivaltioiden tasolle. Sen sijaan te ette puhu mitään kuponginleikkaajien ja pääomatulojen saajien verotuksen kiristämisestä, mutta eläkeläisten kimppuun, vähävaraisten kimppuun ja sosiaaliturvan leikkauksiin ja työntekijää turvaavan työläinsäädännön kimppuun te olette koko ajan valmiita käymään.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vahinko, että ministeri Viinanen lähti pois, koska olisin voinut kertoa hänelle, että hän on aivan oikeassa siinä, että yritysten työllistämiskynnys on niin korkea, ettei ihmisiä enää palkata. Tässä Suomenmaassa tuskin on Nokias lukuun ottamatta enää yritystä, jossa ei olisi rekrytointikielto. Voi kysyä, mistä se johtuu. Minkä vuoksi ostetaan ulkopuolisilta konsulteilta työpanoksia kalliimmalla hinnalla sen sijaan että yritykseen palkattaisiin työntekijöitä? Mistä se johtuu, että yrityksiin ei enää palkata työntekijöitä? Kyllä minun mielestäni määräaikaisten työsopimusten käyttöönottoa voitaisiin edes määräajaksi helpottaa. Katsottaisiin, mitä tapahtuisi. Ei siinä ole kysymys siitä, että työläinsäädäntöä romutetaan, vaan kysymys on siitä, että edes täksi ajaksi annettaisiin hieman joustavuutta.

Asiahan on kyllä sillä tavalla, että niin kauan kuin demareissa olette te edustajat Tuulikki Hämäläinen ja Tarja Halonen vallassa, tällaisia ratkaisuja ei tule. Jos minä olen ensi vaalien jälkeen eduskunnassa ja jos te tällaisia ratkaisuja tuotte, taatusti minä kyllä teitä muistutan siitä, mitä te tänä aikana olette näistä asioista täällä eduskunnassa sanoneet. SDP:ssä on tällä hetkellä kaksi fraktiota, ellei enemmänkin. Mutta varmasti tulevaisuudessa ensi vaalien jälkeen on eduskuntaryhmässäkin hieman järkevämpiä ihmisiä kuin ne, jotka täällä ovat koko ajan äänessä. Nehän, jotka ovat järkeviä, eivät edes puhu.

Se, mitä ministeri Pekkarinen sanoi puuttuen kokoomuksen puheenvuoroon, niin minun mielestäni olisi hallituspuolueittenkin syytä lopettaa tämä oman hännän nostaminen. Kenen ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Ed. Rätty (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tänään kuunneltuani näitä keskusteluja tulee jälleen kerran tämä tosiasia eteen, eli olen sitä mieltä, että hallituksen ja opposition välinen yhteistyö ei ole toiminut tässä talossa eikä toimi. Ehdotan, että hallitus eroaisi mahdollisimman pian ja sosialidemokraatit ottaisi hallitusvastuun yhdessä hallituksen kanssa tai laajapohjaisella hallituksella ja muodostaisi kriisihallituksen tähän maahan ja ryhtyisi todella yhteistyössä opposition ja hallituspuolueiden kanssa tekemään sitä työtä, mitä tämä vaatii. Tämä maa on kriisissä, ja ne 500 000 työtöntä, jotka tällä hetkellä miettivät, mitä tämä talo tekee, saattavat aiheuttaa tulevaisuudessa sen kaltaisia toimia, jotka koituvat hyvin kohtalokkaiksi. Toisin sanoen vetoan edelleen hallitukseen, että teidän työnne ei johda enää muuhun kuin katastrofiin. Oppositio ei johda mihinkään. Oppositio ei lähde hallitusta tukemaan näillä ehdoilla. Nyt ei ole enää muuta tietä kuin ero ja pikaisesti kriisihallitus ja yhteistyöllä, olkoon siellä vaikka kaikki eduskunnan puolueet mukana niin, että tämä maa saataisiin jonkin näköiseen ymmärrykseen siitä, että nämä 200 kansanedustajaa yhdessä hallituksen kanssa ajavat tämän maan etua eikä suinkaan tehdä poliittista peliä, koska täällä vain syytellään sitä, mitä teki edellinen hallitus. Täällä vain syytetään tällä hetkellä, mitä tekee tämä hallitus. Se ei johda muuhun kuin katastrofiin. Se on nyt nähty. Tämä tie on mielestäni eletty loppuun.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Viinanen oli puheenvuorossaan ajastaan jäljessä. Hän ei tiennyt, että tänä päivänä on sosiaali- ja terveysvaliokunta käsitellyt loppuun valtion eläkelain muutokset, jotka merkitsevät tuntuja leikkauksia valtion eläkemenoihin ja tietysti tuntuja leikkauksia tulevien eläkeläisten eläkkeisiin, monelta osin täysin kohtuuttomia ja epäoikeudenmukaisia. Erityisen kohtuutonta on juuri se, että nyt hyvin sattumanvaraisesti voi menettää merkittävän osan eläketurvastaan, jos sattuu kuukauden katko palvelussuhteiden välillä taikka valtion oppilaitos kunnallistetaan tai valtion laitos yhtiöitetään jne. jne. Kaikki ne eläketurvan leikkaukset, joita tähän mennessä on jo tehty, jotka tulevat voimaan suurimmalta osalta ensi vuoden alusta ja seuraavan vuoden alusta, mer-

kitsevät niin suurta eläkemenojen säästöä, että eläkeasiantuntijat ovat arvioineet, että ei mitään lisäleikkauksia enää tarvita. Nämä ovat jo kohtuuttoman suuria leikkauksia.

Mutta kaikkein hulluinta on se, että kun eläkemenoja yritetään leikata, ei huomata, että samanaikaisesti maksetaan työttömyysturvamenoja huomattavasti enemmän. Nuorten työttömyys maksaa tälle yhteiskunnalle paljon enemmän kuin se, että me päästäisimme ikääntyneemmästä päästä rasittuneita työntekijöitä jo viettämään eläkepäiviä. Tässä on se suurin ongelma, että ynnä- ja vähennys- ja kerto- ja jakolasku ei valtiovarainministeriössä onnistu. Sama koskee työttömyysturvan ehtoja.

Me teimme erittäin rakentavia ehdotuksia, miten näitä ongelmia voitaisiin ratkaista, mutta neuvotteluista hallituksen kanssa ei tullut yhtään mitään.

Ed. Törnqvist (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä puhutaan jatkuvasti siitä, että yritykset eivät sen takia ota työntekijöitä, kun työllistämiskynnys on korkea. Sitä ei ole sanottu, miksi se on korkea, mutta minäpä kerroin teille, ministerit Pekkarinen ja Viinanen, joka mahdollisesti on kuulolla.

Yritykset ja yrittäjät eivät luota tulevaisuuteen. Se, että tulevaisuus on epävarma, estää näitä yrittäjiä työllistämästä ihmisiä, vaikka ehkä tarvitsisivatkin. Olen keskustellut yrittäjien kanssa, ja yrittäjät varautuvat vielä pahempaan aikaan. Se johtuu siitä, että tämän hallituksen toimiin ei luoteta. Valitettavasti. Tämä työllistämiskynnys on hyvin paljon henkistä laatua, koska palkat eivät varmasti enää ole esteenä.

Mitä vielä tulee työllistämiskynnykseen, niin ainakin viikonloppuna sain yrittäjiltä ja työntekijöiltä, mutta ennen kaikkea yrittäjiltä, terveisiä siitä, että työllistämiskynnystä nostettiin taas tällä lomautussakolla, joka hyväksyttiin kaksinkertaisessa äänestyksessä viime viikolla. He pitivät käsittämättömänä, että tällainen lomautussakko tuli, vaikka asiantuntijatkaan eivät miltään osin sitä täällä eduskunnassa puoltaneet.

Ministeri Viinanen ei kyllä varmaan ole työpaikoilla käynyt pitkään aikaan, kun hän väittää, ettei työpaikoilla ole joustoa. Esimerkiksi kaupan alalla on 60 prosenttia työvoimasta osa-aikaisia. Sitten siellä on vielä sellaisia tunti-ilaisia, joiden tuntimäärät heilahtelevat työlistan mukaan. Sitten siellä on vielä sellaisia työttömiä, jotka kutsutaan töihin päivänkin varoitusajalla. Eikö tämä ole sitä joustoa, ministeri Pekkarinen?

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Pekkariselle haluaisin muistuttaa, että Suomessa tällä hetkellä on Oecd-maiden korkein marginaaliveroprosentti. Jos sitä edelleen nostetaan, meillä on vaarana Eta-sopimuksen tultua voimaan ja liikkuvuuden mahdollistuesssa, että parhaat aivot Suomesta lähtevät. Meille tulee aivopako, koska ihmiset kuitenkin huomaavat, että muualla saa hieman enemmän omaan käyttöön tuloa. Vaikka se jonkinlaista isänmaan petturuutta edustaisikin, raha pyrkii kuitenkin näissä asioissa ratkaisemaan, varsinkin jos työ kuitenkin on mielenkiintoista sielläkin. Siitä syystä minusta ei tuohon suuntaan enää pidä mennä.

Sitten työelämän jousto. Siitä olen kuullut Turun kauppakamarin tutkimuksen, selvityksen, jonka mukaan, jos työelämän säännöt saataisiin huomattavasti joustavammiksi, noin 100 000 työpaikkaa olisi lisää Suomessa. Se on suurin työllistävä vaikutus, joka voidaan aikaansaada.

Sekä ministeri Pekkarinen että edustajat Härmäläinen ja Rajamäki muistini mukaan kaikki vastustivat ydinvoimaa. Siitä olisi saatu 35 000 henkilötyövuotta. Vielä lisäksi yritykset olisivat saaneet varmuutta siihen, että Suomessa kannattaa investoida. Miksi tällaisia mahdollisuuksia jätetään käyttämättä? Nyt siihen varmaan on syytä palata, kun huomataan, mikä lopputulos on.

Ed. Antvuori (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Pekkariselle olisin muistuttanut, että automaattisia tukirakennelmia tai hyvinvointiyhteiskuntaa on rakennettu jo 20 vuoden ajan, ei ainoastaan 80-luvun lopulta lähtien. Tietysti tuona aikana tuntui ihan oikealta rakentaa hyvinvointiyhteiskuntaa ja automaattisia tukirakennelmia, koska maassa niin sanotusti pyyhki tuolloin hyvin. Realiteetti on nyt kuitenkin se, niin kuin ministeri Viinanen sanoi, että menot ja tulot on saatava jotenkin tasapainoon ja entinen meno ei enää käy.

Tietysti muutos on hyvin vaikea ja muutos esimerkiksi siinä, että työnjakoon olisi saatava jotakin muutosta aikaiseksi, koska tänä päivänä ne, joilla on työtä, tekevät usein kahden kolmen ihmisen työn ja sitten suurella osalla ei ole mitään tekemistä. Mutta näitä on vaikeaa toteuttaa, koska etujärjestöt ovat niin lukkiutuneet vanhoihin asemiinsa.

Lienee totta sekin, että tulevaisuudessa työpaikkoja sinällään tulee olemaan entistä vähemmän. Julkisella sektorilla työpaikat edelleen vä-

henevät. Olemme varmasti siinä tilanteessa, että jokaisen on tavallaan luotava itse itselleen työtä. Se tietenkin vaatii hyvin paljon itsenäisyyttä ja yrittämistä. Siinä on ehkä sitten hyvinvointiyhteiskunnan nurja puoli, että se ei ole ainakaan tukenut itsenäistä luovaa ajattelua. Tässäkin mielessä muutos on hyvin vaikea, koska nykyinen hyvinvointiyhteiskunta on hyvin pitkälle huolehtinut ja suunnitellut kaiken kansalaisten puolesta.

Ed. Nikula (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun olen kuunnellut talousarvion lähetekeskustelua, olen mieleeni saanut saman havainnon kuin taannoin pankkituesta päätettäessä: Poliittiset mannerlaatat ovat liikkeessä. Keskusta on selvästi kyllästynyt kokoomukseen hallituskumppanina. Puheet menevät kärkevämmin kahden suurimman hallituspuolueen välillä kuin konsanaan opposition suuntaan. Päinvastoin ministeri Pekkarinen ja keskustan puhujat ovat olleet harvinaisen myötäsukaisia sosialidemokraatteja kohtaan, jotka puolestaan ratkaisevassa pankkitukiäänestyksessä pitivät visusti huolen, etteivät saa sellaisia pankkituen ehtoja, joista joutuisivat aikaanaan hallituksessa eduskunnalle vastaamaan. Näyttäisi siltä, että keskusta vanhana keskipistepuolueena hakee aktiivisesti uusia hallituskumppaneita käsi ojossa. On kai syytä muistuttaa, että hallituksessa oleminen on antamista mutta myös ottamista.

Ministeri Pekkarisen puheenvuorosta ei käynyt ilmi, millä tavoin hän olisi valmis tulemaan oppositiota vastaan talousarvioasioissa. Talousarvioehdotus rakentuu ankaralle tulojen verotukselle. Pääomaverotus pääsee vähällä, niin kuin todetaan. Kiinteistöverotus ei oikeastaan maataloutta koske lainkaan. Monesti on todettu, että sen jälkeen, kun tilanomistajat ja pääomantekijät lakkasivat olemasta progression kurisapitäjiä, palkansaajien verotus on kohtuuttomalla tavalla kiristynyt.

Tämän vuoksi ne ehdotukset ympäristöverotuksesta, joita vihreiden taholta on tuotu esiin, tulisi myös hallituksen puolesta arvioida ja saada selvä vastaus, syntyykö tältä pohjalta sellainen verouudistus, joka todella parantaa palkansaajien asemaa ja elvyttää kansantaloutta.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minä olin pettynyt valtiovarainministeri Viinasen toiseen puheenvuoroon. Hän katseli minua mielestäni ja puhui verenvähyydestä, mutta sen jälkeen hän sortui vallan eri

linjoille. Hän katsoi, että verenvähyys johtuu meillä työlainsäädännöstä. Ei, ministeri Viinanen on nyt pahasti pielessä tässä asiassa, enkä puutu siihen sen enempää.

Mutta ed. Ukkolalle haluan todeta, kun hän sanoi hymyilleensä minun puheenvuoroni jälkeen, että minä olen pyrkinyt nykyisin paljon siihen, että synkille kasvoille tulisi hymy, koska se on tänä päivänä niin ainutlaatuisen tärkeää. Mutta puuhun siihen asiaan, kun hän sanoi minun aina railakkaasti arvostelleen ministeri Viinasta. Minä olen arvostanut häntä maan talouden ulkoisen tasapainon saattamisesta järjestykseen, toisaalta vientivetoisuuden kasvamisesta, mutta minä olen jyrkästi arvostellut häntä siitä, että nyt, kun olisi aihetta katsoa henkitorissaan olevaan kotimarkkinatalouteen, siihen tehdään vain suoneniskuja ja kuppauksia, kun päinvastoin pitäisi antaa verensiirto, toisin sanoen elvyttää tavalla tai toisella kulutuspuolta. Tuotannon elvyttäminen on turhaa. Jos tavarat eivät mene kaupaksi, niin tuotanto ei pysty myöskään ottamaan työntekijöitä eikä maksamaan palkkaa. Tämä asia on niin yksiselitteinen. Siitä ei päästä mihinkään.

Sisäasiainministeri P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Kun puhuin sellaisista menoautomaateista, joita menneinä aikoina rakennettiin, varmaan pitää paikkansa, että vuosikymmenten aikana niitä on rakennettu, mutta kun nyt katsomme taaksepäin, totta kai aivan uskomaton pullistuma näihin tuli viime vuosikymmenen lopun vuosien aikana. Monella mittarilla mitaten tämän voimme selkeästi havaita ja tunnistaa.

Ed. Antvuori totesi, että kun silloin näytti menevän hyvin, oli perusteltua hyvinvointipalvelujen lisääminen, tai jotenkin tähän tapaan hänen ajatuksensa juoksu kulki. Nythän me tiedämme, että ei silloin mennyt sillä tavalla hyvin. Me söimme velaksi. Me söimme toisten rahoilla. Toisten rahoilla rakensimme automaatteja, sellaisten rahoilla, jotka eivät vuodesta toiseen suostu meitä rahoittamaan. Meidän on pakko sopeuttaa oma julkinen kulutuksemme ja yksityinen kulutuksemme niihin realiteetteihin, joita me kansakuntana yhteisesti yhteisellä työllä saamme aikaan.

Mitä tulee ed. Tiurin mainintoihin meidän korkeasta veroasteestamme ja erityisesti marginaaliverotuksesta, sehän tietysti pitää paikkansa. Näinä aikoina, jolloin meillä on vaikeuksissa olevilla todella vaikeaa, minusta ensimmäinen hätä ei ole kaikkein rikkaimman väestönosan verotuksen keventäminen, vaan marssijärjestyksen

tässä suhteessa pitää olla toinen. Ei Suomen rikkailla ainakaan aineellisesti ole hätää. En tiedä, onko henkinen ahdistus sitä suurempi.

Minä myönnän, ed. Nikula, että tulevien askelten ilman muuta pitää olla sellaisia, että verotusmahdollisuudet haetaan uusilta suunnilta, sellaisilta suunnilta, joihin toki on jo käännetty mutta joilta fiskaalinen kertymä on tänään vielä aika pieni. Tässä yhdyn siihen ajatukseen, jonka ed. Nikula sanoi, eli ympäristöverotuksen kautta tulee jatkossa kerätä huomattavasti, sanoisin moninkertaisesti, suurempi määrä veroja; niitä me julkisten menojen rahoittamista varten tarvitsemme. Ed. Nikulalle voin sanoa, että olisin henkilökohtaisesti ollut ja olin nytkin siinä valmistelussa, johon perustuvat ne esitykset, jotka tämän syksyn aikana ovat olleet käsittelyssä, ympäristöverotuksen osalta tiukempaan verotukseen valmis.

Arvoisa puhemies! Mitä tulee ed. Hämäläisen esittämään toteamukseen, että esimerkiksi minä olisin sitä mieltä, että eläketurvassa ja sosiaaliturvassa pitää kaikilta ottaa, ed. Hämäläinen, en tehnyt sitä virhettä, että olisin noin puheenvurossani sanonut, vaan rajasin toimet, joilla me joidenkuiden kansalaisten tulevaa sosiaaliturvaa arvioimme uudestaan koskemaan nimenomaan meitä hyväosaisia, hyvätuloisia, minua yhtä hyvin kuin ed. Hämäläistä ja meitä jonkin verran vähemmänkin ansaitsevia, koska me olemme hyväosaisia tämän kansakunnan keskuudessa. Näinä aikoina voi esittää kysymyksen, onko paikallaan esimerkiksi sellaisten kertymäprosenttien tavoittelu, joihin me vielä tällä hetkellä eläketurvassa meidän hyväosaisten osalta tähtäämme.

On selvää ja voin sen sanoa, että sellaiset rakenteelliset uudistukset myöskään ensi helmikuussa, helmikuussa 94, jolloin budjettikehyksistä seuraavan kerran päätetään eivät keskustalle sovi, joilla kajottaisiin pieni- tai edes keskituloisten sosiaali- tai eläketurvaan. Nyt on tehty se, että eläkeindeksien maksatuksista on luovuttu, mutta muuta ei ole tehty tähän mennessä niissä ratkaisuissa, joita näinä ikävinä aikoina on jouduttu tekemään, eikä tehdä uusia meidän hallituksessa ollen myöskään ensi talvena, jolloin päätetään vuoden 95 osalta jatkolinjauksista.

Arvoisa puhemies! Toinen asia, johon kiinnitin huomiota, oli se, että koko sosiaalirahoituksen järjestelmässä tarvitaan uudelleenajattelua, ja se on niin suuri asia, että se ei onnistu vain hallituksen toimesta jo senkin takia, että sen säättäminen vaatii paljon poliittista yhteisymmärrystä kauttaaltaan. Tässä erityisesti minusta tarvi-

taan yhteistyötä yli hallitus — oppositio-rajojen. Tässä on niin isosta uudistuksesta ja mullistuksesta kysymys. Tähän tarvittaisiin väistämättä muutos, joka koituu Suomessa suomalaisten työllistämisen hyväksi eikä Suomessa työllistettävien rankaisemista merkitseväksi, niin kuin nykyinen järjestelmä hyvin paljolti on. Kaikki me sen tunnemme ja tiedämme.

Ed. Hämäläinen ollessaan voimakkaasti puheenvuorossaan vähäosaisten puolella, mikä sinänsä on kaunis asia ja hyvin myönteinen ele, peräänkuulutti yhtenä keinona sitä, että kuponginleikkaajien etuuksiin käytäisiin kiinni. Minä nyt näiltä osin sanoisin, että tuskin ed. Hämäläisen ja merkittävän osan hallituksesta näkemyksissä näiltä osin on eroa. Minä olen moneen kertaan alleviivannut sitä, kuinka sosialidemokraattien vastalause pääomaverouudistuksessa oli keskeisiltä osiltaan samaa kuin oli hallituksen esitys, joka vuosi sitten läpi vietiin. Teillä oli erilainen pääomaverokanta, 30 prosenttia, ja voin sanoa, että henkilökohtaisesti olen valmis arvioimaan jatkossa uudestaan sen nostamista 25 prosentista, hyvin nopeastikin sen arvioimiseen.

Ainoa ongelma on, ed. Hämäläinen, siinä se, että jos se olisi vuodelle 94 nostettu 30 prosenttiin, valtiovarainministeriön laskelmien mukaan se merkitsisi, niin kuin ed. Hämäläinen tietää, jopa 50 miljoonaa markkaa miinusta fiskaaliseen tuottoon, kertymään. Tässä on tällainen ongelma takana. Yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden näkökulmasta katsottuna muutokselle löytyisi perusteita, ja uskon ja pidän mahdollisena, että löytyy perusteita jo lähimmässä tulevaisuudessa.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Pekkarinen on niin usein analysoinut sosialidemokraattien vastalauseita, että ehkä olisi meidän yhdessä syytä päästä analysoimaan tätä yhteistä reaalista todellisuutta. Verojahan maksavat tällä hetkellä lähinnä vain keskituloiset ja heitä pienituloisemmat palkansaajat. Hyvätuloiset ovat pystyneet veronmaksunsa kiertämään. Yritykset hädin tuskin maksavat veroja, jos maksavat, niin lähinnä välillisiä veroja riippumatta siitä, ovatko suuryrityksiä vai pienyrityksiä. Veronmaksutaakka on ennen kaikkea tullut suomalaisen keskituloisen palkansaajan kannettavaksi, ja sen vuoksi, ministeri Pekkarinen, me tiedämme hyvin, että kaikki puheet myös eläketurvan leikkaamisesta tulevat koskemaan paitsi hyvätulaisia myös sitä suurta keskiluokkaa, jolloin siitä vasta löytyy fiskaalisia

ja budjetin säästöpuolella merkittäviä vaikutuksia, aivan niin kuin verotuksessaakin täytyy käydä suuren keskiluokan verotuksen kimppuun, ennen kuin ministeri Viinaseen kirstun pohjaa saadaan peittoon.

Ed. V i h r i ä l ä : Arvoisa puhemies! Valtioneuvoston eduskunnalle antamaa tulevaisuuden selontekoa varten tehtiin laaja suomalainen arvoja asennetutkimus. Se toi esiin mm. sen, että suomalaisten tulevaisuudenusko ei ole tällä hetkellä korkea ja että maassa on taloudellisen laman lisäksi myös henkinen lama. Iäkkäämmät ihmiset kokevat turvattomuutta ja perusarvojen järkkymistä, kun taas nuoret ovat näköalattomia. Nämä ovat vakavia viestejä meille päättäjille.

Tähän tilanteeseen ei sovi populistinen politiikka, sellainen, jota täällä on tänäänkin käyty. Tarvittaisiin vahvoja, määrätietoisia otteita tilanteen korjaamiseksi ja myös esimerkiksi ed. Rädyn peräänkuuluttaman tulevaisuudenuskon palauttamiseksi. Eduskunnan olisikin ryhdyttävä, ei niin, että pukeudutaan huomiota herättävällä tavalla, kuten itsenäisyyspäivän aattona tapahtui. Käyttäytymistavat ja käyttäytymismuodot on nostettava kunniaan eduskunnan omilla toimilla.

Oppositio on sortunut populismiin, se kuuluu tietenkin opposition luonteeseen, ja pyrkii tavoittelemaan kaikkia mahdollisia irtopisteitä, joita liikkeellä on. Esimerkiksi budjettilakien käsittelyn yhteydessä sosialidemokraatit, kuten täällä on jo useampaan kertaan todettu, kaatoivat maatalouden markkinointirahaston, joka olisi ollut välttämätön ratkaisu Suomen maatalouden ja koko maan kannalta. Sosialidemokraattien viivytystaktiikka omaisuudenhoitoyleisyyden säätämisen yhteydessä kasvatti valitettavan paljon veronmaksajien pankkitukilaskua. Samoin kuin omaisuudenhoitoyleisyyden yhteydessä niin myös maatalouden markkinointirahastolain yhteydessä opposition ajanpeluu kääntyi sitä itseään vastaan. Tämä ajanpeluu hidastaa maaseutupolitiikan mahdollisuutta vastata ajan haasteisiin ja on siten haitallista sekä yhteiskunnan että maaseudun elinvoimaisuuden kannalta.

Me tarvitsemme tänään laajasti hyväksytyn kansallisen maaseudun muutosohjelman. Sen peruspilarit voisivat muodostua arvoista, jotka yhteisesti hyväksytään, keinoista, joilla valittuihin arvoihin päästään, ja ohjelmasta, jolla yhteisesti sitoudutaan valitun arvo- ja keinovalikoiman muodostamaan kokonaisuuteen. Maaseudun arvoihin ovat aina kuuluneet huolehtiminen metsis-

tä, pelloista, uusiutuvista luonnonvaroista, elinympäristöstä ja maisemasta. Mikäli nämä arvot edelleen hyväksytään kestäväksi pohjaksi, olisi tässä tilanteessa keinona näiden arvojen edistämiseen ollut juuri maatalouden markkinointirahasto, jonka kautta omavarainen maaseutu olisi näissä voimakkaissa muutospaineissa mahdollista turvata. Valitettavasti emme ole nähneet oppositiolta yhteisvastuullisuutta, vaikka juuri yhteen hiileen puhaltamista tässä tilanteessa tarvitsisimme.

Hallituskumppanimme kokoomuksen toiminta on ollut myös eräissä asioissa yllättävää. Erityisesti perhetukipakettia käsiteltäessä kokoomuksen käyttäytyminen oli hyvin poikkeilevaa ja monia kertoja hallituksessa jo sovittuja asioita aukirepivää. Lisäksi muutamissa linjakysymyksissä kokoomuksen linja on ollut ristiriitainen. Mielestäni ministeri Pekkarinen osui aivan oikeaan äsken kertoessaan, mitä perhetukipaketin osalta tapahtui.

Eduskunnan arvovallan palauttamiseksi tulee tässä vaikeassa tilanteessa löytää entistä enemmän yhteisymmärrystä. Olisi valitettavaa, että tässä vaikeassa taloudellisessa tilanteessa maahamme tulisi vielä poliittinen kriisi. Siihen meillä kerta kaikkiaan ei ole nyt varaa.

Arvoisa puhemies! Nykyinen hallitus jatkaa seuraaviin lakimääräisiin eduskuntavaaleihin asti. Presidentin vaihtuminen ei ole peruste hallituksen eronpyyntöön. Sen sijaan eduskuntavaalien jälkeen ollaan uudessa tilanteessa, jossa keskustan on varauduttava hallituskumppanienkin vaihtumiseen. Siltoja opposition suuntaan ei pidä eikä saa polttaa, vaikka vaalikampanjasta onkin tulossa kaikesta päätellen erittäin kova ja ehkä repiväkin.

Keskustan on mahdotonta ideologisin perustein asettaa kokoomusta ja SDP:tä hallituskumppaneina paremmuusjärjestykseen. Hallitusvaihtoehtoja on oltava. Keskustan on myös varauduttava mahdolliseen oppositioasemaan. Tosi asia on, että keskustan ja vasemmiston yhteistyöllä on vuosikymmenien aikana kaikesta eripurasta huolimatta luotu kestävimmit osat suomalaisesta yhteiskunnasta. Syitä on monia. Yksi kestävimmistä lieenee se, että keskustan ja vasemmistopuolueen kannattajakunta koostuu tavallisista rehellisistä suomalaisista. Puolueella on ollut ja, rohkenen todeta, on edelleen paras kosketus suomalaisten arkipäivään.

Arvoisa puhemies! Elämme aikaa, jolloin julkishallinnon eri palveluja ja toimintoja yksityistään kasvavalla vauhdilla. Tämä on sekä myön-

teinen että myös erittäin kielteinen ilmiö. Huolellinen ja harkittu yksityistäminen, jossa terveellä kilpailuttamisella voidaan saada palveluja kattavasti, tehokkaasti ja edullisesti, on perusteltua. Sen sijaan sellainen yksityistämishuuma, jota yhteiskunnassamme tuntuu yhä enenevässä määrin esiintyvän, on ylimitoitettua.

Me elämme siinä mielessä erikoisessa tilanteessa, että hyvää tarkoittava ajatus aineellisen hyvinvoinnin oikeudenmukaisesta jakamisesta on johtanut kestävämmään tilanteeseen. Erityisesti sosiaalisektorimme rahoitus on kaatunut yhteiskunnan vastattavaksi. Yli puolet jokaisesta kansantaloutemme markasta uppoo julkisen sektorin menojen kattamiseen. Olemme luoneet järjestelmän, joka on hävittänyt ihmisen oman sosiaalisen vastuun ja kaatanut sen yksipuolisesti yhteiskunnan harteille. Tässä mielessä onkin edettävä yksityisempään suuntaan. Meidän on kevennettävä yhteiskuntarakennettamme, luotava yhä joustavampi järjestelmä ja jaettava jäljelle jääneitä yhteiskuntakustannuksia oikeudenmukaisesti yhteiskuntamme heikompiosaisten puolesta.

Arvoisa puhemies! Valtionyhtiöiden yksityistämistä on harkittava hyvin huolellisesti. Erityisesti valtion omistamien, palvelutehtävää suorittavien yritysten yksityistäminen on asetettava mielestäni erittäin kriittiseen tarkasteluun.

Valtionrautateiden yhtiöittämisessä on edetty tarpeettoman kovalla vauhdilla. VR:n tuote on palvelu, ja sillä on myös merkittävä yhteiskunnallinen ja aluepoliittinen tehtävä. VR toteuttaa maan alueellista tasa-arvoisuutta. Valtionrautatiet on koko kansan omistama ja käyttämä kuljetuslaitos. VR:n yhtiöittäminen kaventaa eduskunnan valtaa siirtämällä osakeyhtiöitetyn VR:n keskeisistä asioista päättämisen eduskunnan ulkopuolelle. Yhtiöittämisen myötä eduskunnan päättävältä ajautuu harvoille virkamiehille.

Liiketaloudellinen kannattavuus on osakeyhtiön keskeinen tavoite. Sen vuoksi yhtiöitetty VR ei ilman täysimääräistä korvausta huolehtisi liikenteestä rataosuuksilla, jotka eivät tuota voittoa. VR:n yhtiöittämistä on perusteltu myös Etasopimuksen ja mahdollisen EU-jäsenyyden tuomilla vaatimuksilla. EU:n direktiivit eivät kuitenkaan edellytä rautatielaitoksen yhtiöittämistä. Jo liiketaloudellisuudessa toteutettiin EU:n vaatima rautateiden liiketoiminnan ja radanpidon kirjanpidollinen erottaminen. Jotta yhteiskunnallinen oikeudenmukaisuus voisi toteutua, on Suomen ylläpidettävä toimiva rataverkosto. Sijoittamalla yhteisiä verovaroja rataverkoston ylläpitä-

miseen voimme ylläpitää melko hyvässä kunnossa olevaa infrastruktuuriamme ja tarjota myös työtä kansalaisillemme. Tähän kokonaisuuteen mielestäni ei sovi VR:n yksityistäminen.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Pesälä.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vihriälän puheenvuoro oli hyvin mielenkiintoinen. Puheensa aluksi hän sanoi ensiksi, että hallituksen ei tarvitse jättää eronpyyntöä presidentinvaalien jälkeen, eikö niin? Mutta sen jälkeen hän kuitenkin puheenvuoronsa loppuosassa on rakentamassa jo uutta hallitusta ja uutta hallituspohjaa maahan, tarkoitan punamultahallitusta, ja kehuu, kuinka vuosikymmenten ajan on eripurasta huolimatta tätä maata rakennettu.

Niin on rakennettu, mutta minä voin vain kysyä, mitkä ovat nyt tulokset, säilyykö siitä mitään, sen takia, että tämä rakentamistyö on ollut vain etujenjakopolitiikkaa. Itse asiassa teidän politiikkanne on yksi syy siihen, että me olemme tällaisessa ahdingossa kuin olemme ja joudumme leikkaamaan heikoilta, kun on tämän eduskunnan ulkopuolella vahvoja ryhmiä, joilta ei saa leikata ja jotka pitävät huolen siitä, että varmasti tältä alueelta ja tämän ryhmän etuja ei missään nimessä leikata. Jos yritetään leikata, maa menee yleislakkoon. Tässä on seuraus tästä punamulta-yhteistyöstä.

Sanon vain, että jos laman tuloksena on, että punamultahallitukset alkavat hallita Suomea, eihän tästä tule mitään. Me menemme kyllä laakson pohjalle. Eihän voida enää jatkaa tätä etujenjakopolitiikkaa, mihin keskustan tämä siipi ja SDP:n tuo siipi ovat aina tottuneet. Mutta asia on niin, että myös demareissa samoin kuin keskustassa on toisella tavalla ajattelevia ihmisiä ja puoluerakenteet eivät enää kerro totuutta, valitettavasti. Herra tietää, minkälainen koostumus on esimerkiksi keskustan ja SDP:n eduskuntaryhmissä, minkälaista politiikkaa Suomenmaassa ryhdytään vaalien jälkeen harrastamaan.

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. T. R o o s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Totuttuun tapaan ed. Ukkola jälleen loihe lausumaan huolensa pelättävissä olevasta vanhojen yhteisten rivien kokoamisesta. Hän

käytti siitä nimeä ”etujenjakopolitiikka” ja pelkäsi, mitä siitä tuleekaan, kun näin kamalaa on tullut. Minä katselen niinpäin, että jos etujenjakopolitiikalla on sentään maata näin paljon rakennettu, niin paljonko ollenkaan saadaankaan normaalilla yhteistyöllä, kun sillä kaikella pahalakin on saatu niin paljon, että täällä pitää siitä monta virttä laulaa.

Ed. Vihriälä käytti varsin maltillisen ja hyvän puheenvuoron suunnitelmista tulevaksi yhteistyöksi. Olisi ollut erinomaisen hyvä asia, että ed. Vihriälä olisi päässyt keskustan ryhmäpuheenvuoron kirjoittamaan eikä joku tuntematon haamu tai luultavasti luuranko, joka sen oli kirjoittanut. Tässä oli aivan toinen henki, tässä oli hyvä henki.

Ed. V i h r i ä l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Todella puheenvuorossani totesin sen, että presidentinvaalien jälkeen meillä ei ole syytä hallituksen eronpyyntöön, ellei tilanne ole se, että hallitus ei nauti tämän talon luottamusta. Sittenhän ilman muuta seuraa hallituksen vaihtuminen. Tämän me kaikki tiedämme, että tässä talossa on tehty sellaisia muutoksia valtiopäiväjärjestykseen ja myös hallitusmuotoon, että nykyinen käytäntö voi jatkua.

Mitä tulee yhteistyöhön erityisesti keskustan ja sosialidemokraattien kesken, niin kuin totesin, varmasti riittäisi suksiakin on ollut ja tulee olemaan, jos sellaista yhteistyötä tulevaisuudessakin on, mutta edelleen toteaisin, että tällä yhteistyöllä suomalaista yhteiskuntaa on hyvin vahvasti rakennettu, ja vaikka virheitäkin on tehty, näen kuitenkin, että se on ollut kestävä pohja, että meillä on tänä päivänä niin hyvin asiat kaikista vaikeuksista huolimatta kuin ne tällä hetkellä ovat. Haluaisin, että tämäntapainen yhteistyö voisi jatkua. En suinkaan sulje kokoomusta yhteistyön ulkopuolelle. Kokoomuksessa on myös vahvoja voimia, jotka haluavat suomalaista yhteiskuntaa oikeudenmukaisella tavalla kehittää.

Ed. T ö r n q v i s t : Herra puhemies! Vastaan ed. Vihriälän puheenvuoroon ensin, että minulla on vähän semmoinen tunne kuin minua olisi kosittu demarina tai ainakin pyydetty riiuulle. Mutta vanhanaikaisen kunnan tytön tulee sanoa, että tämä tuli vähän äkkiä, täytyy miettimisaikaa saada.

Herra puhemies! Vielä marraskuun puolivälissä näytti siltä, että budjetin valmistuminen vuoden loppuun mennessä on täysin mahdotonta. Syynä oli se, että monien budjettilakien käsittely

oli silloin täysin kesken, jopa vasta alkuvaiheessa. Esimerkkinä mainittakoon maatalouslakipaketti, joka saatiin eduskuntaan vasta marraskuun toisella viikolla. Viimeinen kolme viikkoa on osoittanut, että eduskunnassa pystytään ripeään lakien käsittelyyn, jos niin halutaan. Itse en kuitenkaan rohkene iloita budjettilakien nopeasta loppurutistuksesta. Pelkään, että on säädetty lakeja, joista paljastuu pahoja kömmähdyksiä lain voimaantumisen jälkeen. Minusta tuntuu, että tehtyjä virheitä joudutaan paikkaamaan pianikin vuodenvaihteen jälkeen.

On tietysti selvää, että hallitus kantaa täyden vastuun paljolti pinnalliseksi jääneestä lakien käsittelystä. Eduskunnalla olisi ollut aikaa käsitellä budjettilakeja lokakuun alusta alkaen, mutta kun merkittäviä lakeja tuotiin eduskuntaan vasta marraskuussa, oli tilanne valiokuntien kannalta kohtuuton. Toisaalta hallitus on tuonut eduskuntaan lakeja, joista se ei itsekään ole ollut yksimielinen. Oppositiooryhmät ovat joutuneet odottelemaan, mikä on se lakiesitys, joka viime kädessä on valiokunnan käsittelyn pohja. Tällainen on ollut tilanne esimerkiksi perhetukea ja arvonlisäveroa koskevien lakien, mutta myös monien muiden kohdalla.

Myös valtiovarainvaliokunnan mietinnössä puututaan samaan asiaan. Valiokunta toteaa, että hallitus on antanut useat talousarvioon liittyvät lakiehdotukset varsin myöhään ja tehnyt etenkin niitä koskevat korjausehdotukset aivan viime tingassa. Valiokunta pitää kohtuuttomana, että eduskunnalle jää usein kaikkein lyhin käsittelyaika niissä esityksissä, jotka hallituksessa ovat vaatineet kaikkein pisimmän käsittelyajan. Minun on helppo yhtyä valiokunnan hallitukselle antamaan muistutukseen. Valiokunta muistuttaa hallitusta hallitusmuodon 69 §:n 1 momentin säädöksestä, jossa edellytetään hallituksen antavan esityksensä valtion talousarvioksi ja siihen liittyviksi muiksi hallituksen esityksiksi hyvissä ajoin ennen varainhoitovuoden alkua.

Hallituksen talousarvioesitystä on jouduttu valiokunnassa korjaamaan monilta osin. Budjetin menot nousevat muutosten johdosta noin 5,5 miljardilla markalla. Lukumääräisesti sekä markkamääräisesti suurimmat muutokset johtuvat valtion ja kuntien sopimusneuvottelujen tuloksista. Palkkaus-, toimintameno- sekä valtionosuusmomenttien määrärahoja on lisätty sopimusten edellyttämällä tavalla noin 2,5 miljardilla markalla.

Korjausten tekeminen on näiltä osin täysin perusteltua. Olisi ollut kohtuutonta leikata hen-

kilöstömenoja tässä suhdannevaiheessa hallituksen alkuperäisen esityksen mukaan. Henkilöstömenojen raju leikkaus olisi johtanut vain työttömyys- ja toimeentulotukimenojen entistä suurempaan kasvuun sekä siihen, että valtion ja kuntien tehtäviä olisi hoidettu pienemmällä työvoimalla. Todennäköisesti työn ja palvelun laatu olisivat myös kärsineet. Totean tässä kuitenkin, että monissa kunnissa on toteutettu jo irtisanomisia usean sadan henkilön kohdalta siitä huolimatta, että hallitus ei täysimääräisenä valtionosuuksia leikannutkaan.

Jatkossa hallituksen tulisi huolellisemmin arvioida kuntien ja valtion henkilöstösupistusten niin taloudelliset kuin toiminnallisetkin vaikutukset. Todellisuudessa sitä julkista byrokratiaa, josta keskustan presidenttiehdokas Väyrynen niin auliisti puhuu ja jonka poistamisella Väyrynen uskoo hoitavansa valtiontalouden kuntoon, ei sittenkään ole kovin paljon. Valtaosa kuntien ja valtion henkilöstöstä hoitaa palvelutehtäviä, joita me olemme heidän tehtävikseen säätäneet. Ja niitä tehtäviä on varmasti lamavuosienkin aikana lisätty eikä vähennetty.

Miltei ainut osa-alue, jossa byrokratiaa kaiken järjen mukaan on yli tarpeen, on maatalous. Maatalouden pääluokassahan on lähes 7 000 virkaa. Maatilatalouden neuvontaorganisaatioihin on panostettu vuosikymmenet. Vaikka tuottajien määrä on vähentynyt ja tuottajat ovat nykyisin paremmin koulutettuja, jatkuu neuvontatyö valtion varoilla jokseenkin entisessä laajuudessaan. Nytkin hallituspuolueet lisäsivät neuvontarahoja eduskuntakäsittelyssä 3 miljoonalla markalla maatalouteen ja yksityismetsätalouteen 5 miljoonalla markalla. Nyt hallituspuolueet perustelevat neuvontarahan lisäystä luomuviljelyn lisäämisellä. Mielestäni perustelu on osuvasti haettu, mutta samalla voisi kysyä, miksi luomutuotannon harjoittajilla on oikeus valtion palkkaamaan neuvojaan, kun huonekalujen, villanuttujen tai potkukelkkojen valmistajalla ei ole. Eikö yleisen yritysneuvonnan tulisi riittää alan kuin alan yrittäjille? Voisihan yleisessä yritysneuvonnassa olla tiettyyn suuntaan erikoistuneita neuvoja. Ainakin minun mielestäni tähän suuntaan pitäisi pyrkiä.

Maatalouden neuvontarahoja siis lisätään lamasta ja ylituotannosta huolimatta, ikään kuin siitä elinkeinosta löytyisivät myös tulevaisuuden työpaikat. Siihen suuntaanhan ministeri Pura tulevaisuuskeskustelussa vähän viittasikin, että työpaikat sieltä löytyisivät. Ja varmasti joitakin työtilaisuuksia löytyykin, mutta mielestäni tämä on sijoittamista menneisyyteen. Se on sijoitustoi-

mintaa, josta puolueemme puheenjohtaja Lipponen on usein varoitellut. Maataloudessa pitäisi pystyä uusimaan ajattelutapaa ja nähdä se, että maaseudulla voidaan harjoittaa paljon muutakin kuin pelkästään maataloutta.

Samanaikaisesti kun yhdelle neuvontaorganisaatiolle lisätään määrärahoja, koulutus- ja tutkimusrahoja leikataan ennätysvauhtia, vaikka maamme menestys maailmalla voi perustua vain korkeaan osaamiseen. Väestömme koulutustaso ja koulutuksen laatu eivät sittenkään ole niin korkeatasoisia, että meillä olisi varaa niitä alenuttaa. Koulutuksen tason nostaminen pitäisi nostaa tulevaisuudessa yhdeksi painopisteeksi, koska koulutus on parhaita lääkkeitä selvitä ulos lamasta.

Herra puhemies! Hallituksemme maine Suomen talouden hoitajana on saanut uusia ulottuvuuksia viimeisen viikon aikana. Uutisotsikoiden mukaan Suomessa nähdään nälkää. Osalla suomalaisista on nälänhätä. Äkkiseltään tällainen uutinen Suomesta levitetynä hätkähdyttää meitä kaikkia, vaikka opposition edustajana voisi tietysti sanoa, että tiedettiinhan me, mihin Ahon — Viinaseen kuristuslinja johtaa. Joka tapauksessa tulee tunne, että ei nyt Suomessa sentään nälänhätää. Menehän monissa muissa maissa paljon huonommin, ainakin suhteellisesti huonommin.

Hallitus on pyrkinyt korjailemaan nälänhätä-uutisointia, leipäjonojen kasvu kertoo omaa karua kieltään siitä arkitodellisuudesta, jossa hyvin monet suomalaiset elävät. Meillä on todella paljon perheellisiä ja yksinäisiä, jotka elävät kituuttaen päivästä toiseen. Nälästä puhuminen ei varmasti ole liioittelua. Kynns leipäjonoon menemisessä on valtaosalle suomalaisista niin korkea, ettei jonoon mennä huvikseen. Aivan samoin kynns mennä hakemaan toimeentulotukea on valtaosalle suomalaisia todella korkea vielä tänä päivänä. Leipäjonojen kasvu osoittaa, että sosiaaliturvamme ei anna riittävää turvaa kaikille. Työttömyys- ja toimeentuloturvasa on puutteita.

Viime viikolla julkistettiin asuntohallituksen tutkimus ”Työttömän toimeentulo eri asumistilanteissa”. Muun muassa tämä tutkimus osoitti, että työttömyysturva ja asuntopoliittinen tuki eivät turvaa kaikkien työttömien toimeentuloa, vaan aiheuttavat hyvin suuren eriarvoisuuden eri asumistilanteissa olevien työttömien välillä. Tutkimuksen mukaan velaton tyypiperhe selviytyy pienten asumismenojensa ansiosta kaikissa työttömyystilanteissa. Perhe selviytyy kulutustasoaan alentamalla jopa silloin, kun työtön puoli-

so ei saa edes peruspäivärahaa. Vuokra- tai aravaomistusarvosuunnossa asuvat pienituloiset perheet voivat selviytyä sekä ansioturvan että perusturvan aikana asuntopoliittisen tuen ansiosta, jos he pystyvät supistamaan kulutuksensa minimiin. Asumistuki tulee kohtuullisen hyvin vastaan näissä perheissä. Kolmantena ryhmänä ovat suuria pankkilainoja maksavat pieni- ja keskituloiset tyypiperheet eli kahden aikuisen ja kahden lapsen esimerkkiperheet. Pienituloiset velalliset eivät voi selviytyä suurista asumismenoistaan edes ansioturvan aikana, vaikka he supistaisivat kulutuksensa minimiin. Ylivelkaantuneista vain keski- ja suurituloiset voivat selviytyä ansioturvan aikana. Sen päätyttyä hekin joutuvat taloudelliseen ahdinkoon, vaikka supistaisivat kulutuksensa minimiin.

Tutkimuksen perusteella suurimmissa vaikeuksissa ovat ylivelkaantuneet pieni- ja keskituloiset. Asumistuella ei ratkaista velkaantuneiden ongelmia. Myöskään työttömyysturvassa ei huomioida työttömän velkaantuneisuutta, koska se ei ole nykyisen järjestelmän tavoitteenakaan. Periaatteessa velkasaneerauksen tulisi auttaa ylivelkaantuneita, mutta mikä on tilanne nyt, kun velkasaneerailaki on ollut voimassa vajaan vuoden? Onko leipäjonojen kasvu osoitus siitä, ettei velkasaneerauksella pystytty sittenkään auttamaan pahimpiin vaikeuksiin joutuneita? Jos näin on, sosiaaliturvamme pitäisi pikaisesti uudistaa siten, että kaikkien perustoimeentulo tulee veloiteta huolimatta turvatuksi.

Samainen tutkimus kertoo, että meillä on myös väljyyttä ja tehottomuutta tuen jakamisessa. Tutkimus toteaa, että korkovähennysetuus on kohdentunut tehottomasti ja epäsosiaalisesti. Se on aiheuttanut suuret verotulojen menetykset, mutta jakanut tuen väriin kohteisiin: hyvätuloisille. Eli tutkimus kertoo sen, mihin me sosialidemokraatit olemme kauan kiinnittäneet huomiota. Hallitus pitää kuitenkin edelleen kiinni korkovähennysetuuksista, ja vaikka lähes kaikkia muita tukia on leikattu, korkovähennyksiin ei ole puututtu. Tämä epäsosiaalinen tuki nauttii hallituksen puolelta koskemattomuutta. Samalla se on osa hallituksen holtitonta asuntopoliittikkaa, joka jakaa rahaa ilman tarveharkintaa porvareita lähellä oleville rakennusyhtiöille ja niiden hallinnolle.

Köyhyyden ja nälän lisääntyminen ovat seurausta hallituksen piittaamattomuudesta ihmisten arjesta. Liian rajut julkisen talouden leikkaukset näkyvät työttömyyden ja köyhyyden kasvuna. Hallitus suostui loppumetreillä peru-

maan osan ensi vuodelle tulevista veronkorotuksista sekä lapsiperheiden tuen leikkauksista, mutta nämä toimet eivät riitä. Tehokkaita elvytystoimia tarvitaan ja ripeästi. Sosiaaliturvaa on pikaisesti kehitettävä niin, että se tukee paremmin velkaantuneita sekä asutuskeskuksissa työttömiksi jääneitä, koska köyhyys ja perustoimeentulon puute ovat aivan ilmiselvästi suurten asutuskeskusten suurin ongelma.

Ed. L a a k s o n e n : Herra puhemies! Myönnän, että käytän varmasti lyhyemmän puheenvuoron kuin milloinkaan aikaisemmin budjetin palautekeskustelussa. Aluksi totean pöytäkirjan välityksellä, että nostaisin ministeri Viinaselle olematonta hattua, mikäli sellainen nyt olisi. Mutta kun ministeri Viinanen ei ole täällä paikalla, niin ei tarvitse sitä hattuaakaan nostaa. Sen verran hänen kunniakseen kuitenkin on sanottava, että hän määrätietoisesti ja järkevästi puolustaa sitä näkemystä ja sitä linjaa, minkä hän on omaksunut, vaikka kaikessa oleellisessa ainakin minun mielestäni on väärä ja virheellinen talouspoliittinen linja tällä hallituksella. Esimerkiksi se, että hän hetki sitten käydyssä keskustelussa väitti, että meidän työvoimakustannuksemme ovat niin suuret, että se rajoittaa työttömien työhönpääsyä, ei pidä alkuunkaan paikkaansa. Meillä on täysin vertailukelpoiset ja kilpailukykyiset työvoimakustannukset. Tässä mielessä väite on täysin väärä.

Toinen kommentti koskee eläketurvaa ja siihen liittyviä leikkauspyrkimyksiä. Hän mainitsi, että eläketurva on tehty toisessa ajassa. Se on totta, on tehty toisessa ajassa, ja järjestelmä on hyvin kestänyt ja kestää nytkin. Kannattaa muistaa, että eläketurvan osalta ollaan tilanteessa, että olemme tavoitetasosta, joka on 60 prosenttia palkasta, jäljessä. Keskiarvoltaan noin 40 tai 50 prosenttia palkasta on tällä hetkellä eläkkeiden taso. Eli siinä ei mitään leikkaamista sinänsä ole, mutta tämä hallitus käyttää tätä hirvittävää tilannetta hyväksi niin, että nyt pyritään ideologisista syistä myös eläkemenojen kasvua leikkaamaan, vaikka ei siihen sinänsä tarvetta olisi.

Minusta hallituksen koko talouspoliittinen linja ja ministeri Viinaseen puheet perustuvat hallituksen kollektiivisen itsetpetoksen linjalle. Ei haluta nähdä, että on olemassa myös muita vaihtoehtoja, vaikka jo tähän mennessä useammat hallituksen viitoittamat talouspoliittiset linjat ovat kokeneet vararikon ja maa on ennennäkemättömän suuren työttömyyden kourissa, joka erityisesti koskee sen rakennetta.

Rakenteeseen liittyen nuorisotyöttömyys on mitä vakavin ongelma. Lähes puolet nuorista on työttöminä, ja pitkäaikaistyöttömien määrä on räjähdysmäisesti kasvanut. Kaksi ja puoli vuotta sitten, kun hallitus aloitti toimintansa, maassa oli 90 000 työtöntä. Tällä hetkellä työttömien määrä on noin 500 000, ja joidenkin ennusteiden mukaan työttömyys tulee vielä tästä nousemaan. Hetki sitten uutisissa on kerrottu erään taloustutkimuslaitoksen tekemiin tutkimuksiin liittyen, että kansantaloutemme on hyvin vakavassa tilassa ja tämän hallituksen toimenpiteiden seurauksena työttömyys pysyy varsin pitkään tällä korkealla tasolla, jopa niin, että se vaivaa vielä tulevaisuuden hallituksen ajan, ehkä senkin yli.

Mutta näin ei välttämättä tarvitsisi olla. Tästä tilanteesta päästäisiin, kunhan suoritettaisiin rakenteellista talouspoliittista ohjelmanlinjausta niin, että voitaisiin kääntää maa nousuun. Vasemmistoliiton ryhmäpuheenvuorossa tuotiin esille keskeiset linjat. Me kuulutimme sen perään, että tämä maa kaipaisi kaikkien osapuolten, niin parlamentissa kuin sen ulkopuolellakin olevien yhteiskunnassa vaikuttavien tahojen, yhteisesti toteuttamaa kansallista jälleenrakennusohjelmaa, johon voitaisiin sitoutua lyhyellä ja pitkällä aikavälillä. Mutta tämä hallitus on tehnyt kaikkensa sen eteen, että mitään sellaista sitoumusta ei ainakaan lyhyellä aikavälillä voi tapahtua, ja pidemmällä aikavälillä tietysti tämä hallitus joutaakin syrjään. Voi olla sitten muiden voimien aika laatia tällainen ohjelma, sillä sitä nimenomaan tämä kansakunta tarvitsee.

Omassa vastalauseessamme emme ole pyrkineet niinkään määrällisten, mutta jossain määrin laadullisten äänestysesitysten tekemiseen. Me olemme halunneet kohdentaa lisää määrärahoja erityisesti asuntorakentamiseen. Tällä hetkellä, kun rakennusalan työttömiä on 60 prosenttia ja rakentaminen on muutoinkin edullista, pitäisi rakentaa ja sitä kautta luoda elvytystä. Samoin työministeriön pääluokan osalta tuleamme esittämään noin 2 miljardin lisämenoesitykset, jotka sinänsä ovat varsin kohtuulliset. Edelleen me tulemme esittämään tie- ja liikenneinvestointeihin miljardi markkaa, ja tämäkin on varsin pieni summa, kun ottaa huomioon tarpeet ja vaikkapa sen esimerkin, minkä Ruotsin parlamentti on tehnyt sitoutuessaan useamman vuoden ohjelmaan, jossa 100 miljardia kruunua Ruotsissa laitetaan tieverkon rakentamiseen. Meillä tapahtuu täsmälleen päinvastoin. Sekä teiden että rautateiden osalta on suoritettu suuria leikkauksia, ministeri Viinanen. Radat rappeutuvat, ja tiet tulevat

monttuja täyteen. Liikenne vaikeutuu, kun nyt näissä olosuhteissa pitäisi nimenomaan panostaa tähän puoleen. Kun kansakunta lähtee nousuun ja pyörät vetävät, niin on sitten mistä mennä.

Arvoisa puhemies! Kuten totesin, maassa on harjoitettu virheellistä talouspolitiikkaa ja sen seurauksena on tämä ennennäkemätön työttömyys. Tämän osalta hallitus ei ole kyllä tehnyt lähellekään sitä, mitä pitäisi tehdä. Nyt pitäisi käynnistää mittavat elvytystoimet.

Mutta vielä puutun budjettitekniikkaan ja sen problematiikkaan, jota tavallaan tuli sivuttua viidennen lisäbudjetin käsittelyn yhteydessä päivänä muutamana taaksepäin. Silloinhan se tuli hyväksyttyä niin, että se astuu tänä päivänä voimaan. Nekin vähäiset ns. elvyttävät toimenpiteet, jotka lisäbudjettiin oli laitettu, olisi kipeästi tarvinnut aikaisemmin saattaa matkaan. Hallitus pelaa tässä mielikuvilla. Kun nyt käsitellään varsinaista budjettia, niin kuitenkin jo joulukuun 2 päivänä hallitus sitoo seuraavien vuosien menokehyksiä, ja ollaan ilmeisesti rakentamassa tammi — helmikuun vaihteessa ns. elvytysbudjettia, jolla sitten kohdennetaan joihinkin tiehankkeisiin määrärahoja. Tällä tavalla hallitus aloittaa ns. ääntenkalastelupolitiikan, että sitten muka tilanne paremmaksi kääntyy. Kaikki me tietysti sitä toivomme, mutta hallituksen teot käytännössä puhuvat aivan päinvastaista.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä tulemme tekemään vastalauseen mukaiset muutosesitykset täysin tietoisina siitä, että eduskunta ne tulee nuriin äänestämään. Kuitenkin pyrimme osoittamaan ne kaikkein akuuteimmat, kaikkein kipeimmät kohdat. Kuitenkin tuo vajaa 5 miljardin määräraha, jota tulemme esittämään, ei ole millään tavalla ylimitoitettu vaan pikemminkin vajaa, mutta se pyrkii osoittamaan suunnan sille, mitä tulisi tehdä ja mihin tulisi elvyttäviä toimia kohdentaa.

Valtiovarainministeri V i i n a n e n : Herra puhemies! En minä näihin elvytyspuheisiin rupea kantaa ottamaan. Rahaa ei tule ja sillä selvä. Se on sillä kuitattu tämä keskustelu, mutta en malta nyt olla keskustelematta hieman tierahoista.

Viitattiin Ruotsin ohjelmaan. Kyllä Suomes-takin saadaan varsin näyttävä ohjelma, kun kerätään kymmeneltä vuodelta yhteensä, paljonko teihin, rautateihin ja lentokenttiin pistetään rahaa. Lasketaan luvut yhteen ja vähän lisätään vielä. Väitän, että ottamatta nyt Ruotsin talouspolitiikkaan kantaa, Ruotsi seuraa meitä näköjään jäljessä velkaantumisessa kiihtyvällä vauh-

dilla ja menee meistä ohitse tällä pelillä. He ovat kyllä paljon taitavampia asioiden markkinoijia ulospäin kuin me tässäkin ohjelmassaan. Kysynpä vain, että kun totuus vaalien jälkeen Ruotsissa paljastuu, minkä tilanteen edessä uusi hallitus ja eduskunta siellä ovat velkaantumisensa kanssa. Rohkenenpa epäillä, että tätä ohjelmaa venytetään kuin kuminauhaa.

Mitä Suomen rahoihin tulee, niin meillähan perustienpitoon suunnilleen kohtuullisesti sama summa rahaa käytetään ja meillä pääsee joka paikkaan, mihin tarvitsee, autolla kiinni jäämättä. Ei meillä tieverkko nyt niin huonossa kunnossa ole, varsinkin kun siihen satsataan lähes suunnilleen sama määrä, sen kunnossapitoon. Ainoastaan uusia tiehankkeita on avattu erityisen vähän. Tietysti tullaan panostamaan uudelleen tällaisiin liikenteellisiin solmukohtiin muistaen kuitenkin se, että rajalliset ovat resurssit siinäkin suhteessa. Sinne tullaan panostamaan lisää, mikäli ei sorruta taas siihen, että ruvetaan kaiken maailman lehmäpolkuihin näitä rahoja ripottelemaan. Se vaara tässä piileekin koko ajan.

Rahat täytyy kohdistaa nimenomaan sellaisiin hankkeisiin, jotka tukevat tuotannollista toimintaa pitkälläkin tähtäyksellä, ja silloin tullaan liikenteen solmukohtien rakentamiseen. Ne tulevat keskeiselle sijalle, mm. myös rautatiet, missä saman tyyppisiä liikennerajoitteita on. Siellä on suuret tarpeet tulevaisuudessa. Siksi ihmettelenkin sitä, että pyritään antamaan se kuva, että täällä pystytään joitakin rataoikaisuita järjestelemään, miljardi-hankkeita. Kyllähän se tietysti lämmittää sen alueen äänestäjiä, kun täällä omat pojat ja työt lupaavat niitä, mutta käytännössä niissä ei ole mitään realismia. Kunhan nyt saadaan junat pysytettyä niillä radoilla, jotka tällä hetkellä ovat olemassa ja pidettyä tiet siedettävässä kunnossa, siinäkin on aivan täysi tekeminen.

Mitä tulee tienpidon rahoihin ylipäänsä, en malta taas olla palaamatta siihen asiaan, että kun katselee kesäisin tietöitä ja tienoikaisuita, niin väitän, että rahan ripottelu tiepiireittäin tällä hetkellä ei ole mistään kotoisin. Nekin rahat voitaisiin kohdentaa keskeisiin hankkeisiin. Ei meidän tarvitse jokaista mutkaa maaseudullakaan oikaista eikä kaupunkien kupeissa. Pistetään ne tiet kuntoon, mitkä ovat. Kyllä näillä liikennemäärillä voi pikkuisen rattia kääntää nopeammin ja tiuhempaan. Meillä on siitä huolimatta hyvä tieverkko. Meillä rakennetaan rinnakkaisteitä sellainen määrä vain sen takia, että tietyllä alueella, olkoon sitten Etelä-, Pohjois- tai mikä Suomen

kolikka tahansa, tiepiirillä on töitä. Siihen me poltamme rahaa kyllä järjettömästi tällä hetkellä. Vaikuttaa siltä, että minä en siihen muutosta aikaiseksi jaksata tapella. Sitä on varmasti yrittänyt moni muukin, mutta täytyy yrittää edelleen taitella. Se tuntuu olevan kumminkin pyhä alue, mihin ei ole näköjään varaa koskea.

Ed. Laaksonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tosiasia on kuitenkin se, että tielaitoksen sekä VR:n osalta tämä hallitus on tulevalle vuodelle noin miljardin säästöluokkaa esittänyt. Se vakavalla tavalla vaarantaa kehityksen. Se joka tapauksessa tulee hidastamaan niitä ohjelmia, jotka on peruskunnostuksen ja sähköistuksen osalta esimerkiksi VR:n kehittämisohjelmaan laadittu, aivan vakavalla tavalla.

Varmasti ministeri Viinanen tuntee sen ongelman, joka koskee esimerkiksi Rauman-rataa Peipohjasta Raumalle. Siellä on jouduttu nopeuksia laskemaan, kantavuutta laskemaan, ja Rauma on kuitenkin merkittävä vientisatama. Kyllä tällaiset perusasiat pitäisi saada kuitenkin kuntoon ja katsoa niitä mutkia jossain muualla. Minun mielestäni Tampere — Rauma — Pori ja Tampere — Peipohja — Rauma-rataan tulisi kiinnittää erityistä huomiota, paitsi sen peruskorjaukseen, kunnostamiseen, myös sen sähköistämiseen, jotta maamme elinkeinoelämä voisi vientiä harjoittaa näiden satamien kautta, jotka Raumalla ja Porissa ovat.

Valtiovarainministeri Viinanen: Herra puhemies! Tästä olen ihan täsmälleen samaa mieltä, mutta onhan siellä rahaa suuruusluokkaa 5 miljardia yhteensä. Eikö näin, ed. Laaksonen, ole kaiken kaikkiaan tienpitoon ja rautateihin? Taitaa olla enemmänkin. Onhan sinne enemmänkin, 7 miljardiakin rahaa. Niitten rahojen sisällä on vapaa valta kohdentaa juuri tällaisiin kohteisiin, joita tuotantotoiminta edellyttää. Miksi niin ei tapahdu? Sen takia, että me olemme aloittaneet sellaisen määrän erinäköisiä hankkeita eri puolilla Suomea, että niiden rahoittaminen imee tämän suuren rahavirran. Silloin ei pystytäkään enää kohdentamaan uudella tavalla niitä rahoja. Siihen nimenomaan halusin äsken kiinnittää huomiota, että tehdään oleellisia eikä oiota kaikkia lehmipolkuja eri puolilla Suomea.

Ed. Liikkanen: Arvoisa puhemies! Kuluneen syksyn aikana Suomen talouden näkymät ovat muuttuneet parempaan suuntaan. Viennin nopea kasvu ja korkotason aleneminen ovat pa-

rantaneet yritystoiminnan edellytyksiä. Vaihdotase on vuoden loppupuoliskolla jo muutaman miljardin verran ylijäämäinen, ja maan ulkomainen velka on saatu kääntymään laskuun.

Talouspolitiikan ensimmäinen tärkeä välitavoite talouden kriisin voittamisessa on saavutettu. Yritystoiminnan kriisin helpottumista kuvaa se, että syyskuukausina konkurssien määrä on kääntynyt laskuun ja samoin pankkien järjestämättömien saamisten määrä on ilmeisesti vähentynyt. Lähes kaikki laitokset arvioivat nyt kokonaistuotannon kääntyvän nousuun ensi vuonna. Pitkä ja vaikea lama alkaa hieman hellittää, vaikka suuria ongelmia on vielä jäljellä: erityisesti suurtyöttömyys ja valtion sekä kuntien talouden ahdinko.

Valtion budjettipolitiikan päätehtävänä on nyt työttömyyden vähentäminen investointeja kannustamalla ja toisaalta sen varmistaminen, että valtion velkaantumisen saadaan hallintaan lähivuosina. Viennin nopea kasvu on ollut avaintekijä talouden nousun edellytysten luomisessa, vaikka moni ehti jo epäillä vientivetoisen strategian onnistumista. Viennin kasvaessa kauppataseen ylijäämä nousee tänä vuonna 30 miljardin markan tienoille ja ensi vuonna noin 50 miljardiin markkaan. Sen ansiosta Suomen ulkomainen velka on kääntynyt laskuun ja on syntynyt tilaa investointien ja kulutuksen kääntämiseksi nousuun.

Valtion menojen säästöpäätökset parin viime vuoden aikana ja vaihtotaseen tasapainottuminen ovat tehneet mahdolliseksi korkotason alenemisen alle puoleen siitä, mitä se oli vuosi sitten. Korkotason alenemisen myönteistä vaikutusta on vähätelty. On kuitenkin huomattava, että koron lasku vaikuttaa täydellä voimallaan vasta noin vuoden viivästyksen jälkeen. Vasta nyt alhainen korko on piristänyt investointeja ja kulutusta. Kun on odotettavissa, että korkotaso laskee edelleen Saksan ja muun Länsi-Euroopan korkojen alentuessa, kotimainen investointitoiminta ja kulutus saavat siitä vielä lisävauhtia. Kaikkiaan korkotason jyrkällä laskulla on erittäin vahva vaikutus laman taittamisessa.

Vientiteollisuuden investoinnit saavat sen lisäksi vauhtia Länsi-Saksan suhdanteiden kääntymisestä nousuun, mikä parantaa metsäteollisuuden ja perusmetalliteollisuuden tuotteiden valuuttamääräisiä hintoja ja kannattavuutta. Tuoreet tiedot Saksan taloudesta osoittavat Saksan kokonaistuotannon kääntyneen 2—3 prosentin kasvuun vuoden toisella ja kolmannella neljänneksellä. Myös Suomelle tärkeät markki-

nat Englannissa ja Ruotsissa ovat lupaavasti nousussa.

Suomen Pankin keräämät teollisuuden investointisuunnitelmat, joista pääjohtaja Hämäläinen kertoi ennakkotietoja, osoittavat teollisuuden aikovan lisätä investointejaan varsin merkittävästi ensi vuonna. Teollisuuden investointien lisäys saattaa olla jopa 20 prosentin luokkaa. Kotimarkkina-aloilla sen sijaan investointien vilkastumista jarruttaa tuotantokapasiteetin alhainen käyttöaste. Toimisto-, myymälä- ja palvelurakennuksia on runsaasti tyhjillään tai vajaakäytössä. Valtiontalouden kautta onkin jo viime keväästä lähtien ryhdytty tukemaan investointien käynnistämistä erityisesti verokannustimilla ja sellaisilla valtion menojen lisäyksillä, joilla saadaan liikkeelle suuriakin yksityisiä investointihankkeita.

Valtion kuluvaan vuoden toisella lisätalousarviollla lisättiin valtion omistamien yritysten osakepääomia, jotta ne aloittavat investointihankkeitaan. Asuntojen korjaukseen osoitettiin valtion avustuksia. Pienten ja keski suurten yritysten rahoitus- ja takausjärjestelyjä jatkettiin sekä lisättiin yritysverotuksessa poisto-oikeuksia. Palvelualojen investointeja aikaistettiin sallimalla investointimenojen verovähennys jo ennen arvonlisäverotukseen siirtymistä. Tämä ennakoiva verovähennysosoikeus alkoi viime huhtikuusta. Rauman Sellun tehdashanketta vauhditettiin työllisyysavustuksella ja jatkettaneen valtion takuulla osalle investointihanketta.

Investointien vauhdittamiseen tähtäävät ja työllisyyttä edistävät toimenpiteet ovat paino-alueena edelleen kuluvaan vuoden viidennessä lisäbudjetissa ja ensi vuoden budjetissa. Yritysten ja valtion sekä kuntien investointihankkeita pyritään aikaistamaan ensi vuoden alkupuoliskolla alkaviksi. Pk-yritysten tukemista KTM:n ja Kieran toimesta jatketaan ja kehitetään. Kotimaisen energian tuotantohankkeita käynnistetään ja asuntojen rakentamiseen sekä korjaustoimintaan osoitetaan lisää varoja. Julkisten infrastruktuuri-investointien hankkeita aikaistetaan rahoittamalla ne budjetin sisäisin siirroin.

Työllistämismahdollisuuksia lisäävä tärkeä toimintalinja on pk-yritysten välillisten työvoimakustannusten alentaminen. Sitä Euroopan unionikin nyt suosittaa jäsenmailleen juuri hyväksytyssä valkoisessa kirjassa. Me alensimme jo heinäkuun alusta pk-yritysten työttömyysvakuutusmaksuja, ja tämä maksu alenee edelleen yrityksen palkkasumman ensimmäisen miljoonan osalta 3 prosenttiin tammikuun alusta. Kahden

viikon takaisessa julistuksessaan hallitus päätti valmistella ehdotuksen pienten ja keski suurten yritysten välillisten työvoimakustannusten alentamisesta edelleen suosien uusien työpaikkojen luomista ja nuorten työllistämistä.

Kaikkiaan kaksi viikkoa sitten päätetyillä investointeja ja työllisyyttä tukevilla toimenpiteillä arvioidaan lisättävän kotimaista kysyntää ensi vuonna 5 miljardilla markalla, mikä vastaa runsasta prosenttia bruttokansantuotteesta. Kun otetaan huomioon kuluvaan vuoden lisäbudjetissa tehdyt investointeja ja työllisyyttä lisäävät toimet, työpaikkojen lisäys on useita kymmeniätuhansia. Toimenpiteillä voidaan siten pysäyttää se työttömyyden nousu, joka muutoin olisi toteutunut kotimarkkina-alueen heikon tilanteen takia.

Talouden uusia ennusteita ei budjetin valmistumisvaiheessa vielä ole tehty, mutta on aika ilmeistä, että kokonaistuotannon kasvun ennustetta ensi vuodelle voidaan nostaa valtiovarainministeriön aikaisemmin ennustamasta 1 prosentista ylöspäin. Vastaavasti työttömyyden nousun voidaan arvioida hidastuvan ja pysähtyvän ensi vuoden aikana. Lähteekö työttömyys alenemaan, riippuu paljon meidän taloutemme ulkomaisesta vetoavusta, läntisen Euroopan suhdan noususta.

Viime viikkoina on kertynyt myönteisiä tietoja myös kotimarkkina-alojen tilanteen paranemisesta. Kaupan ja muiden palvelualojen suhdanbarometrit ja myynnin ennusteet lupaavat myynnin laskun hidastumista ja pysähtymistä joillakin aloilla sekä selvää yritysten kannattavuuden paranemista. Laman selkä on myös tältä osin taittumassa.

Arvoisa puhemies! Valtion velan kasvu on ongelma, jonka hallintaan saaminen vaatii johdonmukaisen talouspolitiikan jatkamista myös tästä eteenpäin. Hallitus kertoi kahden viikon takaisessa päätöksessään joutuvansa tekemään uusia, tulevia vuosia koskevia valtion menojen säästö-ehdotuksia jo ensi helmikuussa. Velan saaminen hallintaan helpottuu huomattavasti myös, kun kokonaistuotanto saadaan ensi vuonna kasvuun ja verotulot lisääntyvät sekä työttömyyden kustannukset saadaan vähenemään ensi vuoden jälkeen. Velan rasitus pienenee myös korkotason alentuessa.

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Liikkanen kiinnitti äskeisessä puheenvuorossaan railakasta huomiota vinnin vetoon. Taisi pari kappaletta liuskoista mennä sen ylistämiseen. Ed. Liikkanen ei kuitenkaan

muista, että viennin vetämään saattamiseen ei hallituksella ollut osaa eikä arpaa, ei minkään näköistä. Hallitus vastusti viimeiseen asti devalvaatiota, kunnes tuli pakko devalvaatio ja kellunta ym., jotka panivat viennin vetämään. Väyrynen oli ainoa, joka hallituksessa olisi aktiivisesti toiminut devalvaation aikaan saamiseksi, ja se lieenee minun mielestäni hänen ainoa ansionsa hallituksessa ollessaan.

Vielä ed. Liikkanen muistanee, että teollisuutta ajatellen, nimenomaan Kymen läänissä paljon sijaitsevaa savupiipputeollisuutta ajatellen, tämä ydinvoimaratkaisu, jossa aivan keskeinen vastustajaryhmä oli keskustaryhmässä, oli yksi isku viennin vetämiselle. Myönnän avoimesti ja häpeän sitä, että meidän ryhmässämme oli enemmistö ydinvoimaa vastaan, mutta niin oli myös keskustan ryhmässä.

Minä ihmettelen, että ed. Liikkanen ei ollenkaan tuonut esiin, millä tavalla tämä budjettiesitys raunioittaa Kymen läänin. Verovaroihin nähden me saimme suhteellisesti vähiten tai vähimpien joukossa olimme saamassa erilaisia valtion rakennusinvestointeja ym., ja ministeri Pekkari- sen epäoikeudenmukaisten valtionapujen leikkauksien jaon vuoksi me kärsimme myös sitä kautta. Olisi toivonut, että ed. Liikkanen olisi ymmärtänyt kotilääninsä puolta pitää.

Ed. Liikkanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Voin ed. Vähänäkille vakuuttaa, että ymmärrän ja tunnen ne vaikeudet, mitä Kymen läänissä on, mutta äsken oli yleiskeskustelun aika ja katson, että mihinkään detaljeihin näissä keskusteluissa ei kannata mennä, vaan seuraavina päivinä on niiden puheenvuorojen aika. Silloin voidaan niistä aiheista, ed. Vähänäkki, keskustella.

Ed. Vähänäkille totean, että on aika erikoista, että tuotte esille täällä ydinvoimalakysymyksen, jonka nimenomaan sosialidemokraatit kaatoivat. Itse olin samaa mieltä kuin ed. Vähänäkki, että olisi ollut erinomainen signaali koko Suomen taloudelle ja uskottavuudelle saada viides ydinvoimala rakennettua maahamme.

Sanoisin myös, että kunpa ed. Vähänäkin edustama puolue olisi aikanaan edellisellä hallituskaudella huolehtinut kaikesta yritystoiminnan tuotekehittelystä, joka silloin varmasti unohdettiin täysin ja turvauduttiin vain Venäjänkauppaan, joka ei enää tahtonut vetää sekään; edellinen hallitus unohti nimenomaan tuotekehittelyn merkityksen, ja sitä tämä hallitus on muistanut. Vuosi vuodelta määrärahoja tälle

alueelle on lisätty, ja tätä kautta myös viennin vetäminen on ollut mahdollista.

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Liikkanen on sen verran vähän aikaa ollut tässä talossa, että hän ei tiedä, että talousarvion yleiskeskustelussa voidaan ka- jota nimenomaan myös pieniin asioihin, jos niillä on asianomaisen edustajan sydämellä suurta merkitystä.

Haluan myös muistuttaa ed. Liikkaselle, että Holkerin hallituksen aikana verotus keveni, vaikka keskustapuolue, ed. Sirkka-Liisa Anttila etunenässä, moitiskeli ja naureskeli sitä lappua, mis- sä todettiin, että verotus keveni. Palkansaajat totesivat palkkalistoissaan ja verolipuiissaan, että se todella keveni lukumääräisesti suuremmalle joukolle kuin Suomessa kymmeniin vuosiin.

Toinen merkittävä seikka oli se, että Holkerin hallituksen aikana, jota kyllä sen pystyssä ollessa moitiskelin ja kritisoin aika paljon, kuitenkin työttömyys putosi Suomessa alle 100 000:n, kun sen sijaan tämän parin vuoden aikana kepu- lais- vetoinen porvarihallitus on nostanut työttömyy- den 500 000:een.

Ed. S-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ei pitäisi provosoitua, mutta nyt on pakko oikaista ed. Vähänäkin pu- heenvuorosta se, että totta kai pitää paikkansa, että verotus keveni, mutta keveni aivan väärästä päästä, ed. Vähänäkki. Yli 230 000 markkaa an- saitsevat saivat todellisen verohelpotuksen, yli 4,7 miljardia markkaa. Se on aivan väärästä päästä toteutettu, ja sen vuoksi minä en voi sitä hyväksyä. Tästä keskusteltiin viime viikolla, kun keskusteltiin veroasteikoista.

Ed. T. R o o s : Arvoisa puhemies! Ed. Liikka- nen, joka nyt on poissa, moitiskeli sosialidemo- kraatteja siitä, että me emme puolueena satsan- nut tuotekehittelyyn niin paljon kuin olisi pitä- nyt. Luoja varjelkoon puolueita ryhtymästä tuo- tekehittelyyn, siitä ei synny kuin lisää uusia puo- lueita. Sekin on tässä maassa nähty.

Arvoisa puhemies! Valtiovarainvaliokunnan hallinto- ja tarkastusjaoston jäsenenä olen ollut mukana jaoston keskusteluissa, jotka ovat kos- kenet nykyistä budjettikäytäntöä. Merkilläpan- tavaa on, että tästä asiasta kirjaamamme mietin- nön osa oli yksimielinen, mutta ei kyllä kovasti hallitusta mairitteleva. Tuntui siis siltä, että aina- kin joltakin osin on myös hallituspuolueissa niin sanotusti mitta täysi.

Vuosi sitten kiinnitimme jo huomiota budjettilakien myöhäiseen tänne tuloon, mutta erityisesti budjetin momenttien ja lukujen jatkuvaan muuteluun, ja sitä jatkui silloin sananmukaisesti aivan viimeisiin mahdollisiin minuutteihin asti. Valtiovarainvaliokunta silloin yksimielisesti ja silloisen puheenjohtajansa voimakkaalla johdolla kiinnitti siihen huomiota.

Mutta nyt pitää todeta, että eipä ole hallitus ohjeistamme kovin suurta vaaria ottanut, jotakin kuitenkin. Ei kuitenkaan niin paljon, etteikö nytkin olisi ollut yksimielistä aihetta asiasta hallitusta muistuttaa. Sen tueksi siteeraan suoraan mietintöä: "Valiokunta toteaa, että hallitus on antanut useat talousarvioon liittyvät lakiehdotukset varsin myöhään ja tehnyt etenkin niitä koskevat korjausehdotukset aivan viime tingassa. Valiokunta pitää kohtuuttomana, että eduskunnalle jää usein kaikkein lyhin käsittelyaika niihin esityksiin, jotka hallituksessa ovat vaatineet kaikkein pisimmät neuvottelut. Budjettilakiesitysten antaminen ajoissa antaisi eduskunnalle mahdollisuuden myös perusteellisempaan talousarvion käsittelyyn. Valiokunta muistuttaakin hallitusta hallitusmuodon 69 §:n 1 momentin säädöksestä, jossa edellytetään hallituksen antavan esityksensä valtion talousarvioksi ja siihen liittyviksi muiksi hallituksen esityksiksi hyvissä ajoin ennen varainhoitovuoden alkua."

Saapa nähdä, millaista litaniaa luetaan edustajille tasan vuoden kuluttua. Toivoa sopii, ettei enää tällaista. Tähän täytyy vielä lisätä, että valtiovarainvaliokunta viime päivinä otti hyvän kirin ja löysi pitkällemenevän yksimielisyyden jopa niin, että eräin osin täytyi oppositiota toppuutella, että alkää nyt niin kovasti kehuko sitä. Sen tuloksena olemme hyvässä määrääjassa saattamassa budjettia kansan revittäväksi.

Arvoisa puhemies! Tein viime kevättalvella hallitukselle kirjallisen kysymyksen, tietääkö se tekemiensä säästöpäätösten kielteisistä seuraamuksista ja mihin toimenpiteisiin hallitus aikoo asiassa ryhtyä. Hallituksen vastaus ei juurikaan kansalaisen yöunta syventänyt, mutta ei välttämättä sitä lyhentänytkään. Lupasihan ministeri Huuhtanen, joka kysymykseen oli vastaamaan laitettu, että hallitus tulee tarkasti seuraamaan palvelujärjestelmässä tapahtuvia muutoksia, ja myös, että seurataan, tapahtuupa tällaisia muutoksia sitten valtion tai kuntien tekemien säästöpäätösten johdosta. Lupasipa ministeri vielä senkin, että kansalaisten ja asiakkaiden kannalta kohtuuttomien epäkohtien poistamiseksi tullaan ryhtymään nopeisiin toimenpiteisiin.

Luin tämän vastauksen täsmentämällä silmällä syksyllä talousarvioesityksen. Eipä siitä paljon huolta huokunut jatkuvasti pahenevasta tilanteesta, josta tietoa saisi soittamalla esimerkiksi A-klinikalle, mielenterveystoimistoon, poliisille, sairaalaan, sosiaalitoimistoon tai vaikkapa vanhainkotiin. Luinpa samalla silmällä valtiovarainvaliokunnan mietinnön. Tiesin, kun mukana olen ollut, että sivistys- ja tiedejaostossa ainakin asiasta on puhuttu ja puheet saatettu mietintöön asti. Siellä huoli, aivan oikein, koski haja-asutusalueiden asukkaiden kulkumahdollisuuksien heikentymistä. Siihen taas on johtanut se tosiasia, että oppilaitosten ylläpitäjällä ei enää ole velvollisuutta entisessä määrin järjestää koulukuljetuksia. Erinomaisen hyvällä tahdolla, oikein jouluhenkisellä, samanhenkistä ajattelua löysin ainakin rivien välistä sieltä täältä, en kuitenkaan riittävästi.

Säästöpäätösten, joita mieluusti kutsun leikkauksiksi, jälkeen tilanne kuitenkin on yhä paheneva. Se on muuttunut. Mitä sitten hallitus on nähnyt muuttuvan? Hallitus on nähnyt muuttuneen tilanteen selvimmin säädetyn kiinteistöveron jäljiltä. Uudesta verosta koituvia muutoksia esitetään sinne tänne. Muunlaisia muutoksia hallituksen kotkansilmä ei yhteiskunnassa ympärillään juuri ole havainnut.

Säästöpäätöksistä, näistä leikkauksista, vielä sen verran, että ne kohdistuvat juuri sellaisiin ihmisiin, joilla on ohuin nahka tällaista kuritusta kestämaan. Erittäin selkeästi tämä näkyy eläkeläisten kohtelussa. Jos me katsomme asiaa moraalin kannalta, niin mitä moraalialia tämä on? Tämä on sitä, että siltä väeltä, jonka työn jäljistä saamme edelleen nauttia, joka piti tämän maan itsenäisenä, koulutti lapsensa ja omalla työllään antoi esikuvan jäljessä tulevien seurata, hallitus ottaa pois. On suden moraalialia, että nyt käydään juuri tämän väen kimppuun. Tätä luetteloa voisi jatkaa vaikka kuinka pitkälle, mutta en sitä tee, koska sillä tiellä ollut kulkijoita riittävästi ja on vielä minun jälkekin.

Sen sijaan lopuksi ihmettelen, arvoisa puhemies, keskustan ryhmäpuheenvuoroa. Sen sisälöstä en puheen esittäjää osaa moittia. Tunnen puheen lukijaa sen verran, että en edes kuvittele hänen moista tekstiä koneestaan suoltaneen. Ihmettelen kyllä tuollaisen puheen äänitorveksi alentumista. Talousarvio tähtää aina tulevaisuuteen, huomiseen ja huomisen taaksekin. Kepun puheenvuoro tähtäsi eiliseen ja sitä kautta sosiaalidemokraatteihin. Jos parin viikon päästä alkavaa vuotta aletaan tuossa hengessä asua, sanonpa vain, että on siinä presidentti Ahtisaarella mel-

koinen joukko paimennettavanaan. Onneksi ed. Vihriälän puheenvuoro hetki sitten oli kuin kirkas huilun ääni epäviereisen pasuunansoiton jälkeen, tai jos luonnon suuresta kuorosta vertailuparin haemme, niin löytyisi sieltä esimerkiksi satakieli ja räkättirastas.

Arvoisa puhemies! Palaan vielä lopuksi erilaisiin budjettileikkauksiin. Tosiasia on, että hallituksen säästämä markka tuottaa kahden markan korjaamattomat vahingot ja kolmen markan kipua ja tuskaa silloin, kun on väkivaltaisesti leikattu esimerkiksi sosiaali-, terveys- tai koulutus-sektoreilta. Tehdyt virheet on mielestäni löydettävä ja tunnustettava ja yhdessä tuumien maltillisen opposition kanssa ryhdyttävä hakemaan säästökohteita vallan uudelta suunnalta. Ellei näin käy ja hyvin nopeasti vielä, saavat seuraava hallitus ja eduskunta nykyisiltä hallituspuolueilta evääksi Kullervon eväät. Siinä on kivi leivän ja sen antajan sydämen sisässä.

Ed. L a i n e : Herra puhemies! Vaikka tänään vielä ilmeisesti aloitetaan keskustelu ulko-ministeriön pääluokan asioista, niin tässä vaiheessa kiinnitän huomiota siihen, että talousarvioon sisältyy melkoinen jäsenmaksu Eta-jäsenyydestä. Tämän haluan sanoa siksi, että minulla on Eta-asiaan liittyen asia, jonka haluan puhua ensiksi pois alta.

Kun eduskunnan enemmistö kahteen eri kertaan on Eta-sopimuksen hyväksynyt, on tietenkin luonnollista, että Eta-sopimuksesta jaetaan kansanedustajille ja muille informaatiota. Mutta sitä en voi ymmärtää enkä hyväksyä, että eduskunnan täysistunnon ja talousarviokäsittelyn alettua samaan aikaan ministeri Salolainen pitää eduskunnan auditoriossa tilaisuuden, joka on tarkoitettu kansanedustajille ja muille. Tässä talossa on ollut sellainen käytäntö, että eduskunnan istuntojen kanssa samanaikaisesti ei saa järjestää valiokunnan kokouksia, sitä on pidetty itsestäänselvänä, ja jokin aika sitten, muistaakseni lokakuun puolella, jaettiin myös tieto, oliko se puhemiesneuvoston päätöksestä, jossa sanottiin, että valiokuntien kokouksen aikaan eduskunnassa ei saa järjestää mitään sellaista tilaisuutta, johon kansanedustajia kutsutaan. Tietenkin tällaisen ohjeen täytyy koskea myös täysistuntoja, ja sitä paitsi täysistuntoja koskeva päätös, säännös, on ollut voimassa kymmenet vuodet. Tässä mielessä, kun koetin kysyä, onko tähän kiinnitetty huomiota ennalta, että ministeri Salolainen tällaisen tilaisuuden järjestää, minulle kerrottiin, että siitä on päätetty huomattavasti ennen, kuin

äsksen mainitsemani puhemiesneuvoston tiedote tuli kansanedustajien käsiin. Mutta kuten sanoin, vanha käytäntö on ollut se, että eduskunnan istuntojen aikana ei järjestetä tuollaisia tilaisuuksia. Minun mielestäni on joko pidettävä kiinni vanhasta käytännöstä ja annetuista ohjeista tai sitten sovitaan niin, että ne kumotaan. Itse teen ainakin sellaisen johtopäätöksen, että kun tähän asti olen pitänyt ensisijaisena velvollisuutena seurata istuntosalissa asioiden käsittelyä, tulen tästä lähin tulemaan silloin, kun itse haluan, ja vietän tässä talossa muualla näiden asioiden parissa aikaani. Jollakin lailla täytyy protestoida tällaista menettelyä.

Ministeri Viinanen kiinnitti puheenvuorosaan huomiota säätämisjärjestysproblematiikkaan ja siihen, että eduskunnan perustuslakivaliokunnassa on arparatkaisu ratkaistu näitä toimeentulon lakisääteisen perusturvan kysymyksiä. Tuossa välihuomautuksessani totesin, että näin on tapahtunut yhden ainoan kerran. Kysymys oli asumistukiasiasta, jossa perustuslakivaliokunta joutui arvalla tekemään ratkaisun, koska äänet menivät tasan, ja sehän tässä talossa on käytäntö, että arpalippua pitää sitten käyttää. Sillä kertaa luulen, että ministeri Viinanen oli kuitenkin tyytyväinen, koska arpa lankesi siihen suuntaan, että asia, joka silloin ratkaistiin, ei ollut lepäämään jätettävissä. Mutta muutoin, ministeri Viinanen, olen vakavasti sitä mieltä, että ei pidä lähteä siitä, että säätämisjärjestysasiat alistetaan suhdannepolitiikalle. On eri asia, jos eduskunta ei voi hyväksyä perustuslakivaliokunnan tulkintaa taikka ei käyttäydy sen mukaisesti, mutta suhdannepolitiikalle ei säätämisjärjestyskysymystä voi alistaa. Sitä paitsi ei ainakaan oppositio ole tähän syyppä, koska opposition omat voimat eivät perustuslakivaliokunnassa edes riitä sellaisiin ratkaisuihin. Valiokunnan enemmistöhän koostuu kuitenkin hallituspuolueiden edustajista.

Eduskuntaryhmät ovat esitelleet ohjelmiaan ja tavoitteitaan talousarvion suhteen. En lähde kommentoimaan muuta kuin ed. Tiurin puheenvuoroa. Hänen ohjelmassaan ja puheenvuorosaan oli hyvin keskeinen elementti: valtion omaisuuden myynti. Sillä rahoitetaan valtion menoja. Tämän johdosta haluaisin todeta, että kun kokoomus haluaa myötajäisten kera viedä maamme itsenäisen päätösvallan Brysseliin ja myydä valtion omaisuuden yksityisille, niin en ihmettele, jos jo muiden hallituspuolueidenkin piirissä ainakin osa kansanedustajista hämmästelee kokoomuksen tällaista ohjelmallista linjaa, joka täällä tänäänkin kerrottiin.

Sitten palaisin kysymykseen nälkäongelmasta suomalaisten keskuudessa. Täällä on eräissä puheenvuoroissa asetettu hieman kyseenalaiseksi se, onko Suomessa todella nälkää, ja on annettu ymmärtää, että suomalainen nälkä on erilainen kuin jossakin muualla. Mielestäni on kuitenkin, jos puhutaan Suomi-kuvasta, syytä todeta, että se ei ole vain Oopperatalon loistoa, joka television välityksellä on saattanut mennä myös läntisille markkinoille ja mihin tahansa maailman ääriin. Kyllä Suomi-kuvalla on toinen puolensa. Toiseen puoleen liittyy sitten tämä tutkimus, jossa kerrottiin 100 000 suomalaisen ainakin ajoittain kärsineen nälästä. Toiseen puoleen liittyy myös se, että meillä on ainakin 500 000, joidenkin aiemmin käytettyjen laskentamenetelmien mukaan jopa lähes 700 000 ihmistä, työttömänä. Meillä on 100 000 taloutta joutunut ottamaan lisää velkaa tai lykkäämään lainojensa maksua. On 30 000 asuntovelallista vakavissa taloudellisissa vaikeuksissa ja 60 000 kotitaloutta hallitsemattomissa maksuvaikeuksissa pankkien suhteen. Verojäämät ovat yli 21 miljardia, kuten muutama päivä sitten kerrottiin. Kansanedustajille on jaettu jokin päivä sitten aineistoa, jossa todettiin, että maksuhäiriötapauksia oli satojatuhansia. En nyt muista, missä määrin tuo luku ylitti 300 000 rajan, mutta yli 300 000 nämä häiriötapaukset olivat. En ole vielä puhunut konkurseista ja muista, jotka ovat monta kertaa olleet puheenaiheena.

Kaikki tämä pitäisi mielestäni ottaa huomioon, kun hallitus päätti antaa ministeri Huuhtasen tehtäväksi selvittää, että nälkä ei ole nälkä. Ministeri Huuhtanen meni tavattoman pitkälle mielestäni, kun hän Helsingin Sanomien mukaan — tämä on Helsingin Sanomista lainaus 10.12. — sanoo näin: ”Suomalaista sosiaaliturvaa ei kuitenkaan laman takia ole hiukkaakaan leikattu eikä sitä leikata jatkossakaan.” Samalla sivulla vieressä oli toinen uutinen, jonka otsikko oli ”Avuton kokki kompastuu vaikka keittokirjaan”. Minä en tiedä, oliko kenties toimittaja halunnut tämän otsikon kirjoittaa vastaukseksi äsken lukemaani, mutta jollakin tavalla se kuitenkin kuvaa sitä, että ministeri Huuhtanen oli joron jäljillä, jos tällaista kieltä saa käyttää. Nimittäin ministeri Huuhtasen lausunto, jonka äsken lainasin, ei ole tosiasioiden mukainen. Esimerkiksi sosiaali- ja terveysvaliokunnan siihen mietintöön, joka käsitteli kansaneläkeindeksin poisottamista, liittyvässä vasemmistoliiton edustajien vastalauseessa, tai muistaakseni se oli koko opposition vastalause, oli lueteltu parisen sivua sellaisia asioita, joista suurin osa oli juuri sosiaali-

liturvan leikkausta, jonka ministeri Huuhtanen nyt on kiistänyt.

Mitä tulee leipäjonoihin, satun asumaan ali-vuokralaisena Helsingissä Castreninkadun varrella ja joka ainoa arkiaamu kello 7.15 kuljen usein kuvatun Pelastusarmeijan ohi, jonka edustalla leipäjono on ollut koko syksyn ajan. Joka ainoa arkiaamu on kymmeniä ihmisiä, ja niin kuin tänään, vai oliko se eilen, lehdissä kerrottiin, suurimmillaan jonottajien määrä on ollut 400—500. Minä olen nähnyt yhdellä kertaa siellä monia kymmeniä, mutta en ole varmaan ollut sellaisena aikana, jolloin jonottajia on kaikkein eniten. Samanlaisia jonoja on muuallakin maassa ja esimerkiksi Turussa.

Ministeri Huuhtanen ei ilmeisesti ole tietoinen siitä, että Suomessa on aika arkipäiväistä se, että roskiksista ihmiset käyvät etsimässä ruokaa, on sitten kysymys Helsingistä, missä olen näin nähnyt tapahtuvan, tai myös Turusta. Ministeri Huuhtanen ei ehkä tiedä sitäkään, että kun esimerkiksi toreilla ja muissa kauppapaikoissa juurikkaiden ja muiden tarvikkeiden myynti lopetetaan, siellä tulee todellinen kilpailu sen jälkeen, kuka pääsee korjaamaan jäljelle jääneet, jos ei nyt ihan jätteeksi voi sanoa, kuitenkin hylätyt taikka myymättä jääneet tarvikkeet. Tällä kaikella halusin nyt sanoa, että Suomi-kuvalla, jos ei sitä nyt haluta vääranä ulospäin antaa, on myös tällainen puolensa eikä sitä nyt ainakaan Suomessa pidä kiistää.

Tämän ohella haluaisin vielä todeta, että sosiaali- ja terveysvaliokunnan aikoinaan lausuman perusteella esimerkiksi eduskunnan perustuslakivaliokunta on lähtenyt siitä, että myös peruspalvelut luetaan perusturvaan kuuluviksi. Tätä myös hallitus tarkoitti aikanaan esityksessään, joka koski valtiopäiväjärjestyksen muuttamista. Kun esimerkiksi perustuslakivaliokunnassa kävi silloinen sosiaaliministeri, hän itse sanoi vastauksessaan, että tarkoitetaan aineellisessa mielessä täyden kansaneläkkeen tason mukaista rajaa.

Jos näitä peruspalveluja nyt miettii, esimerkiksi tänään on jaettu sosiaali- ja terveysministeriön tiedote. Tämä tiedote on julkaistu 8.12. Tässä sanotaan mm. näin: ”Neljännes kunnista säilyttää ensi vuonna nykyisen palvelutason ja vajaa puolet kunnista, 48 prosenttia, joutuu tinkimään palveluista valikoiden. Noin kolmannes kunnista joutuu oman arvionsa mukaan supistamaan kaikkia palveluita tai lisäksi lopettamaan joitakin palveluja.” On paksu nippu tiedotteita, joissa on samantapaista tietoa, ja se todistaa myös sen, että

myös näitä palveluja on huomattavasti leikattu. Toimeentulotuen saannin ehtoja on kiristetty. Asumistukea leikattiin sadoilla miljoonilla viime huhtikuun alussa. No, nyt tätä asiaa vähän korjattiin perhetukipaketin yhteydessä.

Olen puheenvuoroni tällä osalla halunnut todistaa, että Suomessa on suuria ongelmia, vaikka sosiaali- ja terveysministerin on niitä vaikea myöntää, koska hän omalta osaltaan on ollut myös vaikuttamassa siihen, että tällaiset ongelmat maassa nyt vallitsevat.

Joka tapauksessa kaikkein suurin yhteiskunnallinen ongelma on työttömyys. Esillä oleva valtion talousarvio ei anna lääkkeitä työttömyyden voittamiseen. Silloin tällöin puhutaan kauniisti, mutta nyt tarvittaisiin toimia. Mielestäni vasemmistoryhmien vastalauseissa ja vihreiden vastalauseissa valtiovarainvaliokunnan mietintöön esiintyy eräitä sellaisia lääkkeitä, jotka eduskunnan tulisi sitten, kun päästään talousarvion yksityiskohtaiseen käsittelyyn, hyväksyä.

Ed. A l h o : Arvoisa puhemies! Hyvät Ensio, Esko, Sinikka ja Pekka! Toden totta taloudessa on monia positiivisia asioita, jotka ovat kertomassa siitä, että ihan kaikki ei kovin synkkää ole. Kaikki voivat varmasti olla iloisia siitä, että vientiteollisuus vetää. Tosin metsäteollisuuden koko kapasiteetti ei vielääkään ole käytössä. Metalliteollisuuden piirissä on, se on myönteistä, jopa valloitettu uusia markkina-alueita ja löydetty uusia tuotteita. Kaukoita on tullut mukaan suomalaisiin vientimaihin. Tietysti voi olla iloinen myös siitä, että hintakilpailukyky on erinomaisen hyvä. Itse asiassa se suomalaisella vientiteollisuudella on nyt parempi kuin koskaan toisen maailmansodan jälkeen, mikä todella kertoo siitä, että meillä on ollut erittäin paljon joustoa työmarkkinoilla. Tietenkin myös markan heikko arvo on tähän vaikuttanut.

Iloinen voi olla myös siitä, että kauppatase on ylijäämäinen, että inflaatio ei ole odotuksista tai peloista huolimatta lähtenyt laukkaamaan vaan on pysynyt hallinnassa ja että pörssikurssit ovat erittäin korkeat. Voikin kysyä, kun ne ovat nyt yhtä korkealla tasolla kuin kasinotalouden hullussa huumassa, onko enää tarkoituksenmukaisesti jatkaa sitä verovapautta, joka pörssikauppoihin on liittynyt leimaveron mielessä, vai pitäisikö se palauttaa, jotta estettäisiin rahavirtojen valuminen pois maasta. Positiivista on tietysti myös se, että korot ovat painuneet alas, myös pitkät. Mutta jos vielä katsotaan niitä eurokorkomittakaavaan nähden, onhan vielä varaa koron laskuun.

Mutta kielteistä on tietysti korkea työttömyys, jonka valtiovarainministeri Viinanen arveli noussevan talvikuukausina yhä tästäkin korkeammaksi, ja sitten tietysti erittäin vaikea kotimarkkinoiden kysyntälama ja tietenkin myös marknan heikko arvo. Nämä ovat suuria ongelmia.

Jokin tässä yhtälössä näistä positiivisista merkeistä huolimatta ei ole johtanut siihen, että eräänlainen toiveikkuus kansalaisten piirissä, taloudellisten toimijoiden parissa, olisi lisääntynyt, ja jonkin näköinen usko siihen, että lama on voitettavissa, ei ole lisääntynyt. Uskon, että nyt on kysymys jostakin sellaisesta asiasta, jota yksinkertaisesti valtiovarainministeri kamreerimaisella Oy Suomi Ab -lähestymistavalla ei kertaikkaisesti tavoita eikä myöskään hallitus tehdessänsä ratkaisuja.

Niinpä olenkin rakentanut budjettipuheenvuoroni hiukan eri lailla kuin koskaan aikaisemmin ja itse asiassa tunnen käyttäväni ensimmäistä kertaa puheenvuoron ennen kaikkea kansanedustaja Arja Alhona ilman, että suluissa lukisi SDP, enkä ole kirjoittanut myöskään mitään puhereferaatia, koska arvelen taikka katson, että tämä pohdiskeluni ei ole niin yksinkertaista, että se mahtuisi muutamaa riviä uutisoinnissa eikä ainakaan kahdeksan sekunnin informaatiobittiin missään sähköisissä tiedotusvälineissä. Tosin siitä nyt ei ole mitään pelkoakaan, kun ei ketään ole kuuntelemassakaan.

Ilkka Niiniluodon puheenvuoro Säätytalolla joulukuun 1 päivänä piti sisällään aika paljon niitä aineksia, joista olen itse havainnut puhuneeni ja kirjoittaneeni pidemmän aikaa. Tämän suhteen voinkin sanoa, että olen samaa mieltä siitä, että me tällä hetkellä elämme kahta kriisiä yhtä aikaa, toisaalta juuri akuuttia talouden kriisiä mutta toisaalta koko länsimaisen elämänmuodon kriisiä, ja että jos näitä kriisejä halutaan ryhtyä ratkomaan, ne edellyttävät aika lailla toisilleen vastakkaisia toimenpiteitä ennen kaikkea lyhyen ja pitkän aikavälin perspektiivissä. Palaan tähän ongelmavyöhytyihin vähän myöhemmin, kun puhun työllisyydestä ja siitä projektista, joka mielestäni työllisyyden osalta pitäisi koko kansantaloudessa ja yhteiskunnassamme käynnistää.

Olen myös samaa mieltä siitä, mihin henkistä tilaa arvioiva työryhmäkin ymmärtääkseni noin yleisemmin ottaen päätyi, että meidän yhteinen ongelmamme mukaan lukien nyt hallitus ja oppositio ja mukaan lukien eri etupiirit yhteiskunnassa on se, että meitä kaikkia vaivaa sama hämmennys ja neuvottomuus, eräänlainen ajopuuna oleminen. Ilkka Niiniluoto kuvaa tätä hyvin

vauhdikkaasti monella erilaisella adjektiivilla. Mutta olennaista kai nyt on, että poliittinen toiminta perustuu hyvin vähän julkilausuttuihin ohjelmiin ja päämääriin. Kun millekään toiminnalle ei ole hallituksen tai vallankäyttäjien taholta asetettu mitään kriteereitä siitä, mitä on onnistuminen ja mitä on epäonnistuminen, on hyvin vaikea nähdä vastuuta, mitata ja osoittaa sitä, jolloin kaikki on yhtä samaa puuroa ja selittelyä.

Hallituksen anteeksiantamaton virrehän on juuri se, että se on nähnyt taloudellisen kriisin ennen kaikkea siitä näkökulmasta, että Suomi kansallisvaltiona on Oy Suomi Ab ja että ongelmat ovat teknisiä liikkeenjohto-ongelmia. Tämä ehkä kaikkein parhaiten tulee esille siitä, että pääministeri Aholla on tapana kriisöiden ja kriisiratkaisujen jälkeen kaikkien ongelmien yhteydessä aina hyvin tarkoin kuvata, missä aikataulussa hallitus on asiansa ratkaissut ja miten ongelmaa on lähestytty, mutta joka kerta kuitenkin jää avoimeksi se, mitä ratkaisulla tavoitellaan ja mikä on sen onnistumisen kriteeri. Toisin sanoen on hyvin vaikeaa ainakin minun ja uskoakseni myös kansalaisten nähdä, onko hallitus onnistunut siinä, mitä se on tavoitellut ja mistä se todella ottaa vastuuta.

Tietysti sama ongelma näkyy myös valtiovarainministeri Viinasen asenteissa, koska hänhän on valtakunnan kamreeri, joka pitää kukkaronyörejä tiukalla. Kun puhutaan siitä, että kotimarkkinoille pitäisi saada potkua, hän vain ilmoittaa, että rahaa ei tule. Sehän on juuri tällaisen kamreerin tehtävä kertoa, että rahaa ei ole, puhukaa te, mitä tahdotte.

Muodollisesti ottaen Suomessa ei ole poliittista kriisiä, mutta tosiasialisesti se on. Ennen kaikkea olen huolestunut siitä, että meillä on hyvin vakava edustuksellisen demokratian kriisi, poliittisen järjestelmän uskottavuuskriisi. Kansalaisten arvomaailmaa hallitsee hyvin voimakkaasti sama hämmennys kuin myös poliittista päättäjää, mutta myös syrjäytyminen ja ennen muuta politiikasta vieraantuminen. Vallalla ovat erityisesti helpot jaot siitä, miten poliitikot ovat kaikki pahoja ja miten kansalaiset ovat kaikki hyviä. Sinänsä varmasti on oikeatakin poliittiseen järjestelmään liittyvää kritiikkiä, joka tavallaan menee tähän romanttiseen kahtiajakoon ja hukkuu siihen.

Tästä syystä näenkin, että itse asiassa arvioitaessa nyt ensi vuotta ja siihen liittyvää taloudellista päätöksentekoa me tarvitsisimme ainakin kolme suurta yhteiskunnallista ja kansantalouden toimintakykyyn vaikuttavaa projektia.

Ensimmäinen niistä on politiikan puolustuksen ja ikään kuin poliittisten liikkeiden projekti. En voi nimittäin uskoa, että edustuksellinen demokratia voi kauan säilyttää kansalaisten silmissä oikeutustansa, ellei se ryhdy ottamaan itsellensä sitä vastuuta, joka sille kuuluu. Eduskunnan tehtävä on päättää budjetista, mutta vaikuttaa siltä, että tämä Oy Suomi Ab -filosofia on myös iskostunut hallitusryhmiin sillä tavoin, että asioiden hoitamisesta ajopuunomaisesti on tullut itse-tarkoitus eikä oteta huomioon sitä kansalaiskritiikkiä, joka nousee, eikä myöskään sitä, että tämän kaltainen tilanne rapauttaa koko edustuksellisen demokratian toimintamahdollisuuksia.

Kansalaiskeskustelupuheenvuoroissa mm. Niiniluoto sanoi yhden esimerkin. Se oli se, joka liittyy devalvaatioon. Jos hallituksen linja oli se, että ei devalvoida, ja sitten kuitenkin devalvoitiin, olisi ollut luontevaa ja koko poliittisen järjestelmän toimintakyvyn kannalta tarpeellista juuri tuossa vaiheessa ottaa katko, ottaa ero ja katsoa, miten sitten mennään eteenpäin.

Me tarvitsemme poliittisen puolustuksen projektissa hyvin laajaa kansalaiskeskustelua eri kansalaispiirien kesken, mutta myös käsitteitä ja erilaisia ongelmia pitäisi paljon paremmin ja syvemmin pystyä analysoimaan kuin tänä päivänä pystytään. Poliittisessa järjestelmässä toki vaaditaan, jotta edustuksellinen demokratia ja siihen liittyvät suorat kansalaisvaikuttamisen väylät voisivat olla aitoja, myös sitä, että yksilöllisyyttä pitää vahvistaa. Mutta kun elämä on täynnä paradokseja, myös yhteisön ohjelmallisuutta pitäisi vahvistaa. Uskon nimittäin, että valta on organisoitava ja että kansalaisten arvopäämäärien heijastumisen poliittisten puolueiden, liikkeiden, ohjelmissa tulisi olla se, mikä tekisi myös poliittisen järjestelmän toiminnan selkeämmäksi kansalaisten näkökulmasta.

Meidän pitäisi käydä politiikan puolustusprojektissa, jos nyt tällaista termiä tässä edelleen käytän, keskustelua siitä, mitä ihmiset tarkoittavat sillä, kun he puhuvat, että meidän pitäisi politiikan keinoin, siis yhteisten asioiden hoidon keinoin, tuottaa meille yhteistä hyvää. Ennen muuta sen pitäisi lähteä luottamuksesta ja kumppanuudesta, siitä, että me näillä ratkaisuiltamme tuemme niitä sosiaalisia normeja, joita kansalaiset pitävät hyvinä ja oikeina. Tästähän on aivan uskomattoman paljon tutkimustietoa käytettävissä.

Toiseksi me tarvitsisimme kansallisen terapia-projektin, joka liittyisi suomalaiseen itsetuntoon. Näköpiirissä on selvästi se, että pääoma on me-

nettänyt kansallisen alkuperänsä ja että kansainvälistyminen on itse asiassa myös Suomen kansantalouden kannalta ainoa selviytymisen vaihtoehto. Markkinoita ei riitä pelkästään kotona. Me tarvitsemme vientiä, joskaan pelkästään sen varaan ei voi rakentaa. Mutta samaan aikaan kun kansainvälistyminen etenee ja Euroopan integraatiokeskustelut ovat vireillä, on myös paradoksaalista se, että suomalaiset pelkäävät erityisesti juuri ulkomaalaisia ja kansainvälistymistä. Hassua on se, että 18 miljoonan pakolaisen ollessa eri puolilla maailmaa me olemme huolestuneita 5 000 pakolaisesta.

Tähän kansalliseen itsetuntoprojektiin liittyy myös se, että kun suomalaisille on ollut tavanomaista se, että meillä on ollut protestanttinen työn etiikka, jonka kautta ihmiset ovat hakeneet tyydytystä, työttömyys murentaa tätä hyvin paljon eikä voi ajatella, että se olisi jättämättä jälkiä kansalliseen itsetuntoon, ja siksi siihenkin pitäisi varautua. Tämä onkin jo osin päällekkäinen kolmannen ison projektini kanssa, joka on työllisyysprojekti tai oikeastaan kriisiajan hätätilaprojekti, josta täällä monet edustajat ovat tavalla tai toisella puhuneet aikaisemminkin.

Kun työttömyys koskettaa jo lähes 600 000 suomalaista ja kun se ei enää ole pelkästään teollisuustyöväen tai rakennusalan suhdannetyöttömyyttä, johon meillä on totuttu vuosikymmenten varrella, vaan se myös koskettaa hyvin voimakkaasti keskiluokkaa, se aiheuttaa äärettömän paljon turvattomuutta ja huolta siitä, miten asiat toimivat, ja silloin kun keskiluokka on huolestunut, täytyy myös vallanpitäjien olla huolestuneita.

Tarvitsisimme tässä työn projektissa työn jakamista uudelleen, eläkeiän alentamista, sapattivuotta, nuorten ikäluokkien kohdalla koulutusmäärien valtavaa lisäämistä. Nämä asiat ovat osin ristiriidassa sen kanssa, että pitkällä aikavälillä on välttämätöntä nostaa yleistä eläkeikää ja itse asiassa luoda järjestelyitä, joilla koko työn käsitettä katsotaan uudelleen.

Tähän liittyy teollisuuden tai yksityisen sektorin ja julkisen sektorin väliin kuuluvan kolmannen sektorin uusien työmarkkinoiden luominen, joka edellyttää mm. ammattiyhdistysliikkeeltä ja poliittiselta puolueilta, mukaan lukien vasemmistopuolueet, erityisesti aivan uudenlaista orientaatiota. On pakko voida hyväksyä se, että ihmisten toimeentulo tulee useammista eri lähteistä: osa-aikatyöstä, freelancer-työstä tai esimerkiksi siitä, että siinä on kansalaispalkan osia tai yhteisvastuusta, yksilöllisyydestä ja vastuunotosta

kumpuavan järjestöjen vapaaehtoistyön korvausta. Näitä ei pitäisi nyt suinkaan torjua sen takia, että halutaan puolustaa julkista sektoria sinänsä. Meidän on pidettävä huoli siitä, että näitten rahaetuuksien, jotka ovat myös julkista sektoria, rinnalla on meillä myös semmoinen toimiva palvelujärjestelmä, joka ottaa huomioon sen, että ihmiset haluavat myös itse toimia ja ottaa vastuuta elämänhallinnasta. Sehän on yksi tärkeä asia koko kriisin ratkaisemisessa, että elämänhallinta on kunnossa.

Tähän tarvitaan myös monien työllisyyttä edistävien rakenteellisten tekijöiden ja asenteiden listaamista ja niiden ympäriltä tehtävää yhteiskuntapoliittista sopimusta, johon tarvitaan todellakin myös opposition ja ammattiyhdistysliikkeen tuki. Kaikille näille projekteille olisi olennaista se, että nyt yksinkertaisesti otettaisiin aktiivinen ja oma-aloitteinen ote asioiden hoitamiseen eikä odoteltaisi. Tämä koskee niin yksittäisiä kansalaisia kuin erityisesti poliittista päättäjää.

Minulla ei ole oikeastaan minuuttiakaan aikaa suositellusta puheajasta, mutta haluan kuitenkin vielä lopuksi puuttua kahteen asiaan, jotka ovat tämän filosofisen pohdinnan ulkopuolisia, joskin siihenkin liittyviä.

Ensinnäkin Helsingistä: Helsingissä on tapahtunut ihan viimeisten vuosien kuluessa hyvin rajuja muutoksia, joita ei oikein ole ymmärretty naapurissamme valtioneuvoston linnassa. Olemme itse asiassa tipahtaneet kymmenennen kantonkykyluokan kunnasta kahdeksannen kantonkykyluokan kunnaksi johtuen juuri siitä, että yritysverotuksen uudistamisen, yritys konkurssien ja työttömyyden lisääntymisen myötä veropohja on romahtanut täysin. Jos tämä linja valtion ja kuntien välisissä suhteissa jatkuu, on mielestäni päinvänselvää, että meidän on siirryttävä kunnalliseen progressiiviseen verotukseen, jotta voimme ottaa vastaan palveluiden järjestämisen tehtävät, niin kuin ne nyt tällä hetkellä on ajateltu järjestettäväksi.

Mutta sanon myös näin, että koko kansantaloudelle olisi eduksi, jos Helsinki pystyisi myös toimimaan samana kasvuveturina, jona se on kaikkina historian vuosina tavalla tai toisella ollut, ja silloin ei pitäisi niin kovasti rangaista pääkaupunkiseutua kuin nyt on tehty valtionosuusjärjestelmän uudistamisen myötä ja näillä lisäratkaisilla, joita täällä on hiukan korjattu, mutta ei kuitenkaan riittävästi.

Lopuksi vielä perustoimeentuloturvasta. Täällä on kovasti arvosteltu sitä, että perustusla-

kivaliokunta on ryhtynyt ikään kuin valtion finanssipolitiikan hoitajaksi ja ratkaisee sen, mitä säästötoimia voidaan tehdä ja mitä ei. Kun itse olen ollut niissä komiteoissa, jotka ovat pohtineet enemmistödemokratiaan siirtymisen mahdollisuuksia ja muutoinkin lepäämäänjättämissäädösten uudistamista, olin kyllä sitä mieltä, mikä näkyy vastalauseessani, että niin kauan kuin meillä ei ole kansalaisten sosiaalisia, taloudellisia ja sivistyksellisiä perusoikeuksia hallitusmuodon tasolla, on välttämätöntä aikaansaada järjestelmä, jossa kansalaisten perustoimeentuloturvaan liittyvät asiat tulevat laajempaan kuin hallituksen piirissä tapahtuvaan pohdintaan, ja tästähän on ollut kysymys.

Tämän voisi nähdä myös hyvänä asiana ja voimavarana, että kaikista niistä uudistuksista, joita työttömyysturvaan, eläkkeisiin, sairausajan turvaan jnp. tai muualle on tehty, on voitu kuitenkin lepäämäänjättämissäädöksen turvin käydä laajempaa keskustelua ja hakea sitä hyväksyntää, joka on myös välttämätön, jos halutaan, että hallitusvalta vastaa niitä toiveita ja odotuksia, joita kansalaisilla on.

Mutta jos tämä koetaan ongelmaksi, viisainta on edetä siten, että hyvin nopeasti annetaan perusoikeuksista tänne ehdotus ja hyväksytään se, että Suomi ei ole sellainen köyhä, jonka sosiaaliturvajärjestelmä rakentuu vain köyhäinhoitojärjestelmän varaan ja toisaalta vakuutuksiin perustuvaan parempien palveluiden hankintaan. Sen sijaan lähdetään siitä, että sen, mikä meidän historiassamme on ollut hyvää, toisin sanoen nk. pohjoismaisen hyvinvoinnin, tarkemmalla kohtaamisella, arvojen järjestykseen panemisella ja palvelujen priorisoinnilla haemme järjestelmää, joka pitää huolen kaikista kansalaisista, erityisesti niistä, jotka ovat heikossa asemassa, mutta samalla myös luoden sitä veropohjaa, jolla valtion tulot ja menot vastaisuudessa pannaan tasapainoon ja jolla haetaan velanhoidokykyä.

Ed. Hurskainen: Arvoisa puhemies! Eduskunnassa budjetin käsittely on loppusuoralla. Eduskunnan valtiovarainvaliokunta on kasvattanut budjetin loppusummaa 5 miljardilla markalla, ja näin budjetin loppusummaksi on saatu 193,5 miljardia markkaa. Budjettiin on tehty valiokuntakäsittelyn aikana muutoksia, joihin lopputulokseen ei voi olla tyytyväinen.

Työttömyys on edelleen maassamme korkea. Lokakuun tilaston mukaan työttömien määrä oli 497 900 ja työttömyysaste 20,3. Taantuma maassamme jatkuu edelleen. Työttömien määrä on

edelleen kasvussa, vaikka vienti kasvoi tammi — huhtikuussa 26 prosenttia. Vienti EY-maihin kasvoi 11 prosenttia, Oecd-ryhmässä kasvu oli 15 prosenttia ja Efta-ryhmässä 6 prosenttia.

Tällä hetkellä ulkomaankauppamme perusta on länsiviennissä, kun se aiemmin perustui pääosin idänkauppaan. Uskon kuitenkin, että naapurimaamme Venäjä on suuri mahdollisuus maamme yritystoiminnalle ja ennen kaikkea viennille tulevaisuudessa. Tilastoja lukiessa on ollut mielenkiintoista huomata, että idänkauppamme on kaikista huolimatta kasvanut tämän vuoden puolella. Se kasvoi vuoden 1992 lukuihin verrattuna 52 prosentilla. Mikäli kasvu jatkuu nykyistä vauhtia, on mahdollista, että Ivy:n ja Baltian maiden kanssa käydyn kaupan yhteisarvo nousee 16 miljardiin markkaan vielä tämän vuoden puolella. Eniten viennin kasvua on ollut metalli-, sähkö- ja elektroniikkateollisuudessa, ja metsäteollisuudessakin on vienti vauhdittunut jonkin verran. On todettava, että kasvuluvut ovat vaatimattomia, kun niitä tarkastellaan suhteessa markan arvoon, sillä markan arvo on laskenut noin 22 prosenttia ja näin ollen viennin valuuttamääräinen arvo on supistunut kuluneen vuoden aikana.

Budjetissa tulisi tukea kotimarkkina- ja vientiteollisuuttamme sekä markkinointia ja tuotekehitystä merkittävästi enemmän. Tätä perustellen Syklin yrittäjiä koskevan tutkimuksen tuloksilla, joiden mukaan yritykset itse näkivät yritystoimintansa painopistealueksi markkinoinnin. Tuotekehitys oli myös yrittäjien keskuudessa kyselyssä kärkisijoilla. Uskon, että yrityksillä itsellään on paras näkemys siitä, mihin tulisi satsata, jos mieltä tulevaisuudessa pysyä kilpailussa mukana, ja näin ollen myös hallituksen olisi tästä ollut otettava onkeensa.

Tämä hallitus on kuitenkin mielestäni unohtanut kotimarkkinateollisuuden. Olen puhunut siitä jo aiemminkin, mutta puhun taas kerran. Mielestäni kotimarkkinateollisuuden kehittämiseen ja tukemiseen hallitus ei ole jaksanut paneutua. Itse asiassa se ei ole tehnyt mitään toimenpiteitä, joilla olisi ratkaistu kotimarkkinateollisuutemme konkurssikierre. Kotimarkkinateollisuutemme vaikutus maamme työllisyyteen on keskeinen, ja tällä hetkellä tuntuu, että Kerankin toiminta keskittyy kaikkeen muuhun paitsi työllistävän yritystoiminnan tukemiseen.

Työttömyys on suuri tragedia maallemme, mutta ennen kaikkea se on tuskaisaa työttömälle itselleen. Budjettiin liittyen eduskunnassa hyväksyttiin sosialidemokraattien hyvistä ehdotuksista

huolimatta työttömien asemaa heikentäviä lakeja. Tuntuu, ettei hallituspuolueiden edustajilla olisi käsitystä työttömien ja heidän perheidensä ahdingosta.

Erityisesti olen huolestunut naisten aseman heikkenemisestä viime vuosien kuluessa. Työntantajapuolella ajetaan tiukkaa linjaa, jota hallitus tukee ja jolla yritetään luopua keskitetystä tuposta ja päätyä liittokohtaisiin ratkaisuihin. Tämän seurauksena tulevat eittämättä kärsimään naisvaltaiset alat. Kun muistamme, mitä hallitus on saanut aikaan sosiaaliturvaa supistavalla politiikallaan, ei voi hyväksyä myöskään työntantajien tupoa hajottavaa linjaa. Päivähoidopaikkoja on vähennetty, minkä seurauksena naisten osallistuminen työhön on heikentynyt, jos työpaikkoja olisi ollut tarjolla. Kuntien valtionosuuksia on leikattu, minkä seurauksena naisia sidotaan edelleen kotiin hoitamaan sairaita omaisiaan, vanhuksia, vammaisia jne. Tuntuu kauhistuttavalta ajatella tulevaisuutta, joka odottaa naisia tämän linjan seurauksena. Aivan erityisesti minua huolestuttaa vielä lasten ja nuorten asema.

Arvoisa puhemies! Nuorissa on tulevaisuutemme. Ahon hallitus on tehnyt kuitenkin nuorten aseman todella vaikeaksi tänä päivänä. Usealta nuorelta usko tulevaisuuteen on horjunut, ellei jo mennyt. Nuorten opiskelumahdollisuuksia on monin tavoin heikennetty. Nuoret tuskin pystyvät ottamaan edes opintolainaa, sillä opintolainojen korot ovat korkeammat kuin asuntolainojen korot tällä hetkellä. Opintolainoista maksettiin viime elokuussa korkoa keskimäärin 11,5 prosenttia. Vastaavasti asuntolainojen korot olivat 9,5 prosenttia. Kulutusluottojen korot olivat sen sijaan 10,4 prosenttia. Toisin sanoen, jos ostaa luksusasunnon tai luksusauton, maksaa yli prosenttiyksikön halvempaa korkoa kuin opintolainasta. Tämä osoittaa selkeästi hallituksen linjan. Kulutus näyttää olevan tärkeämpää hallitukselle kuin opiskelu tai sivistys.

Toivonkin hallituksen pohtivan jokaista ratkaisua tehdessään, että nämä koskevat aina ihmisiä ja ihmisten elinehtoja.

Ed. R e n k o : Arvoisa puhemies! Suomi elää kansainvälistä ja kansallista kriisiä. Eduskunta on täysin tietoinen rahamarkkinoiden tilanteesta, Suomen velkaantumisesta ja kansantalouden heikosta tilasta. Niinpä onkin yllättäen yksimielisesti ymmärretty tiukan talouden periaatteet. Hallitus omalta osaltaan on puristamassa menoja kuriin tiukan raamibudjetoinnin avulla.

Raamitavoitteet hyväksytään, mutta niihin pääsemisen keinoista esiintyy erilaisia näkemyksiä. Keskusta ei hyväksy ihmisten perusturvaverkon horjuttamista, vaan edellyttää rahoituspuhjan uudelleenarviointia niin, että sosiaalipuolen, terveydenhoidon ja koulutuksen peruspalvelut voidaan kansalaisille turvata. Kansalaisten perusturvassa korostuvat näinä päivinä myös poliisin, rajavartioston ja puolustusvoimien tehtävät. Oikeus työhön nähdään myös ihmisten perusoikeutena entistä selvemmin.

Perusturvan rahoitus on ajautumassa kriisiin. Niinpä verotulopohjaa on pakko arvioida uudelta pohjalta jo seuraavan vuoden eli vuoden 1995 budjettia laadittaessa. Vaikeimmilla työttömyysalueillamme on jo nyt tilanne, että 100:aa työssäkäyvää kansalaista kohti on 350 sosiaalitapausta vedettävänä. Tilanne on katastrofaalinen. Huoltovastuu käy kohtuuttomaksi. Työtä tekevien selkänahka ei kestä enää verotuksen kiristämistä.

Vienti vetää, mutta vientiteollisuus ei lisää riittävän nopeasti uusia työpaikkoja. On etsittävä uusia lisäkeinoja perusturvan rahoitukseen ja työpaikkojen lisäämiseen. Vakavaan neuvotteluun on nostettava pääomaverotuksen tilapäinen kiristäminen, vientivero tai vastaava vientiteollisuuteen kohdennettava tilapäinen teknovero. Ennen puhuttiin robottiverosta.

Pelkästään henkilöstöön sidottu työn ja tuotavuuden verottaminen vaatii rinnalleen uusia ajan henkeen ja vaatimuksiin sopivia veromuotoja, onhan rakennemuutos kaiken muunkin osalta ollut erittäin raju. Vuoden 1994 budjetissa avataan haittavero- ja arvonnäisäverokäytäntö. Mutta tässä kriisitilanteessa niiden purevuus on kyseenalaista, vaikutukset sekä positiivisia että negatiivisia. Nämä kipeät uudistukset kuitenkin tarvitaan pitkän aikavälin välttämättöminä rakennemuutoksina.

Kansalaisten ostovoimaa on lisättävä kotimaista kulutusta lisäämällä. Onkin täysin käsittämätöntä ja vastuutonta tässä tilanteessa, että Suomen iltaapäivälehdet pitävät yllä propagandaa siitä, miten virolaiset elintarvikkeet ja yleensä tarvikkeet naapurimaassamme ovat halvempia, ja pyrkivät hokuttelemaan suomalaisia jouluostoksille sinne. Sen sijaan vastuullisesti lehdistöme pitäisi huolehtia ja tehdä propagandaa toden "Osta suomalaista, työllistä lähimmäisesi" ja puoltaa tuontia korvaavaa teollisuustuotantoa.

Ostovoimaa ei synny pysyvästi, ellei kansalaisten oikeus työn saantiin toteudu nykyistä paremmin. Hallitus on sitkeästi ponnistellut nykyistä joustavampien työmarkkinaratkaisujen aikaan-

saamiseksi. Pää onkin avautumassa, mutta uudistuksia vastustavat voimat ovat vieläkin erittäin vahvat ja aikaansaavat viiveitä rakenteellisten uudistusten aikaansaamisessa. Työttömyysongelma, eläkepomme ja huoltovastuutaakka eivät ratkea muutoin, kuin yhteisvastuullisuudella, jossa eri poliittiset puolueet ja työmarkkinaosapuolet ovat mukana.

Kuntien ja valtion keskinäinen rahoitusvastuu on hakemassa uusia käytäntöjä. Vuosisadan uudistuksena pidettävä kuntien valtionosuusuudistus on sisäänajovaiheessa. On selvää, ettei sen toteutus tapahdu ihanteellisesti heti ja varsinkin nyt, kun useita rakenteellisia uudistuksia tapahtuu samanaikaisesti eri hallintokuntien osalta. Kaikesta huolimatta valtionosuusuudistus on hyvä, se oli tervetullut ja myönteisesti vastaanotettu. Mutta sitä on tarkoin seurattava. Kuten hallitus on antanutkin lupauksen, viimeistään kolmen vuoden kuluttua sitä tarkastellaan yhdessä Kuntaliiton kanssa kokonaisuutena ja tehdään tarvittaessa muutoksia. Ennen sitä kuitenkin on ilmeinen tarve myös harkinnanvaraisen avustusten riittävyyden ja myöntämisperusteiden tarkistamiseen.

Kunnallisen päätösvalan lisääntymisen ohella vuoden 1994 budjetti tuo mukanaan myös aluehallinnon uudistamisen. Pitkään valmistelussa ollut aluehallinto on suuri periaateratkaisu, johon Esko Ahon hallitus tietoisesti lähti jo hallitusohjelmaa laadittaessa. Vuosi 1994 ja sitä seuraavat ns. hallinnon kehittämisen siirtymäkauden vuodet tuovat hallittuja muutoksia myös väliportaan hallintoon. Lääninhallinnon ja aluehallinnon yhteistyökykyistä riippuu alueellinen dynamiikka, missä kaikki tietotaito, ihmiset ja tahot tulisi kyetä aktivoimaan oman kotiseutunsa ja erikoisosaamisensa edelleenkehittämiseksi.

Vuoden 1994 budjettiin sisältyy hallituksen täsmäelvytyspaketti, mikä sisältää myös lapsilisien korottamisen ja lapsiperheiden asumistuen lisäämisen. Näihin suunnataan yli 0,5 miljardia markkaa lisää rahaa verrattuna siihen, mitä alkuperäinen budjettiesitys oli. Tuloveroasteikon inflaatiotarkistus ja lainaveron määrän alentaminen 1 prosenttiyksiköllä suunnattiin tietoisesti tulovälille 100 000—150 000 markkaa. Täsmäelvytyspaketin viimeiset ratkaisut ovat lähipäivinä iltakoulussa käsiteltävinä ja sisältävät nuorisotyöttömyyteen ja välillisiin työvoimakustannuksiin liittyviä päätöksiä. Eduskunta saa näitä koskevat päätökset myöhemmin.

Oppositio arvostelee tätäkin vähäistä hallituksen täsmäelvytyspakettia ja oli vaatimassa 10 mil-

jardin markan velkaelvytystä. Vaatimus on epärealistinen ottaen huomioon tämän hallituksen harjoittamien kymmenien miljardien pakkoelvytykset pankkituen, Eka-kassojen, tupojen ja korkoelvytyksen kautta. Korkotaso on laskenut puoleen vuoden sisällä. Tulopoliittinen ratkaisu lisää valtion menoja 2,5 miljardia markkaa. Eka-kassojen asiakkaiden säästöt turvataan pääomien osalta, ja sadattuhannet velkaiset kotitaloudet ja yritykset saavat lainojensa järjestelymahdollisuudet pankkituen ja saneerauslakien avulla. Valtion velanotto kasvaa vielä usean vuoden ajan. Velan määrän arvellaan olevan vuoden 1994 lopussa noin 340 miljardia markkaa. Suurimittaiseen velkaelvytykseen opposition vaatimuksen hengessä meillä ei ole varaa vielä lähivuosina.

Ed. Lahti-Nuuttila: Arvoisa puhemies! Maamme hallitus jatkaa elämäänsä umpikujassa. Tilanne maassa on katastrofaalinen, kuten ed. Renko täällä äsken todisti. Umpikujaa tiivistää valtiovarainvaliokunnan mietintö hallituksen esityksestä valtion talousarvioksi 1994. Vaikka monen ohittamattoman ongelman ratkaisutarpeessa hallituspuolueet piiloutuvat kannanottojen ja lausumien taakse, joista useat ovat valiokunnan yksimielisiä kantoja, sitä tosiasiaa ei kukaan kumoa, että hallitukseen ollaan harvinaisen tyytymättömiä, jopa niin tyytymättömiä, että eduskuntasalissa ei ole tällä hetkellä minun ja puhemiehen lisäksi kuin yksi edustaja, ed. Laine.

Melkeinpä arvelen, että nyt on kysymys harventuvissa riveissä viimeisistä paineista ja suurista odotuksista, jotka hallitukseen vielä kohdistuvat. Tästä on oivallinen esimerkki valtiovarainvaliokunnan lausuma opetusministeriön hallinnonalasta. Siitä henkii suuri huoli niin maan henkisestä tilasta kuin kymmenen sivistyksen avainstrategian jäämisestä mietinnöksi mietintöjen joukkoon. Emme lainkaan ihmettele valtiovarainministeri Iiro Viinanen tuskaisia puheenvuoroja myös tänä iltana. Kehys toisensa jälkeen rempsahtaa, taloudellinen tilanne vain kärjistyy, eikä ratkaisumalleja, omia tai vieraita, näy eikä kuulu. Velkaa on otettava velan päälle, hallituksen jokainen ratkaisu merkitsee myös velan kasvua. Epävarmuudessa vain lisätään epävarmuutta. Nyt jos koskaan pitäisi kyetä yhteistoimintaan, joka tavoittaa kansalaisajattelun syvän pohjavirran. Hallituksen ei kannattaisi hukata tämänkään mietinnön vastalauseita vaan löytää sieltä pohjavirran myönteisiä pyörteitä.

Kun ministeri Viinanen etsi tänä iltana rakenteellisia uudistuksia, hän ei halunnut puhua mi-

tään maataloudesta. Sehän on kukka hallituksen kämmenellä. Hallituksen maatalouspolitiikka on ollut kuluneen syksyn aikana kaksijakoista. Eduskunnan käsittelyyn tuotiin maatalouslakipaketti, joka haluttiin runnoa lyhyessä ajassa läpi. Hallitus perusteli ja markkinoi lakeja valmistautumisella EU-jäsenyyteen. Toisaalla hallitus on linjannut Suomen maataloustavoitteet EU-neuvotteluihin tavalla ikään kuin hallitus ei olisi vakavissaan neuvottelemassakaan EU-jäsenyydestä. Ylimoitetuilla tavoitteilla hallitus on luonut niin suuria odotuksia, että tuottajien hyväksymän neuvottelutuloksen saavuttaminen näyttää lähes mahdottomalta. Tämähän on hallituksen tavoitteenakin, kaataa koko EU-hanke epärealistisiin maataloustavoitteisiin? Samanlaisesti hallitus halusi EU-jäsenyyteen viitaten kiireellisesti perustaa uuden rahaston, jonne pilotettaisiin maatalouden vientitukimiljardeja.

Sosialidemokraatit tekivät aivan oikein hylätessään rahaston perustamisen nopealla aikataululla. On kohtuullista, että tämä neuvotteluprosessi kansanäänestyksineen käydään läpi ennen kuin perustetaan uusia budjetin ulkopuolisia maatalousrahastoja. Muutoinkin hallituksen maatalouspoliittisia linjauksia ohjaavat liiaksi lyhyen aikavälin edunvalvontatehtävät sekä kaiken entisen sementoiminen. Ylituotanto halutaan säilyttää ja sitä halutaan jopa lisätä. Maksajiksi halutaan suomalaisten kuluttajien lisäksi eurooppalaiset kuluttajat. Vaikka Suomessa ei ole ylituotantoa koulutus-, terveys- ja sosiaalipalveluista, näistä hallitus leikkaa suruttomasti. Joskus on tullut vaikutelma, että MTK:n puheenjohtaja Haavisto vaihdettiin hallituksen maatalousneuvottelijaksi Brysseliin, koska hänellä on kokemuksia maksimaalisista ulosmittauksista kansalliselta tasolta. Nyt, kun neuvotteluosapuoli ei olekaan niin helposti lobattavissa, uhataan kaataa Suomen EU-jäsenyys kokonaan. Mielestäni on vastuutonta leikkiä isoilla asioilla, vastuutonta niin tuottajia kuin kuluttajia ajatellen.

Arvoisa puhemies! Vielä muutama sana toisesta pääasiasta eli verotuksesta. Niin palkansaajien kuin eläkeläisten verotus kiristyy taas ensi vuonna. Jo tällä hetkellä suomalainen palkansaaja ja eläkeläinen maksavat kansainvälisesti verrattuna miltei korkeinta tuloveroa. Myös kulutusverotus alkaa olla Euroopan ylintä tasoa. Voi perustellusti todeta, että tulo- ja kulutusverojen kiristämässä on tultu tien päähän. Kansa ei kohtaa jaksaa maksaa verojaan. Useamman kymmenen miljardin markan verojäämät kertovat osaltaan tästä karua kieltä.

Verotuksen kiristymiseen on tultu kokoomuksen ollessa vallassa, puolueen, joka pitkään rakensi kannatuksensa korkean verotuksen kritiikille. Huikean verotuksen vuoksi yhä useampia pikku-urakoita ja palvelutehtäviä tehdään niin kutsutusti pimeästi ilman, että verottajalle lohkeaa pienintäkään osaa urakasta. Näin ei voi jatkua, jos haluamme ylläpitää yhteisiä palveluja ja kohtuullisen sosiaaliturvan. Kun valtion tulojen ja menojen epäsuhta jatkuu ainakin koko vuosikymmenen, on luonnollisesti vastuutonta luoda odotuksia kokonaisveroasteen nopeasta kevenemisestä. Vastuutonta ei sen sijaan ole vaatia verorakenteen korjaamista niin, että työnteko verollisena tulee helpommaksi. Työnteon verotusta on kevennettävä asteittain siten, että suhteelliset tuloverot, vakuutetun kansaneläkemaksu, sairausvakuutusmaksu, työttömyysturvamaksu ja kunnallisvero alenevat. Vastapainoksi verotusta on siirrettävä yhteisöille, varallisuuteen ja ympäristöhaittojen verotukseen.

Yhteisöverokantamme on erittäin alhainen, tuoreimpien tilastojen mukaan jopa teollistuneiden maiden alhaisin. On täysin kohtuullista, että automaation turvin tuottavuutta kasvattaneet yritykset osallistuisivat infrastruktuuriin ja palvelujen rahoittamiseen nykyistä enemmän. Jo työllisyydenkin vuoksi verorakenteita on muutettava työvoiman käyttöä suosiviksi. Saattaa olla, että Suomi ei kansallisin ratkaisuin pysty rajusti muuttamaan verotuksen rakennetta, mutta sitäkin tärkeämpää olisi, että olisimme mukana siellä, missä verorakenteita mietitään Eurooppa-tasolla.

Ed. Urpilainen: Arvoisa puhemies! Kansantaloutemme lama jatkuu jo neljättä vuotta, eikä käänne ole vielä kukaan käsillä. Talouden kahtiajakoisuus on korostunut: Vienti vetää, mutta kotimarkkinat ovat syvässä lamassa, ja työttömyys sivuvaikutuksineen pahenee. Noudatetun talouspolitiikan keskeinen tavoite on ollut ulkoisen tasapainon palauttaminen.

Vielä pari vuotta sitten viennin osuus kansantuotteestamme oli vain viidennes. Yleisesti puhuttiin siitä, että tämä ei riitä rahoittamaan vaihtotaseen alijäämää, kasvavaa velkataakkaa ja liian suureksi väitettyä julkista sektoria. Viennin arvo suhteessa kansantuotteeseen on nousemassa ensi vuonna eri tutkimuslaitosten ennusteissa jopa 40 prosenttiin, mutta samalla työttömyys voi nousta pahimmillaan yli 20 prosentin. Julkisen talouden kannalta viennin veto ei kuitenkaan merkitse lyhyellä aikavälillä parempia aikoja.

Ulkoisen tasapainon nopean vakiintumisen rinnalla olemme tilanteessa, jossa julkisen vallan, valtion ja kuntien, tilanne vain kiristyy. Julkisen kulutuksen ja julkisen investointien supistusten vaikutuksista talouden aktiviteettiin meillä ei ole tehty luotettavia arvioita. Kuitenkin juuri tästä on keskeisesti kysymys. Julkista kulutusta ja julkisia investointeja on leikattu samalla, kun siirtomenot ovat kasvaneet voimakkaasti.

Valtion menojen kasvun pääasialliset syyt ovat pankkituessa, kasvavissa työttömyysturvamenoiissa sekä korkomenoissa. Tasapaino on pyrittävä saavuttamaan leikkaamalla palveluja ja muita etuja. Lopputulos ei kuitenkaan ole mairitteleva. Mitä enemmän on leikattu, sitä suuremmaksi on julkisen talouden alijäämä käynyt ja sitä enemmän on jouduttu kasvattamaan velka-kuormaa. Voidaankin perustellusti kysyä, onko kysynnän supistamispolitiikka pyrkimyksistä huolimatta kuitenkin lähinnä syventänyt lamaa ja aiheuttanut itseään ruokkivan talouden syökyskierteen, jonka katkaiseminen näyttää hyvin vaikealta.

Kotoisen työministeriömme toiminta- ja taloussuunnitelman mukaan työttömien työnhakijoiden määrä olisi vuonna 94 keskimäärin 515 000, mikä vastaa miltei 21 prosentin työttömyysastetta. Erityisenä huolena on pitkäaikaisyöttömien määrän ja nuorisotyöttömyyden nopea kasvu. Suunnitelmaan sisältyvän ennusteen mukaan työttömien työnhakijoiden määrä olisi vielä vuonna 97 hieman yli 400 000. Työministeriön mukaan työttömyysasteen ennustetaan suotuisankin talouskehityksen vallitessa pysyvän vielä pitkään yli 15 prosentin.

Toteutuessaan tämä kehitys merkitsisi kuntasektorin kannalta pitkään jatkuvaa vaikeaa ja raskasta talouden korpivaellusta. Julkinen talous ei tasapainotu ennen kuin kansantuote lähtee nousuun. Nousun nopeudesta sitten riippuu, millä aikavälillä nettovelka pienenee. Tähän kuluu suotuisankin kehityksen vallitessa vielä useita vuosia.

Kun harjoitettua talouspolitiikkaa kohtaan on esitetty kritiikkiä, on vastattu, että kyseessä on sellainen rakennekrisi, johon ei voida vastata suhdannepoliittisin keinoin. Sen vuoksi esimerkiksi finanssipolitiikkaa ei voida käyttää talouden aktiviteettia tukemaan, vaan ainoa mekanismi on korkojen alenemisen kautta tapahtuva hidas talouden paraneminen. Kriisin hoitoon on kuulunut myös se väite, että aktiiviset toimenpiteet esimerkiksi investointeihin nostavat korkoja ja näin vaarantavat orastamassa olevan nousun.

Kotimaisen kysynnän kasvu saattaisi aiheuttaa myös inflaatiota ja näin heikentää kilpailukykyämme.

Kuten olemme havainneet, hallitus on nyt joutunut perääntymään vääristä opeistaan ja ottamaan askeleen opposition jo aiemmin esittämän elvytyksen suuntaan. Toimenpiteet ovat oikean suuntaisia, mutta varsin riittämättömiä. Talousratkaisuihin kuuluu myös osittainen kuntatalouden kiristämisen lievittäminen.

Kun ulkoinen tasapaino on nyt lähestulkoon saavutettu, on syytä kaikella tarmolla paneutua kotimarkkinoiden elvyttämiseen. Se on kansantaloutemme suurin yksittäinen tekijä, jonka kehitys määrää pitkälti työllisyyden ja sitä kautta palkkasumman kehityksen. Kuten tunnettua, palkkasumman ja kuntien verotulojen välillä on hyvin kiinteä yhteys.

Nykyisellä talouspolitiikalla, jossa esimerkiksi verotusta voimakkaasti kiristetään, kotimainen kysyntä laskee myös ensi vuonna. Tämän seurauksena kansantuote edelleen laskee, työttömyys kasvaa uusiin ennätyksiin ja käänteen aikaansaaminen tulee viivästyneeseen. Tämä taas merkitsee kunnille tätäkin vuotta vaikeampaa tilannetta. Ensi vuosi onkin kunnallistalouden kannalta sodan jälkeisen ajan vaikein.

Kunnallistaloutta ovat rasittaneet tänä vuonna pahiten ne menojen lisäykset, jotka ovat aiheutuneet valtion toimenpiteistä sekä korkeasta työttömyydestä. Valtionosuuksia on leikattu ja kuntien osuuksia kansaneläkkeen lisäosakustannuksista on korotettu. Työttömyyden kehitys on kasvattanut toimeentulotukimenoja ja pitänyt kunnallisen tuloverotuoton varsin alhaisena. Suunnitelmat työttömyysturvan ja eräiden muiden sosiaalietuuksien leikkauksista uhkaavat kasvattaa kuntien toimeentulotukimenoja ensi vuonna edelleen, puhumattakaan suunnitelmista siirtyä uuteen työttömyyskorvausjärjestelmään eli ns. työmarkkinatukeen.

Kunnallistaloudessakaan tilanne ei kuitenkaan ole yksiselitteinen. Meillä on toki kuntia, jotka pärjäävät kohtuullisesti, vaikka valtaosa kunnista painiskelee mittavien vaikeuksien kanssa. Pahimmassa tilanteessa ovat ne kunnat ja alueet, joiden tulot perustuvat valtaosalta verotuloihin ja vähäisemmässä määrin valtionosuuksiin ja jotka elävät kotimaisesta kysynnästä. Uusimmat tiedot osoittavatkin, että kuntien tulopohjassa on laman aikana tapahtunut voimakkaita muutoksia. Ensimmäistä kertaa Suomen historiassa ollaan tilanteessa, jossa alhaisten kantokykyluokkien kuntien verotulot ja valtionosuudet

asukasta kohden ylittävät korkeimpien kantokyluokkien kuntien vastaavat tulot. Kun valtaosa suomalaisista asuu kaupungeissa ja taajamissa, on hallituksen politiikkana ollut heikentää juuri niiden alueiden elinehtoja, joita lama kohtelee kaikkein kaltoimmin. Sieltä, missä ongelmat ovat suurimmat, on siis edelleen viety, ja sinne, missä ne ovat vähäisemmät ja minne eniten on annettu, nyt laman aikana vähiten viedään. Osin tästä syystä eritoten kaupungeissa, useimmissa kaupungeissa, on tällä hetkellä kasvavia leipäjo-
noja.

Valtion ensi vuoden talousarvioesitys merkitsee kuntien rahoitusaseman heikkenemistä nettomääräisesti runsaalla 4 miljardilla markalla. Se vastaa lähes 2 veroäyripenin tuottoa. Suunniteluista valtionosuuksien leikkauksista on kuntia tultu vastaan 1,3 miljardilla markalla. Toimenpide on oikean suuntainen, mutta riittämättömydessään se merkitsee kuntien palvelujen alarajon jatkumista ja henkilöstön vähentämistä.

Arvonlisäverotus astuu voimaan ensi kesäkuun alussa varsin heikossa suhdannetilanteessa. Se nostaa palvelujen hintaa, lisää työttömyyttä ja myös kuntien talousvaikeuksia. Arvonlisäverouudistus heikentää kuntien rahoitustasapainoa vuositasolla tämänhetkisen arvion mukaan noin 500 miljoonaa markkaa.

Samalla kun hallitus peruu kuntien aikaisempia täysin kohtuuttomia leikkauksia, se toisella kädellä ottaa kunnilta rahaa pois. Kunnallisverotuksessa toteutetaan ansiotulovähennys, joka vähentää kuntien tuloja ensi vuonna 400 miljoonaa markkaa. Hallitus valmistelee kiireellisesti pienten ja keski suurten yritysten välillisten työvoimakustannusten alentamista. Näin on sanottu. Se esitetään toteutettavaksi niin, että valtiontalouden tasapaino ei heikkene. Ettei vain olisi käymässä niin, että tasapaino haetaan kuntien taloutta kiristämällä, esimerkiksi nostamalla kuntien sosiaaliturvamaksuja?

Hallitus on ilmoittanut tekevänsä ensi helmikuussa pitkävaikutteisia julkisen talouden leikkauksia budjettikehyspäätöksen yhteydessä. Kohtuullista on odottaa, että nämä päätökset eivät merkitsisi kunnallistalouden edelleen kurjistumista. Jos näin käy, peruspalvelujen taso ja saatavuus uhkaavat edelleen heikentyä. Tämä vaarantaisi koko hyvinvointipolitiikkamme.

Hallituksen olisikin hyvä miettiä, miksi Suomessa on vielä varsin rauhallista, vaikka maassa on nykypolitiikan seurauksena yli puoli miljoonaa työtöntä. Minusta vastaus on selvä: Meillä on ainakin tähän asti ollut laaja-alainen ja kaik-

kien kansalaisten saatavilla oleva palveluverkosto, joka olennaisesti ehkäisee kansalaisten syrjäytymistä ja yhteiskunnasta uloslyöntiä. Mikäli nykymeno saa jatkaa, nämäkin suojaverkot ollaan murentamassa.

Peruspalveluista vastaavassa kuntakentässä talous laman myötä heikkenee voimakkaasti. Äyrin hintaa nostetaan ensi vuonna ennätysellisen monessa kunnassa eli peräti 124 kunnassa. Äyrin hintojen korotukset kohdistuvat jakoveroluonteensa vuoksi kaikkein kipeimmin pienituloisiin kansalaisiin.

Ed. Väistö: Herra puhemies! Elämme Suomessa voimakasta talouden ja työllisyyden rakenteellista murrosta. Vaikein yhteiskunnallinen ongelmamme on eittämättä työttömyys ja eritoten nuorten työttömyys monine murheellisine seurauksineen. Toimenpiteet työttömyyden alentamiseksi ovat juuri nyt mitä kiireellisimpiä. Omalta osaltaan hallitus päättikin työttömyyttä alentavan taloudellisen käänteen nopeuttamiseksi ja vahvistamiseksi eräistä vero- ja perhepoliittisista toimenpiteistä kuluvan joulukuun alussa. Näiden ratkaisujen myötä vuoden 1994 tuloveroasteikkoon tehdään ensi vuonna 2 prosenttiyksikön inflaatiotarkistus ja lainaveron määrää alennetaan 1 prosenttiyksiköllä tulovalilla 100 000—150 000 markkaa. Lisäksi kunnallisverotuksessa toteutetaan ansiotulovähennys.

Arvonlisäverotus tulee voimaan vuoden 1994 kesäkuun alussa. Eduskuntakäsittelyn aikana lakiin tehtiin eräitä välttämättömiä pehennyksiä mm. matkailuelinkeinon osalta. Esimerkiksi Pohjois-Karjalassa matkailuelinkeino nähdään tärkeänä työllisyyden ja toimeentulon kannalta. Ulkomaisia matkailijoita, mm. Keski-Euroopasta tulevia, ajatellen maamme kilpailukyky on nyt hyvä. Vaihrotasettamme ajatellen matkailutaseen tasapainottumisen merkitys on myös erittäin suuri.

Arvoisa puhemies! Paine kotimarkkinoiden elvyttämiseen ja työllisyyden parantamiseen kohdistuu voimakkaasti eri muodoin myös talouspoliittiseen päätöksentekoon. Tämä on minusta luonnollista. On kuitenkin muistettava, että Suomen talouden nykyisessä tilanteessa talouspolitiikan liikkumavara ja kysynnän elvytyksen reunaehdot ovat erittäin rajalliset.

Ensinnäkin on välttämätöntä, että vaihtotase saadaan selvästi ylijäämäiseksi ja tämä tilanne voidaan säilyttää usean vuoden ajan. Tällä tavoin kansantaloutemme nettovelka suhteessa bruttokansantuotteeseen saadaan supistumaan, vaikka

talouskasvu sinällään on hidas niin meillä Suomessa kuin muuallakin Euroopassa.

Toisaalta on välttämätöntä, että valtion velan kasvu suhteessa bruttokansantuotteeseen saadaan taitettua. Vielä ensi vuonna, samoin kuin useana seuraavanakin vuonna, valtion velka kasvaa markkamääräisesti tuntuvasti. Tapahtunut ja toivottavasti edelleen jatkuva korkotason lasku tuo kuitenkin kipeästi tarvittavaa helpotusta sekä valtion että yritysten ja yksityistalouksien velan hoitoon.

Luottamusta herättävällä ja pitkäjänteisellä talouspolitiikalla meidän on mielestäni edelleen välttämätöntä saada korkotaso alemmaksi. Tämä on tärkeää tuotannollisten investointien käynnistämistä ja yritystoiminnan elvyttämistä samoin kuin rakennustoiminnan vilkastumista ajatellen. Jo keskipitkällä aikavälillä meidän pitäisi päästä tilanteeseen, että reaalikorko alittaa tuotannon reaalikasvun. Samaan aikaan on myös hinta- ja kustannuskehitys pidettävä sellaisena, että se vahvistaa maamme kustannuskilpailukykyä.

Arvoisa puhemies! Aivan aiheellisesti on kaivattu kotimarkkinoille kasvua ja vetoapua. Suosimalla suomalaista, niin kotimaisia tuotteita kuin kotimaista ruokaa ja myös esimerkiksi kotimaisia matkailupalveluja, saamme kotimarkkinoille nopeimmin vetoapua. Erityisesti nyt jouluostosten aikaan meidän on syytä muistaa kotimaisuus. Valitettavaa vain on, että kotimaisten tuotteiden löytäminen tuotevalikoimasta ei aina ole kovin helppoa. Myös viennin lisäys ja näin vahvistuva vaihtotase ovat tärkeällä sijalla kotimarkkinoiden piristymistä ja työllisyyden paranemista ajatellen.

Rajalliset elvytysmahdollisuudet tulee mielestäni kohdistaa tuotannollisiin, vientiä tukeviin tai tuontia korvaaviin investointeihin. Mikäli taas verotuksen osalta on mahdollista toteuttaa kotimarkkinoita vilkastuttavia kevennyksiä, ne on mielestäni kohdistettava selkeästi lapsiperheille ja pieni- ja keskituloisille. Tällöin kotimaisen kulutuksen lisäys on mahdollisimman suuri. Talouden salliessa on aikaistettava myös julkisia, tuotannon edellytyksiä parantavia investointeja. Näitä hankkeita hallitus on pyrkinyt eri tavoin sysäämäänkin liikkeelle.

On myös muistettava, että ulkomaisesta energiasta säästyvät energiamarkat ovat erittäin tehokkaita kotimarkkinoiden käynnistäjiä. Tämän vuoksi kotimaisten energialähteiden hyödyntämiseen on kokonaisuudessaan kiinnitettävä erityistä huomiota. Myönteisenä olemme esimer-

kiksi Pohjois-Karjalassa ja itäisen Suomen alueella panneet merkille, että alueella toimiva puuvuoraprojekti on jo lyhyen toimintakautensa aikana tuonut myönteisiä tuloksia niin itse energian käytön kuin korjuu- ja käyttötekniikan, laitevalmistuksen ja mm. vuolukiviunien tuotannon osalta.

Tuotekehittely on selkeästi piristynyt, ja näihin hankkeisiin tulisi kohdistaa sekä tutkimus- että tuotekehitysvaroja. Mielestäni Suomen nousun eväinä ovat yritystoiminnan monipuolistaminen ja vahvistaminen sekä sitä tukeva yrittäjäkoulutus ja tietotaidon kehittäminen. Valtiovarainvaliokunta edellyttää talousarviomietinnössä, että hallitus laatii aktivoivan, tuotannollisiin ja pysyviin työpaikkoihin tähtäävän koulutus- ja työllisyyspoliittisen ohjelman, jossa kiinnitetään erityistä huomiota pitkäaikaistyöttömyyden katkaisuun ja nuorten koulutus- ja työpaikkojen luomiseen. Mielestäni tämän linjauksen mukaisesti on välttämätöntä toimia.

Tuotannossamme on siis eri tavoin vahvistettava viennin kasvua. Työllisyyden paranemista ajatellen pienyritystoiminta ja alinohjelmointi ovat keskeisellä sijalla. Esimerkiksi puu-Suomi-projekti on omassa kotimaakunnassani osoittanut, että mekaanisen puunjalostuksen lisäykseen on erittäin hyvät edellytykset. Maakunnassa on erinomaista osaamista myös metallin, muovin ja kiven jalostamisessa.

Hallituksen elvytys- ja aluepoliittiseen linjaan soveltuu erittäin hyvin mm. Lieksassa sijaitsevan Enson Pankakosken tehtaan kehittämisinvestoinnin toteutus. Se on mielestäni saatava ripeästi liikkeelle. Samoin on käynnistettävä kotimaisia energialähteitä hyödyntäviä investointeja, joita on eri puolilla Suomea, esimerkiksi Pohjois-Karjalassa mm. Outokummussa, Pyhäselässä, Ilomantsissa ja Kiteellä.

Rakentamisessa erityinen huomio tulee kohdistaa työllistävään korjausrakentamiseen ja käyttökustannuksia alentaviin energiainvestointeihin. Mahdollisuuksien mukaan myös julkisia investointihankkeita on aiennettava.

Arvoisa puhemies! Yritystoiminnan edistämiseksi on mielestäni tärkeää lisätä käytännönläheistä yrittäjätoiminnan opetusta koulutuksessa. Nuorten omaa yritysideointia ja tuotekehittelyä tulee tukea. Tällä tiellä on jo lähdetty liikkeelle mm. Pohjois-Karjalassa, missä yrittäjäjärjestön kouluissa ja oppilaitoksissa toteuttama uusi yritysideohanke onnistui erinomaisesti. Tärkeää on kannustaa myös kansainvälistymiseen. Aktiivoiva koulutus esimerkiksi akateemisille työttö-

mille voisi olla mm. Keski-Eurooppaan suuntautuvien opintojaksojen toteuttamista, Venäjän ja Baltian suuntaa unohtamatta.

Herra puhemies! Vaikka taloudessamme onkin jo tapahtunut käänne suotuisaan suuntaan, niin talouttamme ja työllisyyttämme vaivaavat ongelmat tulevat rajoittamaan talouspolitiikan liikumatilaa vielä pitkään. Jarruna on edelleen myös epävarmuus tulevasta kehityksestä, ja tämän epävarmuuden hälventämiseen ja tulevaisuuskon vahvistamiseen pitäisi maassamme nyt päästä laaja-alaisen yhteisymmärryksen merkeissä.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Suominen.

Ed. Alaranta: Herra puhemies! Haluan lyhyesti vain omalta paikaltani sanoutua irti oman eduskuntaryhmäni virallisesta ryhmäpuheenvuorosta siltä osin, kun se koski oppositioon suunnattua arvostelua. Mielestäni oli aivan turhaa hyökätä niin voimakkaasti, jopa vainoharhaisesti, suurinta oppositiopuoluetta vastaan. Tuosta puheesta noin puolet oli tätä kritiikkiä.

Meidän pitäisi päinvastoin etsiä yhteistyön mahdollisuuksia esimerkiksi SDP:n kanssa, jotta me voisimme päästä tekemään tulevana vuosina kansantalouden ja valtiontalouden kannalta sellaisia ratkaisuja, joilla ylivelkaantunut maa saadaan paremmalle mallille.

Ei ole kovin kauan siitä, kun Suomen keskusta eli oma puolueeni oli oppositiopuolue, ja ajattelen, että me muistamme vielä sellaisen puolueen aseman. Siinä asemassa oleva puolue kritikoiti tietysti hallitusta, eikä siitä pidä näin voimakkaasti provosoitua. Kannatan itse laajaa kansalaisoppia ja poliittista yhteistyötä, niin kuin ed. Väistökin äskeisen puheenvuoronsa päätteeksi.

Toinen asia, jonka haluan tässä yleiskeskustelussa ottaa esille, on se, että tämäkin keskustelu on heijastanut sitä, että valtiovarainministeriöllä ja valtiovarainministerillä on liikaa valtaa. Tämä väite mielestäni on paikallaan sen takia, että keskustelu on osoittanut, miten valtiovarainministeri pääsee käyttämään valtaa myös kehysbudjetoinnissa ministeriöitten kehysten sisällä.

Yhden esimerkin tästä otan, ja se on omaishoitoasia, josta eduskunta on jo aikaisemminkin keskustellut. Budjettiriihessä tehtiin sopimus, että omaishoitoa kehitetään. Kävi vain niin, että budjettikirjan painovaiheessa tuo määräraha vielä poistettiin. Sosiaalipäätöksen perusteluista ei

kuitenkaan tätä tavoitetta poistettu. Näin jäi budjetin sisälle ristiriita, mitä ei ole voitu eduskunnassa korjata. Siellä on ponsi, jonka tarkoitus on tätä korjata. Tämä on yksi esimerkki, joka osoittaa mielestäni, että valtiovarainministeriöllä kehysbudjetoinnissakin on kohtuuttomasti valtaa.

Ed. T. Roos: Herra puhemies! Esitän ed. Alarannalle luvatta oman ryhmäni lämpimän kiitoksen näistä sanoista. Se oli teidän ryhmänne taholta tänä iltana toinen samanhenkinen puheenvuoro. Edellä ed. Vihriälän puheenvuoro oli samanhenkinen, mutta siinä ei sanottu noin suoraan sitä asiaa. Me ymmärrämme kyllä, että teidän ryhmäpuheenvuoronne pitäjä luki varmaan toisten kirjoittamaa tekstiä. Ei hänkään olisi voinut sillä tavalla sanoa, kuin hänet oli laitettu sanomaan. Me ymmärrämme sen, että tällaisessa tilanteessa käytetään kyllä koviakin sanoja, mutta niin kuin ed. Alarantakin totesi, puolet ryhmäpuheesta oli sitä. Lämpimästi joulun hengessä suosittelisin sen puheen kirjoittajalle huomenaamusta alkaen pientä kuntouttavaa lomaa!

Ed. Lahti-Nuuttila: Arvoisa puhemies! Arvostan ed. Alarannan rehtiä ja rakentavaa näkemystä. Juuri tällä tavalla hallituksesta oppositioon ja oppositiosta hallitukseen meidän pitää kyetä vaikeassa tilanteessa ojentamaan yhteistoiminnan kättä. Olen myös vakuuttunut siitä, että tällä tavalla me tavoitamme sen kansalaisajattelun syvän pohjavirran, joka niin monin tavoin ilmenee tämän päivän Suomessa.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy talousarvioehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Esitellään menot

P ä ä l u o k k a 21

Yleiskeskustelua ei synny.

P ä ä t ö k s e t:

Luku 01 Tasavallan Presidentti ja luku 02 Tasavallan Presidentin kanslia hyväksytään.

P ä ä l u o k k a 22

Yleiskeskustelua ei synny.

Päätökset:

Luku 01 Kansanedustajat, luku 02 Eduskunnan kanslia, luku 09 Valtiontilintarkastajat, luku 14 Eduskunnan oikeusasiamies, luku 25 Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunta, luku 30 Eduskunnan kirjasto ja luku 99 Eduskunnan muut menot hyväksytään.

Pääluokka 23

Yleiskeskustelua ei synny.

Puhemies: Pääluokan käsittely keskeytetään.

Pääluokka 24**Yleiskeskustelu:**

Ed. Ukkola: Arvoisa puhemies! Aluksi kyllä haluan, että tulee pöytäkirjaan merkityksi se, että tämä on suurin piirtein katastrofi kansanedustajia kohtaan. Täällä keskustellaan budjetin pääluokista, ja hallitus juhlii, tanssii ripaskaa josain muualla, hallituksen ministerit ja hallituspuolueiden kansanedustajat. (Ed. Väistö: Eivät kaikki!) — Eivät kaikki, ed. Väistö on ihan oikeassa. — Siitä huolimatta hallituksen ministerien sentään pitäisi olla kuuntelemassa, kun heidän oman pääluokkansa asioita käsitellään. Siksi irrotin tämän ulkopoliittisen osan ryhmäpuheenvuorosta, että olin toivonut ja uskonut, että ulkoministeri Haavisto on täällä mukana ja voi antaa tiettyihin asioihin vastauksia, koska minun mielestäni ulkopoliitikassa on joidenkin vastausten antamisen aika.

Herra puhemies! Vaikka Suomi elää kotimarkkinoilla sisäisesti erittäin suurta kriisiä niin taloudellisesti kuin henkisesti, niin ei Suomea ympäröivä ulkomaailma näytä enää yhtään sen paremmalta tai rauhallisemmalta. Venäjän vaalien tulos oli mielestäni niin järkyttävä, että sen pitäisi johtaa ulkopoliittisen johtomme taholta ainakin eri vaihtoehtojen punnintaan ja mielestäni myös turvallisuuspoliittikkamme uudelleenarviointiin. Pitäisi, jos siihen vain olisi enää mahdollisuutta, ja kysymys onkin, onko siihen.

Viisasta turvallisuuspolitiikkaa on sellainen, jonka turvin varaudutaan tänään huomiseen eikä suinkaan katsota eiliseen. En halua aliarvioida historian merkitystä huomiseksi. Sen sijaan haluan, että ulkopoliitikassakin harkittaisiin useampia vaihtoehtoja eikä pelkästään sitoudut-

taisi yhteen ainoaan oikeaan politiikkaan, kun siihen ei ole enää kotimaisista tarpeista lähtevää pakkoa. Yhden ainoan oikean vaihtoehdon politiikka voi myös ulkopoliitikassa johtaa virhearvioiteihin, ja tänä päivänä voi kyllä kysyä, onko näin käymässä.

Arvoisa puhemies! Haluan tässä lukea pätkän puheestani, jonka pidin EY-selontekokeskustelussa lähes kaksi vuotta sitten eli 14.1.1992: ”Virallinen Suomi on varma, että itsenäisten valtioiden yhdistys Ivy pysyy koossa ja että Venäjä säilyy demokraattisten voimien hallussa. Se ei edes uskalla ajatella sitä vaihtoehtoa, että Jugoslavian tapahtumat voisivat toistua Venäjällä tai että nationalistiset ääriaineokset syrjäyttäisivät Jeltsinin. Jos näin käy, mitä merkitystä silloin on Suomen tavoitteessa turvata jatkuvuus idänsuhteissa? Jeltsinin Venäjän kanssa se onnistuu, mutta entä Zhirinovskin Venäjän kanssa?

On hämmästyttävää, ettei näihin uhkakuviiin ole kiinnitetty huomiota. Mitkä ovat Suomen vaihtoehdot ja puolueettomuuden merkitys selaisessa tapauksessa, että Zhirinovskin kaltaiset johtajat pääsevät valtaan Venäjällä ja ryhtyvät syyttämään sisäisestä kurjuudesta naapurimaataan? Onko virallisen vaikenemisen taustalla se vanha kansanviisaus, ettei nukkuvaa karhua pidä herättää? Viisaaseen ulkopoliittikkaan kuuluu varautuminen kaikkiin vaihtoehtoihin. Suomen ulkopoliittisen johdon on tarkoin tiedettävä, mikä tällaisessa tilanteessa on maan ja kansalaisten kannalta parasta politiikkaa.

Turvaammeko parhaiten Suomen edut jäämällä yksin puolueettomuuden lippua heiluttaen, kuten EY:n vastustajat vaativat vai menemällä mukaan yhdyntävään Eurooppaan, jossa jokainen valtio on sitoutunut Etykin periaatteisiin? Vain EY:n ja Etykin varaan rakentuva Eurooppa on riittävän vahva estämään uusien diktaattorien nousun. Vain yhteisiin perusarvoihin tukeutuva Eurooppa voi estää valtioita käyttämästä voimapolitiikkaa toisia eurooppalaisen kodin jäseniä vastaan. Juuri tämän vuoksi Suomen on sitouduttava Eurooppaan. Se on maan kansalaisten kannalta parasta turvallisuuspolitiikkaa. Jos epädemokraattiset voimat saavat vallan Venäjällä, silloin me vasta EY:tä tarvitsemmekin.”

Arvoisa puhemies! Ulkopoliittinen toimintaympäristömme on tämän kahden vuoden aikana rajusti muuttunut. Kun Suomi jätti EY-jäsenyyshakemuksen maaliskuussa 1992, se linjasi Suomen turvallisuuspoliittiseksi linjaksi ns. puolueettomuuden ytimen, joka on itsenäinen puolustus ja sotilaallinen liittoutumattomuus.

Tästä doktriinista on koko ajan pidetty tiukasti kiinni. Nyt Venäjän vaalien jälkeen voi kyllä sanoa, että nyt se on sitten se ainoa doktriini. Onkin pakko kysyä, miksi ulkopoliittinen johto on pari vuotta vain istunut tumput suorana, kun jokainen on selvästi nähnyt, mitä Venäjällä tapahtuu. Jeltsin piti valtansa kiistassa Hasbulatovin kanssa vain turvautumalla aseisiin. Miksi keskusteluun ei ole tuotu riittävän ajoissa muitakin vaihtoehtoja?

Nytkin sentään voidaan tehdä ja pitää tehdä jotain. Voi sanoa, että onneksi olemme hakeneet Euroopan unionin jäsenyyttä. Onneksi tätä vaihtoehtoa ei listattu ainoaan oikeaan ulkopoliittikan doktriiniin. Neuvotteluja on kiirehdyttävä ja saatava ne nopeasti päätökseen. Turvallisuuspolitiikan kannalta jäsenyys on nyt entistäkin tärkeämpi. Maatalouden edut eivät saa tätä mahdollisuutta raunioittaa. Mutta miksi EY-jäsenyyttä, Euroopan unionin jäsenyyttä, ei riittävän selkeästi perustella turvallisuuspolitiikalla? Kai turvallisuus on tärkeämpää kuin etelän viljelijöiden tarpeet tuottaa ylen määrin?

Maastrichtin sopimushan merkitsee sitä, että Euroopan unioniin tulee aikanaan myös turvallisuus- ja puolustuspoliittinen ulottuvuus. Mutta eikö meidän tulisi selkeästi tietää jo nyt, mitä me haluamme, mihin saakka me olemme valmiit menemään, jos Suomesta tulee Euroopan unionin jäsen? Olemmeko valmiit Weu:n täysjäseneksi, liittännäisjäseneksi, tarkkailijajäseneksi vai ei minkäänlaiseksi jäseneksi? Nyt jo on aika kertoa kansalaisille, mitä Suomi tavoittelee, kun Euroopan unioni ryhtyy aikanaan muotoilemaan omaa ulko- ja puolustuspolitiikkaansa.

Arvoisa puhemies! Olen koko ajan perustellut Euroopan unionin jäsenyyttä myös turvallisuuspolitiikalla, (Ed. S.-L. Anttila: Eihän niillä puolustusvoimia ole!) — sillä seikalla, että vaikka Euroopan unioni ei annakaan mitään turvallisuustakeita eikä toisi sotilaallista tukea, vaan Suomen on itse hoidettava omat asiansa, kuuluminen unionin jäsenyyteen automaattisesti lisää turvallisuutta, ed. S.-L. Anttila. — Kuuluisimme suurempaan, demokraattisia arvoja kunnioittavaan yhteisöön. On aivan toista kohdistaa paineita 400 miljoonan asukkaan yhteisöä vastaan, kuin yksin Euroopan rannalle jäänyttä pientä ja vieläkin suhteellisen rikasta maata kohtaan. Suomen pelkäämät unionin ulko-, turvallisuus- tai talouspakotteet toimivat myös Suomen hyväksi.

Haluan muistuttaa edustajia siitä, että vasta tänä syksynä pääministeri selkeästi sanoi, että unionin jäsenyydellä on myös turvallisuuspoliit-

tisia ulottuvuuksia. Nato-keskustelu on torjuttu koko ajan viittaamalla siihen, ettei Nato ota uusia jäseniä. Nyt ilmeisesti käy niin, ettei Nato enää tarjoa edes ns. partnership for peace eli kumppanuussopimuksia, jäsenyyksistä nyt puhumattakaan, kun se tammikuussa tekee näistä asioista päätöksiä.

Jos Suomella oli jossakin vaiheessa edes teoreettisia vaihtoehtoja turvallisuuspolitiikassaan, nyt se aika ilmeisesti on ohi. Hyväksyn sen argumentin, että nyt ei pitäisi tehdä mitään radikaaleja ratkaisuja, koska se antaisi ns. väärän signaalin. Ei pitäisi. Ratkaisuvaihtoehdot olisikin pitänyt selkeästi tuoda esiin aika päiviä sitten, etenkin kun jokainen on nähnyt, mitä Venäjällä on tapahtunut ja tapahtumassa. Nyt on myöhäistä.

En pysty kiistämään sitä, ettenkö olisi huolestunut Venäjän vaalien tuloksesta, en niinkään Zhirinovskista kuin hänen edustamansa ylitionationalistisen ideologian suuresta kannatuksesta. Zhirinovski sinänsä ei ole uhka, sen sijaan uhka on se ideologia, jota hän edustaa, ja tämän ideologian suunnaton suosio.

Minulla olisi esitettävänä hyvin inhottavia kysymyksiä, jos ulkoministeri Haavisto olisi paikalla. Onneksi on kehitysapuministeri. Voiko Eurooppa olla 90-luvulla, laman aikana, yhtä typerä, kuin se oli 30-luvulla, jolloin myös oli lama? Silloin vähäteltiin Hitleriä, jota pidettiin vain harmittomana pikku kersanttina. Tämä harmiton mies sai valtansa demokraattisissa vaaleissa, ja sen jälkeen, kun valta oli saatu, ei sitten enää ollut demokratiaa. Oli vain keskitysleirejä ja polttouuneja. Tuo harmiton pikku mies ajoi Euroopan historiansa suurimpaan kurjuuteen. Syyllistytvätkö Euroopan johtajat samaan nyt 90-luvulla? Mikä on tämän vuosikymmenen Anschluss, jonka edessä johtajat vain sulkevat silmänsä, risivät kätensä ja hokevat: kyllä se siitä, kunhan ei vain ärsytetä? Kuka on se johtaja, josta tulee 1990-luvun Chamberlain?

Arvoisa puhemies! Sitten yhteen pieneen asiaan, jonka olisin halunnut tuoda ministeri Haaviston tietoon. Kysymys on Ilta-Sanomien tämän päivän uutisesta eli siitä, voiko pitää paikkansa, että diplomaattisaa Tokiossa 70 000 markkaa kuukaudessa puhtaana käteen. Sehän vastaa miljonäärin elintasoa. Onko eduskunta tosiaankin hyväksynyt sen, että ulkoministeriön virkamiehille voidaan maksaa korvauksia, jotka takavat heille elintason, josta lama-Suomessa voidaan vain haaveilla? Olisin halunnut tähän selvityksen tämän keskustelun aikana, mutta turha sitä on toivoa, kun ministerit eivät vaivaudu paikalle.

Kehotan kuitenkin valtiontilintarkastajia, siten kun näen heitä, puuttumaan asiaan ja selvittämään, ovatko ulkoministeriön asiat tässä suhteessa eduskunnan tahdon mukaisesti kohdallaan. Käsittääkseni tällaisten asioiden tutkiminen kuuluu juuri heille.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuultuani edustaja, puoluejohtaja Tuulikki Ukkolan äskeisen puheenvuoron, iloitsen, että tasavallan ulkoministerinä on Heikki Haavisto eikä Tuulikki Ukkola. Iloitsen, että tasavallan presidentti otti selvästi kantaa Nato-jäsenyyteen joitakin aikoja sitten todeten, että se ei ole ajankohtainen. Iloitsen, että Suomen nykyinen hallitus suhtautuu tervejärkisesti ja harkitsevasti Weu:n jäsenyyteen. Iloitsen, että ministerit hallitsevat Euroopan unionin nykyisen tilan, sotilaspoliittisen orientoitumisen, tietävät, että sillä on vain 40 000 jäsenen pieni sotajoukko, jos näin voidaan sanoa, joka on ihan muihin tarkoituksiin osoitettu kuin niihin, mihin ed. Ukkola sitä äsken toivoi. Iloitsen, että ylipäätäänkin Suomessa vielä on harkitsevia ihmisiä poliittisilla paikoilla.

Ed. S-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Ukkolan osalta toivoisin, että pistettäisiin vähän jäitä hattuun, kun keskustellaan Venäjän vaalien tuloksesta. Itse olin siellä mukana tarkkailijana ja voin sanoa, että Venäjän puoluejärjestelmä on vasta hahmottumassa ja se on tavattoman heterogeeninen. Lähtisin siitä, että välttämättä myös Zhirinovskin eteen tulee se tilanne, että hänen saatuaan suuren äänimäärän siitä seuraa vastuu ja vastuun kantaminen hioo varmasti särmiä. Toisaalta tiedämme, että perustuslaki tuli hyväksytyksi, joka antaa tämänhetkelle presidentille Jeltsinille erittäin suuret valtaoikeudet, joita taas tässä tilanteessa pidän järkevinä ja perusteltuina. Kun Venäjän demokratia ottaa ensimmäisiä askeleita, on toki hyvä, että siellä on tässä vaiheessa presidentillä erittäin suuret valtaoikeudet.

Mielestäni meidän ei kannata nyt lietsoa minikään näköistä pelkoa tässä tilanteessa. Annetaan asioiden rauhallisesti kehittyä. On totta kai kieltämättä tosiasia, että Zhirinovski on esittänyt hyvin värikkäitä puheenvuoroja, mutta annetaan ajan kulua ja odotetaan, miten toiminta ja yhteistyö käynnistyy parlamentissa.

Ed. T. Roos: Arvoisa puhemies! Ed. Alaranta hetki sitten arvosteli voimakkaasti oman

ryhmänsä puheenvuoroa. Se oli siis oman puolueen arvostelua. Hienotunteisuusyistä kieltäydyn viittaamasta siihen, että liberaali Ukkola arvosteli liberaali Zhirinovskia äskeisessä puheenvuorossaan, niin ymmärsin.

Arvoisa puhemies! Ulkoasiainministeriön hallinnonalalla hallinto- ja tarkastusjaosto käsittelee mm. kansainvälistä kehitysyhteistyötä. Kun me sitä käsittelemme, ei siinä kovin paljon aikaa käytetty. Siellä kävi nytkin paikalla oleva kehitysyhteistyöministeri Kankaanniemi esikuntineen kuultavana ja kertomassa. Ehkäpä silläkin käynnillä oli merkitystä sillä tavalla, että tiesimme suunnilleen, mitä kumpikin osapuoli tarkoittaa, ja saimme jonkinlaisia parannuksia budjettiin. Esimerkiksi Stete sai 200 000 markkaa lisää, jolla määrällä heidän ilmoituksensa mukaan toiminta jatkuu entisessä laajuudessaan. Samoin sisäisillä uudelleenjärjestelyillä ainakin 5 miljoonaa saatiin kansalaisjärjestöille, ja se oli hyvä asia sekin. Mutta eräässä asiassa me tietenkin olimme ministerin kanssa eri mieltä, ainakin oppositio, eli tavassa laskea kehitysyhteistyömäärärahamme koko, se montako prosenttia se nyt sitten bruttokansantuotteesta on. Suomi on meille asetetusta tavoitteesta, 0,7 prosenttia bkt:stä, rajusti pudonnut. Tällä hetkellä luku on 0,4. Mutta meidän käsityksemme mukaan 0,4:kin on muodollinen. Oikein laskettuna luku on jo pienempi. Ymmärrän, että herra ministeri ei käytä sanoja ”oikein laskettuna” vaan ehkäpä ”toisella tavalla laskettuna”.

Joka tapauksessa meidän käsityksemme mukaan siihen 0,4 prosenttiin on päästy jonkin verran kyseenalaisinkin keinoin eli sillä tavalla, että pakolaiskustannukset on laskettu niin suuriksi, että summa tälle tilille kokonaisuudessaan olisi 0,4 prosenttia bkt:stä. Raha on sinne laitettu ilmeisesti hyvin tietäen, että siinä määrin sitä ei kuitenkaan käytetä. Kokemus on osoittanut, että pakolaiskustannukset jäävät vuosittain pienemmiksi kuin niihin budjetoidut määrärahat. Tästäkin huolimatta, kuten sanoin, pakolaiskeskuksille on nytkin varattu määrärahoja yli tarpeen, jotta, meidän käsityksemme mukaan, kehitysyhteistyömäärärahojen bkt-osuus saataisiin muodollisesti nousemaan 0,4 prosenttiin bkt:stä. Tämä tuntuu sikälikin oikealta selitykseltä, että kun muissa Oecd-maissa pakolaiskustannusten osuus on 1—2 prosenttia, meillä se tällä tavalla nousee liki 20 prosenttiin.

Viime vuodesta on kehitysyhteistyömomen-
tin määrärahaa vähennetty yli miljardilla, siis yli 1 000 miljoonalla markalla. Se on lyhyellä

aikavälillä katsottuna suhteessa budjetin kovimpia leikkauksia. Siis leikataan nimenomaan sillä alueella, jolla välitön vaikutus hädänalaisten ihmisten elämään on kaikkein suurin. Tämä on epäsosiaalinen linja eikä suinkaan paranna maamme kuvaa ulkopuolella rajojemme vaan täsmälleen päinvastoin. Jos me haluaisimme pysyä 0,4 prosentissa, se edellyttäisi varsinaisen kehitysyhteistyön määrärahojen käyttösuunnitelman säilyttämistä sillä tasolla, millä ollaan tänä vuonna eli noin 1 550 miljoonassa markassa. Se käytännössä tarkoittaisi, että nyt käsitellyssä olevaa esitystä pitäisi kasvattaa 250 miljoonalla.

Mekin näitä laskimme mutta, herra puhemies, emme lähde budjettia sillä summalla kasvattamaan vaan sen sijaan esitämme budjetin sisäisenä siirtona 100 miljoonaa markkaa pakolaiskustannusten arviomäärärahasta momentilta 33.29.61 suoraan varsinaisen kehitysyhteistyön käyttösuunnitelmaan. Tulemme tekemään tämän ehdotuksen tarkemmin myöhemmin ja esitämme myös, että perusteluissa lausuttaisiin: "Valiokunta edellyttää, että varsinaisen kehitysyhteistyön määrärahat palautetaan mahdollisimman pian vähintään nyt päättymässä olevan vuoden mukaisiksi."

Ed. Wahlström: Arvoisa puhemies! Ed. Pulliaisen tavoin minäkin toivon, että tervettä järkeä ja harkintaa käytettäisiin, kun arvioidaan maailman tilanteita niin idässä kuin lännessäkin. Uskon, että me kaikki olemme olleet sitä mieltä, että on hyvä, että Venäjällä pidetään lailliset vaalit, on hyvä, että Venäjällä hyväksytään uusi perustuslaki, vaikka varmasti se onkin puutteellinen. Näin ollen pitäisi myös ajatella, että tämä on ollut Venäjän kansan valinta siinä erittäin hämmentävässä ja hankalassa tilanteessa, jossa se on tapahtunut. Minusta on kauhistuttavaa, jos näissä vaaleissa olisi valittu enemmistöön sen näköisiä tai sen kuuloisia herroja kuin Zhirinovski. En kuitenkaan usko, että hänen politiikkansa enemmistöä saisi.

Mitä tulee siihen, miten meidän pitäisi suhtautua yleisesti ottaen omaan turvallisuuteemme, olen myös samaa mieltä kuin ed. Ukkola, että meillä pitäisi harkita hyvin tarkkaan niitä vaihtoehtoja, joita meillä on, jos niitä yleensä on muutuvassa maailmassa, lähtien ennen kaikkea tietysti omasta kansallisesta turvallisuudestamme. Mitään muita etujahan meillä ei ole ajettavana. Siinä suhteessa minä pidän huonona, että Suomi tai paremminkin Suomen ulkopoliittinen johto,

tasavallan presidentti ja hallitus, on valinnut yhden ainoan linjan.

Silloin, kun Suomi haki Euroopan yhteisön jäsenyyttä, nykyisen Euroopan liiton jäsenyyttä, ilmoitti tasavallan hallitus presidentin tietysti hyväksyessä tuon ilmoituksen pääministeri Aho suulla, että Suomi hyväksyy Maastrichtin sopimuksen kaikki ne määräykset, jotka koskevat ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa ja sen kehittämistä. Kuten Maastrichtin sopimuksessa sanotaan, on yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka, joka myöhemmin saattaa johtaa myös yhteiseen puolustukseen. Suomi on siis sen ilmoittanut täysin yksiselitteisesti.

Näinhän tietysti onkin, koska se on ollut jäsenyyden hakemisen ehtona. Jäsenyysneuvotteluja ei edes aloiteta, jos eivät jäseneksi hakijat hyväksy Maastrichtin sopimusta. Niille, jotka ovat olleet jäseninä, on ollut tietysti erilaisia vaihtoehtoja, kuten Englannin ja Tanskan esimerkit osoittavat. Meillä ei ole siis tähän mennessä vaihtoehtoja näköjään kovin paljon ainakaan julkisuudessa pohdittu. Toisaalta senhän, että niitä ei ole pohdittu, osittain ymmärtää, koska meillä on tämä merkittävä järjestelmä Suomessa, että tasavallan presidentti määrää Suomen suhteista ulkovaltoihin eikä siinä meillä ole paljon nokan koputtamista. Sekin näytelmä, joka maaliskuussa 92 täällä näyteltiin, oli tietysti ihan tarpeeton, koska tasavallan presidentti oli jo päättänyt, että jäsenyyttä haetaan.

Ed. Ukkola sanoi, että meidän pitäisi tukeutua Etykiin ja siihen voidaan tukeutua vain olemalla Euroopan unionin jäsen. Mikäli oikein muistan, Etykin jäsenmaita on Kanadaa ja USA:ta myöten ja sen lisäksi kaikki Euroopan maat. Etyk mielestäni pyrkii ihan vakavissaan rakentamaan omaa turvallisuusjärjestelmäänsä, tosin sillä tavoin, että sillä ei edes kunnon koneistoa vielä ole.

Mitä tulee Euroopan yhteisön meille antamiin turvallisuustakuisiin, siinä todellakin hyvin risti-riitaisesti asiaa perustellaan. Toisaalta edelleenkin eräät hallituksen jäsenet ja presidenttiehdokkaat puhuvat itsenäisestä puolustuksesta ja liittoutumattomuudesta, vaikka aivan selvästi on käynyt ilmi, että liittoutumaan liittyminen ei voi olla enää liittoutumattomuutta. Toisaalta ovat sekä tasavallan presidentti että pääministeri Aho sanoneet jäsenhakemuksen perusteluna olleen myös turvallisuuspoliittiset tarpeet. Siksi todella toivoisi, että näistä enemmän keskusteltaisiin ja tuotaisiin esiin, minkälaisia tavoitteita Suomella on ja miten Suomi mahdollisesti jäsenenä vuoden 96 jälkeen kuvittelee voivansa muotoilla suuntaa,

mihin Euroopan yhteisön ulko- ja turvallisuuspolitiikka kehittyi. On siis herättänyt aikamoista epäilyä, että jäsenhakemuksen jättämisen jälkeen, lähes kaksi vuotta myöhemmin, ilmoitetaan, että ei ollutkaan kysymyksessä pelkästään kaupallinen ja taloudellinen tarve vaan myös turvallisuuspoliittinen tarve, mutta sitä ei pystytty perustelemaan.

Joka tapauksessa, kun niin on, että meidän tasavaltamme presidentti yksin tosiasiaa päättää ulkopoliitikasta, siitä keskusteleminen joskus tuntuu turhalta tässä salissa. Me voimme kuitenkin päättää siltä osin, mikä koskee erästä keskeistä ulkopoliittikan lohkoa, nimittäin kehitysyhteistyöpolitiikkaa. Se on asia, josta on pakko puhua, jottei eduskunta leimautuisi yhtä kylmäksi, säälittömäksi ja lyhytnäköiseksi ulkopoliittikassaan kuin hallitus nyt leimautuu.

Palaan jälleen siihen, mistä olen usein täällä puhunut. Budjetin perusteluissa todetaan ulkopoliittikan erääksi osaksi kehitysyhteistyö. Se on se osa ulkopoliitiikkaa, jolla pyrimme vaikuttamaan maailman kehitykseen, niin väestö- kuin muihinkin ongelmiin. Kuitenkin näyttää siltä, että tästä ulkopoliittikan osasta ei määrääkään tasavallan presidentti vaan valtiovarainministeri Iiro Viinanen, ja se määräys, se jälki on todellakin erittäin karkeata.

Suomi, joka on koettu erittäin aktiivisena, hyvänä YK:n kehitysjärjestöjen auttajana, on menettänyt tässä suhteessa maineensa. On tietysti selvää, että Suomi on vieläkin keskiarvossa, jossa Oecd-maat yleensä ovat. Mutta kun Suomi on kuulunut siihen ryhmään, jonka rahoitusosuus esimerkiksi Unicefissa on ollut erittäin suuri, on aivan selvää, että kun Suomi pudottaa avustuksiaan, se tietysti tuntuu paljon enemmän näissä järjestöissä kuin niiden muiden kohdalla, jotka eivät kovinkaan paljon ole osallistuneet.

Vasemmistoliitto on arvostellut budjettia myös siitä syystä, että kuten edellä ed. T. Roos sanoi, bruttokansantuoteosuus 0,4, joka sekin on vähäinen, on budjettiesityksessä saatu aikaan kepulikonstein sillä tavoin, että on huomattavasti enemmän laskettu pakolaismenoja kehitysyhteistyöbudjettiin kuin kohtuudella voitaisiin ajatella eli siinä summassa on runsaasti ilmaa. On saatu siis näyttämään siltä, että sentään 0,4 prosentissa ollaan. Tosiasiaa näin ei ole.

Suomi on nyt ulkopoliittista vastuutaan hyvin pahasti välttelemässä tekemällä jo kolmatta budjettia, jossa kehitysyhteistyömenot alenevat. Meidän käsityksemme mukaan tarvittaisiin vähintään 250 miljoonan markan lisäys käsillä ole-

vaan esitykseen, jotta voitaisiin edes aidosti väittää 0,4 prosentin rajan säilyvän. Ennen kaikkea mielestämme pitäisi, kuten vasemmistoliiton vastalauseessakin todetaan, tukea YK:n lastenrahastoa Unicefia, väestörahastoa, YK:n naisten kehitysrhastoa, joissa, näin me ymmärrämme, nuo varat käytetään erittäin tehokkaasti ja pienilläkin summilla saadaan hyviä tuloksia aikaan. Olen täysin vakuuttunut, että näin on erityisesti Unicefin osalta, mutta myös näiden muiden järjestöjen osalta.

Tässä suhteessa siis se ulkopoliittinen kannanotto, jonka eduskunta voisi aidosti tehdä, koskee kehitysyhteistyötä. Siinä me voisimme todella lisäämällä määrärahoja osoittaa, että me pidämme kehitysyhteistyötä tärkeänä ulkopoliittikan osana, vaikka näyttää meidän ulkopoliittinen johdomme tämän ajatuksen hylänneenkin.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Siinä ed. Wahlström on varmasti oikeassa, että olemme samaa mieltä siitä, että tällä hetkellä käsissä on vain yksi ainoa vaihtoehto. Me varmasti molemmat haluamme vaihtoehtoja, mutta minun vaihtoehtoni on tietenkin toisenlainen kuin ed. Wahlströmin toinen vaihtoehto. Haluan kuitenkin huomauttaa ed. Wahlströmille, että eilen puolueenne puoluesihteerillä linjasi Euroopan unionin jäsenyyden myös Suomen turvallisuuspoliittiseen asemaan eli hieman toisella tavalla kuin ed. Wahlström puheenvuorossaan. Tässä suhteessa kahdenlaista ajattelua näistä asioista on ainakin vasemmistoliiton sisällä.

Minä muistutan ed. Wahlströmiä siitä, että minä lainasin hyvin pitkän pätkän kaksi vuotta sitten pitämästäni puheesta haluten nimenomaan osoittaa, että se, mitä olen ajatellut tästä tilanteesta, ei ole suinkaan pelkästään näitten vaalien takia, vaan minä olen todella ollut sitä mieltä jo kaksi vuotta sitten, kuten puheessani toin esille. En tiedä, olenko oikeassa vai enkö ole oikeassa, mutta nyt on kuitenkin ulkopoliittisella johdolla aivan toisen tyyppiset asiat pohdittavana kuin kaksi vuotta sitten.

Ed. W a h l s t r ö m (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä minä ymmärsin, että ed. Ukkola lainasi omaa puhettaan. Varmuuden vuoksi on aina hyvä lainatakin omia puheitaan, niin ei erehdy. Mutta minä en ymmärrä sitä, että tämä sopisi tähän tilanteeseen, sen takia, että meidän on arvioitava koko Euroopan tilannetta ja omaa turvallisuuttamme siltä kannalta, ja siinä

mielessä pidän vääränä sitä, että me katsomme ainoastaan Euroopan unionin jäsenyyden tuovan turvallisuutta ja turvallisuustakeita. Sillä voi olla aivan päinvastaisiakin seurauksia. Se, mitä esimerkiksi Naton johtomiehet ovat tällä hetkellä puhuneet suhteista Keski- ja Itä-Euroopan maiden jäsenyyteen, osoittaa, että sielläkin ajatellaan vähän pitemmälle kuin vain sitä, mitä eilen vaaleissa tapahtui.

Mitä tulee vasemmistoliiton kannanottoihin, tiedän varsin hyvin meidän puoluesihteerimme näkemyksen, jossa hän selvästi painotti Euroopan liiton jäsenyyden merkitystä. Olen hänen kanssaan eri mieltä. Tosiasiassa meidän puolueemme päätöksetkin ovat huomattavasti kriittisempiä Euroopan liiton jäsenyyden suhteen kuin olisi saattanut puoluesihteerin kommenteista päätellä. Sen vuoksi ja henkilökohtaisen näkemykseni mukaan puhuin tästä asiasta, ja minäkin olen ollut jo kaksi vuotta sitä mieltä, että meidän pitäisi etsiä toisenlaisia turvallisuusratkaisuja kuin niitä, jotka suin päin ryntäävät Euroopan unionin, Weun ja Naton jäsenyyteen.

Ed. L a i n e : Herra puhemies! On valitettavaa, että ulkoministeri Haavisto ei voi olla nyt paikalla. Ehkä tämä pääluokan keskustelu tuli liian nopeaan. Oli syy missä tahansa, en nyt halua sormella sen kummemmin osoittaa, mutta kaiken kaikkiaan se on harmi. Eduskunnassa kuitenkin olisi, niin kuin nyt on havaittu, jotain kysyttävää, ja voi olla, että ministeri Kankaanniemi välittää näitä tunteja, joita täällä puheenvuoroissa esitetään.

Ed. Ukkola aloitti puheenvuoronsa mielenkiintoisesti, kun hän totesi, että Suomessa on vain yhden vaihtoehdon politiikka. Hän tarkoitti tietysti ulkopoliittikkaa. Näinhän myös ed. Wahlström totesi. Mutta mielenkiintoista oli se, että kun ed. Ukkola totesi, että on yhden vaihtoehdon ulkopoliittikkaa, niin hän hyväksyy Euroopan unionin jäsenyyden, niin ymmärsin tuon puheenvuoron, kun taas ed. Wahlström, joka sanoi myös, että hän valittaa, että Suomessa ajetaan vain yhtä linjaa eli juuri Euroopan unionin jäsenyyttä, oli kokonaan toisella kannalla kuin ed. Ukkola. Minä olen kyllä samaa mieltä tästä asiasta ed. Wahlströmin kanssa ja eri mieltä kuin puoluesihteerini Viialainen.

Mutta ed. Ukkolan toinen alkupuolen repliikki oli se, että Suomessa on vaikenemisen politiikan aika. Ei Suomessa ole moneen vuoteen ollut vallalla mikään vaikenemisen politiikka. Kyllähän täällä, jos käyttää vähän kiinalaista sanon-

taa, kaikki kukat ovat saaneet kukkia, kaikki mielipiteet ovat voineet tulla esiin ja ovat myös tulleet. Rohkeutta ei ole puuttunut lausua melkein mitä tahansa, vetää jalkoja alta, oli sitten kysymys hyvin hoidetusta Suomen ulkopoliitikasta, sen kunniakkaista nimistä ja edustajista tai mistä tahansa. Kaikkihan on voitu repiä auki niin hyvässä kuin pahassa tarkoituksessa. Siitä, että meillä nyt olisi vaikenemisen politiikka meneillään, en ole samaa mieltä ed. Ukkolan kanssa.

Mutta oli yksi asia, josta olen täsmälleen samaa mieltä kuin ed. Ukkola. Diktaattorien nousu valtaan pitäisi kyllä estää kaikkialla. Mutta se on kyllä kunkin maan kansalaisten oma asia. Ei sitä varmasti Suomen panssareilla eikä Euroopan unionin panssareilla voida ratkaista, ei edes silloin, kun kysymys on Moskovasta, vaan kyllä on kussakin maassa pyrittävä itse hoitamaan tällaiset asiat.

Varsinaisesti puheenvuoron pyysin kiinnittääkseni huomiota siihen, että Viron pääministeri pari päivää sitten ryhtyi jakamaan neuvoja siitä, miten Suomen tulisi oma ulko- ja turvallisuuspolitiikkansa hoitaa. Ymmärrän hyvin sen närkästyksen, joka Viron pääministerin lausunnon johdosta Suomessa on syntynyt. Mutta vaikka en yritä millään lailla puolustella Viron pääministeriä, päinvastoin, minä kuitenkin haluaisin todeta, että Viro näyttää olevan sellainen maa, jossa hyvin paljon otetaan oppia Suomesta tai ainakin pyritään ottamaan ja ilmeisesti myös USA:sta.

Tässä suhteessa kiinnitän huomiota siihen, että Suomesta tavan takaa presidentin, hallituksen, ministerien, presidenttiehdokkaiden suulla on pitkän aikaa neuvottu esimerkiksi, keitä venäläisten tulisi äänestää, kannattaa ja tukea. Siis on pidetty aivan kuin selvänä, että Suomesta käsin voidaan jakaa neuvoja ja puuttua naapurin politiikkaan. On annettu ymmärtää, että Jeltsin on demokratian tae jne.

Jotenkin, jos tässä oman mielipiteen voi lausua, kun kerran Suomessakin on ottanut kantaa presidentin valtaoikeuksiin ja pyrkinyt niitä supistamaan, niin tässä vaiheessa tuntuu vähän siltä, ettei missään ole niin paljon valtaa presidentillä kuin nyt on Moskovassa ainakin paragrafeissa. En tiedä, miten on käytännössä. Tuntuu siltä, että valta vielä perustuu sellaisiin ukaaseihin, jotka Jeltsin on itse hyväksynyt taikka säätänyt voimaan. Nythän oli perustuslakia koskeva äänestys, joka otti tähän asiaan kantaa.

Olen jostain lukenut, että Jeltsinillä on valtaa enemmän kuin faraolla, tsaarilla ja NKP:n pääsihteerillä yhteensä. Nykyisin tällainen ei ole

mahdollistakaan, koska NKP:tä ei ole, enkä sen pääsihteerin vallasta tiedä. (Ed. Wahlström: Eikä faraotakaan!) En tiedä, mutta tällä on kai haluttu kuvata laajoja valtaoikeuksia. — Mutta jätetään tämä Suomen mahdollisesti antama esimerkki Virolle nyt syrjään.

Erityisesti kiinnittäisin huomiota siihen, että kaikkein näkyvimmin paitsi naapurimaiden niin aivan maailman ääriellä, toisella puolella, olevien valtioiden politiikkaan ja elämään on puuttunut USA. Jos ajatellaan USA:n lähimaita: Panama, Meksiko, Haiti, Guatemala, Grenada ja Kuuba, esimerkiksi Kuubaan nähden on ollut yli 30 vuotta kauppasaarto, joka on ristiriidassa kaiken sen kanssa, mitä maailmankaupan vapaudesta on puhuttu ja mikä esimerkiksi Suomea koskee. Sitte USA on puuttunut Irakiin, Somaliaan jnp. Tämän halusin vain tuoda ikään kuin osoituksena siitä, että ehkä Suomenlahden etelärannikolla Virossa on ajateltu, että kyllä tämä on yleinen kansainvälinen tapa, että voidaan puuttua muiden maiden asioihin ja jakaa neuvoja, niin kuin nyt Viron pääministeri on tehnyt. Mutta en silti, vaikka sitä näin voisi selittää, voi hyväksyä selaista, että naapurissa sanotaan, miten Suomessa tulisi ulko- ja turvallisuuspoliittiset asiat hoitaa.

Aivan lopuksi kaksi asiaa. Ensimmäinen on kovin suuri asia, mutta se on edessä. Kun on keskusteltu Euroopan unionin kansanäänestyksestä, niin näyttää nyt syntyneen vakavassa mielessä sellainen ajatus, että Euroopan unionia koskevassa kansanäänestyksessä olisi monia vaihtoehtoja. Oma käsitykseni on se, että siinä asiassa pitäisi olla kaksi selkeää vaihtoehtoa. Jos joku ei voi kumpaakaan näistä valita, niin kai hän voi tyhjänsä lipun jättää, niin kuin kaikissa vaaleissa on ollut, ehkä se tässä kansanäänestyksessä on paikallaan. Mutta evästyksenä jo tässä vaiheessa sanoisin, että kaksi selkeää vaihtoehtoa pitää olla.

Jos ulkoministeri Haavisto olisi ollut paikalla, niin olisin koettanut saada selville Wider-sotkuista, en liittäen niitä presidentinvaalikamppailuun vaan muutoin. Ja juuri presidentinvaalikamppailusta johtuen ministeri Kankaanniemi ehkä ei ole oikein sopiva tässä asiassa nyt mielipiteitä esittämään. Hän tekee niin kuin itse harkitsee, mutta en ainakaan pyydä tältä osin.

Lopuksi totean, että olisin kyllä ollut kiinnostunut kuulemaan ulkoministeri Haavistolta esimerkiksi hänen käsityksiään siitä, miten Suomi omalta osaltaan voisi edistää Israelin ja Plo:n sopimuksen toteutumista siten kuin rauhansopimuksen voimaantuloa koskeva sopimus edellytti. Sopimushan ei näytä vielä olevan toteutumassa.

Ed. Stenius - Kaukonen: Herra puheemies! Kun ed. Laine päätti palestiinalaisten kysymykseen, niin minä voin aloittaa tällä.

Yleinen tilannehan on tällä hetkellä erittäin vaikea, koska Israel ei ole aloittanut vetäytymistä eilispäivänä eli 13. joulukuuta, niin kuin sopimuksen mukaan piti tapahtua. Se, että sopimusta ei ole noudatettu, on tietysti johtanut kasvavaan väkivaltaan. Kun tämä oli näkyvissä jo huomattavasti ennen tämän päivämäärän täyttymistä, niin väkivaltaisudet ovat olleet varsin voimalliset länsirannalla ja erityisesti Gazassa viime päivien aikana, ja ne ovat tietysti merkinneet jälleen uusia ihmisuhreja.

Kuitenkin juuri nämä pitäisi välttää ja mahdollistaa se, että palestiinalaiset voisivat alkaa rauhassa rakentaa omaa yhteiskuntaa ja lopulta omaa valtiota. Tilanne on hyvin jännittynyt, ja samalla se tietysti merkitsee sitä, että sopimus ei ole toteutunut edes siltä osin, mitä paperille oli kirjoitettu. Sitähän voimakkaasti monien palestiinalaistenkin ryhmittymien taholta arvosteltiin, ja kun nyt nähdään, että edes siltä osin sopimus ei mene eteenpäin, niin palestiinalaisten johtaja Jasser Arafat on tietysti joutunut entistä voimakkaamman arvostelun kohteeksi ja kannatus rapisee. Mutta jokainen ymmärtää, että kun sopimukseen panee nimensä alle ja jos sopimus ei toteudu, niin kyllä niiden johtajien, jotka nimet paperiin kirjoittavat, uskottavuus ja kannatus rapisee.

Viime aikoina tietysti Jasser Arafatia on varsin voimakkaasti arvosteltu myös omavaltaisista toimista, ja ehkä hän toivoessaan, että israelilaiset olisivat olleet valmiita etenemään sopimuksen mukaisesti, on saattanut sitten myös omalla puolellaan toimia omavaltaisesti. Minulla ei ole siitä tietysti mitään muuta tietoa kuin uutisten välityksellä, mutta mielestäni tämä ei kuitenkaan anna aihetta ed. Kallikselle rinnastaa Zhirinovskia ja Arafatia ja monta muuta siinä välissä. Tärkeää tietysti on, että palestiinalaisten nimenomaan demokraattinen tapa rakentaa omaa yhteiskuntaa olisi mahdollista, sitä tuettaisiin ja myös johto toimisi tällä tavoin, mutta presidentti Arafat on ajettu kyllä varsin vaikeaan nurkkaan.

Mutta kaikkein suurin huoli on tietysti oltava siitä, miten tavallisille Palestiinan kansalaisille, erityisesti lapsille ja nuorille, joita Gazassa ja Länsirannallakin on varsin runsaasti, voitaisiin rakentaa turvattu tulevaisuus. Ja kansainvälisen yhteisön tukea siihen tarvitaan: Tarvitaan poliittista tukea, ja sitä on kuitenkin varsin niukasti tullut tämän sopimuksen teon jälkeen. Tätä juh-

listettiin Washingtonissa, kun sopimus allekirjoitettiin, varsin näyttävästi, mutta länsimaiden tuki palestiinalaisille on jäänyt varsin vaatimattomaksi, ja se tietysti on ollut omiaan johtamaan siihen tilanteeseen, että Israel ei ole sopimusta noudattanut.

Suomi ei ole niin pieni maa, etteikö sen poliittisella tuella olisi merkitystä. Eräs tapa tukea poliittisesti palestiinalaisille ja nimenomaan sitä, että rauha alueelle saataisiin, on se, että palestiinalaisille annettaisiin myös oikeus esiintyä kansana ja edustautua virallisesti. Tämähän voi tapahtua esimerkiksi palestiinalaisen tiedotustoimiston tason nostolla, sillä että sille annetaan korkeampi status. He käyttävät itse nimitystä General Delegation of Palestine. Enkä nyt rupea yrittämään löytää sille suomenkielistä täsmällistä vastinetta, kun sitä ilmeisesti ei vielä ole tehty.

Tämä on se malli, jolla monissa muissa maissa, kuten Ranskassa, on jo edetty. Presidentti Arafat vieraili Saksassa viime viikolla, ja uutistietojen mukaan siellä toimiston status on nostettu. Palestiinalaisille on annettu diplomaattiset oikeudet. Myös muissa Pohjoismaissa tämä on ollut esillä ja myös Suomessa, mutta Suomi tuntuu kovasti vitkastelevan näiden asioiden kanssa. Nyt on luvattu, että Pohjoismaiden pääministerikokouksessa asiasta keskustellaan, mutta nopeampia toimia voisi odottaa. Juuri tänä päivänä katsoin uutisista, että Jasser Arafat vieraili Lontoossa. Toivon mukaan sieltä tulee tukea. Englanti, Iso Britannia, on tietysti erittäin merkittävä. Onhan se entinen mandaattivaltio Lähi-idän alueella, nimenomaan Palestiinan alueella.

Palestiinalaisia tulisi tukea myös taloudellisesti, ja Suomen tähän asti päättämä tuki 40 miljoonasta, josta 10 miljoonaa tänä vuonna, on varsin vaatimaton verrattuna muihinkin Pohjoismaihin. Mutta erityisen tärkeää on tietysti katsoa, miten tuo tuki annetaan. Toivoisin, ministeri Kankaanniemi, että Maailmanpankki ei ole ainoa kanava, miten tukea toimitetaan eteenpäin. Nythän osa on luvattu antaa Unrwalle.

Mutta varsinkin kun puhutaan ensi vuoden tuesta, niin tällä hetkellä palestiinalaisten keskeinen ongelma on se, että heillä on kyllä yliopistot ja koulut. On Unrwan kouluja ja toisaalta Israelin ylläpitämiä kouluja, mutta ne pitäisi nyt palestiinalaisten itse ottaa hallintaansa. Yliopistothan ovat täysin heidän hallinnassaan, mutta ei ole rahaa maksaa palkkoja. Juuri tämän tyyppiin hankkeisiin, jotka eivät ole perinteistä kehitysyhteistyötä, pitäisi mielestäni ja myös Eduskunnan arabikansojen ystävyysryhmän mielestä

panostaa. Kun viime viikolla pidimme kokousta, niin päätimme lähettää hallitukselle ja ulkoministerille kirjeen, jossa toivomme, että esimerkiksi yliopistojen käyttökustannuksiin, opettajien palkkoihin jne., voitaisiin varoja osoittaa, nimenomaan, että he pystyvät itse rakentamaan omaa yhteisöään ja pitämään yllä niitä rakenteita, mitä on jo olemassa ja siitä sitten lähtemään eteenpäin.

Mutta ei tällä hetkellä heillä ole mitään mahdollisuuksia veroja kerätä, tai vaikka tulisi mahdollisuudetkin, ihmiset ovat köyhiä. Tässä akuutissa tilanteessa, kun tilanne on erittäin vaikea varsinkin Gazassa, tarvittaisiin voimakkaasti myös taloudellista tukea ja nimenomaan niin, että he voivat itse päättää, miten sitä käytetään. Taloudellista yhteistyötä muutenkin, nimenomaan kehitysyhteistyötä, olisi tärkeää viritellä.

Herra puhemies! Muutama sana vielä Eta-sopimuksesta, joka nyt juuri on vahvistettu niin, että Eta astuu voimaan ensi vuoden alussa. Aikaisempaan tapaani nostan esille ne asiat, mitä juuri sosiaali- ja terveysvaliokunnassa on käsitelty esimerkiksi kansaneläkkeiden yhteensovittamisen, ulkomailta maksetun työeläkkeen huomioon ottamisen kansaneläkkeen lisäosassa. On mielestäni varsin erikoista, että kun sosiaali- ja terveysvaliokunta on kolme kertaa lausunut asiasta ponnen muodossa sanoen, että tämä asia pitää selvittää, ottaa uudelleen esille ja hoitaa niin, että ne, jotka ovat osan elämästään ulkomailla työssä, eivät tule parempaan asemaan kuin ne, jotka ovat Suomessa koko ikänsä töissä. Mutta on aika ihmeellistä, että hallitus ei ole ryhtynyt tämän asian osalta oikeastaan minkäänlaisiin toimenpiteisiin.

Kun sosiaali- ja terveysvaliokunnan meikkin kaikki jäsenet, ainakin kaikki, jotka olivat paikalla, allekirjoittivat kirjallisen kysymyksen, niin ministeri Huuhtasen vastaushan oli aivan suoraan se, että hallitus ei aiokaan ryhtyä mihinkään. Sen jälkeen olemme kirjoittaneet ulkoministeriölle kirjeen, ja siihen ei tietysti ole tullut mitään vastausta.

Kun olin eduskunnan valtuuskunnan mukana Brysselissä, minulle sitten sanottiin, että mene itse puhumaan vastaavan EY-virkamiehen kanssa. Minähän tietysti tein työtä käskettyä, ja hän kyllä ymmärsi ja toivoi, että tästä asiasta tulisi kirjallinen pyyntö, koska eihän tämä asia tietenkään hoidu niin, että ed. Stenius-Kaukonen käy Brysselissä Euroopan parlamentin kuppilassa keskustelemassa EY-virkamiehen kanssa tästä aiheesta, vaan tämä pitää viedä virallisesti eteenpäin. Tämä on hallituksen tehtävä. Hän toivoi saavansa siitä kirjalliset paperit, että hän voisi asiaa

tarkemmin selvittää, mutta näitä papereitakaan ei ole saatu kahden kuukauden aikana lähtemään. Nyt kun Eta toteutuu, tämä asia on entistä ajankohtaisempi.

Toinen asia, mikä on erittäin kiireellinen ja minkä valiokunta on varmasti kaikilla näillä samoilla kerroilla todennut, viimeksi tänään, on asumisen perusteella määräytyvä sosiaaliturva. Tämä on kokonaan uusi laki, joka tulee tänne vielä lähipäivinä käsittelyyn, mutta tässä yhteydessä toetaan siitä vain, että jälleen kerran me totesimme sen asian, minkä olemme useaan kertaan sanoneet: Kun nyt aletaan viedä ulkomaille Suomen sosiaaliturvaetuuksia entistä laajemmasta mitasta tai hyvinkin laajassa mitassa Etäsäännösten perusteella, niin täytyy myös sosiaaliturvamaksut käsitellä uudestaan, nimenomaan verolainsäädäntö niin, että ne, jotka saavat etuuksia, osallistuvat myös niiden maksamiseen.

Ei voi olla niin, että Suomen kansaneläkettä tai työeläkettä saavat maksavat 3 tai niin kuin ensi vuonna 4 penniä, 4 prosenttia, suurempia sosiaalivakuutusmaksuja kuin palkansaajat, ja sitten heidän rahoillaan maksetaan näitä etuuksia ulkomaille, tällä hetkellä esimerkiksi niille suomalaisille, jotka ovat jossain Etelä-Euroopassa, ovat menneet sinne viettämään eläkepäiviä. Ei minulla ole mitään sitä vastaan, että he viettävät siellä eläkepäiviään, mutta kun he saavat kansaneläke-etuudet tai muut vastaavat etuudet Suomesta, niin jos Suomessa asuva eläkeläinen maksaa kansaneläkemaksua, mielestäni myös Espanjassa asuvan on sitä maksettava Suomeen Kansaneläkerahastoon.

Tästä asiasta on sosiaali- ja terveysministeriö myös useamman kerran kirjoittanut valtiovarainministeriölle, mutta valtiovarainministeriö ei ole ryhtynyt mihinkään toimenpiteisiin. Jälleen pyysimme viime viikolla valtiovarainministeriöltä selvitystä tästä asiasta, mitä he tekevät. Tähän päivään mennessä, kun mietinnön teimme, minkäänlaista vastausta asiasta ei tullut. Koko ajan käy ilmi se, että valtiovarainministeriö ei tähän ryhdy. En tiedä, minkälaisiin toimenpiteisiin eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnan tai eduskunnan ylipäänsä pitäisi ryhtyä, jotta hallitus ottaa vakavasti ne kannanotot, lausumat, vaatimukset ja esitykset, mitä eduskunta esittää.

Ed. N i k u l a : Arvoisa puhemies! Talousarvikeskustelun ulkoasiainhallinnon pääluokka on aina muodostanut korrektin tekosyn tai syyn eduskunnalle käydä pitkä ulkopoliittinen kes-

kustelu erityisesti takavuosina, jolloin itse asiassa eduskunta oli yksi niitä harvoja julkisia foorumeita, joilla voitiin avoimesti uhitella Neuvostoliittoa kohtaan ja toisaalta kuunneltiin kiltisti kaikkein pisimmät ja nöyrimmät liturgiat. On tavallaan erikoista, että tänään ja tällä viikolla, kun Venäjällä on käyty vapaat vaalit, tämä keskustelu on näinkin laimeata loppujen lopuksi.

Venäjän instituutin johtaja Valdemar Melanko luonnehti eräässä tilaisuudessa erittäin hyvin tilannetta Venäjän vaaleissa. Sen jälkeen kun Iivana Julma 1400-luvulla solmi avioliiton Bysantin Paksun Sofian kanssa ja loi perustan imperiumille, jonka sitten Pietari Suuri rakensi kukoistukseen ja Stalin vielä laajensi tavallaan yli äyräitensä, on nyt ensimmäisen kerran Venäjällä käyty rehelliset avoimet parlamenttivaalit. Puhemies Suominen on kuulunut yhteen vaaleja seuranneeseen delegaatioon. Hän ei voi käyttää täällä puheenvuoroa, mutta en tiedä, voiko hän nyökätä, että nämä olivat rehelliset vaalit tarkkailijankin mielestä.

Meidän suuri naapurimaamme on yhtä kaikki astunut demokratian kehityksen tielle, ja se on suuri päivä myös meille. Se ei kuitenkaan poista meidän suomalaisten perimmäistä ongelmaa. Meidän on koko ajan pohdittava suhdettamme Venäjään, oli sen nimi mikä tahansa ja järjestelmä mikä tahansa. Se on suurvalta. Me olemme pieni valtio sen rinnalla, ja eurooppalainen jännitys on yleensä aina kulkenut tätä rajaa pitkin, olivat sitten vallassa keisarit, sosialistit tai talousjättiläiset, niin kuin tänä päivänä.

Niin kuin aina pienen ja suuren valtion välillä, nimenomaan suurella vallalla on tähän pieneen valtioon yleensä aika kapea näkökulma. Venäjälle Suomi on aina ollut turvallisuuskysymys, ennen kaikkea sotilaspoliittinen turvallisuuskysymys, kysymys siitä, marssitaanko meidän manertamme pitkin Venäjälle päin, ja tämä on, niin hämmästyttävää kuin se onkin, sotilasdoktriinina edelleen olemassa. Kenraalit ovat maailman konservatiivisinta joukkoa. He käyvät aina entistä ja kaikkia entisiä sotia yhdessä. Tässä mielessä meidän suomalaisten on tietysti, kuten aina valtioviisauksessa Suomessa on sanellut, pyrittävä asettamaan politiikkamme sillä tavoin, että sotilaspoliittisessa mielessä Venäjällä ei kanneta huolta.

Mutta Suomen näkökulmasta Venäjä on paljon monipuolisempi ja merkittävämpi alue. Meillä on kulttuurisia, kaupallisia, monen henkisen tason suhteita ollut aina Venäjään. Suomen kirjallisuus ei olisi mitään ilman slaavilaista tunnelmaa. Meidän iskelmäme tai konserttimusiik-

kimme olisivat aikamoista helinää ilman sitä melankolista pohjavirettä, joka idästä tulee.

Se on ollut meille myös poliittisesti tärkeä ilmansuunta. Vuosikymmenet vallinnut sosialistinen järjestelmä, joka nyt on muuttunut muutamassa vuodessa dramaattisesti porvarilliseksi, itse asiassa hyvin oikeistolaiseksi, ei ole esimerkiksi lopettanut vielä meidän vasemmistoltamme perinteistä myönteistä suhtautumista Venäjään, ikään kuin siellä edelleen istuisivat Kremlissä bolševikit. Tämä myönteinen, tavallaan ylistävä suhtautuminen Venäjään on, irlantilaisen sananlaskun mukaan, vähän samalla tavoin paradoksaalista kuin se, että kalkkuna kannattaisi joulua. (Ed. Laine: Eihän se saa olla ideologista valtioiden välisissä suhteissa!) — Ei, nimenomaan ja siinä mielessä on tärkeää, että ulkopoliitikassa ei saa olla muuta ideologiaa kuin kansallinen etu. Se on erityisesti pienten maiden syytä muistaa.

Arvoisa puhemies! Vihreä eduskuntaryhmä on tänään arvioinut omalta kannaltaan Venäjän duuman vaalien tuloksia. Olemme esittäneet toivomuksemme, että uusi duuma paneutuisi vakavasti Venäjän ympäristöongelmiin. Ne ovat koko tuolle jättiläisvaltiolle olennainen asia, mutta valtion koko, resurssit ja vaikutus maailmassa ovat sitä luokkaa, että niillä on globaali merkitys aivan puhtaasti myös ympäristön säilymisen ja elämän jatkumisen edellytysten kannalta.

On syytä panna merkille, että Yhdysvaltain varapresidentti ilmeisesti jo on Moskovassa, ellei hän ole vielä sinne matkalla. Se on todella nopea siirtyminen tapaamaan Moskovon uusia vallanpitäjiä. Taustalla minun ymmärtääkseni on se tosiasia, että Venäjän energiavarat, uusiutumatomat luonnonvarat, ovat moninkertaiset yhdysvaltalaisiin verrattuna. Eräiden tietojen mukaan Yhdysvaltojen omat öljyvarat riittävät kymmeneksi vuodeksi. Siellä rakennetaan täyttä häkää autoja, joita ei ajeta loppuun amerikkalaisella bensiniillä. Koko yhdysvaltalainen ja miksei myös länsimainen elämänmuoto jatkuakseen edellyttää myös Venäjän eteläisten osien öljyvarojen mittavaa riistoa. Tältäkin kannalta mielestäni on hyvin perusteltua, että Venäjän uusi duuma todella ottaa ympäristöasiat voimakkaasti, tarmokkaasti, kuten vihreän eduskuntaryhmän kannanotossa sanottiin, hallintaansa.

Arvoisa puhemies! Kun kehitys yhteistyöministeri Kankaanniemi on todella kuuliaisesti istunut täällä paikalla, haluan lopuksi muutaman sanan ja ajatuksen kehitysapuasioista tuoda esille. Varmasti tässäkin keskustelussa tulee vielä

suuremmalla asiantuntemuksella, kuin itselläni on, tuoduksi esille se, että väestökysymys on ihmiskunnan eloonjäämisen ja oikeastaan maapallon kohtalonkysymys. Omalta kannaltani korostan niitä tietoja, niitä tosiasioita, jotka kertovat, että naisten aseman parantaminen on parasta väestöpolitiikkaa, mikä on ajateltavissa. Se on inhimillistä, se on eteenpäin johtavaa ja kehittävä. Kouluttamalla nainen lukemaan tehdään parasta ehkäisyä politiikkaa, mikä maailmassa on ajateltavissa. Toivon, että tämä olisi yksi kantava pilari myös suomalaisessa kehitys yhteistyöpolitiikassa.

Ed. P a l o h e i m o : Herra puhemies! Jotta en pettäisi presidenttiehdokas, ministeri Toimi Kankaanniemen odotuksia, käytän lyhyen puheenvuoron, joka koskettaa jossain määrin kehitysapua ja eräitä siihen liittyviä ongelmia.

Kaksikymmentä vuotta sitten ilmestyi koko maailmaa vavahduttanut kirja nimeltään "Kasvun rajat", jossa analysoitiin maapallon mahdollisuuksia selviytyä yhä syvenevästä ekologisesta kriisistä. Sen tekijät, jotka olivat amerikkalaisia ja olivat analysoineet maapallon tulevaisuutta tietokoneen avulla, päätyivät silloin siihen, että maapallo voi selvitä vain ryhtymällä joihinkin erittäin radikaaleihin muutosprosesseihin nopeasti.

Samat tekijät ovat nyt kaksikymmentä vuotta myöhemmin tehneet uuden kirjan, jonka nimi on "Ylittävät kasvun rajat", ellen aivan väärin muista, ja analysoineet siinä uudelleen niitä reunaehdotuksia, joilla maapallo tällä hetkellä voisi pelastautua täydelliseltä tuholta. Ne reunaehdot ovat, kuten arvata saattaa, selvästi tiukempia kuin kaksikymmentä vuotta sitten siitä syystä, että kuten varmasti kaikki tietävät, niihin toimenpiteisiin ei ole ryhdytty, joita tekijät silloin ehdottivat.

Maapallon elinikä tällä hetkellä ja nykyisen kehityksen valossa arvioidaan noin sukupolven mittaiseksi, kolmeksikymmeneksi vuodeksi. Viimeistään silloin on edessä erittäin drastinen katastrofitilanne muodossa tai toisessa.

Ne toimenpiteet, mihin on edellytetty ryhdyttävän, ovat: teollisten maiden tekniikan täydellinen uudelleenarviointi, tuotannon ja kulutuksen alasajo tarpeelliseen ja ennen muuta väestönkasvun voimakas rajoittaminen. Väestönkasvun voimakas rajoittaminen esiintyi jo 20 vuotta sitten kirjassa "Kasvun rajat" ja esiintyy nyt uudelleen entistä painokkaampana kirjassa "Ylittävät kasvun rajat".

Koska ministeri Kankaanniemi on paikalla, mille annan suuren arvon, ja ulkoministeri ei, on syytä keskittyä näissä puheenvuoroissa niihin kysymyksiin, joihin paikalla oleva ministeri voi parhaiten vaikuttaa. Olen aikaisemminkin, muistaakseni kaksi vuotta tai vuosi sitten, käyttänyt täällä puheenvuoroja, joissa olen perännyt sitä, miten Suomi oikein kehitysyhteistyöhön ja kehitysmaihin suhtautuu. Olen perännyt sitä, olen kysynyt, onko Suomella jokin filosofia ja jokin strategia kehitysyhteistyössä, ja koska en vielä ole saanut vastausta, esitän saman kysymyksen uudelleen ministeri Kankaanniemelle: Onko Suomella strategia, onko Suomella jokin kehitysapufilosofia? Haluan keskittää kysymyksiä kolmeen erilliseen kohtaan, joita jokaista toivoisin ministerin pohtivan ja antavan niihin edes lyhyen vastauksen.

Kysymys yksi kuuluu: Onko missään kohdamaassa tehty analyysejä siitä, kuinka korkeaksi sen kehitysapu pitäisi nostaa, jotta noin sukupolven aikana, noin 30 vuoden aikana, siis keskipitkällä tähtäyksellä, tuo maa saatettaisiin jaloilleen siten, että se pystyisi selviämään itse ongelmistaan? Onko yhdessäkään Afrikan maassa esimerkiksi tehty tällaista analyysiä, joka paljastaisi sen, että meidän kehitysapumme on sopivan suuruisen tai mahdollisesti aivan kertaluokkaa liian pieni? Itse epäilen, että jalkimmäinen vastaus olisi oikein.

Toinen kysymys: Onko ryhdytty mihinkään toimenpiteisiin sen suhteen, että esimerkiksi pohjoismaisen yhteistyön kautta edes yhteen ainoaan esimerkkimaahan saataisiin aikaan pitkän tähtäyksen kokonaisvaltainen suunnitelman projekti, ja sellainen ohjelma, joka saattaisi tuon maan jaloilleen siihen tapaan kuin äsken totesin? Se edellyttäisi silloin sitä, että tuon kohdemaan paikallinen traditio ja resurssit otettaisiin ehdottomina lähtökohtina huomioon ja että kysymyksessä olisi yhteistyö eikä yksipuolinen apu, yhteistyö, jossa pyritäisiin tuon maan tietotaso ja osaaminen samanaikaisesti nostamaan sellaiselle tasolle, ettei se enää apua tarvitsisi. Tuon avun pitäisi kattaa yhteiskunnan eri osasektoreita, ei riitä esimerkiksi vesihuollon tai liikenteen tai terveyspalvelujen hoitaminen. Lopuksi tuon toisenlaisen, pitkäjänteisen avun ehdottomana päämääränä olisi tehdä itse itsensä tarpeettomaksi jollakin tietyllä aikavälillä, joka voisi olla noin sukupolven mittainen. Kysyn siis: Onko ryhdytty mihinkään toimenpiteisiin tällaisten kehitysapuprojektien aikaansaamiseksi?

Kolmanneksi, ministeri Kankaanniemi, kysyn: Onko pohdittu lainkaan sitä, pitäisikö avun olla kriittiköntä vai pitäisikö se sitoa joihinkin kehitysmaan omiin toimenpiteisiin? Tarkoitan tietysti ennen muuta perhesuunnittelua ja väestöpolitiikkaa, joka näyttää useissa maissa tuhoavan kaiken avun, mikä sinne annetaan. Onko siis pohdittu sitä, pitäisikö apu sitoa maan väestöpolitiikkaan? Tai onko pohdittu sitä, että se pitäisi sitoa esimerkiksi maan ympäristöpolitiikkaan, joka on itse asiassa pitkälti sama asia? Tiedän, että monesti on puhuttu siitä, että apu pitäisi sitoa maassa vallitsevaan ihmisoikeustilanteeseen, mutta tuo näkemys on nähdäkseni liian suppea ja pinnallinen. Sitä pitää laajentaa käsittämään myös tulevien sukupolvien ihmisoikeudet, mikä tapahtuu silloin, jos tämä apu sidotaan edellä mainitsemini kahteen seikkaan: väestöpolitiikkaan ja ympäristöpolitiikkaan.

Ministeri Kankaanniemi, kaiken kaikkiaan haluan tiivistää tämän kysymyksen lopulta siihen: Onko varmistuttu siitä, että Suomen antamasta kehitysavusta ylipäänsä on mitään hyötyä tai onko siitä pysyvää hyötyä? Herra puhemies! Mielestäni kehitysapuministerin pitää pystyä vastaamaan kysymykseen: Onko se apu, jota johonkin maahan tai yleensä eri kohdemaihin suunnataan, pitkällä tähtäyksellä hyödyllistä, hyödytöntä tai mahdollisesti haitallista?

Ministeri K a n k a a n n i e m i : Herra puhemies! Olen tyytyväinen, että tällä kerralla edes tämän verran käydään keskustelua kehitysyhteistyöasioista. Alkusyksystä ei käyty tämänkään vertaa. Olen pahoillani, että ulkoministeri Haavisto ei ole paikalla, jotta hän voisi ulkoministerinä muilta osin vastata esitettyihin kysymyksiin. En niihin lähde tässä paneutumaan.

Totean lyhyesti kuitenkin, että kehitysyhteistyöbudjettiin sisältyvät pakolaismenot ovat tässä budjetissa samalla tavalla esitettyinä kuin ne ovat olleet aiempinakin vuosina; periaate on sama.

Mitä tulee Suomen maineeseen, niin olemme pyrkineet toimimaan niukentuvien varoin sillä tavalla, että leikkaukset kohdistuisivat toiminnan kannalta mahdollisimman lievinä siihen työhön, mitä kehitysyhteistyössä tehdään. Maine on varmasti kärsinyt, siitä ei kannata väittää toista, mutta toimintaa on kuitenkin pystytty pitämään suhteellisen hyvin näillä varoilla pystyssä. Osin siihen on vaikuttanut näihin asti se, että edellisten vuosien, oikeastaan edellisen hallituksen, varaa-

mien määrärahojen käyttömahdollisuuksia on ollut vielä, kun ne ovat siirtomäärärahoja ja niitä oli varattu huomattavasti enemmän noina nousun ja kasvun vuosina, kuin silloin käytettiin. Niillä on voitu tehdä tätä työtä vielä näihin asti. Myönnän, että ensi vuosi on vaikea. Oma tavoitteeni budjettiriihessä oli saada varsinaiseen kehitysyhteistyöhön 1,3 miljardia markkaa varoja. Ja niin kuin budjettiesitys osoittaa, siellä on sen verran. Katsoin ja laskin, että sillä summalla me pärjäämme juuri ja juuri. Toki maailmalla tarve olisi vielä paljon suurempi.

Wideristä totean lyhyesti, että niistä vuosista, joilta selvitystä ei ole saatu, sitä on pyydetty, ja uskon, että se lähiaikoina saadaan.

Mitä tulee Lähi-idän tilanteeseen, niin totean, että on tyydytyksellä nähtävä se, että rauhanprosessi on mennyt eteenpäin erittäin merkittävällä tavalla. On valitettavaa kuitenkin se, että tällä hetkellä siellä on vaikeuksia, jotka varmasti tuovat puolin ja toisin ongelmia. Syitä löytyy molemmin puolin. Kaikki osapuolet ja ryhmät eivät ole halunneet ehkä rauhaa, vaan siitä johtuen ongelmia edelleen on. Suomi on luvannut näiden itsenhallintoalueiden tukemiseen, taloudelliseen ja sosiaaliseen kehittämiseen, 40 miljoonaa markkaa kolmen vuoden, tämän ja seuraavien vuosien, aikana. Tämä kanavoidsaan, siitä käydään neuvotteluja muiden avunantajamaiden kanssa, ja se kanavoidsaan parhaaksi katsottavalla tavalla. Uskon, että Maailmanpankki ja Unrwa ovat siinä keskeisinä, mutta myös muita kanavia todennäköisesti tulee olemaan. Meidän ensisijainen tavoitteemme on se, että nämä varat menevät todella ihmisten auttamiseen eikä mihinkään muualle.

Ed. Stenius-Kaukonen puhui Eta-sopimuksen aiheuttamista, meidän sosiaaliturvaamme vaikuttavista kysymyksistä. Kirjasin ne ylös ja muistelen, että meillä taitaa olla huomenna sosiaalipoliittinen ministerivaliokunta; yritän muistuttaa ja kysyä, mikä on tilanne, koska ajankohta on hyvin tärkeä tässä suhteessa.

Lopuksi totean edustajille Nikula ja Paloheimo, että väestökysymykset ovat nyt mielenkiintoisessa vaiheessa kehitysyhteistyön osalta ainakin siksi, että ensi syksynä syyskuussa pidetään Kairossa väestö- ja kehityskonferenssi, jonka valmistelutyö Suomessa, niin kuin kaikissa muissakin maissa, on menossa. Me pyrimme valmistautumaan tuohon konferenssiin mahdollisimman hyvin ja olemaan siinä aktiivisesti mukana, koska meidän kehitysyhteistyömme uuden strategiankin ja muutoin olevien paineiden vuoksi ja

halummekin perusteella väestökysymykset kehitysyhteistyön osana ovat todella tärkeitä ja keskeisiä. Ne on kaikki syy nostaa vielä suurempaan arvoon tulevana päivinä.

Ed. Paloheimon kysymyksiin voin lyhyesti todeta, että ei meillä taida olla tällaista analyysia minkään kehityksmaan osalta tehtynä tähän mennessä, miten jokin maa saataisiin todella jossakin ajassa, esimerkiksi 30 vuodessa, nostettua jaloilleen. Ei myöskään pohjoismaiden kesken ole näin konkreettista yhteistyötä, että yhdessä olisi jotakin projekteja lähdetty rakentamaan, mutta pohjoismaisessa ministerikokouksessa tänäkin syksynä on joidenkin maiden osalta käyty hyvinkin perusteellista keskustelua siitä, että tehoa ja tulosta pitäisi entistä enemmän saada kehitysyhteistyössä, koska muutamien maiden osalta, mitkä ovat olleet merkittäviä avun saajia, kehitys ei ole ollut edes tyydyttävä.

Meidän kehitysyhteistyömme tarkoitus ja päättavoite on tietysti tehdä kehitysyhteistyö tarpeettomaksi. Siihen pyritään, mutta tavoitteet tältä osin varsinkin näissä taloudellisissa tilanteissa, mutta myös monesta muusta syystä, eivät kovin helposti ole toteutettavissa. Kehitysyhteistyön ehdollistamista esimerkiksi väestöpolitiikan, ympäristöpolitiikan tai perhesuunnittelun osalta on käyty keskustelua, ja meidän kehitysyhteistyöstrategiassamme, jonka asiakirja on nyt eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan käsittelyssä, tästä asiasta puhutaan. Ehkä voi sanoa, että on otettu aika varovainen kanta, mutta kuitenkin selkeästi esille, että tarvetta tähän suuntaan menemisessä on. Mielestäni on ihan paikallaan, että tiettyjä ehdollistamisia asetetaan, mutta ehkä kuitenkin realistisista lähtökohdista ja tavoitteista käsin.

Kun totesin, että yleisstrategia kehitysyhteistyön osalta on valmis ja eduskunnan käsittelyssä, niin totean edelleen, että sen perusteella ja pohjalta laaditaan paraikaa kehitysyhteistyöosastolla osastrategioita maittain ja kehitysyhteistyön osaluettain. Näissä voidaan tarkastella ja asettaa tällaisia maakohtaisia tavoitteita, jopa miettiä myös ehdollistamista ja toisaalta pyrkiä myös siihen, mitä ed. Paloheimo halusi ja esitti, että tällainen jaloilleen nostamisprojekti jossakin otettaisiin todella tavoitteeksi. Tätä asiaa varmasti voimme viedä eteenpäin, ja se on hyvä ajatus.

Viimeinen asia oli, onko Suomen apu yleensä hyödyllistä ja onko sillä jatkuvuutta ja pysyvyyttä. Täytyy valitettavasti todeta, että tähänastinen 30-vuotinen kehitysyhteistyö ei hirveän paljon

tällaista tulosta ole osoittanut käytettyihin varoihin nähden. Siksi meillä on nyt uudistukset käynnissä, syvälinen pohdinta käynnissä. Tuota strategiaa, jota nyt haluan vähän mainostaa, kun se ei kovin paljon ole julkisuutta saanut, tehtiin peräti lähes kaksi vuotta. Pidettiin monia seminaareja. Eri intressitahoja ja osapuolia kuultiin hyvin perusteellisesti, ja koko kehitysyhteistyöosaston henkilöstö oli sen laadinnassa aktiivisesti mukana. Ministeriryhmä sitä laati, ja tällä tavalla sitä on pohdittu ja tehty kyllä perusteellista työtä. Uskon ja toivon, että kun nämä osastrategiat saadaan valmiiksi, niin silloin meillä on vielä entistä paljonkin paremmat mahdollisuudet saada Suomen kehitysyhteistyöstä hyödyllistä ja pysyvää tulosta aikaansaavaa. Toivon, että myös määrärahat antavat siihen oman merkittävän, tärkeän osansa.

Ed. P a l o h e i m o : Herra puhemies! Minä muistan, kun ministeri Kankaanniemi astui virkaansa. Hän antoi lehdistölle lausunnon, että onhan se mukavaa, kun voi lapsenlapsille kertoa, että olen sitä minäkin ollut hallituksessa. Minä toivon, että ministeri Kankaanniemi 30 vuoden kuluttua on lapsenlapsille muutakin keuhattavaa kuin se, että olen ollut hallituksessa. Epäilen, että kun herra ministeri 30 vuoden kuluttua toivottavasti valistuneille lapsenlapsilleen kertoo siitä, miten maailma on ajautunut siihen malliin, missä se silloin mitä todennäköisimmin on, niin herra ministeri voi puhtaalla omallatunnolla sanoa, että minä ainakin tein parhaani, jotta maailma ei olisi sellainen, millainen se on. Epäilen, että jos lapsenlapset jostakin herra ministeriä sitten kritikoivat, niin kritikoivat liiallisesta varovaisuudesta, siitä, ettei sittenkään ole riittävän rohkeasti uskallettu katsoa totuutta kasvoihin, vaan on vähän liikaa politikoitu, oltu vähän liian pehmeitä, mietitty vähän liian paljon omaa uraa ja oman puolueen menestystä seuraavissa vaaleissa.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Pääluokan käsittely keskeytetään.

P ä ä l u o k k a 25

Yleiskeskustelua ei synny.

P u h e m i e s : Pääluokan käsittely keskeytetään.

P ä ä l u o k k a 26

Yleiskeskustelu:

Ed. L a i n e : Herra puhemies! Kun eduskunta sääti joitakin aikoja sitten aluelait, siinä yhteydessä kiinnitettiin huomiota sellaiseen mahdollisuuteen, että lääninhallinnossa tapahtuu irtisanomisia. Silloin kuitenkin oli sellainen käsitys, että maakuntien liitoilla on mahdollisuus palkata se osa henkilöstöstä, joka lääninhallituksista irtisanoetaan. Nyt on osoittautunut ainakin Turun ja Porin lääninhallituksessa tosiasiaksi se, että irtisanomiset ovat alkaneet, mutta ei ole mitään varmuutta siitä, että nämä henkilöt voisivat siirtyä maakuntien liiton palvelukseen, ja nyt nojaan lehtitietoihin. Näiden mukaan työvoiman irtisanominen lääninhallituksista tulee olemaan yleisempää ja sitä perustellaan sillä, että eduskunta on säätänyt nämä aluelait. Olisin halunnut ministeri Pekkariselta kuulla, onko tämän tyyppinen kehitys todennäköinen kaikissa lääninhallituksissa vai onko tämä mahdollisesti vain jokin Turun ja Porin läänin ilmiö. Jos näyttää tällainen kehityssuunta olevan vallalla, mitä ministeri aikoo tehdä, jotta näin huonosti ei olisi asioiden laita ja, jottei sillä perusteella, että aluelait on säädetty, näin kuitenkaan tulisi tapahtumaan?

Sisäasiainministeri P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Aluelainsäädännön uudistamisesta riippumatta lääninhallitusten tehtävät ovat muuttumassa ja ennen kaikkea vähentymässä joka tapauksessa, ovat jo sitä olleet ennen tämän lain säätämistä muutama päivä sitten ja tulevat olemaan tässä kehityssuunnassa myös lähimpien, tulevien vuosien aikana. Syitä on oikeastaan aika monia. Hallinnon hajautus eräiden tehtävien osalta suoraan kuntiin vähentää eräissä tapauksissa lääninhallitusten tehtäviä. Valtionosuuslainsäädännön uudistaminenkin eräiltä vähäiseltä osalta vähentää aiemmin lääninhallituksissa hoidettuja tehtäviä. Eräät tehtävät poistuvat kokonaan hallinnon, sanoisiko, hanskasta. Ei tarvita enää sen mittaista aluetason ohjausta ja hallintoa kuin oli aiemmin laita. Lupahallinnon yksinkertaistaminen ja tarpeettoman lupahallinnon purkaminen vähentää resurssitarvetta jossakin määrin ja jossakin mitassa lääninhallituksissa. Tämän lisäksi on joukko sellaisia tehtäviä, joita hoidetaan enemmän tai vähemmän päällekkäin useammassa eri virastossa sekä eri hallintoportaissa että hallinnon samalla tasolla. Näiden päällekkäisyyksien poistaminenkin johtaa sa-

maan lopputulokseen. Näistä syistä lääninhallitusten resursseja ollaan jossakin määrin vähentämässä.

Mitä erityisesti tulee niihin tehtäviin, jotka on uudessa aluelainsäädännössä määritelty maakuntien liittojen tehtäviksi, on aivan totta, että niissä on joukko sellaisia asioita, joita on tähän saakka hoidettu osin sekä lääninhallitusten, lähinnä suunnitteluosastojen, toimesta että myös aikaisemmin seutukaavaliittojen tai maakuntaliittojen ja sittemmin yhdistettyjen maakuntien liittojen toimesta. Tämä päällekkäisyys poistuu. Se kyllä käytännössä johtaa siihen, että jonkin verran vähemmän tarvitaan henkilöstöä lääninhallitusten suunnitteluosastoille.

Miten tämän henkilöstön, joka monessa tapauksessa on varsin osaavaa ja asiantuntevaa, kohdalla menetellään lyhyellä ja vähän pitemmällä tähtäyksellä? Ensinnäkin lyhyellä tähtäyksellä voin kertoa myös toisenlaisen esimerkin, kuin mitä oli kuultu Turun ja Porin lääninhallituksesta. Saamieni tietojen mukaan esimerkiksi Keski-Suomen lääninhallituksessa ei ensi vuoden aikana sanota ensimmäistäkään työntekijää irti, ei suunnitteluosastolta eikä mistään muualtaakaan. Tämä ei johdu siitä, että siellä leikkaukset olisivat pienempiä kuin muualla. Taitaa olla ensi vuonna jopa vähän suurempia tietyistä syistä kuin keskimäärin eri lääninhallitusten kohdalla. Suurin piirtein ne ovat joka tapauksessa samalaiset.

Erilaisia ratkaisumalleja kaikkienensa löytyy lääninhallituksesta riippuen suunnitteluosaston henkilöstölle. Osin heitä voidaan sijoittaa lääninhallituksen sisällä. Osin muiden aluetasossa olevien valtion viranomaisten toimesta näitä henkilöitä voidaan rekrytoida ja eräissä tapauksissa heitä rekrytoidaan maakuntien liittojen palvelukseen.

Minä toivon ja sisäasiainministeriö omasta puolestaan pyrkii tekemään voitavansa, että tavallaan tämän aluelainsäädännön uudistusta ei käytetä tarpeettomasti ikään kuin verukkeena siihen, että sillä varjolla vähän ylimitoitettuja irtisanomisia jonkin lääninhallituksen piirissä toteutettaisiin. En käy arvioimaan tässä, onko se, mitä Turun ja Porin lääninhallituksesta on kuulunut tässä mielessä, ylireagointia vai ei, mutta tulemme tätä hyvin tarkkaan seuraamaan. Minusta Turun ja Porin lääni on toinen esimerkki, ääriesimerkki. Tietojeni mukaan kuusi tai seitsemän sanottaisiin sieltä irti. Keski-Suomi ja eräät muut ovat sitten toinen esimerkki: missä ei ensimmäistäkään sanota ensi vuonna irti.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun edellisen kerran ministeri Pekkarisen kanssa keskusteltiin näistä asioista, niin silloin ennakoin, että kun lääninhallinnolta siirretään näitä tehtäviä maakunnan liitoille, niin lääninrahan osalta tulee käymään niin, että siitä tulee valtionosuuden jatke kunnille.

Arvoisa ministeri, on ikävä kertoa teille, että juuri näin on käymässä. Tuore raportti erästä maakunnan liitosta kertoo, että maakuntajohtaja asetti joitakin päiviä sitten seitsemän suurimman kunnan johtajat ryhmäksi suunnittelemaan tämän läänin, tai nyt kai maakunnan, rahan jakoa. Kun sitten erään yliopiston korkeaarvoinen virkahenkilö oli todennut, että läänin alueella oli näitä merkittäviä projekteja, joita yliopistokin oli tukemassa, niin oli ilmoitettu, että tämän yliopistokaupungin kiintiö on jo täyttynyt ja nyt kunnat jakavat sitten rahaa edelleen, niin kuin kunnille kuuluu, niiden suuruuden mukaan. Elikkä, arvoisa ministeri, ei siinä monta päivää mennyt, kun käy juuri niin kuin ennustin.

Sisäasiainministeri P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Minä en oikein tarkkaan nyt tiedä, mitä rahaa siellä ollaan jakamassa, kun ei siellä maakunnassa ole vielä ensimmäistäkään penniä. Ei ole tehty mitään päätöksiä siitä, miten maakunnan kehittämisrahaa jaetaan eri maakuntien kesken. Missään maakunnassa ei ole tietoa siitä, minkä osuuden he saavat. Tässä mielessä ehkä siellä nyt kaadetaan sellaista karhua, joka juosta porskuttelee vielä täysissä voimin.

Mitä tulee siihen, osataanko maakunnassa tämän pienen rahan käytöstä päättää, todella pienen rahan käytöstä päättää, itsenäisesti ja oikeudenmukaisesti, ed. Pulliainen, minä voin vakuuttaa, että minä uskon ja luotan siihen. Siinä, missä yksi virkamies, valtion virkamies, alueella on osannut tässä mielessä toimia oikein, osaa oikein toimia kohtuullisen kansanvaltaisesti rakentuva päätöksentekoeelin, maakunnan liitto, sen valtuusto ja sille vastuussa oleva maakunnan hallitus. Minä luotan siihen, että he tässä mielessä toimivat oikein.

Vielä korostan sitä, että suoranaisen avustustuotoisen rahan osaltahan heidän käsissään olevat rahat ovat tavattoman pieniä. Jos verrataan sitä nyt vaikkapa lääninhallituksen kouluosaston osastopäällikön valtuuksiin, niin kouluosastojen osastopäälliköt tekevät yksin monin-, moninkertaisia ratkaisuja aineellisessa mitassa hankkiesaan koulutusta alueellaan niiden valtuuksien

puitteissa, mitä heille, siis lääninhallitusten kouluosastojen päälliköille, on annettu.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Varmasti on ihan totta, että ei tiedetä markkamääräisesti tämmöistä osuutta. Mutta, arvoisa ministeri, tässähan ei olekaan kysymys siitä. Jos meillä on satanen taikka miljoona, se voidaan jakaa 20 prosentin osuuksiin ja saada, jos ne ovat yhtä suuria osuuksia, niitä viisi kappaletta; silloin saadaan se 100 prosenttia täyteen. Toisin sanoen kyse on suhteellisista osuuksista tietämättä vielä, mikä on se markkamäärä, joka sitten näillä suhteellisilla osuuksilla jaetaan. Tämä, arvoisa ministeri, on sitä arkipäivän realismia tuolta maakunnasta.

Ed. T. Roos: Arvoisa puhemies! Ei ollut kovin vaikea arvata, että joitakin tämäläisiä keskusteluja tullaan täällä käymään, varsinkin lehtitietojen mukaan ja myös niiden tietojen mukaan, mitä tuli siinä vaiheessa, kun asianomaista lakia täällä käsiteltiin. Minä uskon, että käytäntö vaihtelee lääneittäin, ja olen vakuuttunut myös siitä, että koska laki antaa läänin kehittämisvastuun maakunnallisille liitoille, niin siinä työssä ja toimessa ollaan eri maakunnissa ja lääneissä vähän eri asemassa riippuen siitä, miten työt on tehty ja miten iso joukko maakunnallisessa liitossa on seutukaavan jäljiltä väkeä ja minkä verran ylikapasiteettia on lääninhallituksessa.

Arvoisa puhemies! Tämä ei ollut se, mihin piti puuttua. Totean vain sen, että lakiin tuli 11 § täällä käsiteltäessä ja sen mukaan kunnat saavat yleistä valtionosuutta lain nojalla maakunnan liitoille siirtyviin tehtäviin. Siinä annettiin tieto, että rahaa olisi tulossa, ja oli erittäin mieluisaa kirjata vielä lähes viimeisessä kokouksessa, että 25 miljoonaa markkaa nimenomaan tälle momentille 31 saadaan. Se on erittäin tarpeellista rahaa kunnissa ja siinä työssä, kun tätä uutta lakia ja sen sanaa muutetaan lihaksi. Olen edelleen iloinen siitä, että se osapuoli, johon itse kuului keskustan kanssa, voitti ja sitä ei laitettu tänne maakunnan kehittämisrahaan, jonne se ei missään nimessä olisi kuulunut.

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Hallituksen vahvistettua aluelait luvattiin, että mm. ympäristöhallinnon aluekeskusten sijaintipaikat päätetään. Olisi mielenkiintoista, jos ministeri Pekkarinen voisi kertoa, missä vaiheessa tämä asia on, kun on jotain tietoa tullut siitä, että tässä olisi jotain viivytystä.

Me pirkanmaalaiset kansanedustajathan olemme vedonneet ministereihin, että Hämeen aluekeskuksen sijaintipaikka olisi Tampereella, koska näissä viroissa olevista tällä hetkellä yli sadan toimipaikkana on Tampere. Hämeenlinnassa ja Lahdessa on yhteensä muistaakseni noin 40 henkilöä, ja tarkoitus kuitenkin olisi, että he edelleen voisivat jatkaa toimintaansa nykyisillä sijaintipaikkakunnillaan.

Sisäasiainministeri Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Uudet ympäristökeskukset ja niiden kehittäminen tarkemmin sanoen kuuluvat ympäristöministeriön hallinnonalaan. Hallinnon kehittämisen ministerivaliokunnan puheenjohtajana toki joudun asiaa seuraamaan, ja tiedossani on, että aluejako ja kenties siihen samassa yhteydessä liittyvä sijaintipäätös ovat tulossa jossakin vaiheessa lähimpien viikkojen aikana mainittuun ministerivaliokuntaan. Eli tästä ei ole mitään ratkaisuja tehty, eikä minun tiedossani ole, että mitään tarpeetonta viivyttelyä kenenkään toimesta asiaan eteenpäinviemisessä olisi.

Kysymyshän on asiasta, joka on tarkoitus käynnistää vasta vuoden 95 budjetin yhteydessä, eli sille valmisteluprosessille, mikä meneillään on, on vielä hyvää aikaa, ja luulen, että ed. Stenius-Kaukosen kysymykseen sijaintipaikoista saadaan konkreetti vastaus vasta monen kuukauden päästä tästä päivästä lukien.

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Ed. T. Roos toi jo esiin omassa puheenvuorossaan sen, että eduskuntakäsittelyn aikana hallintovaliokunnassa ja sittemmin suuren salin käsittelyssä aluepoliittiseen lainsäädäntöön sisällytettiin valtionosuuspykälä. Sen mukaan maakunnan liittojen jäsenkunnat saavat pienten valtionosuuksien mukaisen lainsäädännön perusteella valtionosuuden aluekehitystehtävää varten. Tämä on, kuten ed. Roos totesi, tärkeä tuki kunnille, ja lisäyshän sisältyy nyt valtiovarainvaliokunnan talousarviomietintöön.

Aluepoliittinen lainsäädäntö ja myös aluepoliittinen toimintatapa uudistuvat, herra puhemies, uuden lain myötä. Tästä syystä on varmasti monissa maakunnissa vielä opiskelun tarvetta tähän uuteen toimintatapaan. Ed. Pulliainenhan toi omalta osaltaan muutamia esimerkkejä julki. Minusta, aivan kuten ministeri Pekkarinen totesi, tällaiseen toimintatapaan tämä lainsäädäntö ei voi johtaa. Uskon, että kunnat ja kuntien puolesta päättävältä jatkossa käyttävät maakunnan liitot tämän työn osaavat yhtä hyvin kuin lääninhallituksetkin ovat sen osanneet.

Toisaalta kiinnitän, herra puhemies, huomiota myös siihen, että lääninhallitusten osaavia aluekehityshenkilöitä niiltä osastoilta käytettäisiin mahdollisuuksien mukaan, kuten eduskunta edellytti, myös tässä työssä avuksi.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Pääluokan käsittely keskeytetään.

P ä ä l u o k k a 27

Yleiskeskustelu:

Ed. A. Ojala: Arvoisa puhemies! Aluksi kritisoin aikataulua, sillä tutustumisaika tähän valtiovarainvaliokunnan mietintöön on ollut tosiaan lyhyt. Perusteellinen tutustuminen siihen on kyllä vain haave, ja näin ollen ei ole ollenkaan ihme, että näitä yleispuheenvuoroja on ollut aika vähän. Omalta osaltanikin työdyn tarkastelemaan vain joitakin pääluokkia, joihin olen ehtinyt tutustua.

Nyt on käsittelyssä puolustusministeriön hallinnonala, jossa en aio puhua Zhirinovskista, sen enempää kuin Venäjän vaaleistakaan, vaan nimenomaan vähän tällaisista arkisemmista asioista. Olen useassa eri yhteydessä tuonut esiin puolustusvoimien varuskuntien ja varikkojen ongelmia, jotka nytkin ovat minun huolenaiheeni, ja olisin toivonut, että puolustusministeri olisi ollut paikalla, mutta ehkäpä hän tutustuu myöhemmin tähän puheenvuoroon.

Näihin varikkojen ja varuskuntien huoliin ovat puuttuneet valtioneuvoston tarkastajat, oikeusasiamies Söderman ja nyt valtiovarainvaliokunta. Suurin osa rakennuskannastahan on rakennettu jo ennen vuotta 1945, joten on ymmärrettävää, että rakennukset ovat jo huonokuntoisia. Näiden vanhojen, usein rakennushistoriallisesti arvokkaiden ja suojeltavaksi suunniteltujen rakennusten käyttötarkoituksin on jo vuosien varrella muuttunut. Myös niiden työ- ja henkilöstötilat ovat riittämättömät sekä laitteisto ja varustus vanhentunutta ja puutteellista, kun verrataan niiden kuntoa vastaaville tiloille nykyisin asetettuihin normeihin ja ohjeisiin.

Uudisrakennusten ja peruskorjausten momentille on valtiovarainvaliokunnan mietinnössä lisätty 440 000 markkaa, mikä on tietysti ilolla todettava. Mutta sehän on täysin riittämätön

summa, jos sillä aiotaan saada aikaan työtilaisuuksien lisääntymistä ja varuskuntien ja varikoiden korjaamista. Lisäys on yksilöity kohtaan ”Pienehköt työt”. Toivottavasti se ei tarkoita lisää varikoiden siirtämistä kotimaisen polttoaineen käytöstä öljylle, kuten on jo eräiden varikoiden kohdalla käynyt. Näkisin mieluummin, että määrärahaa käytettäisiin varikoiden korjaamiseen ja uusien huolto- ja säilytystilojen rakentamiseen, mikä olisi kansantaloudellisesti järkevää toimintaa.

Puolustusvoimien viimeaikaiset hankinnat, joihin ilmeisesti ministeri Viinanen viittasi palauttekeskustelussa käyttämässään puheenvuorossa, ovat lisänneet varastojen rakentamistarvetta. Räjähävän materiaalin varastolle olisi tosiaan tarvetta, ja ajoneuvotkin olisi mukava saada suojaan talvipakkaselta. Myös tähän ovat valtioneuvoston tarkastajat puuttuneet viime vuoden tarkastuslausunnossaan, suora lainaus sieltä: ”Tilojen heikko kunto saattaa vaikuttaa haitallisesti myös niissä säilytettävään usein hyvinkin kalliiseen materiaaliin ja aiheuttaa siten taloudellisia menetyksiä.” Tilintarkastajat korostivat myös, että kasvaviin peruskorjaustarpeisiin olisi osattava varautua ennakolta.

Arvoisa puhemies! Vaikka ministeri Viinanen jo useasti on todennut, että rahaa ei sitten tule ja sillä siisti, tulen tekemään nimenomaan lisäsehdotuksen momentille 27.10.74, jossa peruskorjaus- ja uudisrakentamismäärärahat ovat. Siihen osoitettu määräraha on mielestäni nykyisessä työttömyystilanteessa täysin riittämätön.

Oriveden asevarikon rakennussuunnitelmat ovat jo pitkään olleet valmiina, joten töiden käynnistäminen olisi mahdollista jo ensi vuoden alussa ja auttaisi alueen työllisyyden parantamisessa. Jotta tulee selville, mitä kaikkea konkreettista voitaisiin tehdä, muutama kohta siitä rakentamisesta.

Rakennussuunnitelmassa ovat Orivedelle kii-reellisimpinä hankkeina tykkikatostermiinaali, joka mahdollistaa huoltoon saapuvien ja lähtevien tykkien ja tavaroiden tarkoituksenmukaisen käsittelyn, ajoneuvokatos ja huoltohalli, joka korvaa vuonna 1941 asekorjaushalliksi rakennetun hallin. Nykyinenhän on hyvin ahdas ja liian pieni ja paloherkkäkin.

Sitten on maanalainen luolasto, joka on tarkoitus rakentaa vuonna 86 puolustusministeriölle lunastetulle alueelle. Luolastoa käytetään materiaalin varastointiin. Vielä lisäksi on maanpäällinen varastoalue, joka myös rakennettaisiin vuonna 86 lunastetulle alueelle. Osa varasto-

alueesta eli noin 15—20 varastohallia voidaan rakentaa ennen maanalaista luolastoa. Alueen käyttöönotto edellyttää tiestön ja aitalinjan rakentamista. Kolme varastoa voidaan rakentaa jo aidatulle alueelle.

Näin ollen tämä selvitys lieene jo auttanut ymmärtämään, että maanpäälliset rakennushankkeet tulisi aloittaa mahdollisimman pian kii-reellisinä ja rahoittaa yhteistoimin puolustus- ja työllisyysvaroin ja nimenomaan myös Oriveden huonosta työllisyystilanteesta johtuen.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ed. Stenius - Kaukonen: Arvoisa puhemies! Ed. A. Ojala puhui jo yhdestä Pirkanmaalle tärkeästä puolustusvoimien hankkeesta. Se tarvitsee tukea ja nimenomaan työllisyysperustein, kuten hän esitti. Vastaavanlaisia hankkeita meidänkin piirimme alueella on useita, Parkano yhtenä esimerkkinä. Vierailimme myös Pirkanmaan edustajat vastikään syksyllä Juupajoella, ja kaikki esitetyt hankkeet ovat varsin perusteltuja, koska tilat ovat heikkokuntoiset. Se vaikuttaa myös työntekijöiden terveyteen, kun joutuu esimerkiksi kylmissä tiloissa työskentelemään. Vastikäänhän väitöskirjassa todettiin, että Suomessa ei osata tehdä työvaatteita ulkotyöntekijöille tai kylmissä tiloissa työskenteleville, ja se on aika erikoista, kun me olemme ikämme täällä kylmässä ilmalalassa eläneet.

Sen sijaan, että näihin tärkeihin pieniin hankkeisiin varoja ei riitä, niitä tuntuu riittävän Hornet-hävittäjien hankkimiseen. Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä on alun perin vastustanut tätä hanketta ja myöhemmin esittänyt useaan otteeseen sen siirtoa. Me emme pidä sitä perusteltuna nykyisessä taloudellisessa tilanteessa ainakaan.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Pääluokan käsittely keskeytetään.

Pääluokka 28

Yleiskeskustelua ei synny.

Ensimmäinen varapuhemies: Pääluokan käsittely keskeytetään.

Pääluokka 29

Yleiskeskustelu:

Opetusministeri Uosukainen: Rouva puhemies! Vuoden 1994 talousarvioesityksen pääluokkaperusteluihin on kirjattu ministeriöiden tulostavoitteet. Opetusministeriön toiminnan tarkoituksena on valtioneuvoston osana johtaa maamme koulutus-, tiede-, kulttuuri- sekä liikunta- ja nuorisoalan toimintapolitiikkaa ja luoda edellytykset näiden alojen kehitykselle. Tavoitteena on yhtäältä turvata jokaisen yksilön oikeudet koulutuksen sekä kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden avulla kehittää itseään sekä toisaalta vahvistaa kansallista kulttuuria, edistää kansainvälistä yhteistyötä ja turvata työelämän ammatitaito. Se merkitsee tulevaisuuteen suuntautuvan kansallisen sivistysstrategian jatkuvaa kehittämistä.

Opetusministeriössä onkin laadittu kansallinen sivistysstrategia, joka julkistettiin marraskuun 29 päivänä tänä vuonna. Kansalliseen sivistysstrategiaan sisältyy kymmenen avainstrategiaa, joiden edelleenkehittely jatkuu ministeriössä. Tarkoituksena on, että kansallisen sivistysstrategian pohjalta syntyisi kuitenkin kansalaiskeskustelua. Strategia pyrkii antamaan myös lisäaineiksia eduskunnan tulevaisuusvaliokunnassa hallituksen pitkän aikavälin selonteon pohjalta tapahtuvassa valmistelussa.

Opetusministeriön hallinnonalan talousarvioesityksen loppusummaa on lisätty eduskuntakäsittelyn aikana. Valtion virka- ja työehtosopimusta koskevan neuvottelutuloksen johdosta hallinnonalan määrärahat lisääntyvät noin 322 miljoonaa markkaa budjettiesitykseen verrattuna. Korkeakoulujen, valtion oppilaitosten ja muiden valtion laitosten suunniteltua 10,5 prosentin palkkausten leikkausta on voitu supistaa lähes puoleen eli 5,7 prosenttiin. Tämä parantaa merkittävästi toimintaedellytyksiä valtion laitoksissa, ja tämä menettely oli luvalla sanoen odotettu ja erittäin toivottu. Enpä tiedä, kuinka olisi asiat voitu järjestää, jollei tätä olisi tullut. Olen siitä hyvin kiitollinen.

Seuraavaankin kohtaan eli kunnallista yleistä virkaehtosopimusta koskevaan neuvottelutulokseen liittyvästi on opetusministeriön hallinnon-alalla valtionosuuksia ja valtionavustuksia lisätty noin 258 miljoonaa markkaa budjettiesitykseen verrattuna. Tämä merkitsee mm. suunniteltujen yksikköhintaleikkausten lievenemistä 2,5 prosenttiyksiköllä. Tämä puolestaan parantaa kun-

nallisten ja yksityisten laitosten toimintaedellytyksiä.

Valtiovarainvaliokunta toteaa aivan oikein, että opetusministeriön hallinnonalalla on tehty säästötoimista huolimatta lukuisia uudistuksia, jotka parantavat oppilaitosten toiminnallisia mahdollisuuksia. Tällaisia ovat mm. luokattomaan lukioon siirtyminen, uusien tuntijakojen vahvistaminen peruskoulussa ja lukiossa, valmis-teilla olevat uudet opetussuunnitelmat, opetussuunnitelmien perusteet, jotka esitellään aivan huomispäivänä, minkä voin kertoa, ja korkeakoulujen rakenteellinen kehittäminen. Opetuksessa pyritään lisäämään valinnaisuutta. Lukiossa ollaan siirtymässä luokattoman lukion toteuttamiseen koko maassa kuntien tahdon mukaan. Peruskoulun ala-asteen ja yläasteen välistä rajaa on tarkoitus joustavoittaa ja ylioppilastutkintoa uudistaa. Korkeakouluihin, ammatillisiin oppilaitoksiin ja lukioihin ei tule lukukausimaksua. Myös ruokahuoltomaksusta luovutaan.

Oppilaitokset ovat täynnä oppilaita. Etenkin ammatillisten oppilaitosten tilat ja laitteet ovat ahkerassa käytössä. Ammatillisten oppilaitosten toimintaa tehostetaan yhdistämällä pieniä tehotomia ja kustannuksiltaan kalliita oppilaitoksia suuremmiksi kokonaisuuksiksi, monissa tapauksissa monialaisiksi oppilaitoksiksi.

Oppisopimuskoulutusta uudistetaan ja samalla sitä laajennetaan. Myös ammatillista aikuis-koulutusta ollaan laajentamassa. Eduskunnalle on annettu esitys ammattitutkintolaiksi. Tutkinnot suoritetaan osoittamalla edellytetty ammattitaito erityisissä tutkintotilaisuuksissa. Pidän erityisen tärkeänä, että työelämän edustus on näiden tutkintojen kehittämisessä mukana.

Budjettiin liittyneet lakiesitykset opintokeskusten, kansanopistojen, ammatillisten erikoisoppilaitosten ja ammatillisten erityisoppilaitosten siirtämisestä laskennalliseen valtionosuusjärjestelmään on aikaisemmin kuluvan syksyn aikana hyväksytty eduskunnassa. Kiitos siitä!

Ammattikorkeakoulukokeiluja on meneillään 22 väliaikaisessa ammattikorkeakoulussa. Niiden piiriin kuuluu 85 oppilaitosta. Ensimmäiset väliarvioinnit ammattikorkeakouluopetuksesta on jo tehty. Ammattikorkeakoulujen vakinaistamisesta on tarkoitus tehdä esitykset viimeistään vuonna 1996. Mutta rohkenen olla sitä mieltä, että kun vuonna 1994 maassamme Oecd suorittaa koko maan korkeakoululaitoksen arvioinnin ja sen piiriin kuuluu myös ammattikorkeakoulukokeilujen arviointi, heti sen jälkeen päästään myös vakinaistamispäätöksiin, jolloin se tapah-

tuu jo vuonna 1995. Tällä haluan myös muutamia huhuja korjata oikeiksi, kun niistä on ollut vähän erilaisia käsityksiä.

Korkeakouluille on tarkoitus määritellä painoalat ja myös niiden oman tahdon mukaan ja poistaa toiminnan päällekkäisyyksiä, tehostaa voimavarojen käyttöä ja kohdentaa voimavaroja mm. huippuyksiköiden muodostamiseksi. Opetusministeriö laatii valtiovarainvaliokunnan edellyttämän selvityksen siitä, miten toteutetut uudistukset ja säästötoimet ovat vaikuttaneet koulutuksen tasoon, saatavuuteen sekä järjestämiseen. Todettakoon painokkaasti, etteivät lisäsäästöt opetustoimessa ole mahdollisia. (Eduskunnasta: Hyvä!)

Valtiovarainvaliokunta on lisäksi edellyttänyt korkeakoulujen ja Suomen Akatemian voimavarojen lisäämistä viimeistään vuodesta 1995 alkaen. Tähän kannanottoon voin yhtyä. Yliopistot ja korkeakoulut vastaavat pääosin maassamme tehtävästä perustutkimuksesta ja siihen liittyvästä tutkijankoulutuksesta. Suomeen tulee myös luoda edellytykset koulutuksen ja tutkimuksen huippuyksikköjen verkoston muodostamiselle. Huomattakoon, etten sanonut muodostamiselle vaan sille, että on edellytykset muodostua, koska huippuyksiköiksi ei voi käskää eikä sellaisiksi voi teennäisesti esimerkiksi alueellisista syistä komentaa.

Lisävaroja on saatava, aivan kuten valtiovarainvaliokunta ehdottaa, opetusministeriön kehityksen ulkopuolella suurentamalla opetusministeriön kehystä vuonna 1995. Olen sitä mieltä, että niin pian kuin taloudellisia tuikkuja pimeyteen ilmaantuu, tämän sektorin on saatava osuutensa, sillä se tarvitsee tulevaisuusvaloja, ja niistä tulee myös tulevaisuutemme valoa.

Opetusministeriön hallinnonalalla on käynnissä varsin huomattava hallinnon uudistaminen. Valtion audiovisuaalinen keskus on lakkautettu. Valtion opintotukikeskus liitetään Kansaneläkelaitoksen yhteyteen. Opetusministeriön organisaation uudistamista koskeva selvitystyö on vinhassa käynnissä. Hallituksen esityksen antaminen laiksi Suomen opetuskeskuksesta raukesi. Mutta opetushallituksen toimintaa järjeistetään ja uudistetaan tästä huolimatta opetushallituksen nykyisin puitteissa. Se on mahdollista, ja työ jatkuu. Asiantuntija- ja kehittämisvirastona toimivan opetushallituksen keskeiset toiminta-alueet ovat opetuksen kehittäminen, koulutuksen arviointi ja eräät tukipalvelut.

Valtiovarainvaliokunta on edellyttänyt, että hallitus ryhtyy pikaisesti toimiin koulukuljetus-

ten pysyväksi järjestämiseksi. Opetusministeriön tarkoituksena onkin selvittää asia yhdessä liikenneministeriön kanssa, ja asian hoitaminen on tärkeää.

Valtiovarainvaliokunta on kiinnittänyt huomiota myös valtion oppilaitosten kunnallistamiseen ja kunnallistettavien oppilaitosten henkilöstön eläke-etuihin. Opetusministeriön tarkoituksena ei ole, ei missään tapauksessa ole, kytkeä valtion oppilaitosten kunnallistamiseen henkilöstön etujen huonontamista. Kunnallistamisen tai yksityistämisen tavoitteena on oppilaitosten ylläpitojärjestelmän kehittäminen ja toimintakyvyn parantaminen. Uudistusta onkin kaikin kohdin hidastanut nimenomaan huoli henkilöstön asemasta, eikä toimiin ryhdytä, ennen kuin asia on kunnossa.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Uosukainen puhui kansallisesta sivistysstrategiasta ja muutenkin kauniisti, niin kuin juhlapuheissa yleensä puhutaan, korkeakoulujen ja tutkimuksen voimavarojen lisäämisestä. Mutta käytäntö on aivan toinen. Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta teki tänään valmiiksi valtion eläkelain, ja kovasti yritimme saada sinne pidennystä siihen kuukauden katkoon, joka johtaa siihen, että eläke-etuudet siirtyvät välittömästi uusien säännösten piiriin eli eläkeikä nousee 65 vuoteen ja karttuma pienenee.

Tämä nyt ei ole varmaan mikään megaluokan ongelma tutkimuksen kannalta, mutta tämä koskee korkeakoulujen piirissä juuri sitä tavanomaista tutkijajoukkoa, jonka pitäisi päästä etenemään uralla, jotta huippututkijoita löytyisi. Mutta kuten kansleri Allardt tällä viikolla Helsingin Sanomissa kirjoitti, meidän ongelmamme eivät suinkaan ole huippuyksiköt vaan meidän ongelmamme koskevat juuri, voiko sanoa, keskitason tutkimusta tai sitä tutkimusta, joka voisi kehittyä. Mikään tutkimus ei voi alusta alkaen olla huippututkimusta, vaan se tarvitsee varsin laajan pohjan ja pitkäaikaisen työn, ja sieltä se huippututkimus nousee, jos annetaan tutkijoille resurssit siihen, että he pystyvät kehittämään omaa alaansa. Mutta tämä on ongelma, tämä ei mene eteenpäin. Miten ministeri Uosukainen vastaa näihin ongelmiin? Toivon, että kun valiokunta nyt teki ponnin eläkekatkoista, ministeri huolehtii siitä, että asia korjataan.

Opetusministeri Uosukainen: Rouva puhemies! Voin kertoa ed. Stenius-Kaukoselle,

että olen kiinnittänyt huomiota jo ennen tätä katkokysymystä ja sanellut suorastaan valtioneuvoston pöytäkirjaan nimenomaan naisnäkökulmasta sen seikan, miten tämä eläkekysymys vaikuttaa.

Nyt lähdän liikkeelle vähän toisesta kulmasta. En minäkään ole huolestunut ennen muuta huippuyksiköistä, mutta olen myös sitä mieltä, että jos me kiellämme niiden arvon, takuulla niitä ei muodostu. Kun ajattelemme sitä seikkaa, että huippuyksiköissä ihmiset kuitenkin varsin paljon ovat kansainvälisesti kouliintuneita, kansainvälistyminen myös meitä tässä auttaa. Meitä auttaa tässä tilanteessa esimerkiksi Ruotsi. Se, että Ruotsissa palkansaajarahastot laukesivat ja sieltä tuli miljardeja käyttöön, on ollut meidänkin tiedemiestemme apuna monella tavalla. Maailma ei ole onneksi niin rajallinen.

Tässä kohtaa naisnäkökulmasta eläkkeen kuvio on niin onneton, että minusta tätä ei saa unhoon peittää. Olen kyllä sitä mieltä, että tätä asiaa pitää seurata ja valvoa ja siitä meteliä pitää. Olen siihen valmis, koska tiedämme, että jos ajattelemme tämän uran katkeavan ulkomaanopintojen tai lasten synnyttämisen tähden, tämä ei voi olla oikein eikä ole myöskään tasa-arvon kannalta oikein. Olen syvästi tämän asian tiedostanut ja toimin myös niin paljon kuin tietysti voin.

Minä en ota sellaista väitettä ollenkaan vastaan, että tämä olisi jokin erityinen juhlapuhe-asia. Minusta tämä on kyllä niin totaalista arkea, että muu tässä ei auta kuin arkinen työ. Siihenkin olen valmis ja katson, että eivät ne kuitenkaan sulje pois toinen toistaan, jos kiinnitetään huomiota huippuun pyrkimiseen. Mutta olen sitä mieltä, että jos tiedeyhteisössä jonkun sydän vahtaata pelosta, jos mainitaan sana "huippu" tai "kaikkein parhain laatu", silloin hän on väärällä uralla. Tämä koskee muuten taiteitakin. Voi myös vaatia vielä enemmän itseltään ja muilta.

Ed. Rätty (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sivistysvaliokunnan jäsenenä olen erittäin huolestuneena seurannut sitä kehitystä, millä tavalla säästölakien kautta koulutusta on rassattu oikein rankimmalla kädellä. Se on aiheuttanut mm. sen, että koulukuljetukset tulivat maksullisiksi. Siihen olen myös isänä osallisenä omien lasten osalta, kun olemme 5,1 kilometriä kaukana koulusta. Ruokahuoltomaksut, luokkien koko on suurentunut ja tästä on aiheutunut erittäin suuria ongelmia koulukäyttäytymisen osalta ja myös oppimisen osalta jne. jne. Opettajien pakkolomat näiden säästöjen johdos-

ta ovat täysin väärään aikaan ajoitettuja. Tähän varmaan ministerillä ei ollut kovin paljon mahdollisuutta vaikuttaa, mutta se, että lapset ovat tässäkin taas joutuneet kärsimään oikein rankimalla tavalla, on todella väärin.

Korkeakoulujen tutkimusprojektien ja laitehankintojen keskeytys sen kovan leikkauksen takia, minkä hallitus teki, on myös erittäin vakava osoitus siitä, että jos se kehitys jatkuu korkeakoulujen osalta, olemme hyvin vaarallisella tiellä, kun Suomi on liittymässä Euroopan yhteisöön. Jos kaikki ne tutkimusprojektit, jotka tällä hetkellä ovat menossa ja hyvällä alulla, joudutaan keskeyttämään säästöjen vuoksi tai jopa kokonaan lopettamaan, niin professorit ovat erittäin huolestuneita tästä kehityksestä.

Ehkä huolestuttavin tilanne on se, että oppilaiden kohdalla koulun pihalla ollaan jakamassa lapsia köyhiin ja rikkaisiin, niihin joilla on varaa käydä koulua, ja niihin joilla ei ole varaa käydä koulua. Kaikki me tiedämme tämän yhteiskunnallisen tilanteen, joka on aiheuttanut sen, että vanhemmilla ei todellakaan ole varaa enää käyttää lapsiaan koulussa, jos koulut tulevat maksullisiksi. Jos tämä suuntaus, joka on nyt aikuisopiskelijoiden kautta laajentunut, mikä myös sivistysvaliokunnassa tuli esille, leviää peruskouluun, niin ollaan huolestuneita.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Ed. Väistö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Opetusministeri Uosukainen toi esille, että ammattikorkeakoulujen vakinaistaminen saattaisi sittenkin olla mahdollista jo vuonna 1995. Minusta tämä tieto on erittäin hyvä. Toisaalta esimerkiksi meillä Pohjois-Karjalassa on tällä hetkellä käynnissä keskustelu tästä tärkeästä koko ammatillisen koulutuksen ylläpitojärjestelmästä. Mielestäni tämän asian ratkaiseminen on erittäin tärkeätä, kun ajatellaan toimivaa ja, kuten meillä Pohjois-Karjalassa, maakunnallista ammattikorkeakouluhanketta.

Sinänsä ammatillisen koulutuksen ylläpitojärjestelmän yhtenäistäminen, kunnallistaminen, on tietääkseni muuallakin maassa ja erityisesti Pohjois-Karjalassa etenemässä maakunnallisen kuntayhtymän suuntaan. Tässä mielessä meillä on pelkästään myönteisiä kokemuksia ainakin tähän mennessä. Tällä tavoin olemme pystyneet toteuttamaan sen, että koulutusta on saatavissa maakunnan eri puolilla tasapuolisesti ja siellä on monialaista koulutusta saatavissa. Meillä nyt en-

simmäiset oppimiskeskukset ovat ensi vuoden alkupuolelta lähtien muodostumassa Keski-Karjalan alueelle ja toisaalta Lieksan alueelle.

Ed. Lahti-Nuuttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On hyvä, että arvoisa opetusministeri säilyttää toivorikkautensa varsin jämeränä. Se antaa tietysti jotakin toivoa vaikuttaa koko valtioneuvoston leikkauspäätöksiin, joita on ajoitettu myös vuodelle 1995. Minä toivon myös sitä, että sivistys-Suomi-strategia ei jäisi mietinnöksi mietintöjen joukkoon.

Mutta eräs yksityiskohta, jolla olisi paljon voitua pehmentää näitä leikkauksia, liittyy valtionosuuksien loppuerien maksatuksen pitkittämiseen. Oppilaitokset joutuvat nyt turvautumaan tilapäisiin, usein korkeakorkoisiin rahoitusratkaisuihin odottaessaan valtionosuuksien loppueriä, ja mikä kaikkein ihmeellisintä, kaikille valtionosuuksien loppuerille valtio ei maksa edes korkoa. Tämä ei ole järkevää ja valtionosuuksia saaville oppilaitoksille oikeudenmukaista toimintaa.

Opetusministeri Uosukainen: Rouva puhemies! Ed. Rätty, minä mainitsin juuri, että valtio ei ruokahuoltomaksuja ole budjettiin pannut, niin kuin te varmasti hyvin tiedätte. Samoin myös maksullisuus on torjuttu. En ole aikaisemmin pitänyt mahdollisena periaatteessa maksullisuutta korkeammassa koulutuksessa, mutta nyt minä pidin. Sanoin sen ihan suoraan silloin siitä syystä, että kun opintotuki ei meidän ponnistuksistamme huolimatta enempää voinut nousta eikä myöskään ollut harjoittelupaikkoja, ei ollut työpaikkoja silloin, kun opiskellaan, siis lukukausien aikaista työtä, eikä kesäaikaista työtä eikä valmistuttua varmaa tietoa työstä, niin mielestäni ei ollut oikein, että tälle linjalle olisi lähdetty, eikä ole lähdetty. Mutta tiedätte myös, että se on maksanut toisaalla, sillä tämän vuoden budjetissa olemme joutuneet hyvin rankasti miettimään, miten asiat jaetaan.

Sen minä haluan sanoa, että paras mahdollinen on tehty. Se, mikä käytettävissä on ollut, on yritetty kohdentaa niin, että se olisi oikeudenmukaista, ja kaikin keinoin juuri epätasa-arvoa vastustamme.

Tässä oli oikeastaan kehdestä hautaan näkökulmat. Mainitsin nuo muut kohdat myös puheenvuorossani, esimerkiksi että meidän vakaa tarkoituksemme on hoitaa koulukyyditys kuntoon ja näin tässä asiassa edetä.

Ed. Väistö, te olette aivan oikeassa siinä, että

ammattikorkeakoulukokeilut ja niiden toteutus ovat myös, sanoisinko, räätälintyötä eri puolilla maata. Minusta on ollut erinomaisen hyvä, että näistä on voitu keskustella. Mitään erityistä etukäteen päätettyä mallia ei saa olla. Mitä kokeilua se sellainen olisi? Tällä tavoin ihan aidosti keskustellen edetään ja toimitaan siinä järjestyksessä, ei hätäillen, mutta niin pian kuin mahdollista. Jos on joitakin sellaisia ns. salaisia syitä, joiden tähden jotkut tahot haluaisivat sitä jarruttaa, niin minusta niitä ei voi hyväksyä, vaan pitää toimia mahdollisimman asiallisesti ja nopeasti. Mutta tämän kokeilun tuloksia on odotettava.

Ed. Lahti-Nuutila, minusta toden totta on tärkeää, etteivät tekemämme mietinnöt, joista vain yhden nyt mainitsin, jäisi paperiksi. Tässä suhteessa olen hyvin kiitollinen, että valtiovainvaliokunta on lähtenyt selvästi tukemaan työtä niin hallituspuolueiden kuin oppositiopuolueiden kulumasta. Siitä kiitos.

Olemme tiedostaneet myös nuo ns. hännät ja häntien ongelmat, eli loppuerien maksattaminen on polttava paikka. Oli toive myös, avoimesti sen voin kertoa, että jos olisimme saaneet rahaa enemmän, niin nämä olisivat olleet juuri niitä kohtia, joihin sitä olisi sijoitettu. Tuo korkokysymys on minun selvitettävä.

Ed. E n e s t a m : Fru talman, arvoisa rouva puhemies! I mitt anförande kommer jag dels att beröra huvudtitels allmänna motiveringar, dels behandla högskole- och vetenskapspolitiken och där alldeles speciellt konsekvensen av statsrådets beslut 18.6. detta år för tandläkarutbildningen.

Isitt betänkande konstaterar utskottet att man gjort flera reformer på undervisningsministeriets förvaltningsområde och att dessa reformer förbättrar läroanstalternas funktionella möjligheter att på ett smidigare sätt än hittills ordna undervisningen och förverkliga substantiella reformer. Som exempel på reformer nämns övergången till klasslöst gymnasium, ny timfördelning i grundskolan och gymnasiet, de nya läroplaner som är under beredning och högskolornas strukturella utveckling. De allra flesta av dessa reformer är säkert motiverade.

Men utskottet konstaterar också att man på grund av det svåra statsfinansiella läget varit tvungen att tillgripa sparåtgärder som lett till många förändringar på samtliga utbildningsnivåer. Enligt uppgift rör sig inbesparingarna från år 1992 till 1994 om 1,4 miljarder mark på den allmänna utbildningens område, om en miljard

mark inom yrkesutbildningen och 800 000 miljoner mark inom högskolesektorn. Någon heltäckande utredning över sparåtgärdernas effekter har emellertid inte gjorts. Det är därför naturligt att, som utskottet gör, förutsätta att en utredning görs över hur de förverkligade reformerna och sparåtgärderna har inverkat på utbildningens nivå, tillgänglighet och skötsel. Jag förutsätter att utredningen görs i brådskande ordning, så att de brister som med säkerhet kommer att uppdagas, kan beaktas och korrigeras senast vid uppgörande av 1995 års budget.

Rouva puhemies! Vallitsee laaja yksimielisyys siitä, että tieto ja osaaminen ovat Suomen tärkeimpiä menestymistekijöitä. Koulutuksella ja opetuksella on tässä tärkeä rooli yleisesti ottaen. Avainasemassa ovat kuitenkin korkeakoulujen opetus, eri tieteidenalojen perustutkimus sekä valtion tukema soveltava tutkimus ja tuotekehitys. Valtion tiede- ja teknologianeuvosto on juuri päättänyt, että tutkimus- ja tuotekehitysrahoitusta on lisättävä. Tavoitteena on 2,7 prosentin bkt-osuus vuonna 1997. Tavoite on haastava, koska se merkitsee lähes neljänneksen kasvua nykyiseen verrattuna. Valiokunta yhtyy ponnien muodossa tähän tavoitteeseen. Minäkin yhdyin siihen.

Valiokunta toteaa aivan oikein, että soveltavan tutkimuksen voimavaroja ja erityisesti tuotekehitystukea on viime vuosina jatkuvasti lisätty, mutta korkeakoulujen voimavaroja on jo useana vuotena karsittu samalla, kun korkeakoulututkimusta rahoittavan Suomen Akatemian määrärahat ovat vähentyneet. Se on johtanut vinoutumaan, joka vaarantaa innovaatiojärjestelmän toimivuuden kauttaaltaan.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että yhteistoiminta eri ministeriöiden, tutkimuslaitosten ja korkeakoulujen kesken vaatii tehostamista. Korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten tutkimusyksiköiden on voitava kilpailla tutkimushankkeiden rahoituksesta. Myös tutkimuslaitosten tutkijoiden on nykyistä enemmän osallistuttava opetuksen antamiseen. Kannatan tätä lämpimästi.

Valiokunta toteaa ongelmana, että jokseenkin kaikki opetusministeriön pääluokan määrärahat liittyvät tiedon ja osaamisen kehittämiseen. Säästämistoimien kohdistuessa voimakkaana pääluokkaan ei siitä ole mahdollista löytää lisävaroja korkeakouluille ja Suomen Akatemialle vaarantamatta muun koulutuksen tasoa. Lisävaroja on valiokunnan mielestä saatava opetusministeriön kehityksen ulkopuolelta.

Varoja kansallisen innovaatiojärjestelmän toiminnan kehittämiseksi on mahdollista järjestää joko siten, että korkeakoululaitokselle, Suomen Akatemialle, valtion eri tutkimuslaitoksille ja Teknologian kehittämiskeskuskeskelle muodostetaan oma kehys tai siten, että opetusministeriön kehystä suurennetaan. Tämä asia esitetään ponnen muodossa.

Valiokunta korostaa lisäksi, että useissa maisa kansallisen innovaatiojärjestelmän toiminta ja toiminnan koordinointi on annettu erityisen tiede- ja teknologiaministeriön tai -ministerin vastuulle. Valiokunta edellyttää, että selvitetään, onko Suomessa tarkoituksenmukaista vahvistaa ja koordinoita tiede- ja teknologiapoliittikkaa siten, että tulevaisuudessa yhden valtioneuvoston jäsenen vastuualueeksi tulevat korkeakoulu, valtion eri tutkimuslaitokset, Suomen Akademia ja Teknologian kehittämiskeskus. Tähän yhdyin lämpimästi.

Mitä hammaslääkärikoulutukseen tulee, valiokunta toteaa, että valtioneuvoston 18.6. tekemän koulutuksen ja korkeakouluissa harjoitettavan tutkimuksen kehittämissuunnitelmaa vuosille 1991—1996 koskevan päätöksen mukaan hammaslääketieteen opetusta vähennetään. Samalla valtioneuvosto hyväksyi lausuman, jonka mukaan vapautuvista voimavaroista osa käytetään Turun yliopiston hammaslääketieteen yksikön menestyksellisen tutkimus- ja tuotekehitystoiminnan turvaamiseen sekä alan jatko- ja täydennyskoulutusmahdollisuudet pyritään turvaamaan. Valiokunnan mielestä päätöksen toteuttaminen vaatii riittävien voimavarojen osoittamista Turun yliopistolle. Hammaslääkäriperusopetuksen lakkauttaminen Turun yliopistossa oli mielestäni virhe. Päätös ei välttämättä perustu tieteelliselle arvioinnille.

Turun yliopiston hammaslääketieteen laitoksella kehitetyistä tuotteista taloudellisesti merkittävin on toistaiseksi ksylitoli. Sen myyntituotoksi lasketaan tällä hetkellä 400 miljoonaa markkaa vuodessa. Laitoksella kehitettyjen röntgentutkimuslaitteiden, suun terveydenhoitotuotteiden ja virusdiagnostiikan molekyylibiologisten testien yhteinen myynti on tällä hetkellä noin 100 miljoonaa markkaa vuodessa. Yhteistyössä teollisuuden kanssa toteutetun uuden digitaalisen kuvausjärjestelmän vientitulot nousevat kymmeniin miljooniin markkoihin. Tunnetuin uusista tutkimuksista on biolasi, joka on tarkoitettu mm. luun korvaamiseen. Tulevaisuudessa se syrjäyttää myös kiistellyn amalgaamin hampaiden paikkaamisessa. Ensimmäiset biolasituotteet tulevat

myyntiin parin vuoden kuluttua. Arvioidut maailman laajuiset markkinat ovat 45 miljardia markkaa vuodessa. Lisäksi laitoksella tehtyihin tutkimuksiin perustuvia kansainvälisiä patenteja on 16 kappaletta.

Päätös on kuitenkin tehty, ja nyt on pelastettava, mitä pelastettavissa on. Valiokunta on tästä syystä laatinut ponnen, jota myös olen aktiivisesti ollut mukana muotoilemassa ja joka on seuraavan sisältöinen: "Valiokunta edellyttää, että valtioneuvoston päätöksen 18.6. mukaisesti vapautuvia voimavaroja käytetään Turun yliopistossa hammaslääketieteen tutkimus- ja tuotekehitystoiminnan tehokkaaseen jatkamiseen. Sen vuoksi tulee myös jatko- ja täydennyskoulutusmahdollisuudet turvata riittävässä laajuudessa." Tällä ponnella jatko- ja täydennyskoulutus on suoraan kytketty tutkimus- ja tuotekehitystoimintaan, mikä on edellytys sille, että tutkimus- ja tuotekehitystoiminta ylipäänsä voi jatkua. Tämä ponsi myöskin tyydyttää Turun yliopiston hammaslääketieteen laitosta. Tiedän, että tullaan ehdottamaan, että myös peruskoulutus Turussa pelastetaan. Toivotan onnea, mutta ilmoitan samalla, etten aio osallistua tähän operaatioon.

Lopuksi haluan todeta, vaikka olenkin jäävi, että valiokunnan mietinnössä hyvin asiantuntevasti käsitellään opetusministeriön hallinnon alaa.

Ed. A s t a l a : Arvoisa rouva puhemies! Meillä on nyt opetusministeriön budjetti käsittelyssä. Silloin tällöin kuulee julkisuudessa nimitettävän tätä ministeriötä myöskin sivistysministeriöksi tai tulevaisuusministeriöksi. (Ed. Laine: Tai kulttuuriministeriöksi!) — Ed. Laine lisäsi vielä kulttuuriministeriön. — Minun mielestäni osuvin nimitys olisi sivistysministeriö.

Opetusministeri Uosukainen esitteli täällä lyhyesti kansallista sivistysstrategiaa, tuota mietintöä, ja toivoi kansalaiskeskustelua. Minä puolestani yhdyin tähän toiveeseen ja lisään toiveen siitä, että saamme myöskin eduskuntakeskustelua tästä mietinnöstä tai ohjelmasta. Me olemme kyllä monet sen saaneet täällä jo käyttöömme. Monet meistä ovat siihen tutustuneet, mutta kaikki eivät varmasti ole vielä ehtineet tutustua. Mutta toivon, että saamme vilkasta eduskuntakeskustelua joskus tästä aikaan.

Ed. Enestam puuttui Turun yliopiston hammaslääketieteen perusopetuksen lakkauttamispäätökseen. Yhdyin hänen käsitykseensä. Se oli todella virhe eikä perustu millekään tieteelliselle arvioinnille. Olen itse pari kertaa syksyn aikana

puuttunut tähän asiaan ja kertonut kaikesta siitä erittäin ansiokkaasta ja arvokkaasta tutkimustoiminnasta, jota Turun hammaslääketieteen laitoksella suoritetaan: ksyylitoli, uudet röntgenlaitteet, biomateriaali jne. Tämä laitos on todella Suomen hammaslääketieteen laitoksista ensimmäinen veturi. Laitoksen lakkauttaminen merkitsee mielestäni tuottavan kansallisomaisuuden tuhoamista. En kuitenkaan puutu enempää asiaan, koska olen jo täällä, kuten totesin, pari kertaa puhunut siitä. Valtiovarainvaliokunta on tehnyt asiasta ponnin. Se on hyvä asia. Tässä mietinnössä I vastalauseessa, jonka ovat tehneet sosialidemokraatit, on vieläkin laajempi ponsi. Sen tähden tietenkin sen läpimenoa tulee toivoa.

Professori Ilkka Niiniluoto toteaa kansalaispuheenvuorossaan ”Suomen henkinen tila ja tulevaisuus”, jonka hän esitti Säätytalolla 1. joulukuuta tänä vuonna, seuraavaa: ”Pitkän aikavälin keskeisenä tavoitteena on kehitettävä suomalaisen yhteiskunnan vahvuusalueita, jotka lisäävät maan joustavaa kestäkykyä ja siten turvaavat myös tulevien sukupolvien toimintamahdollisuuksia. Nämä ratkaisut ovat perusteltuja riippumatta siitä, osoittautuuko nykyinen taloudellinen lama kuopaksi tai alamäeksi. Keskeisiä alueita ovat tällöin aktiiviseen oppimiseen perustuva nuoriso- ja aikuiskoulutus, laaja-alainen ja huipputasoista tieteellistä tutkimusta tukeva yliopistoverkko, luova taide ja vireä kulttuurielämä, korkea ympäristöystävällinen teknologinen taito, kattava terveydenhoidon järjestelmä, sosiaaliset innovaatiot ja palvelut sekä hyvin hoidettu luonto ja esteettisesti laadukas ympäristö.” Näin siis professori Niiniluoto. Sivistyksellä, tarkoitan sillä siis koulutusta, tutkimusta, taidetta, kulttuuria, viestintä- ja kansalaistoimintaa, on merkittävä sija myös professori Niiniluodon pitkän aikavälin tavoitteissa. Näin on Suomessa jo varsin pitkään ajateltukin. Tavoitteita on myös käytännössä toteutettu.

Nykyisen porvarihallituksen toiminta perustuu erilaisiin arvioihin ja tavoitteisiin. Sivistystoimia ollaan alasajamassa ja yhteiskunnallisen tasa-arvon ”keihäänkärkeä”, koulutuksellista tasa-arvoa, ollaan pahasti tylsyttämässä.

Suomalaisella koulutusjärjestelmällä on kansainvälisestäkin osoitettavana hyviä saavutuksia. Ne koskettavat vuotta 1991, siis aikaa, jolloin porvarillinen koulutuspolitiikka ei vielä ollut ehtinyt purra. Oecd vertailee tuoreessa raportissaan 24 jäsenmaansa koulutusjärjestelmiä yhteensä 38 koulutusindikaattorin varassa. Arvioidaan koulutuksen kustannuksia, prosesseja ja tuloksia.

Vertailu koskee siis vuotta 1991. Työssä on keskitytty alueille, joista voidaan parhaiten tehdä johtopäätöksiä koulutuspolitiikan onnistuneisuudesta.

Kaikista julkisista menoista käytettiin koulutukseen Oecd-maissa tällöin keskimäärin 12,8 prosenttia. Eniten koulutukseen julkisista menoista käyttivät, siis vuonna 1991, Suomi ja USA, joista kumpikin käytti koulutukseen 14,7 prosenttia. Suomen koulutuspalvelujen nopeasta kasvusta kertoo esimerkiksi se, että viimeisen 20 vuoden aikana yhdessäkään Oecd-maassa ei keskiasteen tutkintojen määrä ole lisääntynyt yhtä paljon kuin Suomessa.

Oecd on myös analysoinut tarkemmin kansainvälisen lukutaitotutkimuksen tuloksia. Se osoittaa, että Suomi on lukutaidon huippumaa. Koulutukselliseen tasa-arvoon tähänneen koulutuspolitiikkamme onnistuneisuudesta kertoo esimerkiksi Oecd:n mukaan se, että peruskoulun yläasteiden keskinäiset erot lukutaidossa ovat maassamme pienemmät kuin missään muussa Oecd-maassa.

Edellä kertamani positiiviset arviot perustuvat vuoteen 91, siis aikaan ennen porvarihallituksen koulutukseen kohdistamia erittäin suuria leikkauksia. Kun vuonna 1995 julkaistaan uusi kansainvälinen vertailuraportti, näkyvät siinä mitä todennäköisimmin sivistysleikkausten vaikutukset koulutuksen tuloksiin ja koulutukselliseen tasa-arvoon.

Käsiteltäessä vuoden 94 talousarviota on syytä palauttaa muistiin lyhyesti ne keskeiset asiat, joista budjettilakien yhteydessä olen laajasti puhunut. Korkeimmalta opetukselta ja tutkimukselta leikataan siis tänä vuonna 321 miljoonaa markkaa, ensi vuonna 408 miljoonaa markkaa ja vuonna 95 ilmeisesti vielä rutkasti lisää. Leikkaukset johtavat asiantuntijoiden mukaan vakaviin vaurioihin, joiden seuraukset ulottuvat useaksi kymmeneksi vuodeksi eteenpäin.

Korkeakoulualan henkilöstöjärjestöt totesivat leikkauksista sivistysvaliokunnalle seuraavaa: ”Korkeakoulujen rapautumisen rinnalle ei voi ajatella mitään muuta säästötointoa, joka yhtä selkeästi vie Suomea kehitysmaiden joukkoon.” Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä esittää vastalauseessaan 400 miljoonaa markkaa lisäyksenä korkeakoulujen toimintamenoihin, joten ensi vuodelle leikkauksia ei juurikaan tehtäisi tai tarvitsisi tehdä. Vasemmistoliiton mielestä korkeakouluopetuksessa, kuten yleensäkin opetuksessa, ei ole kyse kulutusmenosta vaan investoinnista kansakunnan tulevaisuuteen.

Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuuksia leikataan talousarvioehdotuksessa runsas 900 miljoonaa markkaa. Sillä leikataan opetuksen tasoa ja madalletaan yleisesti sivistystasoa, koulutuksellista tasa-arvoa romutetaan. Heikommin selviytyvien oppilaiden mahdollisuuksia heikennetään huomattavasti.

Ministeri Uusukainen puuttui täällä myös luokattomaan lukioon ja yleensä lukion kehittämiseen. Hän ei valitettavasti puhunut tämän asian koko totuutta. Luokattomaan lukioon siirtyminen, itsenäisen opiskelun lisääminen ja valinnaisuuksien mahdollistaminen olisivat oikeita koulutuspoliittisia ratkaisuja, mikäli ei samaan aikaan lukioilta olisi leikattu voimavaroja 50 miljoonan markan edestä. Tämän vuoden kesällä jo leikattiin 59 miljoonaa markkaa voimavaroja.

Koulutussisältöjen uudistaminen ei onnistu, ellei sitä tehdä tavalla, jolla oppilaan oikeuksia heikennetään huomattavasti. Kun oppilas on kuitenkin mielestäni koulussa tärkein voimavara, olen sitä mieltä, että oppilaalle ei saisi mitään pahaa tehdä. Tapa, jolla nyt siis aiotaan lukiota kehittää, ei ole mikään uudistus. Se ei ansaitse uudistus-nimikettä.

Myös erikoislukioille tuotettiin erittäin suuria vaikeuksia. Ed. Renko oli valppaasti asialla. Hänellekin vain sattui niin, että hän äänesti leikkauksen puolesta ja samalla heikensi juuri näiden erikoislukioiden mahdollisuuksia.

Valtiovarainvaliokunta pitää tärkeänä, että lukiouudistusta ei nähdä vain yhtenä keinona säästää, vaan lukioille turvataan riittävät voimavarat niin, että luokattoman lukion tarkoitus voidaan toteuttaa. Valtiovarainvaliokunta on siis nähnyt kansani asian samalla tavalla.

Yleensä on todettava, että aineellisten resursien monta vuotta jatkuva alasajo tekee vaikeaksi saavuttaa muita kuin säästötavoitteita. Säästäminen henkisessä pääomassa merkitsee yleensä kansantaloudellista tuhlausta. Merkittävät sivistysleikkaukset merkitsevät sivistystason laskua. Siihen ei mielestäni kansakunnallamme olisi varaa.

Arvoisa rouva puhemies! Lopuksi totean vielä, että tulen tekemään pääluokan yksityiskohtaisessa käsittelyssä määrärahaesityksen kymmenen yksivuotisen taiteilija-apurahan myöntämisestä nuorille taiteilijoille. Nuoret taiteilijat ovat näinä ankeina aikoina joutuneet varsin ahdistavaan elämäntilanteeseen. Erittäin useat joutuvat hankkimaan elantonsa toimeentuloluukulta. Heissä on kuitenkin Suomen taiteen tulevaisuus.

Lisäksi tulen ehdottamaan 10 miljoonan markan määrärahaa Turun kulttuurikeskuksen saneerausta varten. Kyseinen kulttuurikeskushan on valtakunnallinen hanke. Suomalainen sivistys on saanut alkuitunsa ja alkuitujaan juuri tältä alueelta.

Arvoisa rouva puhemies! Opetusministeri Uusukainen totesi tänään, että lisäsäästöt koulutuksessa eivät ole mahdollisia. Yhdyn hänen toteamukseensa ja toivon, että tämä lause tällä kerralla olisi totta seuraavien talousarvioesitysten yhteydessä.

Ed. Lahti-Nuuttila (vastauspuheen-vuoro): Arvoisa puhemies! Lyhentääkseni varsinaista puheenvuoroani käytän vastauspuheenvuoron aiheesta, jota edustajat Enestam ja Astala käsittelivät. Perustellusti he ylistivät Turun yliopiston hammaslääketieteen laitoksen saavutuksia. Niihin puheenvuoroihin on helppo yhtyä.

Perustellusti he myös arvostelivat valtioneuvoston päätöstä tältä osin. Ed. Enestam sanoi muun muassa, että se ei ole perustunut tieteellisiin arvioihin. Sittenkin puheenvuorossaan ed. Enestam pyörsi sanojaan eikä enää pitänytään välttämättömänä perusopetusta hammaslääketieteen laitoksessa.

Sivistys- ja tiedejaostokin epäro, mahtaako valtioneuvoston päätös pitää tutkimus- ja tuotekehitystoiminnasta sekä alan jatko- ja täydennyskoulutuksesta. Siksi se laati oman pontensa. Enemmistön ponnien muotoiluja ovat kuitenkin mm. "vapautuvia voimavaroja", ei "vapautuvat voimavarat", ja siellä on sanonta "riittävässä laajuudessa turvata". Perusteluissa ei kuitenkaan ilmaista, mitä riittävällä laajuudella tarkoitetaan.

Kun ed. Enestam ei enää pysykään sillä linjalla, että Turun yliopiston hammaslääketieteen laitos on tieteellisesti arvokas ja tärkeä ja siellä olisi säilynyt myös perusopetusta, niin onkohan nyt, ed. Enestam, tämä pontemme sitten vallan tarpeeton, kun te jo livistätte perusopetusvaatimuksen takaa pois.

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Astala mainitsi, että Oecd-maiden tilastojen mukaan Suomi käytti 14,7 prosenttia koulutukseen bruttokansantuotteesta vuonna 1991. Sen jälkeen koulutusmenoja on alennettu noin 10 prosentilla eli meillä olisi 1,5 prosenttia vähemmän eli 13,2 prosenttia, jos bkt olisi selvinnyt entisellään, mutta sekin on vielä huomattavasti yli Oecd:n keskiarvon, joka on 12,8 prosenttia. Mutta todellisuudessa kansantulomme on

pudonnut noin 14—15 prosenttia, niin että Oecd:n seuraavassa tilastossa Suomi ilmeisesti ohittaa USA:n koulutukseen menevässä bruttokansantuoteosuudessa, koska bruttokansantuote on laskenut enemmän kuin koulutusmenot ovat laskeneet. Tämä mielestäni kuitenkin osoittaa, että Suomessa yritetään koulutuksen tasoa pitää mahdollisimman korkealla siitä huolimatta, että varat vähenevät.

Minua henkilökohtaisesti on kyllä hämmästyttänyt, että opettajat järjestävät pakkolomia normaalien lukukausien aikana. Sitä ei voi pitää minusta oikein vastuullisena toimintana.

Ed. L a i n e (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minä pyysin vastauspuheenvuoron ed. Astalan puheenvuoron johdosta. Hän käsittelee Turun hammaslääketieteen laitoksen lakkauttamiskysymystä. Mielestäni sekä ed. Enestam että vielä selvemmin ed. Lahti-Nuuttila, ed. Astalan tapaan, suhtautuivat myönteisesti siihen, että hammaslääketieteen laitos voisi kehittää toimintaansa, ja ed. Astala ja ed. Lahti-Nuuttila korostivat perusopetuksen merkitystä. Minä olen sitä mieltä, että sosialidemokraattisen valiokuntaryhmän vastalauseessa on parempi, selkeämpi, myönteisempi ajatus, ja tulen sitä kannattamaan. Olen ymmärtänyt, että ed. Enestam on pyrkinyt toimimaan mahdollisuuksiensa mukaan myönteisen ratkaisun aikaansaamiseksi, ja odotin, että ed. Tiuri olisi tähän asiaan puuttunut. Muuten minun on kysyttävä opetusministeriltä, mikä järki on ollut yrittää lakkauttaa tämä maan paras hammaslääketieteen laitos.

Ed. L u h t a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Suomen koulutus- ja tutkimuspolitiikka ovat merkittävien ratkaisujen edessä, jotka heijastuvat pitkälle tulevaisuuteemme. Korkeakoululaitoksen rakenteita uudistetaan ja voimavaroja suunnataan uudelleen ja pitäisi tietysti sanoa, että esimerkiksi kansainvälistyvän ympäristön vaatimuksia nykyistä paremmin vastaavalla tavalla. Koulutus- ja tutkimuspolitiikan onnistuminen on keskeinen edellytys maamme saamisessa kestäväälle kasvu-uralle pois lamasta. Ja niin kuin äsken kuulin, opetusministeri myös toi esiin sen, että kysymys ammattikorkeakoulujen kohdalta odottaa pikapuoliin ratkaisuaan. Tässä tilanteessa on mielestäni kysyttävä täysin perustellusti: Missä Suomen koulutus- ja tutkimuspoliittisista linjoista vastaisuudessa päätetään?

Korkeakoululaitoksen rakenteellisen ja sisällöllisen kehittämisen keskeinen asiakirja on tällä

hetkellä valtioneuvoston joka neljäs vuosi hyväksymä ja määräajoin tarkistama koulutuksen ja tutkimuksen kehittämistä koskeva suunnitelma. Päätöksenteon kannalta oleellista on se, että koulutusta koskevat rakenteelliset ja sisältökysymykset vahvistetaan siis valtioneuvostotasolla. Eduskunnan käsittelyyn tulevat kehittämissuunnitelmasta aiheutuvat tulo- ja menoarviokäsittelyä edellyttävät asiat sekä erityistä lainsäädäntöä edellyttävät asiat.

Eduskuntaan tulee luonnollisesti hyvin keskeinen korkeakoulutusta säätelevä laki, korkeakoululaitoksen kehittämislaki, mutta tämä laki on luonteeltaan puitelaki, ja sen tarkoituksena on turvata korkeakoululaitoksen voimavarojen suunnitelmallinen ja ennustettavissa oleva kehitys. Se ei näin ollen siis ole kokonaisvaltainen korkeakoululaitoksen rakenteita, saatikka sisältöä koskeva laki. Tietysti eduskunta voi myös käsitellä erilaisia selontekoja, tiedonantoja jne., mutta korkeakoulujen kehittämislakia lukuun ottamatta eduskunta ei siis missään vaiheessa päättää koko korkeakoululaitosta ja tutkimusta koskevaa kokonaisuutta, ei myöskään erillisiä alakohtaisia, siis korkeakoulujen alakohtaisia, kokonaisuuksia. Mielestäni on suuri epäkohta, että eduskunta ei erillisiä budjettipäätöksiä tehdessään tai erillisinä tuotavia lakiesityksiä käsitellessään ole välttämättä perillä kokonaisuuksista ja suuntaviivoista, mihin asianomaiset päätökset liittyvät. Tietysti voi senkin todeta, että pelkästään valtioneuvostotasolla päätettävät suunnitelmat on periaatteessa ainakin mahdollista käsitellä suppeankin valmistelun pohjalta jopa kiireessä, ilman riittävää ja monipuolista harkintaa-aikaa.

Korostan sitä, että kun eduskunta joutuu kuitenkin päättämään ja ottamaan vastuun korkeakouluja koskevista yksittäisistä ratkaisuista, mielestäni olisi kohtuullista, että eduskunnalla olisi valtaa vaikuttaa myös korkeakoulupolitiikan kokonaisuuteen. Tämä ei ole millään tavalla ristiriidassa sen kanssa, että mielestäni korkeakoulujen omaa päättävävaltaa tulee lisätä. Tarkoitin sitä, että korkeakoulut päättävät omista asioistaan yhä enenevässä määrin, minusta se olisi oikea suunta, mutta linjojen ja kokonaisuuksien tulisi olla myös selkeämmin eduskunnan käsissä. Tästä syystä toistan jo aikaisemmin täällä esittämäni näkökannan, että eduskunnan hyväksyttäväksi voitaisiin tuoda määräajoin pitkälle aikavälille ulottuvia koko korkeakoululaitosta ja tutkimustoimia koskevia kehittämisohjelmia. Vaatimus on minusta tänä päivänä siitä syystä oikeu-

tettu ja erittäin ajankohtainen, että maan hallitus on omilla päätöksillään tekemässä korkeakouluja koskevia erittäin laajoja rakenteellisia ja sisällöllisiä uudistuksia ja ratkaisuja. Tästä ovat esimerkkinä täälläkin monessa puheenvuorossa käsitellyt hammaslääketieteen koulutusta koskevat esitykset ja ratkaisut.

Minusta on hyvin mielenkiintoista havaita se, että valtiovarainvaliokunta on joutunut ottamaan kantaa hammaslääketieteen kysymyksiin valtioneuvoston suunnitelman pohjalta, ei siis lakien pohjalta eikä ylipäätään eduskunnalle tuotavien esitysten pohjalta, vaan valtioneuvoston kehittämissuunnitelman pohjalta, jota ei ainaakaan laajemmin ole jaettu eduskuntaan. Toivoisin, että ainakin sivistysvaliokunnalle asiakirja olisi jaettu, ja luulen, että koko eduskunnalla tuskin asiakirjaa edes on.

Minusta on erittäin hyvä asia se, että valtiovarainvaliokunta on ottanut kantaa hammaslääketieteen kysymykseen. Valtiovarainvaliokunta on ottanut kantaa Turun hammaslääketieteen tiedekunnan tilanteeseen siten, valiokunnan mielestä jatko- ja täydennyskoulutusta tulisi jatkaa edelleen ja myös voimavarat tähän tulisi turvata, ihan oikein.

Sosialidemokraattien vastalauseessa edellytetään lisäksi ja mielestäni perustellusti, että myös peruskoulutus tulisi turvata ja tähän taata voimavarat. Minusta tämä on perusteltua siitä syystä, että ensinnäkin peruskoulutus on yleensä välttämätön tai ainakin tarpeellinen tai ainakin hyvä asia jatko- ja täydennyskoulutuksen kannalta siitä syystä, että peruskoulutuksen mukanaolo antaa ainakin varmuuden sille kasvupohjalle, mitä jatko- ja täydennyskoulutus edellyttävät. Aina-kin tämä on hyvä ja positiivinen asia. Mutta ennen kaikkea nyt ollaan ratkaisemassa hammaslääketieteen koulutuksen tulevaisuutta tässä maassa siten, että näillä valtioneuvoston päätöksillä ja vasta myöhemmin Kuopion yliopistoa koskevalla lailla — sehan käsitellään siis täällä — ollaan sipaisemassa pois Suomen kartalta 50 prosenttia hammaslääketieteen koulutus- ja tutkimuskapasiteetista. Näin voi sanoa. Tämä on niin iso kysymys, että minusta ei näin isoja, näin laajamittaisia, näin kantavaa asiaa voida ratkaista sen valmistelun pohjalta, mitä hammaslääketieteen koulutuskysymyksessä on tehty. Siitä syystä minusta ei pidä mennä tässä tilanteessa hätäköityihin ratkaisuihin myöskään peruskoulutuksen osalta.

Hammaslääketieteellisten yksiköiden kohta-
loa ei ylipäätäänkään tule ratkaista pelkän pe-

ruskoulutettavien määrän perusteella ensinnäkin siitä syystä, että en ole nähnyt minkäänlaisia arviota erikoishammaslääkäritarpeista, en sosiaali- ja terveysministeriön, en opetusministeriön. Samoin vielä ovat toteuttamatta suunnitelmat hammasklinikoiden hallinnollisesta asemasta ja niiden kytkemisestä osaksi palvelujärjestelmää. Minä tiedän, että näitä suunnitelmia ja esityksiä on tehty, (Min. Uosukaisen välihuuto) — ja perusteellisia suunnitelmia — mutta kuinka nämä kytketään hammaslääketieteen koulutukseen, kuinka kytketään erityisesti siihen, että meillä lakkautetaan kaksi tiedekuntaa, siitä en ole saanut perusteellisia selvityksiä. (Min. Uosukaisen välihuuto) Nämä ratkaisut on tehtävä yhdessä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa.

Jos ajattelemme vaikka hammasklinikoiden asemaa hoitopalveluja antavina laitoksina, niin jo pelkästään esimerkiksi Helsingin ja Turun hammaslääketieteellisten yksiköiden vaikutuspiirissä asuu yli 3 miljoonaa asukasta. Jos ajatellaan, että alueen opetus- ja tutkimustoiminnasta huolehtiminen sekä ylipäätään suun terveydenhuollon erikoistason hoidosta vastaaminen olisivat näiden klinikoiden vastuulla, niin voi vain kuvitella, miten tärkeä ja mittava tehtävä se on. Tähän toimintaan näillä mietinnöillä, hammasklinikoiden kytkemisellä osaksi palvelujärjestelmää, tähdätään. Siitä syystä nämä tulisi erittäin perusteellisesti selvittää.

Myöskään hammaslääketieteen yhteyksiä alueen elinkeinoelämään ei ole liiemmin tuotu esille silloin, kun lakkautuspäätöksiä on tehty. Kun täällä on tuotu esille esimerkiksi Turun yliopiston hammaslääketieteen laitoksen rooli alueensa elinkeinoelämän kannalta, voi vain todeta edelleen, että tällä laitoksella, niin kuin myös tietysti Kuopion laitoksella, on hyvin merkittäviä tutkimusprojekteja, joista on saavutettu ihan selvää taloudellista hyötyä. On tuotu esille, ja sietää todella mainitakin, Turun hammasklinikan kansainvälistä mainetta saavuttaneet ksylitolitutkimukset ja erityisesti menestysekäs tomografiaröntgenlaitteiden kehittäminen, joka siellä on viireillä ja saavuttanut jo hyvin suurta mainetta. Myös sen voi tuoda esiin, että näiden laitosten palvelututkimustoiminta pyörittää jo tällä hetkellä aikamoista henkilökuntaa.

Siis vastalauseen kanta peruskoulutuksen säilymisestä tällä hetkellä on minusta tänä ajankoh-
tana vielä perusteltu. Minä olen sitten valmis tekemään ratkaisun, kun näen todella perusteelliset selvitykset asiasta, vähän samaan tapaan kuin

nyt tehdään, toivoakseni ainakin, lääketieteen kohdalla. (Min. Uosukainen: Ne kaikki on selvitetty!) Mielestäni on tehtävä kokonaisvaltainen perusteellinen selvitys koko hammaslääketieteen tilanteesta maassamme. Näin mittaviin rakenneuudistuksiin ei voi mennä hajanaisella, satunnaisella, saatikka kiireellisellä selvittelytyöllä. Nyt ei tule keskittyä pelkästään perusopetuksen supistamiseen, vaan on pohdittava alan ongelmia kokonaisuutena. Korostan vielä, että valmistelutyö on tehtävä huolella.

Valiokunta on ottanut monia mielenkiintoisia kannanottoja. Ihan suoralta kädeltä en voi hyväksyä valiokunnan kantaa siitä, että valtioneuvoston päätöksen mukaisesti vahvistettaisiin Kuopion yliopiston uusia painopistealueita. Mikäli tämä ponsi tarkoittaa sitä, että samalla tulee lakkauttaa Kuopion hammaslääketieteellinen koulutus — tässä viitataan äsken sanomaani — en ota siihen kantaa, ennen kuin asia on perusteellisesti selvitetty koko kokonaisuuden kannalta. Muuten tietysti painopistealueiden tukemisen voi hyväksyäkin.

Minusta on erinomainen asia sosialidemokraattien vastalauseessa otettu kanta siihen, että kehittämislain 3 §:ää ei romuteta tulevana vuosiina. Toivottavasti se saa laajaa kannatusta tässä salissa. Olen käsittänyt niin, että täällä ovat hyvin monet tahot olleet erittäin myönteisiä korkeakoululaitoksen kehittämiselle kaiken kaikkiaan ja myös tutkimuksen kehittämiselle. Jos näistä puheista vetää johtopäätöksen, niin tämä ponsi menee kyllä täällä läpi.

Hyvä on minusta myös valiokunnan kannanotto siitä, että perustutkimuksen määrärahoja pyritään turvaamaan. On selvä asia, että kun soveltavan tutkimuksen ja tuotekehittelyn määrärahoja on voitu lisätä ja niitä tulee lisätä tietysti edelleenkin, perustutkimuksen määrärahat täytyy turvata samassa tahdissa taikka mieluummin itse asiassa jo vähän etukäteen, koska riittävä perustutkimus antaa kasvualustan soveltavalle tutkimukselle ja tuotekehittelylle. Siitä syystä näiden voimavarojen turvaaminen on äärimmäisen tärkeää.

Minusta oli hyvin mielenkiintoinen, ja kannatan sitä lämpimästi, valiokunnan kanta tähän Force-ohjelmaan. Minusta oli erinomainen asia, että tällaiseenkin kiinnitetään huomiota eikä vain lipsauteta siellä hyväksyen kaikkea, mitä perusteluissa on ikään kuin ohimennen sanottu. Kun tämä ohjelma on vasta valmisteilla, on todella järkevää tehdä yksityiskohtaiset päätökset, kun tämä ohjelma on siinä vaiheessa, että ne voidaan

tehdä ihan avoimessa tilanteessa ja normaalissa järjestyksessä.

Yliä haluaisin, kun opetusministeri on paikalla, kysyä, miksei valiokunta ole ottanut kantaa millään tavalla lisäbudjetissa mainittuihin korkeakoulujen ja Suomen Akatemian määrärahoihin, siis niihin lisämäärärahoihin, jotka kuluva vuoden toisessa ja kolmannessa lisätalousarviossa on osoitettu maamme korkeakouluille. Näissä lisäbudjeteissa osoitettiin yhteensä noin runsaat 60 miljoonaa markkaa ja Suomen Akatemialle noin 20 miljoonaa markkaa. Nyt näitä määrärahoja ei siis esitetä ensi vuoden tulo- ja menotarvioon. Eli siis yhteensä noin 80 miljoonaa markkaa on poissa. Kun nämä määrärahat olivat tarkoitetut erityisesti nuorten työllistämiseen ja uusteollistamiseen, minusta on hyvin tärkeää tietää se, oliko nämä määrärahat todella tarkoitettu vain kertaluontoiseksi määrärahaksi vai onko nyt tarkoitus, että ensi vuoden puolella näitäkin määrärahoja lisätään tulevissa lisäbudjeteissa. Tämä on siitä syystä tärkeä asia, että jos näiden rahojen jatkuvuudesta ei ole tietoa, korkeakoulut eivät kykene käyttämään voimavaroja tehokkaasti sellaisessa tilanteessa, joka on epävarma tai suunnittelematon. Minä toivoisin, että näihin määrärahoihin tulisi jokin vastaus siitä, mikä näiden tilanne oikeastaan on.

Ed. Tiuri puheenvuorossaan toi esiin sen, että kokoomuksen eduskuntaryhmä edellyttää, että tiedon tason nostamiseen panostetaan ja korkeakoulujen ja akatemian määrärahoja lisätään jne. (Ed. Tiuri: Koko valiokunta!) — Hyvä, koko valiokunta, mutta käytitte myös sanontaa kokoomuksen eduskuntaryhmä. (Ed. Tiuri: Yhtyi!)

Ihmettelin vain sitä, ed. Tiuri, että teidän puolueenne tällä hetkellä on maan hallituksessa mukana, teillä on opetusministeri, teillä on sivistysvaliokunnan puheenjohtaja; minä todella toivon, että te tällä koko voimallanne huolehtisitte, että korkeakoulujen ja Akatemian määrärahoja lisätäisiin. Nythän tilanne on ollut tietysti se, että valitettavasti määrärahat ovat vähentyneet.

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Eduskunnan työskentelytapahan on sellainen, että nämä kehykset tulevat jostakin ylhäältä eikä niihin puututa. Silloin kun näin käy, on hyvin vaikea ainakaan tässä portaassa enää saada siirrettyä rahoja jostakin muualta opetusministeriön pääluokan jollekin momentille, vaikka se tarpeellista olisikin. Toivoisin, että eduskunta kehittäisi työskentelytapojaan niin, että päästäisiin vaikuttamaan tärkeisiin asioihin.

Sitten hammaslääketieteen opetuksesta. Kyllä meillä asiantuntijoiden mukaan perusopetusta on liikaa Suomessa. Se, että se jaettaisiin pienempiin palasiin niin, että kaikki jatkaisivat, on hyvin epätaloudellista. Kun näitä selvityksiä on jo pitkään tehty, niin kyllä nyt on ratkaisujen aika. Mitä kauemmin niitä viivytellään, sitä enemmän meillä menee rahaa väärin paikkoihin. Koulutetaan työttömiksi sen sijaan, että koulutetaan uusilla aloilla. Kuopiossa esimerkiksi nämä vapautuvat resurssit käytetään siihen ja myös Turussa ilmeisesti saadaan enemmän varoja tutkimuspuolelle, kun perusopetus siellä vähitellen lakkaa. Minusta tässä ei ole aikaa odottaa enää kovin paljon.

Toivoisin, kuten valiokuntakin esittää, että tiedeyhteisö Suomessa, korkeakoulut yhdessä, viimeinkin ymmärtäisivät, että on ryhdyttävä rakennemuutokseen eikä vain yritettävä jatkuvasti sitä jarruttaa. Sillä tavalla politiikassa joudutaan niihin sotkeutumaan, ja silloin tulee mitä sattuu tulokseksi. Tässä toivoisi tosiaan tiedeyhteisöltä vähän enemmän selkäranka.

Ed. A s t a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Luhtanen puhui suurella asiantuntemuksella korkeakoulujen tutkimuksesta, erityisesti hammaslääketieteen laitosten suorittamasta tutkimuksesta ja erityisesti Turun hammaslääketieteen laitoksen saavutuksista ja perusopetuksen merkityksestä siinä. Perusopetushan on merkityksellistä asiantuntijoiden mukaan nimenomaan juuri sen tähden, että huippututkimuksella olisi jälkipolvi taattuna. Siksi samassa laitoksessa pitää olla myös perusopetusta. Näin on mm. Turun yliopiston rehtori Keijo Paunio kertonut meille.

Haluan siis välittää ed. Luhtaselle lämpimän kiitoksen hänen käyttämästään puheenvuorosta kuten myös ponsilausumasta.

Ed. R ä t y (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edellinen puheenvuoro meni niin nopeasti, etten ehtinyt ministerille todeta sitä, että te totesitte, että koulukuljetukset tulevat aikanaan hoidetuksi kuntien ja ilmeisesti valtion kanssa. Kysyisin, koska ministeri tuo kyseessä olevan lain eduskunnalle käsiteltäväksi niin, että ne vanhemmat, joilla ei todellakaan ole varaa edes maksaa tätä koulumatkaa lapsilleen kuukausittain ja vuoden aikana, pääsisivät siitä huolesta.

Minua kiinnostaa, kun täällä on paikalla kulttuuriministeri, tietää, koska näistä yksivuotisista säästölaeista, jotka koskevat veikkausvoittova-

rojen käyttöä yleiskatteellisiin menoihin, päästään pois ja palataan entiseen toimintamalliin. Sehän on pois kulttuurilta, tieteeltä ja taiteelta, kun valtion budjetin varoja käytetään aivan muuhun.

Sitten ed. Tiurille toteaisin, että ei tietääkseni ole mitään ylhäältä tulevia määräyksiä, vaan kyllä eduskunta on se korkein päättävä elin, joka säättää lakeja ja tekee päätökset, miten maata hoidetaan viime kädessä ja myös valvoo hallituksen toimia. On vain tämän parlamentaarisen järjestelmän järjettömyyttä, että täällä on tämä systeemi näin. Siihen, mitä hallitus esittää, hallituspuolueiden edustajat eivät valiokunnassa eivätkä myöskään täällä suuressa salissa pysty tekemään muutosesityksiä. Jos täällä muutosesityksiä opposition puolelta vahingossa äänestyksessä saadaan aikaan, niin suuri valiokunta on viimeistään se, joka kääntää ne asiat toisin päin.

Sitten sanoisin vielä sen, että tänään juuri asiantuntijat sivistysvaliokunnassa sanoivat, ed. Tiuri, että on monin verroin parempi koulutettu työtön kuin kouluttamaton meille yhteiskunnassa eläville ihmisille.

Ministeri I s o h o o k a n a - A s u n m a a : Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti haluan ed. Rädylle todeta Veikkauksen rahojen käytöstä, että opetusministeriö on esittänyt ja varmasti esittää myös seuraavan vuoden budjettiin, että Veikkauksen tuotto käytetään siten kuin alkuperäisesti on tarkoitettukin eli varsinaiset valtionosuusmenot rahoitettaisiin yleisistä budjettivaroista. Milloin päästään normaaliin päiväjärjestykseen, riippuu valtioneuvoston tahdosta ja aivan erityisesti tietysti valtiovarainministeriön näkemyksestä. Valtiovarainministeriö on esittänyt tiukasti kantansa, jonka mukaan Veikkauksestaikin, vaikka sen tuotto kasvaa, tulee säästää, ja valtioneuvosto on siunannut säästöpäätökset.

Ed. A. O j a l a : Arvoisa rouva puhemies! Opetusministerin markkinoima kansallinen sivistysstrategia ei valitettavasti auta tämän hetken koulujen ongelmiin yhtään. Mutta keskustelu asiasta on aivan varmasti paikallaan, jos vaikka sitten tulevaisuudessa kykenisimme pelastamaan meidän korkeatasoisen opetuksemme. Mutta tätä vuotta koskevat säästötoimet yhdistettynä aikaisempiin ovat pakottaneet koulut ja oppilaitokset opetuksen kannalta epätarkoituksenmukaisiin opetusjärjestelyihin. Valinnaisuutta on rajoitettu, sijaisia ei palkata, opetusryhmiä on suurennettu, ja opetuksen oheistoiminnot ovat

lakanneet. Nyt on tultu ääripisteeseen. Sanon suoraan, ministeri Uosukainen, että jos suunnitellut leikkaukset sinänsä toteutetaan, se johtaa koulumaailman kaaokseen, sillä koulun henkinen ilmapääri alkaa olla niin kriittisessä pisteessä, niin että siellä käyvillä on mahdollon henkinen tilanne, ja siitä eivät kärsi ketkään muut kuin oppilaat, joita varten minusta koulun kuitenkin pitää olla.

Hallituksen leikkauslinja merkitsee lisää henkilöstömenojen supistamista, koulujen yhdistämistä ja lakkauttamista, opetusryhmien suurentamista entisestään, valinnaisuuden vähentämistä opetuksessa ja oppimateriaalin kierrätystä. Valinnaisuuden vähentäminen on entistä pahempaa siitä syystä, että kuten täällä ed. Astala puheenvuorossaan totesi, lukiolakihan vaatisi sen lisäämistä. Tämän myötä se ei ainakaan tule toteutumaan. Esitettyjen leikkausten yhteiskunnallisista seurauksista on hallitus yksin vastuussa. Minusta oli todella hyvä kuulla se, että ministeri Uosukainen sanoi, että tämä vuosi on viimeinen leikkausten vuosi. Voi, kunpa se olisikin totta, mutta tähän hallitukseen ei voi, ministeri Uosukainen, luottaa, valitettavasti.

On murheellista, että aina kun opetusministeriön asioista keskustellaan, kello lähenee puoltayötä, joten puutun nyt niihin kohtiin, jotka eivät ole täällä puheissa nousseet esille, ja yritän olla kohtuullisen lyhytsanainen.

Olen tyytyväinen siihen, että valtionosuus peruskouluopetuksen käyttökustannuksiin kasvaa jonkin verran näiden työmarkkinaratkaisujen johdosta, mutta riittämätönhan se on. Tulen tekemään lisäysehdotuksen yksityiskohtaisessa käsittelyssä vieraskielisten lasten äidinkielen opetuksen järjestämisestä, ja juuri momentti 29.43.31 pitää tämän ajatuksen sisällään. Tähän ongelmaan ovat myös valtiontilintarkastajat kiinnittäneet huomiota.

Tilanne on nimittäin se, että sosiaali- ja terveysministeriössä on tehty tutkimus jo vuonna 90 Suomeen tulleiden peruskouluikäisten turvapaidan hakijoiden koulujärjestelyistä. Tutkimus osoitti, että tästä koulutuksesta päätettäessä ovat yksilölliset ratkaisut välttämättömiä, koska oppilasjoukkohan on hyvin heterogeeninen. Jotkut eivät ole käyneet koskaan mitään koulua ja ovat omalla äidinkielelläänkin luku- ja kirjoitustaidottomia. Tutkimuksesta selvisi myös, että maahanmuuttajien opettajien koulutustarve on erittäin suuri. Minusta ei riitä, että budjetissa momentin kohdalla lukee jotakin tästä asiasta, koska varatulla määrärahalta ei voida toteuttaa ope-

tusta kuin osaksi. Ulkomaalaisten lasten osuus kasvaa vuodessa noin 2 000 lapsella. Näyttää siltä, että tätä ei ole kyetty huomioimaan ollenkaan. Maahanmuuttajalasten alkuopetuksella ja tukiopetuksella on kauaskantoinen merkitys sekä lapselle itselleen että hänen oman identiteettinsä ja tulevaisuutensa kannalta, eikä se suinkaan ole vähämerkityksinen yhteiskuntamme kannalta.

Valtiontilintarkastajat korostavat lasten oikeutta omaan äidinkieleensä, joka on muun oppimisen perusta. Valitettavasti kouluhien kohdistetut määrärahojen leikkaukset aiheuttavat sen, että tukiopetusta tai erityisopetusta juuri näille lapsille ei kyetä riittävästi antamaan ja täten heidän saamansa apu ei voi olla riittävä. Ilmeisesti hallitus haluaa jälleen yhden aikapomin lisää näiden lasten turhautuessa koulussa oloonsa.

Samanlainen ongelma on myös niiden lasten kohdalla, joista valtiontilintarkastajat toteavat: "Peruskoulutodistusta vaille jääneille, syrjäytymässä oleville nuorille on mm. Vantaalla perustettu ns. pajaluokkia. Näistä luokista saatuja kokemuksia olisi käytettävä hyväksi peruskoulua kehitettäessä."

Peruskoulun yleisopetuksessa oppivelvollisuuttaan suorittavat vammaiset ja pitkäaikaissairaat oppilaat ovat kaiken jälkiseurannan ulkopuolella. Heidän pääsynsä ammattikouluun, lukioon tai työelämään on nykyisenä aikana erittäin epävarmaa ja tulevaisuus turvatonta, joten syrjäytyminen yhteiskunnasta on ovella. Ja he ovat juuri niitä nuoria, joiden tilanteeseen tilintarkastajat puuttuivat.

Peruskoulun tehtävänä olisi myös näiden nuorten tulevaisuudesta huolehtiminen. Tilintarkastajat toteavat: "Kaikkien oppilaiden on saatava kokea, että heistä välitetään." Toivoisin, että kokeilutoiminnan kohdalla myös nämä lapset tulisivat huomioiduiksi, joten tulen tekemään lisäysehdotuksen yksityiskohtaisessa käsittelyssä oman talousarvioesitykseni pohjalta tähän kohtaan.

Arvoisa rouva puhemies! Vielä ihan lyhyesti haluan esittää pahoitteluni siitä, että omaehtoinen aikuisten ammatillinen koulutus on poliittisten ristiriitojen ja arvovaltakiistojen vuoksi ollut kärsijän asemassa, kun ns. Relanderin rahojen jatkoa ei voitu mahdollistaa, vaikka suuri osa tästä salista ainakin käytäväkeskustelujen perusteella olisi ollut sen kannalla. Viimeksi tästä asiasta puhuin 4.12. olleessa keskustelussa, ja täällä myös ed. Luhtanen käsitteli asiaa.

Tämän vuoden talousarvioonhan on lisätty vaikean työllisyys tilanteen lievittämiseksi näitä ns. Relanderin rahoja aikuisten ammatillisen perus- ja jatkokoulutuksen ostotoimintaan. Nyt lääninhallitukset ovat ostaneet noin 40 000 nuorelle ja aikuiselle erilaisia koulutuspaikkoja. Toimintahan on ollut varsin tuloksellista, ja samalla on voitu varmistaa, että määrärahat menevät koulutuspaikkojen luomiseen. Niillä on voitu ostaa omaehtoista ammatillista koulutusta ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten lisäksi kesäyliopistoilta, kansanopistoilta, kansalais- ja työväenopistoilta, liikunnan koulutuskeskuksilta ja konservatorioilta. Tämä mahdollisuus on nyt loppumassa.

Myös teollisuus- ja liikealojen erityisoppilaitosten toiminta supistuu oleellisesti. Nuorten kiel-, tietotekniikka-, yrittäjä- ja kansainvälistymiskoulutus poistuisivat käytännössä kokonaan. Emmekö me tarvitse juuri nyt tämän tyyppistä koulutusta? Hallituspuolueet kertovat tässäkin säästävänsä. Minusta nuorten tulevaisuuden kustannuksella säästäminen on aivan nurinkurista sekä täysin toista, kuin mitä hallitus on omissa puheissaan esittänyt.

Tänään 14. joulukuuta uutisista kuulin Pal kansaajien tutkimuslaitoksen tutkijoiden kommentit siitä, että juuri nyt olisi Suomen nousun avain koulutuksessa: järjestämällä laaja-alaista koulutusta. Minustakin juuri nyt olisi tosiaan mitä laajimman ja monipuolisimman koulutustarjonnan aika, jotta mahdollisimman monelle nuorelle tulee järkevää tekemistä. Valitettavasti hallitus ei näytä tätä ymmärtävän, vaan pahimpien leikkausten kohteena on alusta asti ollut juuri koulutus.

On todettava, että eipä tämä budjetti paljon iloa ja joulumieltä kansalaisille anna.

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta eduskunta tai ainakin eduskuntaryhmät ovat jonkin verran syllisiä siihen, että opetusministeriön pääluokassa ei ole korjauksia tehty, kun on kuitenkin pantu aika paljon rahaa menemään sosiaalipuolella. Ehkä olisi ollut järkevää panna sinne vähän vähemmän lisää ja lisätä täällä jonkin verran. Se ei näytä kuitenkaan kaikista puheista huolimatta kiinnostavan edustajia.

Toteaisin, että kun Oecd:n tilastojen mukaan kuitenkin Suomi käyttää melkein eniten rahaa koulutukseen kansantulosta ja kun kansantulo on pudonnut, me käytämme ilmeisesti vielä suuremman osan siitä, koska määrärahoja ei ole sen

vertaa pudotettu kuin kansantulo on pudonnut. Varmaan opetuksen järjestämisessä täytyy olla myös parantamisen varaa, koska ed. A. Ojalan mukaan jo tämä putoaminen romahduttaisi koululaitoksen, joka kuitenkin on vieläkin lähellä Oecd:n kärkipäätä.

Minusta ovat vikana opettajien asenteetkin. Ei millään haluta antaa periksi mistään saavutetuista eduista, ja kun valtiolla ja kunnilla ei kuitenkaan ole enää niin paljon rahoja kuin ennen käytettävissä, pitäisi nyt ihan väliaikaisesti vaikka vähän luopua joistakin eduista ja sillä lailla pitää koulusysteemit hyvässä kunnossa. Tuntuu kovin kummalta varsinkin OAJ:n härkäpäisyys näissä asioissa.

Sitten Relanderin rahoista. Niistä näyttää osa olevan jonkin verran huonosti käytettyjä, ja ensi vuoden budjetissa huomattava osa niistä on siirretty normaaliin rahoitukseen, joten niitä on siellä.

Ed. A. Ojala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tiurille toteaisin vain sen, että minusta työmarkkinajärjestöjen väliset keskustelut ovat asia erikseen eivätkä ole meidän eduskuntamme asia.

Toiseksi tiedän käytännön työstä sen verran, että siellä varmasti opettajat tekevät todella parhaansa ja suurin osa opettajista ei varmasti olisi kaan ollut Akavan päätösten takana vaan mieluummin tekisi töitä ehkä toisellakin tavalla. Mutta se on, niin kuin sanoin, toisen foorumin aihe keskustella.

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta eduskunnassa voidaan keskustella asioista melkein mistä vain ja nyt nimenomaan opetuksen järjestelyistä. Se on aika kummallista, että opettajat pitävät ylimääräistä lomaa juuri silloin, kun pitäisi koululaisille opettaa asioita. Jos opettajat ovat niin nynnyjä, etteivät saa ammattijärjestöään järjestykseen, minusta siitä voi ainakin huomauttaa.

Ed. Lahti-Nuuttila: Arvoisa puhemies! Kohtuullisen yksimielisesti eräitä peruslinjauksia lukuun ottamatta valtiovarainvaliokunta ja sen sivistys- ja tiedejaosto ovat valmistelleet mietinnön opetusministeriön hallinnonalaa koskevan osan. Vastalauseemme rakentavasti ilman esityksiä määrärahan lisäyksistä nykyisessä taloustilanteessa saattaa vaikuttaa kesyn oloiselta, mutta kun lausumaehdotuksemme avaa, niiden merkityksellisyys oivaltaa osaksi Suomen sel-

viytymisstrategiaa, jota niin monelta taholta, myös puolueisiin sitoutumattomilta tahoilta, on odotettu ja edellytetty.

Koulutuksen kaikki tasot ja koko kulttuuri ovat vakavan uhan alla. Leikkauslinja ei voi jatkua. Se on pysäytettävä viimeistään vuoden 1995 talousarvion yhteydessä. Annamme siis tukemme tässä suhteessa ja tässä hyvässä pyrkimyksessä opetusministeriölle, ja juuri tähän me tähtäämme ponsiesityksillämme. Kun ministeri Uosukainen kertoi, että hän on samaa mieltä kanssamme, uskon hänen rohkeasti äänestävän ainakin tämän pontemme puolesta.

Kun hallitus siirtää valtion taloudelliset ongelmat koulutusta järjestävien rasituksina ratkaistaviksi, tämä on mielestäni edesvastuutonta. Leikkausten yhteiskunnallisista seurauksista hallitus on kuitenkin täysin vastuussa. Valtioneuvosto päätti kesäkuussa koulutuksen kehittämissuunnitelman tarkistamisesta. Siinä esitetään tavoitteiksi koulutuksen laadun parantaminen, kansainvälistymisen edistäminen, koulujärjestelmän toiminnan tehostaminen ja rakenteen kehittäminen, riittävien resurssien turvaaminen ja koulutuksen suuntaaminen työttömyyden vaikutuksia lieventävällä tavalla. Vuodelle 1994 esitettyjen leikkausten jälkeen on mahdotonta ylläpitää nykyistäkään laatutasoa tai koulutuksen laajuutta. Sen sanovat niin asiantuntijat kuin maallikotkin. Koulutuksen monipuolistamisesta ei kannata edes puhua. Hallituksen vahvistamien tavoitteiden ja esitettyjen leikkausten välillä on räikeä ja käsittämätön ristiriita. Hallituksen käytännön toimet eivät käy siis yhtä jalkaa myöskään eduskunnan hyväksymien arvokkaiden periaatteiden kanssa.

Kun mietinnönkin perusajatus on se, että julkista taloutta ei enää nykyistä enempää saa tasapainottaa sivistystoimintojen kustannuksella, esitetään mietinnössä myös lukuja hallituksen leikkauksista kaikilla oppilaitostasoilla. Karsinnat ovat usean miljardin markan luokkaa. Pikaisesti haluammekin kattavan selvityksen leikkaustoimien vaikutuksista, jotta tietämättöminä ei enempää vahinkoja aiheutettaisi. Tervehdimme tyydytyksellä sitä, että opetusministeri Uosukainen keskustelussa ilmoitti tällaisen selvityksen tekemisen aloitettavan heti.

Hämmästyttävän heiveröiseksi havaitaan hallituksen suhtautuminen perusvoimavaramme tietoon ja osaamiseen sekä niiden kehittämiseen. Melkein epätoivoisesti mietinnössä etsitään ratkaisua, muutosta nykyiseen, ehdottamalla ponnassa sen selvittämistä suomeksi sanottuna, että

valtioneuvostoon tulisi ensin tiede- ja teknologia-ministeri ja sitten vähitellen perustettaisiin tiede- ja teknologiaministeriö. Vastuualueiksi tälle tehokkaalle ministerille ja myöhemmin ministeriölle kaavailaan korkeakoulut, valtion eri tutkimuslaitokset, Suomen Akatemia ja Teknologian kehittämiskeskus. Erityisen arvokasta tälle tiede- ja teknologiapolitiiselle sivistykselliselle tavoitteelle on se, että kaikki sivistys- ja tiedejaoston ja valtiovarainvaliokunnan jäsenet saattoivat olla tästä pyrkimyksestä yksimielisiä.

Valiokunta ei ole kovin innostuneesti suhtautunut valtioneuvoston koulutuksen ja korkeakouluissa harjoitettavan tutkimuksen kehittämissuunnitelmaan. Tästä esimerkkeinä ovat mietinnön eräät ponnet, joista selkeimmin viestittää seuraava: "Valiokunta edellyttää, että ennen lopullisia kunnallistamispäätöksiä sellaisen ammatillisen koulutuksen, jolla on valtakunnallista merkitystä, kokonaistilanne selvitetään. Tämä koskee erityisesti ammatillisia erityisoppilaitoksia, merenkulun koulutusta ja metsäkonekoulutusta. Samoin tulee arvioida uudelleen niiden valtion oppilaitosten sivupisteiden lakkauttaminen, joiden osalta neuvottelut kunnallistamisesta tai siirtymisestä kuntayhtymälle ovat kesken ja saatetaan loppuun vuoden 1994 aikana." Ponnen viimeisen lauseen kehittäjä perustellusti opetusministeriön ja valtioneuvoston tehtäväksi valiokunnan puheenjohtaja, joten ponnella uskoisi olevan tavallistakin enemmän painoarvoa.

Arvoisa puhemies! Korkeakoulujen rahoituksen 1980-luvun lopulla ja 90-luvun alussa tapahtunut myönteinen kehitys on kehittämislain toteuttamisesta luopumisen jälkeen kääntynyt jyrkkään laskuun. Vuoden 94 talousarviossa korkeakouluille asetetaan lisääntyviä varsin vaativiakin tulostavoitteita, vaikka niiden määrärahojen leikkaukset esitetään kahta edellistä vuotta suurempina.

Keskeisenä tavoitteena tulisi olla korkeakoulujen toimintakyvyn säilyttäminen poikkeusoloissakin sellaisena, että ne pystyvät vastaamaan mm. työllisyyspoliittisista syistä lisääntyneen opiskelijamäärän opetuksesta tyydyttävästi. Menosupistukset opetuksen ja tutkimuksen käyttömenoihin sekä tutkimus- ja opetusvälineiden hankinnoissa halvaannuttavat korkeakoulujen toiminnan ja vaarantavat niiden haavoittuvimpien osien, kuten tieteellisten kirjastojen ja tietopalvelun, toiminnan. Valtiontalouden kriisistä johtuen koulutuksen ja tutkimuksen voimavaroja leikataan sattumanvaraisin ratkaisuin. Tästä on tässä keskustelussa jo eräitä esimerkkejä

ollut esillä. Haluamme korostaa sitä, että tänä päivänä jokaiselle ratkaisulle pitäisi päinvastoin olla vankat tiedepoliittiset, elinkeinopoliittiset ja kansantaloudelliset perusteet.

Arvoisa puhemies! Uudella opintotukilailla korkeakouluopiskelijoista aloitettua opintotuen uudistusta jatketaan saattamalla myös keskias-teen opiskelijat sen piiriin. Nyt yhtenäistetään opintotukietuudet ja niiden määräytymisen perusteet. Uudistus on tältä osin tärkeä ja kannatettava, ja on syytä antaa tunnustus opintotuesta vastaavalle ministerille hänen määrätietoisesta työstään. Mutta meidän on hyvä muistaa, että opintotuki ei toki vielä ole tyydyttävällä tasolla. Opintotuki ei turvaa perustoimeentuloa, ja opintotuen ehtojen 20 vuoden ikäraja on keinotekoinen. Eduskunnan tulisiikin edellyttää sitä, että opintotuen ehtojen 20 vuoden keinotekoinen ikäraja poistetaan ja opintorahan määrää nostetaan perustoimeentuloa vastaavaksi turvaksi siten, että se sidotaan kansaneläkkeen perusosan ja lisäosan määrään. Tällaisen kannanoton teki jo edellinen eduskunta, kenties jo sitäkin edellinen eduskunta. Nyt on aika tämän eduskunnan tehdä tämä perusteltu kannanotto.

Me kaikki muistamme sen, että vuonna 1993 veikkauspelin ja raha-arpajaisten voittovaroja siirrettiin lakisääteisten menojen katteeksi. Me muistamme myös sen, että eduskuntana edellytimme yksimielisesti tämän vuoden talousarviesityksen käsittelyn yhteydessä, että veikkauspelin ja raha-arpajaisten voittovarojen käyttämisessä palataan normaaliin käytäntöön vuonna 1994. On ilahduttavaa kuulla, että opetusministeriö tahtoo, ajatellen myös vuoden 1995 talousarvion valmistelua, pitää kiinni siitä, että tämä tahto vihdoinkin toteutuisi. Tiedämme kuitenkin, mitkä ovat valtioneuvoston suunnitelmat, ja voittovarojen siirtämistä valtion talousarvion yleiskatteeksi on tarkoitus jatkaa myös vuonna 1995. Ehkä edelleen myös käydään keskusteluja siitä uhasta, joka liittyy suunnitelmiin, että veikkausvoittovarot siirrettäisiin pysyvästi talousarvioiden yleiskatteeksi.

Kun kulttuuriministeri kertoi itsensä ja varmasti koko opetusministeriön ponnistelevan sen hyväksi, että tästä käytännöstä luovutaan jo vuoden 1995 talousarvion laadinnan yhteydessä, uskoisin, että hänen näkemyksiään ja kaikkien meidän näkemyksiämme tukisi sen kaltainen pyrkimys, että luopuisimme asetuksesta, joka jakosuhteet määrittelee, ja määräisimme jakosuhteet suoraan laissa. Tämän vuoksi rohkenenkin kannustaa kulttuuriministeriä nopeaan lainsäädäntö-

työhön, ennen kuin vuoden 1995 budjetin valmistelu alkaa, jolloin valtiovarainministeri kertoo, mitä hän edellyttää veikkausvoittovarojen käytön osalta.

Koko valiokunta ilmaisee mietinnössä huolensa siitä, että taiteen harkinnanvaraisten avustusten osalta ollaan jäämässä todella pieniin määrärahoihin, eli säädosperusteisiin menoihin käytetään pian 4/5 taiteen tukemiseen osoitetuista veikkauksen voittovaroista ja harkinnanvaraisiin ainoastaan 1/5. Taiteen keskustoimikunnan edustaja jaostossa kiinnitti tähän ongelmaan huomiota ja myös siihen, millä tavalla tämän seurauksena ilmaisun moniulotteisuuden mahdollisuudet Suomessa kaventuvat, kun harkinnanvaraiset avustukset näin voimakkaasti supistuvat.

Tiedämme myös, että arvonnalisävero tuo mukanaan monia vaikeuksia. Siksi on paikallaan, että jo tässä vaiheessa mietinnössä kiinnitetään huomiota eräeseen muutoksen yksityiskohtaiseen seuraukseen. Koska arvonnalisävero tulee lohkaisemaan muutaman kymmenen miljoonaa markkaa veikkausasetuksen mukaisista toiminnoista, pitää olla luonnollista, että vastaavan suuruinen määräraha palautetaan opetusministeriön kehukseen edellä mainittuihin toimintoihin käytettäväksi.

Näistä asioista puutun vielä yhteen suureen kysymykseen, ja se liittyy nimenomaan keskusteluun, osin väittelyynkin, siitä, millä tavalla meidän taiteilijapolitiikkamme tulevaisuudessa järjestetään.

Taiteen keskustoimikuntahan teki vuonna 1992 opetusministeriölle esityksen, jonka mukaan Suomessa tulisi käynnistää komiteatasoinen laaja-alainen taiteilijapolitiikan uudistustyö. Sekä hallituksen kulttuuripoliittinen selonteko että sivistysvaliokunnan sitä koskeva mietintö kiirehtivät tätä selvitystä. Eduskunta on siis myös edellyttänyt, että olisi selvitettävä, miten taiteilijoiden toimeentulo ja työskentelyedellytykset järjestetään taiteilijoiden työn erikoislaatu huomioon ottaen. Aivan viime päivinä olemme saataneet havaita, miten taiteilijajärjestöt ovat lähes-tyneet tässä asiassa mm. pääministeri Esko Ahoa. Olen näistä uutisista ymmärtänyt, että pääministeri osaltaan haluaisi kiirehtiä tällaista komiteatyöskentelyä. Varmistaaksemme kuitenkin sen asian, että käynnistetään nimenomaan laaja-alainen komiteatasoinen taiteilijapolitiikan selvitys ja siihen liittyvät toimenpide-ehdotukset jo ensi vuoden alkupuolella, esitämme tästä eduskunnalle hyväksyttäväksi pontta. Sen perustelut ovat

siis jo sekä taiteen keskustoimikunnan, opetusministeriön, valtioneuvoston että eduskunnan hyväksymiä. Nyt on tekojen aika.

Ministeri Isohoo kana - Asunmaa: Arvoisa puhemies! Pyysin puheenvuoron todetakseni ihan lyhyesti ed. Lahti-Nuuttilalle muutamia asioita.

Ensinnäkin haluan kiittää varsin myönteisestä puheenvuorosta koskien opintotukea ja taidepolitiikkaa.

Taiteen harkinnanvaraisista avustuksista tahotoisin todeta, että ensi vuonna tilanne on kyllä varsin hyvä eli suurin piirtein samanlainen, ellei vielä parempi, kuin tänä vuonna. Vuosi 1995 tulee olemaan ongelmallinen, mikäli säästövelvoitteet astuvat päälle sellaisina kuin valtiovarainministeriö uhkaa. Nimittäin ensi vuonna taiteen keskustoimikunnat saavat ihan saman summan rahaa käyttöönsä kuin tänäkin vuonna, siihen ei tule yhtään leikkausta, ei myöskään läänien taideoimikunnille. Opetusministeriöllä on ensi vuonna, kiitos valtiovarainvaliokunnan ja eduskunnan ehkä nyt tämän ehdotuksen hyväksyessään, käytettävissä rahaa enemmän kuin tänä vuonna ja enemmän kuin viime ja edellisenä vuonna, eli me olemme kyllä tässä suhteessa varsin hyvin onnistuneet.

Mitä tulee taiteilijapolitiikkaan ja komiteatyöhön, tässäkin työ on aivan loppusuoralla ja henkilöitä haetaan ja yritetään löytää yhteisymmärrys eri henkilöiden osalta. Minä päivänä tahansa ihan lähiaikoina tämä toimikunta tullaan asettamaan, joten ed. Lahti-Nuuttilalle voin todeta, että konsitehtailu tässä kohtaa on turhaa.

Ed. Suhola: Arvoisa puhemies! Mitä pitemmälle yö ehtii, sen surullisemmaksi mieleni käy. Ensin tuntui pahalta se, että hallituspuolueet juhlivat juuri tänä iltana, jolloin meidän pitäisi käydä keskustelua siitä, mitä olemme tehneet ja tekemässä, millä tavalla olemme uudesta luomassa tätä maata ensi vuonna. Sitten tuntui pahalta se, että oman ryhmäni keskustan ryhmäpuheenvuoro oli kuin pahoinvointikoelma. Miten yhteen puheenvuoroon olikin onnistuttu rykäisemään kootut katkeruudet, miten taaksepäin katsova ja toista syyttävä se oli tilanteessa, jossa olisi katsottava eteenpäin, etsittävä yhteistä työtä? Se oli puheenvuoro, jonka sisältöön ja näkemyksiin en mitenkään voi yhtyä. Jotenkin minusta tuntuu kuin olisimme antaneet ladatut aseet vihollisten käsiin ja kääntäneet piipun itseämme kohti. Tässä asetel-

massa oppositio olisi voinut herkutella vieläkin enemmän kuin se on jaksanut.

Miksi puhun tästä nyt budjetin pääluokan 29 kohdalla? Siksi, että se koskee opetusta, kasvatusta, kulttuuria, sivistystä, ja tämän päivän toiminnassa ei sivistyksestä ole tietoaakaan. Oikeastaan viime viikkojen keskusteluissa tässä parlamentissa ei sivistys juurikaan ole saanut sijaa. Kun on kuunnellut pidettyjä puheenvuoroja, mieli on painunut maata pitkin. Mitä ankeammiksi ajat käyvät, mitä syvemmäksi hätä ja neuvottomuus tämän talon ulkopuolella, sitä populistisemmaksi käy keskustelu tässä salissa. Kun meidän pitäisi osoittaa tietä, malttia ja viisautta, lähteitä, joista ammentaa tässä henkisen ja aineellisenkin kuivuuden ajassa, me palamme halusta ruokkia ihmisen alhaisimpia vaistoja tarjoamalla, jos ei aina valheita, niin ainakin huikean määrän osatoituksia, joista kuuliija voi saada vahvistuksen omille ennakkoluuloilleen.

Aika on ankea, ja budjetti kiristää ihmisten aineellista toimeentuloa entisestään, mutta onko elämä pelkkää materiaa? Jos katsotaan, mitä vaikkapa tämän pääluokan asioilla on huikealla 80-luvulla tapahtunut: pelkkää kasvua. Jos yhtäältä "aineelliset resurssit — henkinen pääoma" pitäisi suoraan kutinsa, meillä olisi nyt henkisiä voimavaroja selvittää tästä kriisistä. Me olisimme oppineet, että sivistys tarkoittaa myös kykyä hallita elämäänsä jopa kriiseissä, että oikea kasvu ihmisyyteen, johon opetuksen ja koulutuksen tulisi meitä kasvattaa ja valmistaa, tarkoittaa myös pettymyksen, epävarmuuden ja muutoksen sietoa, kykyä löytää luovia ratkaisumalleja ongelmatilanteisiin. Mutta mitä me teemme nyt? Huudamme rukkaset suorina, että ei ole rahaa, mitään ei voi tehdä ilman rahaa ja aineellisia resursseja. Kuitenkin ihmisen huikein voimavara on hänen sisällään. Itsessämme meissä on se ihme, jota ulkopuolelta etsimme.

Kävikö niin, että hyvinä vuosina me harhauimme holhoukseen, siihen, että jonkun kuuluu, valtion pitää ja kunnan täytyy, että minä annan oman elämäni hallinnan avaimet jollekin toiselle? Tässä taloustilanteessa, jossa olemme pakotettuja supistamaan menojamme, jotta huomisen Suomi ei sukeltaisi yhtä syvälle kuin unelmamme jatkuvasta kasvusta, me emme enää osaa toimia ilman jatkuvasti kasvavia taloudellisia resursseja.

Mitä sivistys-Suomelle on tapahtunut, kun meistä ei ole enää käyttämään kykyjämme ja lahjojamme etsimään ja löytämään, tekemään, uskomaan, toivomaan? Mitä meille on tapahtu-

nut, kun me emme tässäkin salissa kykene käymään uutta luovaa keskustelua, vaan me turvautumme toistemme syytelyyn, jatkamme ikuista "en minä mutta pojat" keskustelua tai "kyllähän minä mutta kun toiset" ja "jos minulla olisi valta ja voima"? Ei tätä tietä mikään muutu. Oppositio on hyvä ja hallitus huono. Vastuunottaja on aina huono. Silti älyllinen epärehellisyys rehoittaa anteeksiantamattomalla tavalla.

Opetustoimen alalla on jouduttu tekemään supistuksia, mutta myös hyvää on tehty. Silti sillä ei tunnu olevan mitään arvoa. Jopa merkittävä opintotukiudistuskin on oikean suuntainen, mutta riittämätön. Me olemme kuin pahaiset kakarat lahjavuoren keskellä, vähä ei enää kosketa, ei tunnu milteään.

Sen sijaan, että me parumme riittämättömiä resursseja ja irtoamme uskomattomaan ponsiskoiluun varmistaksemme omien sidosryhmiemme suosion, omien kannattajiemme edunvalvonnan, meidän pitäisi koota voimamme pohtiaksemme, mitä todella voisimme tehdä, jotta ihmisen voisi kasvaa itseksensä, löytää oman osaamisensa ja osaamisen yhdistämisen ja sitä tietä auttaa Suomea nousuun. Opetus ei ole eikä koskaan voi olla vain tuntikehystä ja materiaalisia resursseja. Se on syttymistä, palamista, henkisyysuuden uskomista. Se on väylän avaamista sisäiseen maailmaan, jossa se, millä elämässä on todella merkitystä, asuu. Elämän monikerroksisessa menossa kokonaisuus hämärtyy, me takerrumme yksityiskohtiin ja hämäännymme monimutkaisuuksiin tajuamatta enää, että hyvä elämä on syvää ja yksinkertaista, että elämän todeksi eläminen on eniten kiinni sisäisestä maailmasta, maailman holistisesta käsittämisestä ja aivan erityisesti sen tajuamisesta, että yksityinen hyvä toteutuu sittenkin yhteisen hyvän kautta.

Arvoisa puhemies! Sivistyksestä voimme puhua uudelleen sitten, kun vaihdamme ahneuden, itsekkyyden ja kapean edunvalvonnan jakamiseen, oman pätemisen osaamisen yhdistämiseen. Ja tämä prosessi ei kysy rahaa, vain sivistystahtoa, uskallusta antautua elämälle, uskallusta olla rohkea silloinkin, kun uusi pelottaa. Nyt minua pelottaa demokratian arvostuksen alamäki. Poliitikot on aika päiviä vedetty viemäriin. Usko tämän talon työhön on ehkä historiansa suurimmalla koetuksella. Ja mitä teemme me? Kun meidän pitäisi käydä palavaan demokratian puolustamiseen, me mategemme kerjäämässä torikousten halvimpien huutojen hyväksyntää. Kun meidän pitäisi pystypäin seisoa perustelemassa ratkaisujamme, me luistelemme kuka milläkin

syllä vastuusta vedoten aikaan, tapaan, ryhmäkuriin, opposition tai hallituksen velvollisuuksiin. Kaipa sitä ryhtiä, joka nousee sisäisestä varmuudesta, tiedosta ja uskosta siihen, että se, mikä on tehtävä, tehdään.

Toimittajana opin, että journalistista päätöksentekovaltaa ei missään olosuhteissa luovuteta toimituksen ulkopuolelle. Samoin haluaisin kansanedustajana uskoa, että yhteiskunnallisen päätöksenteon valtaa ei missään olosuhteissa luovuteta parlamentin ulkopuolelle, ei edes tai etenkin syvän kriisin aikana.

Jos tässä salissa olisi niitä, jotka yleensä huutavat, he ehkä juuri nyt huutaisivat, miksi ed. Suhola sitten kiltisti aina painaa nappia hallituksen esityksen mukaan. Eikö se muka ole ryhmäkuriin suostumista? Voi olla sitäkin. Mutta ratkaisu kuitenkin on minun. Olen ollut hyväksymässä opetustoimeen kohdistuvat leikkaukset ja uudistusten jäädytykset oman harkintani perusteella. Ei rohkeutta ole se, että sanon, että opetuksesta leikataan vain minun ruumiini ylitse, leikkakoon muusta. Rohkeutta on kantaa osavastuu siitä, mikä on tehtävä. Ehkä voimaa minulle antaa se usko, että kaikki ei kaadu aineellisten resurssien myötä, koska kaikki ei näytä rakentuvankaan. Uskon pikemminkin siihen, että kun raha loppuu, ajattelu alkaa. Ei tulevaisuus tule, se on tehtävä joka päivä. Kasvuautomaatti ei takaa tulosta tai jos takaa, meidän on kysyttävä, mitä se tulos on. Mikä on koulutuksen tulos silloin, kun kotitalouden opetus on aloitettava siitä, että opilaalle näytetään ja opetetaan, mikä on kattila? Minulle sivistys on arjen hallintaa. Kasvuautomaatti on taannut ehkä tuloksia, mutta tuonut myös uusavuttomuuden.

Arvoisa puhemies! Viime viikkojen keskustelu on ollut itseään kunnioittavan parlamentin pohjanoteeraus. Siitä on hyvä ponnistaa ylöspäin keskusteluun, joka on uutta luovaa ja mahdollisuuksia näkevää, toivoa antavaakin tässä ajassa, jossa ihmiset tukahtuvat toivottomuuteen. Sitäkin rohkeutta meiltä kysytään. Ei vaadi kovin paljon rohkeutta repiä ja syyttää, uudenlainen rakentaminen sitäkin enemmän. Kaiken perusta on kuitenkin ihmiseksi kasvaminen, se mihin juuri sivistyksen tulee meitä saattaa. Sivistys ei ole jotakin, mitä harrastetaan sitten, jos siihen on varaa, niin kuin kulttuuri, niin kuin jotkut sanovat. Sivistys ei tarvitse välttämättä taloutta, mutta talous tarvitsee sivistystä. Ilman elävää, luovaa ihmistä mitään talouskasvua ei synny.

Käyttökate kertoo yrityksen tilan. Mikä on Suomen henkinen käyttökate? Ehkä meidän pi-

täisikin ymmärretyksi tullaksemme alkaa käyttää tätä sabluunakieltä. Jos meillä olisi mitattu kansan henkinen käyttökate, laskentapäälliköt saattaisivat hämmästyä säikähtäin, että sehän on miinuksella. Ehkä samalla kielellä juuri nyt me voisimme todeta, että meillä on likviditeettiongelma, henkiset käyttövaramme ovat ehtyneet. Maa tarvitsee uuden asennon, uuden näkemisen, tekemisen arvon. Holhous on aikansa elänyt. Meidän on lähdettävä itse tekemään, jotta jokainen voimme olla luomassa omin käsin ommeltua elämää, johon voi sitoutua, niin kuin tekemiseensä aina. Se on kulttuuria, se on sivistystä. Eikä tämä ole mitään kaunista puhetta, vaan raakaa reaalityodellisuutta, johon antautuminen vaatii rohkeutta, uskallusta antautua elämälle.

Lopuksi, arvoisa puhemies, tahdon siteerata arkkipiispa John Wikströmin Turun kirkkopäivillä 1979 pitämää puhetta, jossa hän puhuu uudesta rohkeudesta elää: ”Kysy rohkeutta voida olla avoin muutokselle ja kohdata uusia tilanteita ja haasteita. Ken on tätä rohkeutta vailla, polkee paikallaan. Kysy rohkeutta voida toteuttaa henkilökohtaisia lahjojaan ja mahdollisuuksiaan. Puuttuvan itseluottamuksen aiheuttama pelko pitää meidät epävarmuudessa ja passiivisuudessa. Kysy rohkeutta tehdä päätöksiä. Pelokas epävarmuus ei johda päätöksiin. Kysy rohkeutta ajatella uusia ajatuksia. Joka pelkää, pitäytyy ahdistuneena siinä, mitä muut ovat ajatelleet ja mitä muut tahtovat ajateltavan. Pelko säilyttää, rohkeus rakentaa uutta.”

Arvoisa puhemies! Eläminen kysyy rohkeutta. Todellinen perusvoima on inhimillinen energia. Kestävin kehitys on kätkeyty meidän henkisiin voimavaroihimme, ja niiden lähteille opetuksen, koulutuksen, kulttuurin, sivistyksen tehtävä on meidät johdattaa, eikä siinä johdatuksessa ratkaisevinta ole aineellinen määrä, vaan henkinen sisältö.

Ensimmäinen varapuhemies:
Tämän pääluokan ja asian käsittely keskeytetään.

Poisto päiväjärjestyksestä

Ensimmäinen varapuhemies:
Päiväjärjestyksestä poistetaan 2) asia.

Ensimmäinen varapuhemies:
Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään keskiviikkona kello 12.

Täysistunto lopetetaan keskiviikkona 15 päivänä joulukuuta kello 0.06.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen

